

AVRUPA'da YÜKSELEN

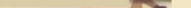
MİLLİYETÇİLİK

AYLİN ÜNVER NOI

ARAŞTIRMA-İNCELEME

AVRUPA'da YÜKSELEN **MİLLİYETCİLİK**

AYLİN ÜNVER NOI

Avrupa'da Yükselen Milliyetçilik

Aylin Ünver Noi

IQ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK

IQ Kültür-Sanat Yayıncılık: 226
Araştırma-İnceleme Dizisi: 184

Aylin Ünver Noi
Avrupa'da Yükselen Milliyetçilik

Kitabın tüm yayın hakları IQ Kültür Sanat Yayıncılık Uluslararası Tanıtım Hizmetleri Ticaret Limited Şirketi'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

I. Baskı: Nisan / 2007 / İstanbul
ISBN: 978-975-255-123-7
Genel Yayın Yönetmeni: Adem Sarıgöl
Editör: Ali Rıza Bayzan
Dizgi-Mizanpaj: Zehra Ünverdi
Kapak Tasarım: Yunus Karaaslan
Montaj: Bülent Birkan
ılkla İlişkiler ve Dağıtım Sorumlusu: Melike Kar
Baskı-Cilt: Kilim Matbaası
Litros yolu Fatih Sanayi Sitesi 12/204
Topkapı / İstanbul Tel: 0212 612 95 59

Copyright © 2007 IQ Kültür Sanat Yayıncılık
Uluslararası Tanıtım Hizmetleri Ticaret Limited Şirketi
Copyright © 2007, ***Aylin Ünver Noi***

IQ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK, toplumu "Bilgi Işığında Aydınlanmaya" çağırıyor. Amaç satışları ya da kârı arttırmak değil, yalnızca topluma faydalı olmak.

GENEL DAĞITIM
www. iqkultursanat. com
e-mail: info@iqkultursanat. com

TOPLU ALIMLARDA İSTEME ADRESİ
IQ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK ve ULUSLARARASI TANITIM HİZMETLERİ TİC. LTD. ŞTİ.
Ticarethane Sokak, Fetih Han
No. 33/48 Cağaloğlu-İstanbul Tel. 0212 520 91 12
Belge geçer: 0212 520 91 12
Cep: 0544 608 58 58

Bu çalışmamı, bana her zaman destek olan aileme, desteği ve sevgisiyle her zaman yanımda olan eşime ve canım kızım Selin Elmira'ya ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR **9**
ÖNSÖZ **11**
GİRİŞ 15

BİRİNCİ BÖLÜM
Milliyetçiliğin Avrupa'daki Tarihsel Gelişimi

1.1. Fransız Devrimi ve Ulus-Devletin Ortaya Çıkışı 31
1.2. Alman Milliyetçiliğinin Ortaya Çıkışı 34
1.3. Birinci Dünya Savaşı'nda Milliyetçilik 38
1.3.1. Almanya 38
1.3.2. Fransa 41
1.4. İkinci Dünya Savaşı'na Neden Olan Milliyetçilik 44
1.4.1. Almanya 45
1.4.2. Fransa 48
1.5. Soğuk Savaş'ta Milliyetçilik 50
1.5.1. Almanya 52
1.5.2. Fransa 58
1.5.3. AB İçerisindeki Aşırı Sağ'a Karşı Önlemler 63
1.6. Irkçı İdeolojinin Kökleri 66

İKİNCİ BÖLÜM
Soğuk Savaş Sonrası Yeni Uluslararası Sistem

2.1. Almanya'nın Yeniden Birleşmesi 83
2.2. Ulusal Kimliğin AB Üye Ülkelerinde Yeniden Ortaya Çıkışı 86
2.3. AB Üye Devletlerindeki Milliyetçi Aşırı Sağ Partiler 89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Milliyetçi Aşırı Sağ Partilerin Başarısına Destek Veren Yapısal ve Algılanan Faktörler

3.1. Küreselleşme 112
3.2. Batı Avrupa'ya Gerçekleştirilen Kitlesel Göç 119
3.3. Derinleşen Avrupa Birliği Bütünleşmesi ile Ulusal Egemenliğin Ulusüstü Bir Kuruma -Avrupa Birliği'ne- Devri 131
3.4. Ekonomik Problemler ve Refah Devleti Üzerindeki Etkileri 142
3.5. Komünizmin Çöküşü ile Kan Kaybeden Sol 155
3.6. Avrupa Genelinde Suç Oranlarında Artış ve Bunun Göçmenlere Bağlanması 162
3.7. Göçmenler Arasında İslami Köktendinciliğin Yayılması 171
3.8. AB İçerisinde Aşırı Sağ Partilere Karşı Alınan Önlemler 181
SONUÇ 185
KAYNAKÇA 197

TABLOLAR

Tablo 1.1. 1949 Federal Seçimlerinde Aşırı Sağın Oyları 53
Tablo 1.2. Federal Almanya'da ve Avrupa'daki Seçimlerde Aşırı Sağ Partilerin Oy Oranları ve Koltuk Sayıları, 1953-89 54
Tablo 1.3. Avrupa'da Anti-Semitizm ve Yabancı Düşmanlığı Üzerine 1997 Yılında Yapılmış Eurobarometre Anketinin Sonuçları.....73
Tablo 1.4. Kendisini Çok Irkçı ve Oldukça Irkçı Olarak Tanımlayanların Ülke Bazında Oranları 73
Tablo 1.5. Yeni Aşırı Sağ Partiler (En azından Yabancı Düşmanlığı Karakterleri olan).....74
Tablo 2.1. Seçim Sonuçları ve Hükümet Katılımları ile Avrupa Birliği Üye Devletlerindeki Aşırı Sağ Partiler.....109
Tablo 3.1. AB'nin 15 Üye Devletine Gerçekleştirilen Yabancı İşçi Akını (Binler) 123
Tablo 3.2. 'Göçmenlerin Sayısı Çok Fazla Diyenlerin' % Olarak Ülke Bazında Oranları, 1998-2000 124
Tablo 3.3. EURONAT VE UEN Üyesi Olan Aşırı Sağ Milliyetçi Partiler 140
Tablo 3.4. AB'nin 15 Üye Devletinde İşsizlik Oranları (15+işgücü %) 150
Tablo 3.5. Akdeniz'in Güneyinden ve Doğu Avrupa'dan Göçmenler 'İş için Kabul Edilmemeli ' Diyenlerin Ülke Bazında % Olarak Oranları, 1991-2000.....153

Tablo 3.6. Sığınmacılar ve Diğer Avrupa Ülkelerinden Olan Göçmenler 'İş İçin Kabul Edilmemeli' Diyenlerin % Olarak Oranları, 1991-2000 154
Tablo 3.7. Fransa'daki Milliyetine Göre Yabancı Mahkum Sayısı, 1 Ocak 1995 163
Tablo 3.8. Fransa'da Kayda Geçmiş Suçlar ve Şüpheliler, 1993 164
Tablo 3.9. Bazı AB Ülkelerindeki Toplam Nüfus, Müslüman Nüfus ve Müslüman Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı 173

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AN	Allenza Nazionale
AP	Avrupa Parlamentosu
AT	Avrupa Topluluğu
BNP	British National Party
CD	Centrumdemocraten
CDU	Christhlich Demokratische Union Deutschlands
CSU	Christlich Soziale Union
DPP	Danish People's Party
DRP	Deutsche Reichs Partei
DVU	Deutsche Volksunion
EDD	Group for a Europe of Democracies and Diversities
EUMC	European Monitoring Center on Racism and Xenophobia
EURONAT	Europe of Nations
EUROSTAT	The Statistical Office of the European Communities
FN	Front National
FNJ	Front National de la Jeunesse
FPÖ	Freiheitliche Partei Özterreich
FrP	Fremskrittspartiet or Framstegspartiet

GATT	General Agreement on Tarif and Trade
GIL	Grupo Independiente Liberal
KPD	Kommunistische Partei Deutschlands
LCR	Ligue Communiste Révolutionnaire
MNR	Movement National Républican
MSI	Movimento sociale italiano
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NL	Northern League
NPD	Nationaldemokratische Partei Deutschlands
PASOK	Pan-Hellenic Socialist Movement
PFN	Parti des forces nouvelles
REP	Republican Party
RPR	Rassemblement pour la Republique
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SD	Sverigedemokraterna
SPD	Sozialdemokratische Partei Deutschland
SRP	Sozialistische Reichspartei
UDCA	Union de Défense des Commercants et Artisans
UEN	Union for the Europe of the Nations
VB	Vlaams Blok

ÖNSÖZ

Soğuk Savaş sonrası dünyadaki değişimler heryerde olduğu gibi Avrupa Birliği (AB) üye devletlerinde de kendini göstermiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile ortadan kalkan iki kutuplu dünya düzeni belirsizliklerin hakim olduğu bir ortamı yaratmış, bu ortamda da milliyetçilik bu dönemin yükselen eğilimi (trendi) olmuştur. Bu çalışmada, Avrupa Birliği üye devletlerindeki aşırı sağ milliyetçi partiler tarafından benimsenen, göçmen karşıtlığı -özellikle de Müslüman göçmen karşıtlığı-, AB karşıtlığı ve küreselleşme karşıtlığı gibi ögeleri de içinde barındıran 'yeni milliyetçilik' incelenmiştir.

Negatif milliyetçilik unsurlarını içinde barındıran bu milliyetçiliğin savunucusu aşırı sağ milliyetçi partiler, benimsedikleri görüşlerini seçim kampanyalarında kullanarak 1990'lar itibari ile ülkelerindeki seçimlerde büyük başarılara imza atmışlar ve bu başarıları ile diğer merkez sağ partileri de etkilemede başarılı olmuşlardır. Bu partilerin, Türkiye'nin AB üyeliğine karşıtlıkları ve AB'de yaşayan Müslüman nüfusun önemli bir bölümünü Türk göçmenlerin oluşturması ve bu partilerin izledikleri göçmen karşıtı politikaların bu göçmenler üzerinde edindikleri ve edinmeleri olası hakları üzerinde yapabilecek olumsuz etkileri bu gelişmelerin Türkiye tarafından ehemmiyetle incelenmesinin gerekliliğini göstermektedir.

Son zamanlarda yaşanan ve hem AB üye devletlerinde yaşayan Müslüman göçmenler ile Avrupalılar arasında hem de dünyadaki Müslümanların tepkisini çekip bir nevi Müslüman- Hıristiyan gerginliğe neden olan Cezayirli iki gencin Fransız polisinin neden olduğu ölümlerinin ardından önce Fransa'da onu takiben Müslüman göçmenlerin nüfusça fazla olduğu diğer Avrupa ülkelerinde patlak veren göçmen ayaklanmaları, Avrupa'daki gazete ve dergilerde Hz. Muhammed'i terörist gibi gösteren karikatürlerin yayımlanmasının neden olduğu karikatür krizi, Papa'nın İslamiyet ile ilgili olumsuz sözleri gibi art arda meydana gelen olaylar, hem AB üye devletlerindeki göçmenlere karşı olan yanlış politikaların ve ayrımcılığın sonuçlarını göstermesi açısından hem de Avrupa'nın belli kesimlerinin aşırı sağın fikirlerinden ve görüşlerinden etkilendiğini ve zaman zaman bu görüşleri paylaştıklarını göstermesi açısından önemlidir.[1]

Bu çerçevede incelendiğinde, tüm bu gelişmelerin sadece Türkiye -Avrupa Birliği ilişkilerinin geleceği açısından değil, aynı zamanda Avrupa Birliği- Müslüman ülkeler arasındaki ilişkilerin geleceği açısından da son derece önem arz eden ve bu bağlamda ele alınması gereken gelişmeler olduğu açıktır.

Bu kaygılardan yola çıkılarak hazırlanmış olan bu kitapta milliyetçiliğin tarihsel gelişimi, soğuk savaş sonrası gelişmeler ve aşırı sağ milliyetçi partilerin bu dönemde güç kazanmalarına neden olan etkenler (faktörler) detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıntılı bir biçimde ele alınan bu etkenlerle hem aşırı sağ milliyetçi partile-

1 Papa 16. Benedikt'in Almanya'nın Regensburg kentinde yaptığı ve Müslüman dünyayı ayağa kaldıran İslamiyete ilişkin sözleri: "Bana Hz. Muhammed' in ne yenilik getirdiğini gösterin. Sadece şeytani ve insanlık dışı şeyler bulursunuz. Dinini kılıçla yayma emri vermek gibi...İslam'da tanrı akıl arasında ayrılmaz bir bağ yok. İslami cihad akla ve Tanrı'ya karşı" (Vatan, 15/09/2006).

rin görüşlerine hem de göçmenlerin görüşlerine yer verilerek okuyucuya yukarıda sözü geçen gelişmelerle ilgili bir perspektif sağlamak ve bu gelişmelerin olumsuzluklarından kurtulmak adına ne yapılabilirin ortaya konulması amaçlanmıştır. Marmara Üniversitesi, Avrupa Topluluğu Enstitüsü, AB Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler bölümünde 2004 yılında vermiş olduğum yüksek lisans tezimin bir bölümünü kapsayan ve kısmen revize edilmiş olan bu çalışmam AB 15 üye devletten ibaretken yapıldığından birçok veri AB'nin 15 üye devleti üzerinden verilmiştir. Çalışmada Avrupa Birliği'nden (AB), AB'yi kuran Antlaşma olarak bilinen Maastricht Antlaşması (1993) öncesi dönemi anlatan kısımlarda Avrupa Topluluğu (AT), 1993 sonrası dönemi anlatan kısımlarda Avrupa Birliği (AB) olarak bahsedilmiştir. Aşırı sağ milliyetçi partiler bazı bölümlerde aşırı sağ partiler olarak da geçmektedir.

Çalışmam esnasında yardımlarını esirgemeyen değerli önerilerde bulunan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Nas'a, kitabın basım sürecinde gösterdikleri özverili ve özenli yaklaşımları için IQ Kültür ve Sanat yayıncılık'a, özellikle de Adem Sarıgöl'e teşekkür ederim.

Aylin Ünver Noi
İstanbul, Nisan-2007

GİRİŞ

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile ortaya çıkan yeni uluslararası sistem, topluluk, kimlik, vatandaşlık ve milliyetçilik gibi kavramları tekrar gündeme taşıyarak bazılarının yeniden tanımlanmasına neden olmuştur. Soğuk Savaş döneminde Avrupa Topluluğu üye devletlerinin "diğer/öteki"si olarak kabul edilen Komünizm, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile artık bir tehdit olmaktan sıkmıştır. Bu yeni dünya düzeni içerisinde belirsizlik ve gelecek korkusu olan Avrupalılarca ülkelerindeki refah üzerinde mevcudiyetleri bir "yük" olarak görülen, Avrupa Birliği (AB) üye devletlerinde "asimile" edilemeyen, din ve kültür açısından Avrupalılardan farklı olarak algılanan, zaman zaman da potansiyel köktendinci terörist gibi damgalar yiyen göçmen Müslüman nüfus, aşırı sağ milliyetçi kesimlerce Avrupa'nın yeni "diğer/öteki" olarak kabul edilmiş ve bu dönemde gerçekleştirilen seçimlerde aşırı sağ partilere oy avantajı sağlamıştır.

Önceleri Yahudileri hedef alan ırkçı milliyetçilik, Yahudilere nazaran Müslüman nüfusun artması ve farklılıkların daha fazla ve görünür bir hal alması ve bunun üzerinden yapılacak politikaların Yahudiler üzerinden yapılacak olan politikalardan daha fazla prim yapabilme şansı ve Yahudi soykırımının utancı nedeni ile yüzünü göçmenlere özellikle de Müslüman göçmenlere çevirmiş görünmektedir. Ancak, bu dine dayalı ötekileştirme yeni bir olgu değildir.

Tarihte değişik şekillerde izlerine rastlayabileceğimiz dine dayalı ötekileştirme bu sefer Müslüman göçmenleri hedef almıştır. [2]

Yabancı düşmanlığı, ırkçılık gibi negatif milliyetçilik unsurlarını içinde barındıran aşırı sağ partilerin milliyetçi sloganlarında, ülkelerinde yaşanan birçok olumsuzluklardan göçmenleri sorumlu tuttuklarını ve özellikle de Müslüman göçmenleri Avrupa'nın yeni günah keçisi yaptıklarına tanıklık etmekteyiz.

'Diğer/öteki'nin değiştiği bu yeni sistem içerisinde, Fransa'nın Ulusal Cephesi (Front National), Hollanda'nın List of Pim Fortuyn'u ve Avusturya'nın Özgürlük Partisi (Freedom Partisi) gibi AB üye devletlerinin bazı popülist ve milliyetçi aşırı sağ partileri, kendi ülkelerindeki artan Müslüman nüfusun mevcudiyetini ve onların refah devletleri üzerinde oluşturduğunu iddia ettikleri 'yükü' seçim kampanyaları süresince parti söylemlerinde kullanmışlardır. İddiaları, bu Müslüman toplulukların ulusal kimliğe basit bir asimilasyon sorunundan daha öte olduğu, bu toplulukların bulundukları toplumla bütünleşmelerinin mümkün olamayacağıdır. 1990'lar itibari ile bu partilerin ülkelerinde yaşayan Müslüman nüfusa karşı beslediği düşmanca tavırlar, zaman içerisinde tüm Avrupa'da özellikle Müslüman nüfusun yoğun yaşadığı ülkelerde, ırkçı hareketlere ve milliyetçi aşırı sağ partilerin yükselmelerine hatta bazı ülkelerde koalisyon hükümetlerinde yer almalarına neden olmuştur.

2 Tarihte, Kuzeyden Moğol ve Tatarların, Güneyden Arap ve Türklerin fetihleri ile karşı karşıya kalan Avrupalılar, Avrupa fikrini Müslümanlara karşı Hıristiyan Avrupa şeklinde geliştirmişlerdir. Bu din eksenli ötekileştirmeye örnek olarak Reform hareketinin lideri ve Protestanlığın kurucusu Martin Luther'in 16.yy Avrupa'sındaki düşüncelerine yer verebiliriz. Luther'e göre, Papa ve Katolik kilisesi Hıristiyanların ruhlarını öldürürken Türkler de Hıristiyanların bedenlerini öldürmektedir. Bu yüzden masum Hıristiyanlar hem Katolik kilisesinden hem de Müslüman Türklerden korunmalıdır diyen Luther Hıristiyanları Müslümanlara karşı dua etmeye sevk etmiştir. (Timur; 1986, s. 132; Kuran Burçoğlu, Nedret, 'The Image of Turk in Europe from the 11th to 20th Century As Reprsented in Literary and Visual Sources' in *Marmara Journal of European Studies*, Vol. 7, No. 1-2, 1999, s. 194)

Diğer taraftan, derinleşen Avrupa bütünleşmesi ve AB bölgesel politikaları, milliyetçiliğin ve vatandaşlığın tüm Avrupa'da kabul gören anlamlarını bozmuş ulus-devletler ve onun alt etnik gruplarının arasındaki ilişkiyi zedelemiş ve ulus-devletin başlıca görevlerinden feragat ederek zayıflamasına neden olmuştur.[3] Örneğin, Maastricht Anlaşması'nın (1993) onaylanması ile beraber AB üye devletleri ekonomik ve parasal politikalarındaki ulusal egemenlik haklarını AB'ye devretmişlerdir. Sadece ekonomik boyutta kalmayan bu ulusal egemenlik haklarından feragat etme Schengen Antlaşması'nın onaylanması ile Amsterdam Antlaşması'nda yaratılan "Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı" AB üyesi 13 devlet arasındaki sınır kontrollerini ortadan kaldırarak, ekonomi dışındaki alanlarda da kendini göstermiştir.

Bu durum, devletlerinin sadece ekonomide güç kaybetmesine değil, ayrıca sınır kontrolleri konusundaki yetkilerinin elden gitmesine neden olarak aşırı sağ partilerin karşıt olduğu bir durumu ortaya çıkartmıştır. Bunun sonucu olarak da Wallace'ın da dediği gibi "sınırlar daha geçirgen, etnik farklılıklar daha belirgin hale gelerek, hem devlet, hem ulus ahengini yitirmiş, ulusal mitleri korumak zorlaşmış ve kişisel refah ulusal korumaya bağımlı olmaktan daha çok yerel ve ulusötesi faktörlere bağımlı bir hal almıştır".[4] Bu durum, milliyetçi aşırı sağ partilerce kabul edilemez bir durumu ortaya koymaktadır. Oysa bu partilere göre, sınır kontrolleri, vize, göç ve sığınma politikaları gibi konular ulusal politika yapıcılarının yetkisi içinde olmalıdır. Bu yüzden, çoğu milliyetçi aşırı sağ partiler ya

3 Lubeck, Paul, 'The Challenge of Islamic Networks and Citizenship Claims: Europe's Painful Adjustment to Globalization' in Nezar AlSayyad and Manuel Castells (eds.) *Muslim Europe or Euro- Islam: Politics, Culture and Citizenship in the Age of Globalization*, (Lanham: Lexington Books, 2002). s. 62

4 Wallace, William, 'Kurtuluş mu, Geri Çekilme mi? Batı Avrupa'da Ulus Devlet, 1945-93' s. 68, in Peter Gowan and Perry Anderson (eds.) *Avrupa Sorunu: Avrupa Ne, Avrupalı Kim?*, (İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2005)

tamamen AB karşıtı bir eğilim göstermekte ya da ulusal egemenliğin korunduğu federal bir yapıya sahip olmayan şartlı bir AB üyeliğine evet demektedirler.

Bir yandan derinleşen AB bütünleşmesi ulus-devletlerin bir takım görevlerinden feragat etmelerine neden olurken, diğer yandan da küreselleşme özellikle de 1980'ler itibari ile rekabeti arttırarak devletlerin ekonomik büyüme oranlarının düşmesine neden olmuş ve sürdürülebilir refah devleti üzerindeki yükü arttırmaya başlamıştır. Bu durum da ulus devletin gerilemesine ve refah devletinin zayıflamasına yol açmıştır. Aşırı sağ partiler ülkelerindeki artan işsizliğin sebebini, ülkelerindeki refah devleti üzerinde bir "yük" olarak gördükleri göçmenlere yükleyerek onları suçlamaktadırlar. Bu yüzden, bu partiler göçmenlerin kendi ülkelerine dönmeleri seçeneği de dahil olmak üzere göçmenlerden kurtulma yollarını aramaya başlamışlardır. Küreselleşme, AB bütünleşmesi, ekonomik problemler, refah devletinin sürdürebilirliliğinin sorgulanabilir bir hal alması, artan göçmen nüfus, "asimile edilemeyen" Müslüman göçmenlerin varlığı ve son olarak da İslami köktendinciliğin bir tehdit olarak algılanması, 1990'larda yeni milliyetçiliğin ve aşırı sağ milliyetçi partilerin yükselişine neden olmuştur diyebiliriz.

Bu kitapta, "yeni milliyetçilik" olarak adlandırılan günümüzdeki milliyetçiliği anlayabilmek ve onun klasik milliyetçilikten farkını görebilmek için milliyetçiliğin ne olduğu, ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı, milliyetçilik kavramı içinde yeralan ırkçılık kavramının ne olduğu, yeni milliyetçiliğin ortaya çıkmasına neden olan faktörlerin neler olduğu gibi bir çok soruya da cevap verilmiştir. Bu sayede okuyucuya milliyetçilik ile ilgili genel bir perspektif sağlamak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, kitabın ilk bölümünde, milliyetçiliğin Avrupa'da ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi incelenmektedir. Bu dönem, Fransız Devrimi ve ulus-devletin kurulması ile başlayan

ve Soğuk Savaş'a kadar olan dönemi kapsamaktadır. Devlet kurmayı hedefleyen milliyetçilik şeklinden, ırkçılığın aşırı şekillerine dönüşen milliyetçilik tüm boyutları ile bu bölümde verilmektedir.

Milliyetçilikle ilgili yukarıda bahsi geçen bilgiler verilirken, özellikle Fransa ve Almanya üzerine odaklanılmış olunup, tarihsel gelişmeler bu iki ülke bazında verilmektedir. Bunun da en önemli nedeni milliyetçilik adına yaşanmış önemli tarihsel olayların bu iki ülkede gerçekleşmiş olması ve bugünün AB'sinde en önemli üç devletten ikisi olmaları teşkil etmektedir. Bu iki ülke ayrıca etnik milliyetçilik (*ethnic nationalism*) ve vatandaşlığa bağlı milliyetçilik (*civic nationalism*) ayrımını göstermek açısından da önem taşımaktadırlar.[5]

Kitabın ikinci bölümünde ise Soğuk Savaş sonrası dönemdeki AB üye devletlerinde artan ve "yeni milliyetçilik" olarak adlandırılan milliyetçilik anlatılmaktadır.[6] Milliyetçilik ile ilgili genel bir perspektif sağlanmasının yanı sıra "yeni milliyetçiliği" ortaya çıkaran sebepler ve klasik milliyetçilikten farklarının gösterilmesi de

5 Fransa'nın milliyetçiliği geleneksel olarak "civic/vatandaşlığa bağlı milliyetçiliğin" klasik örneği olarak gösterilirken, Almanya "etnik milliyetçiliği" temsil etmektedir. Etnik milliyetçilik, milleti etnik köken ve doğum ile tanımlarken, milliyeti *ius sangunis* yani soy sop ve kan bağı ile belirlemektedir. Öte yandan, civic/vatandaşlığa bağlımilliyetçilik milleti vatandaşlık ile tanımlarken milliyeti de *ius soli* yani ikamet, seçim ve yükümlülük ile belirlemektedir. Teoride bu ayrımda sorun gözükmemektedir. Diğer taraftan, bu ayrım göçmen nüfusun mevcudiyeti ve onların vatandaşlık konusundaki durumları açısından sorgulanmaktadır. Çünkü bazı haklardan faydalanmak (işsizlik maaşı gibi) vatandaş olmayı gerektirmediği gibi bazı haklar (insan hakları gibi) ulus-devletlerin ötesinde bu ülkelerde yaşayan ve vatandaşı olmayan insanlara da tanınmaktadır (Daha fazlası için Rogers Brubaker, *Citizenship and Nationhood in France and Germany*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1992).

6 Bu milliyetçiliğin "yeni milliyetçilik" olarak adlandırılmasının en önemli nedeni Müslüman göçmenler üzerine yoğunlaşması bununla beraber küreselleşme ve AB karşıtlığı gibi boyutlarının da olmasıdır.

amaçlamaktadır. Bu bölümde, yeni milliyetçiliğin AB'de 1990'larda yükselişe geçmesinin ardındaki sebepler detaylı bir şekilde ele alınıp incelenmektedir. Aşırı sağ partilerin seçim kampanyalarında kullandıkları sloganlar ve söylemlerden yola çıkılarak belirlenmiş olan nedenler şu başlıklar altında verilmektedir: Küreselleşme, Batı Avrupa'ya kitlesel göç, artan ekonomik problemler, refah devleti üzerindeki yük, artan suç oranları ve bunların göçmenlerle olan bağlantısı, İslami köktendincilik, derinleşen AB ile güç kaybeden ulus devlet ve Soğuk Savaş sonrası dönemde Sol Partilerin güç kaybetmesi.

Avrupa Birliği üye devletlerinde aşırı sağ milliyetçi partilerin büyüyen mevcudiyeti ve özellikle Avrupa Parlamentosu'nda (AP) yer almaları sadece bu ülkelerde yaşayan göçmenleri veya daha federal bir AB isteyen kesimi değil, aynı zamanda Türkiye'nin AB üyeliğini de etkileyecek bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.[7] Bir diğer deyişle, bu durum Türkiye'nin AB üyeliği önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Özellikle de AP'nun müzakere sonunda yapılacak oylamada Türkiye'nin AB'ye üye olup olmaması yönündeki alacağı karar, durumun önemini daha açık bir şekilde ortaya

7 Romanya ve Bulgaristan'ın 1 Ocak 2007 tarihi itibari ile AB'ye üye olmasının ardından, Avrupa'nın aşırı sağ milliyetçi partilerinin AP içinde siyasi grup kurabilmek için gereken en az 20 milletvekili olması kuralını yerine getirerek, ulusal çıkarların, egemenliğin, kimliklerin ve farklılıkların, geleneksel aile değerlerinin ve Hıristiyan değerlerinin savunulmasını ilke edinen bürokratik ve üniter bir Avrupa süperdevletine karşı olan AB ülkelerinin aşırı sağ partileri "Kimlik, Gelenek ve Egemenlik" (Identity, Tradition and Sovereignty-ITS) adında AP içerisinde yeni bir siyasi oluşumu meydana getirmişlerdir. Bu oluşumda Mussolini'nin torunu Alessandra Mussolini, Jean Marie Le Pen gibi aşırı sağ partilerin isimleri yer almaktadırlar. Daha öncede, AP içinde Le Pen'in liderliğinde bunun gibi aşırı sağ siyasi gruplar kurulmuştu; Avrupa'nın Sağı Grubu (the Group of the European Right) 1984-1989, Avrupa Sağı'nın Teknik Grubu (the Technical Group of the European Right) 1989-1994 (http://www.dw-world.de/dw/article/0,2144,2311-527,00.html, 16/01/2007, 11/02/2007.

koymaktadır. Öte yandan, Fransa'nın ve Avusturya'nın Türkiye'nin üyeliğinin onaylanması konusunda halk oylamasına gitme arzusu da göz önünde bulundurulacak olursa bu partilerin ve kendi toplumlarında oluşturdukları "Türkiye'nin AB üyeliğine karşı oldukları görüşleri" ve bu görüşü kullanarak AB genelinde oylarını arttırmaları Türkiye'nin pek de işine gelmeyeceği bir durumu ortaya çıkaracağı açıktır. Bilindiği üzere bazı merkez sağ partiler gibi bu aşırı sağ milliyetçi partiler de Türkiye ile bağların koparılmamasını ancak tam üyeliğin de verilmemesi gerektiğinde hem fikirdirler. Bu yüzden, özel statü veya imtiyazlı ortaklık olarak adlandırılan bir çeşit ilişki şeklini tercih etmekte ve fırsat buldukça da bunu dile getirmektedirler. Sonuç olarak, bu partiler ile ilgili gelişmeler Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği üzerinde etki gösterebileceğinden ayrıca önem arz etmektedir.

Bu partilerin artan başarılarının bir diğer etkisi de diğer merkez sağ partiler üzerinde oluşturdukları etkilerdir. Diğer bir deyişle, iç politikada aşırı sağ milliyetçi partilerin söylemlerinin seçimlerde bu partilere başarı sağladığını gören merkez sağ partiler oy kazanmak ümidi ile aşırı sağ partilerin milliyetçi söylemlerini benimsemekte ve kullanmaktadırlar. Tüm bunlardan yola çıkarak bu gelişmelerin Türkiye'yi ilgilendirmediğini söylemek yanlış olur. Tam aksine Türkiye'nin tam üyeliği ve Türkiye-AB ilişkisi üzerine etkisi olacak önemli bir gelişmedir. Örneğin, Fransa'da aşırı sağ parti Ulusal Cephe'nin lideri Le Pen in yanı sıra onun bu yöndeki söylemlerini kullanan merkez sağ parti lideri Nicolas Sarkozy'nin 2007 Fransa başkanlık seçimlerinde reddedilen AB anayasası bağlamında Türkiye'nin olası AB üyeliği meselesini ön plana çıkarıp kullanması bu argümanı doğrulayan bir göstergedir. Diğer taraftan, AB üye devletlerinde yaşayan yüzlerce Türk göçmeni düşünürsek bu partilerin başarılarının ve genele yayılan göçmen karşıtı söylemlerinin onlar

üzerinde özellikle edinilmiş ve edinilmesi olası hakları üzerinde olumsuz olabilecek etkileri de bu gelişmeyi önemli kılan bir diğer faktördür. Bu gelişmenin son ve belki de en önemli etkisi ise Huntington'un öngördüğü medeniyetler çatışması argümanına ve olası bir Müslüman- Hıristiyan gerginliğine yaptığı veya yapacağı katkıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MİLLİYETÇİLİĞİN AVRUPA'DAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Milliyetçilik kavramına hakim olabilmek için millet, ulus-devlet gibi kavramların tanımlarının bilinmesi gerekmektedir. Bu yüzden, bu bölümde önce millet, sonra milliyetçilik ve ulus-devlet kavramlarının tanımları yapılmış daha sonra da tarihçilerin milliyetçiliği kaç safhada nasıl değerlendirdiklerine yer verilmiştir. Millet, milliyetçiliğe nazaran tanımlanması oldukça güç bir kavramdır. Bunun nedeni diğer kolektif kavramlarla karıştırılması ya da Lee Walker'ın dediği gibi millet kavramının tanımlama özelliklerinden yoksun olmasıdır.[8] Diğer taraftan, millet ve milliyetçilik bir çok bilim dalının inceleme alanına girdiğinden farklı tanımlamalar göze çarpmaktadır. Örneğin, millet bir sosyolog için 'aynı etnik kökene sahip olma bilincini, siyasi sadakat bilinciyle birlikte, grupsal aidiyetin belirleyici unsuru haline dönüştüren insan topluluğu' anlamına gelirken, bir hukukçu için 'bir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı insanlar topluluğu' anlamına gelmektedir. Bir Uluslararası İlişkiler uzmanı için ise 'Birleşmiş Milletler teriminde içeriği açıkça bulunduğu üzere millet, devlet adını verdiğimiz siyasi birim' anlamındadır.[9]

---

8 Schöpflin, George. (2002), *Nations, Identity, Power: The New Politics of Europe*, s. 2, London: Hurst & Company, s. 2

9 Erözden, Ozan. (1997), *Ulus-Devlet*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları. s. 11, 12

Leca'nın tanımına göre ise, millet, etnik köken, din, dil ve tarih esaslı birbirine bağlı bir çeşit topluluk olarak tanımlanmaktadır ki bu topluluk Anderson'a göre Hayali Topluluk (*Imagined Community)*, Giddens'a göre ise Kavramsal Topluluktur- (*Conceptual Community)*.[10] Smith'e göre ise, millet kavramı, sınıf, ırk, bölge, etnik grup gibi diğer kolektif kimlik kavramlarından ayrı tutulmalıdır. Smith, milletin etnik topluluk kavramından ayrı tutulmasına dikkat çekerken şu saptamayı yapmaktadır: 'etnik topluluklar için tarihsel bir toprağın sahipliği gerekli değildir ancak millet için kendi egemen devletinin sahipliği gereklidir'. Bu bağlamda diyebiliriz ki bir millet oluşturmak, millet olarak tanınmak, uzun bir süre kendi toprağına sahip olmak, bir kültür yaratmak ve kendi kaderini tayin etme hakkı (*self-determination)* arzusuna sahip olmayı gerektirmektedir.[11]

Anderson, milleti hayali bir topluluk olarak tanımlar. Ona göre, bu topluluğun hayali olmasının nedeni en küçük milletin bile üyelerinin diğer üyelerin birçoğunu tanımadıkları, karşılaşmadıkları, hatta duymadıkları halde kafalarında onlarla ortak bir bütünlük imajını yaşatmalarıdır. Seton-Watson'a göre, bir topluluktaki önemli sayıda insanın kendilerini bir millet oluşturmuş düşünüyorsa veya bir millet oluşturulmuş gibi davranmaya başlamışsa millet mevcuttur. Bu tanımda, Anderson'ın söylediği 'kendini hayal etmesi' 'kendini düşünmesi' ile yer değiştirmiştir.[12]

Benedict Anderson hayali topluluğun ne olduğunu şu şekilde açıklamaktadır:

10 Anderson, Benedict. (1991), *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism,* London & New York: Verso, s. 6; Leca, Jean. (1998). *Uluslar ve Milliyetçilikler*, İstanbul: Metis Yayınları, s. 12

11 Smith, Anthony D. (2001). *Nationalism: Theory, Ideology, History*. Oxford: Blackwell Publishers, s. 12

12 Anderson; 1991, s. 6

"Milletin sınırlı (limited) olduğu düşünülür, çünkü onların en büyüğünün bile bir sonu vardır. Hiçbir millet kendini tüm insanoğluyla aynı sınırlara sahip olarak tasavvur etmez. En mesihi milliyetçiler bir ırkın tüm mensuplarının (bazı dönemlerde olduğu üzere, örneğin Hıristiyanların tamamen Hıristiyan bir dünya düşlemesi gibi) kendi milletlerine katılacağı bir günü düşlemezler. Milletin kendini yöneten (sovereign) olduğu düşünülür; çünkü bu kavram Aydınlanma ve Devrimlerin ilahi-takdirli hiyerarşik hanedanlığın meşruiyetini yok ettiği bir çağda ortaya çıkmıştır. Milletlerin hayali özgür olmaktır ve bu özgürlüğün simgesi kendi yönettikleri devlettir. Son olarak; milletin bir topluluk (community) olduğu düşünülür; çünkü her birinde var olan eşitsizlik ve sömürmeye aldırmaksızın, bir millette her zaman derin ve ufki bir yoldaşlık olduğu tasavvur edilir."[13]

Milliyetçilik kavramı millet kavramına kıyasla tanımlaması daha kolay bir kavramdır. Ancak onu da tek bir kavramla tanımlamak mümkün değildir, çünkü milliyetçilik ulusal duyarlılık, ulusal ideoloji ve ulusal hareket gibi birçok kavram ile tanımlanmaktadır. Smith'in tanımına göre; 'Milliyetçilik, toplumuna otonomi, birlik ve kimlik kazandırma vè onu muhafaza etme amacını taşıyan bir ideolojik harekettir'.[14] Milliyetçilik, 'ulusal duyarlılık' olarak ise diğer insanlarla paylaştığın millete sadakat hissidir.[15] Gellner ise milliyetçiliği şu şekilde tanımlamaktadır; 'doğal olmayan bir takım çağdaş ve yakın tarihte ortaya çıkmış toplumsal koşullar tarafından belirlenen bir akımdır'.[16]

13 A.g.e.

14 Smith; 2001, s. 9

15 Evans, Graham & Newnham, Jeffrey. (1998). *The Penguin Dictionary of International Relations,* s. 346, London: Penguin Books, s. 346

16 Erözden; 1997, s. 17

Siyasi bağımsızlık elde etmek amacında olan bir çok milliyetçi akım bir ulus-devlet kurma hedefine yönelmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren önemli ölçüde yaygınlığa ulaşmış bir siyasi yapılanma modeli olan ulus-devleti Rupnik şu şekilde tanımlamaktadır; 'ulusal eğitim ve iletişim sistemi yoluyla toplumu kültürel ve dilsel olarak homojenleştirmeyi amaçlayan endüstriyel toplumun bir ürünü olan bir siyasal yapılanma modelidir'.[17]

Milliyetçilik, liberal milliyetçilik ve bütünleştirici milliyetçilik (*integral nationalism*) olarak ayrılmaktadır. Birleştirici milliyetçilik (*Risorgimento nationalism*) olarak da bilinen liberal milliyetçilik, çokuluslu imparatorluktan ayrılarak veya farklı devletlerde yaşayan etnik toplulukları birleştirerek bir ulus-devlet yaratmayı amaçlayan milliyetçiliktir. Açıkça görülmektedir ki milliyetçiliğin gelişimi ve devlet inşa süreci arasında bir paralellik bulunmaktadır. Bir diğer milliyetçilik ise bütünleştirici milliyetçiliktir (*integral nationalism*). Bu milliyetçilik, devlet içindeki kültürel ve dilsel etnik-ulusal homojenliği korumayı amaçlayan ve bu yüzden devlet içindeki bu homojenliği bozan farklı etnik gruplardaki kişileri ya asimile etme ya da dışlama yöntemlerine başvuran milliyetçiliktir.[18]

Milliyetçiliğin tarihsel gelişimi ise yorumlanması bir tarihçiden diğerine göre değişim gösteren bir süreçtir. Bu kısımda üç tarihçinin değerlendirmelerine yer verilmiştir. Bu tarihçilerden ilki Anthony D. Smith, milliyetçiliği üç bölüm altında değerlendirmektedir;

17 Rupnik, Jacques, 'The Reawakening of European Nationalisms' in *Social Reserach*, Vol. 63, No. 1, Spring 1990, s. 297

18 Helbling, Jörg, 'The Nationalist Game: State Dominance and Ethnic Nationalism' in Hans-Rudolf Wicker (eds.) *Rethinking of Nationalism and Ethnicity: The Struggle for Meaning and Order in Europe*, (Oxford & New York: Berg, 1997), s. 226

1) 1848 devrimleri ve ırkçı milliyetçilik,

2) 1945 sonrası sömürgecilik karşıtı milliyetçilik,

3) Etnik milliyetçilik.

Milliyetçiliğin tarihsel gelişimini inceleyen bir diğer tarihçi Ernest Gellner ise milliyetçiliği beş ana başlık altında inceler;

1) Çokuluslu imparatorluklar dönemindeki milliyetçilik (Westphalia'dan Fransız Devrimi'ne kadar),

2) Endüstrileşme ve modernleşme sürecinde halklar tarafından aynı dili kullanmayı ve devleti gerekli kılan milliyetçilik,

3) İkincinin sonucu olan Ulus-devletin zaferi (1918),

4) Hitler ve Stalin tarafından ulusal bilmecenin asimilasyon, göçe zorlama ve öldürme ile basitleştirilmesi yöntemini kullanan milliyetçilik,

5) Ulusüstü bütünleşme ve yerel yetkiyi olabilir kılan gelişmiş endüstri toplumunun ortaya çıkışı ile ortaya çıkan milliyetçilik.[19]

İngiliz tarihçi Carr'a göre ise milliyetçilik üç dönem altında incelenebilir;

1) İmparatorlukların ve kilisenin birliğinin çözülmesi ve ulus-devletin kurulması ile başlayan ilk dönem; bu dönemde, millet egemen halk olarak tanımlanmıştır. Uluslararası ilişkiler ise krallar ve prensler arasındaki basit ilişkilerdir.

2) İkinci dönem ise Fransız Devriminin bir ürünü olup her ne kadar kurumları 1870 sonrasında zayıflamışsa da 1914'e kadar süren dönemdir. Rousseau, bu dönemde popüler demokratik milliyetçilik fikrini formüle eden ilk kişi olmuştur. Başarısı ise milliyetçilik ile uluslararasıcılık arasındaki dengeye bağlı olmuştur.

3) Üçüncü dönem ise 19 yüzyıl sonlarında şekillenmeye başlayan (1870 sonrası) ve 1914-1939 yılları arasında en olgun şeklini alan milliyetçilik dönemidir. Bu dönem, ayrıca uluslararasıcılığın

19 Rupnik; 1990, s. 297

iflası, yıkıcı milliyetçiliğin yükselişi olarak da karakterize edilmektedir.[20]

Milliyetçilik adına yapılan en önemli ve en etkili tipoloji ise Hans Kohn tarafından yapılmış olan 'Batı' milliyetçiliği ve 'Doğu' milliyetçiliği dikotomisidir. Kohn'a göre, Batı tipi milliyetçilik ki bu vatandaşlığa bağlı milliyetçilik (*civic nationalism*) olarak da bilinir, milleti ortak hukuk ve paylaşılan toprak ile belirlenmiş vatandaşlık olarak tanımlamaktadır. Buna göre, milliyet *ius soli* yani ikamet, seçim ve sorumluluk ile belirlenir. İçerisinde Fransız Devriminin prensiplerini, özellikle vatandaşlarının hukuk önünde eşitliğini ve haklarını barındırdığından liberal milliyetçilik olarak da adlandırılır. Öte yandan, 'Doğu' milliyetçiliği ki bu etnik milliyetçilik (*ethnic nationalism*) olarak da bilinir, milleti ortak kültür ve etnik köken ile tanımlamaktadır. Buna göre, milliyet *ius sangunis* yani soy ve kan bağı ile belirlenmektedir.[21]

Tüm bu görüşlerden yola çıkarak diyebiliriz ki milliyetçilik bir ideoloji ve sosyal hareket olarak Mutlakiyetçi (*absolutist)* devletin çöktüğü, ulus-devletin (*nation-state*) yükseldiği ve kapitalist endüstrileşmenin gerçekleştiği 18. yüzyıl ve 19. yüzyıl Avrupa'sında ortaya çıkmıştır.[22] Mutlakiyetçi devlete karşı durmanın ifadesi olan Fransız Devrimi milliyetçilik adına en önemli olaydır. Bu devrim ile Aydınlanmanın ve Büyük Devrimin entelektüelleri millet fikrini inşa etmiştir.[23] 1792 tarihi itibari ile Büyük Devrim yurtseverlik

20 Özkırımlı, Umut. (2000). *Theories of Nationalism: A Critical Introduction,* London: Palgrave, s. 46, 47

21 Smith; 2001, s. 40

22 Özkırımlı; 2000, s. 13, 52; Adam, Heribert, 'Exclusive Nationalism versus Inclusive Patriotism: State Ideologies for Divided Societies' in R.J. Pohorgles & etal (eds.) *European Transformations: Five Decisive Years at the Turn of the Century,* (Aldenshot: Avesuny, 1994), s. 380

23 Münch, Richard. (2001). Nation and Citizenship in the Global Age: From National to Transnational Ties and Identities, Hampshire & New York: Palgrave, s. 42

ideallerini tüm Avrupa'da yayarken, Napoleon'un fetihleri ile Fransız milliyetçiliğinin tecrübesi Avrupa'daki milliyetçiliğin bir sonraki aşamasına model olmuştur.[24] Bu dönemde milliyetçilik, diğer Avrupalılarca 18. yüzyılın ikinci yarısına kadar süren Fransa'nın kültürel ve siyasi hegemonyasına karşı kullanılmıştır. Almanya'da ortaya çıkan ve Alman dili ve kültürünün değerlerinden konuşan bir yazarlar elitinin ortaya çıkması, Alman Aydınlanması (*German Romanticism*) dediğimiz hareketi de beraberinde getirmiştir. Bu da Fransız Aydınlanmasının fikir ve ilkelerine karşı gerçekleştirilen entelektüel bir isyan şekline dönüşmüş ve Alman milleti ve Alman kimliği fikirlerinin 1770'li yıllarda yeşermesini sağlayarak 1871'de Alman ulus-devletin kurulmasına büyük katkıda bulunmuştur.[25]

Daha öncede bahsedildiği gibi, milliyetçilik ile devlet kurma süreci arasında bir paralellik gözlemlenmektedir. Ancak, milliyetçilik İngiliz tarihçi Carr'ın üçüncü aşamasında bahsettiği gibi 1914-1939 yılları arasında en olgun halini almış, Sosyal Darwinism fikrinin ortaya çıkışı ile beraber devlet kuran milliyetçilik şeklinden çıkıp ırkçılığın aşırı şekillerini dönüşmüş ve iki Dünya Savaşının çıkmasında önemli bir rol üstlenmiştir.[26] İnsan ırkını kategorilere ayırmak için çeşitli metodlar (kafatası yapısı, ten rengi ve dil grubu vb.) kullanan ırkçılığın, bir sosyal bilim dalı olarak 18. yüzyılda ortaya çıkışı bu dönüşümde önemli bir rol oynamıştır. Örneğin, Fransız ırkçı teoriysen Arthur Comte de Gobineau dünyayı 'diğer/öteki' ve 'kendi' ayrımını yapmak için sembolik kategoriler kullanmıştır. 1853'de basılan 'Irkların Eşitsizliği Üzerine bir Makale' (*Essay on*

24 Jenkins, Brian & Copsey, Nigel 'Nation, Nationalism and National Identity in France' in Brian Jenkins & Spyros A. Sofos (eds.) *Nation and Identity in Contemporary Europe*, (London & New York: Routledge, 1996), s. 105

25 Özkırımlı; 2000, s. 13

26 Hutchinson, John & Smith, Anthony D. (1994), *Nationalism*, s. 7,9, Oxford & New York: Oxford University Press, s. 7, 9

the Inequality of Races) adlı kitabında beyaz ırkın diğer ırklara göre üstünlüğünden bahsetmiştir. Gobineau'nun fikirlerinden büyük ölçüde etkilenen Heinrich von Treitschke (1834-96) ise Alman ırkının, 'diğer/öteki' yani daha 'aşağı derecede' olan ırklara boyun eğdirmesi gerekliliğinden bunun sonucu olarak Almanya'nın doğu'ya doğru genişleme gibi ulvi bir görevi olduğundan bahsetmiştir. Von Treischke'ye göre, bu doğuya doğru genişleme esas amaca yani Almanya'nın egemen olacağı bir dünya imparatorluğu kurma amacına yönelik atılacak ilk adım olacaktır. Von Treitschke'nin argümanı, 19. yüzyıl Avrupa'sında genel bir eğilim olmuştur.Avrupalı milletlerin ulusal ve ırksal olarak diğer ırklardan üstünlüğü ve daha aşağı ırk olarak nitelendirdikleri ırklara karşı kendi isteklerini empoze etme hakkını meşrulaştırmak için kullanılmıştır.[27]

1922 yılı itibari ile ise Habsburglar, Osmanlılar ve Romanovlar gibi dönemin büyük imparatorlukları sona ermiş, meşru uluslararası norm ulus-devlet olmuş ve Milletler Cemiyeti hatta geri kalan emperyal güçler emperyal üniformalarından çok milli kostümlerini giymeyi tercih etmeye başlamıştır.[28] Ayrıca milliyetçilik Güney ve Kuzey Amerika'daki Avrupa kolonilerinde bağımsızlık hareketleri şeklini almış, sömürgecilik karşıtı milliyetçilik 1960'larda da devam etmiştir.[29] Bunun yanı sıra, Avrupa özellikle 1970'lerde Korsika, Bask vb. bölgelerinde etnik milliyetçiliğe ve ayrılıkçı hareketlere de tanık olmuştur.

Görüldüğü üzere başlangıçta ulus-devlet oluşturmaya, daha sonraları biyolojik ırkçılık söylemlerine, uygulamalarına ve Semitism karşıtlığına ağırlık veren tarihsel milliyetçilik, Soğuk Savaş

27 Evans, Martin, 'Languages of Racism within Contemporary Europe' in Brian Jenkin & Spyros A. Sofos (eds.) *Nation and Identity in Contemporary Europe,* (London & New York: Routledge, 1996), s. 37, 38

28 Anderson; 1991, 113, s. 163

29 Helbling; 1997, 225, s. 226

sonrası dönemde, şartlarında değişmesi ve ikinci bölümde anlatılmış olan faktörlerin etkisi ile farklı bir görünüm alarak 'Yeni Milliyetçilik' olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1. Fransız Devrimi ve Ulus-devletin Ortaya Çıkışı

Milliyetçilik fikrinin gelişmesinde en önemli etki kaynağı 1789 yılında meydana gelen Fransız Devrimi'dir.[30] Bu devrim ile Aydınlanmanın ve Büyük Devrimin entellektüelleri, eski rejimdeki (*ancien regime*) 'özgürlük, eşitsizlik ve ayırımcılık' yerine 'özgürlük, eşitlik ve kardeşlik' (liberty, equality, fraternity) olan Devrimin sloganı ile millet fikrini inşa etmişlerdir.[31]

Devrim ile eski rejimin sloganı 'tek kral, tek iman, tek kanun' yerini (*Un roi, une foi, une loi*) 'tek millet, tek kanun, tek kral' (*La Nation, la loi, le roi*) ile değiştirmiş ve böylece millete kralın uygulamakla sorumlu olduğu kanunu yapma sorumluluğu verilmiştir.[32] 1792 yılında mutlak monarşi ortadan kalktığında ve cumhuriyet ilan edildiğinde millet egemenliğin kaynağı olur ve daha önce Krala ait olan her şey artık milletindir. Ancak, milliyetçiliğin devrimin demokratik potansiyelini bastıran yeni ruhu su yüzüne çıkınca modern dünyanın ilk milliyetçi diktatörlüğü doğmuştur.[33]

Tüm halk gücünün, ayrım yapmaksızın, halktan ya da onun deyişi ile milletin genel iradesinden çıkacak diyen ve ilk kez halkı millet olarak tanımlayan Sieyes'in "Üçüncü Alan Nedir?" (*What is Third Estate?*) isimli meşhur kitabı Devrimin bildirisi olarak kabul

30 Mayall, James. (1990). *Nationalism and International Society*, Cambridge: Cambridge University Press, s. 40, 41

31 Münch; 2001, s. 42

32 Mayall; 1990, s. 40, 41

33 Keane, John, 'Nations, Nationalism and Citizens in Europe' in *International Social Science Journal*, No. 140, June1994, s. 119

edilmiştir.[34] Fransız filozoflar, milleti, devlet içerisinde keyfi olarak ortaya çıkan bir olgu olarak değil, zaman içerisinde ortaya çıkıp şekillenen bir yapıda , görme eğiliminde olmuşlardır. Bu eğilimin arkasında yatan sebep Fransa'nın tarihsel olarak Bask, Breton, Provencal, Viking, Katalan vb. farklı etnik gruplardan oluşmasıdır. Yüzyıl Savaşları (1337-1453) bu farklı etnik gruplara İskoçyalı, İngiliz ve İrlandalı gibi yeni grupların da eklenmesine neden olmuş ve Fransa'nın bu etnik çeşitliliği, Almanya'nın yaptığı gibi tek tip etnik varlığının olduğunu iddia etmesine imkan vermemiştir.[35]

Jean-Jacques Rousseau tarafından ilk kez formüle edilen, demokratik milliyetçilik, Fransız Devriminin bir ürünüdür. Rousseau aydınlanmanın bir düşünürü olarak doğa kanunlarına inanıyor ve egemenliğin doğaüstü bir gücün değil halkın olduğunu söylüyordu. Oysa kral ve kiliseye göre egemenlik Tanrı'ya ve onun temsilcileri olarak kabul edilen kral ve kiliseye aitti. Rousseau, halkın bu egemenliği nasıl kullanması gerektiğini Sosyal Kontrat (*Social Contract*) adlı eserinde açıklamıştır. Buna göre, bir millet kendi aralarından seçecekleri kişiler tarafından yönetilecektir.[36]

Rousseau'ya göre, bir toplumda yaşarken insanoğlunun karşılaşabileceği en büyük tehlike kendi insanından göreceği muhtemel

34 Baycroft, Timothy, (1998), Nationalism in Europe: 1789-1945, Cambridge: Cambridge University Press; Spencer, Philip & Wollman, Howard. (2002). *Nationalism: A Critical Introduction,* London: SAGE Publications, s. 128. Sieyes'in kitabındaki, Birinci Alan asilleri, İkinci Alan ise ruhban sınıfını içinde barındırır. Üçüncü alan ise bunların dışındaki herkesi temsil eden halk millettir. Ancak, çoğunluğu temsil eden bu Üçüncü Alan sadece bir oy hakkına sahiptir. Sieyes'in kitabı Franzsı Devrimi'nin ilham kaynağı olmuş ve bu Devrim ile Üçüncü Alan'ın üyeleri karar alma mekanizmasında daha çok söz hakkına sahip olabilmek için oylarını arttırmaya yönelik adımlar atmışlardır.

35 Dawisha, Adeed, 'Nation and Nationalism: Historical Antecedents to Contemporary Debates' in *International Studies Review* , Vol. 4, No. 1, Spring 2002, s. 7, 11.

36 Baycroft; 1998, s. 5

zulümdür. Bu tehlikeye karşı korunmak için insan olmayı bırakarak onun yerine vatandaş olunur. Siyasi işbirlik, sadece insanı diğerlerinin kaprislerinden korursa bir şey ifade eder. Rousseau, ayrıca 'Fransa'nın küçük milletlerin oluşturduğu insan toplulukları olmak zorunda değildir' mantığından yola çıkarak federalizme karşı çıkmış ve ulusun birliği üzerinde ısrar etmiştir. Rousseau, bu bağlamda ülkenin geleneksel ve mevcut durumu ile ilgili çocukları bilgilendirmek adına çocuklar için özel eğitim programları geliştirmiştir. Eğitimin halkları ve vatanı birleştirmede oynadığı önemli rolü en başından beri kabul eden Fransız Devrimi'nin liderleri ve Rousseau bu eğitimlerle kişilerin kendilerini diğerlerinden ayrı düşünmemesini, sadece milletin bir parçası olarak düşünmesini sağlamayı amaçlamışlardır.[37]

Milliyetçilik ve yurtseverlik motivasyonu ile gerçekleştirilen devrimci savaşlar, 1792 yılında ilk olarak Avusturya'ya karşı gerçekleştirilmiştir. Fransız ordusu, büyüyerek topraklarını savunan bir ulusal orduya dönüşmüştür. Tüm bu gelişmeler, milletin sadece vatandaşların kanunlar önünde eşitliğinden ibaret bir hukuk sistemi olmadığını ayrıca millete, değerleri uğruna ölünebileceğini gösteren duygusal bir değer katmıştır.[38] Öte yandan, fetheden olarak Fransa'nın milliyetçilik deneyimleri, sonraki iki yüzyıl boyunca milliyetçiliğin Avrupa'daki bir sonraki fazına örnek teşkil etmiştir. Tarihçiler bu bağlamda, milliyetçilik doktrininin yayılmasını, Napoleon'un istilalarına karşı tepkilerin bir parçası olarak yorumlamaktadırlar. Bu milliyetçi tepki Almanya ve İtalya'dan başlayarak daha sonra doğuya doğru yayılmıştır. 1789 Devriminin prensipleri evrensel dil içerisinde yerini almış ve millileştirilen Devrim prensipleri özellikle Fransız emperyal düzeninin hizmetine sunulmuş-

37 Dawisha; 2002, s. 19
38 Baycroft; 1998, s. 8

tur. Böylece, Napolyon'a karşı anayasal ve cumhuriyetçi tepki milli şeklini almıştır. Ancak, Devrim'in prensiplerine ihanet edilmiş ve Napolyon'un yenilgisinden sonra Fransa devrim öncesi rejime (*ancien régime)* dönmüştür. 1815 Viyana antlaşması ile bu Devrim savaşları, Rusya, Prusya ve Avusturya'nın Napolyon'a karşı oluşturduğu Kutsal İttifak'ın savunduğu geleneksel mutlakiyetçi monarşiler arası güç dengesinin zaferi ile sonuçlanmıştır.[39] Bu gelişme sonucunda Devrimin etkisinden hiçbir şey kalmadı gibi görünse de aslında millet fikri yerini muhafaza etmiş ve tüm Avrupa'da zaman içerisinde yayılmıştır.

Avrupa'nın Fransızlarca istilasından ötürü ortaya çıkan antipati Alman milliyetçiliğine şeklini veren en önemli olgu olmuştur. Fransa'nın yurtsever ordusunun başarısı, yurtseverliğin ve onun arkasındaki Fransız devletinin birliğinin bir kombinasyonu olarak görülmüş ve Alman milliyetçiliği böyle bir ortamda gelişmesini gerçekleştirmiştir.[40] Kısaca, Fransız Devrimi, mutlak monarşiyi ortadan kaldırırken bütün dünyada milliyetçilik ve ulus devlet fikirlerinin gelişmesine yol açmış olan önemli bir olaydır.

1.2. Alman Milliyetçiliğinin Ortaya Çıkışı

Milliyetçilik bir ideoloji ve sosyal hareket olarak Mutlakiyetçi (*absolutist)* devletin çöktüğü, ulus-devletin yükseldiği ve kapitalist endüstrileşmenin gerçekleştiği 18. yüzyıl ve 19. yüzyıl Avrupa'sında ortaya çıkmıştır.[41] Daha önce de bahsedildiği gibi milliyetçilik fikrinin gelişmesindeki başlıca etki kaynağı 1789 Fransız Devrimidir. Bu devrim ile Aydınlanmanın ve Büyük Devrimin entelektüelleri millet fikrini inşa etmişlerdir.[42] 1792 itibari ile Büyük Devrim,

39 Mayall; 1990, s. 43
40 Spencer & Wollman; 2002, s. 130, 131
41 Özkırımlı; 2000, s. 13
42 Münch; 2001, s. 42

yurtseverlik ideallerini tüm Avrupa'da yayarken, Napoleon'un fetihleri ile Fransız milliyetçiliğinin tecrübesi Avrupa'daki milliyetçiliğin bir sonraki aşamasına model olmuştur.[43] Bu dönemde kıta Avrupa'sında Fransa'nın kültürel ve siyasi hegemonyasından söz etmek mümkündür. Ancak bu durum 18. yüzyılın ikinci yarısında değişmiştir. Almanya'da ortaya çıkan ve Alman dili ve kültürünün değerlerinden konuşan bir yazarlar elitinin ortaya çıkışı, Alman Aydınlanması (*German Romanticism*) dediğimiz hareketi de beraberinde getirmiştir. Fransız Aydınlanmasının fikir ve ilkelerine karşı gerçekleştirilen entelektüel bir isyan olarak yorumlanan Alman Aydınlanması, Alman milleti ve Alman kimliği fikirlerinin 1770'li yıllarda yeşermesini sağlamış ve 1871'de Alman ulus-devletin kurulmasına büyük katkıda bulunmuştur.[44]

Oysa, İspanya, İngiltere, Fransa ve Hollanda gibi Batı Avrupa ulus-devletlerinin ortaya çıktığı dönemde Almanya birçok bölünmüş prenslikten oluşuyordu. 17. ve 18. yüzyıllarda, Fransa Avrupa kıtası üzerinde siyasi ve kültürel hegemonyasını kurmuştu. Ancak, 18. yüzyılın ikinci yarısına kadar süren bu durum zamanla değişmiş ve Fransız dili ve kültürüne karşı Alman dilinin ve kültürünün değerinden konuşmaya başlayan entelektüeller Fransız Aydınlanmasının "mantık çağı" na (*age of reason*) karşı entelektüel bir hareket başlatmışlardır. Dolayısıyla, Alman milleti ve Alman kimliği fikrinin tarihsel süreç içerisinde oluşturulması, 1770'den itibaren Alman Aydınlanması ile başlamış olup 1871 yılında ulus-devletin kurulması ile devam etmiştir.[45]

19. yüzyılda, Alman milletinin kültürü, dil ve kültüre göre kurulan birleşmiş Alman ulus-devletini inşa etmesini meşrulaştırmak için bir araç olarak kullanılmıştır. Alman ulus-devletinin kurulma-

43 Jenkins & Copsey; 1996, s. 105
44 Özkırımlı; 2000, s. 13
45 Özkırımlı; 2000, s. 13

sından sonra ise dil ve kültür kriterlerini yerine getirmeyen halkın reddini meşrulaştırma aracı olmuştur. Millete bağlılık kriterleri, Almanya'da ortak dil ve kültür olurken Fransa, İngiltere gibi diğer devletlerde ortak siyasi yönetimi muhafaza etmek için siyasi iradeye itaat etmek olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, Batı tipi 'devlet millet' (*state nation*) den farklı olan ve devlet kurulmadan Alman yazarlar tarafından yaratılan Alman milleti fikrini 'kültürel millet' (*cultural nation*) olarak tanımlayabiliriz.[46]

Hobsbawm bu dönemin halkını aşağıdaki şekilde tanımlar:

"Avrupa; saf, basit ve bozulmamış bir köylü sınıfına, ve 'insanların' folklöre özgü yeniden keşfedilmelerine yönelik romantik bir tutkuyla sürüklenmiştir".[47]

Halk *(Volk)* sadece ülkenin halkı değil özellikle dil, sanat, kültür, din ve gelenek üreten fizik ötesi (*metaphysical)* bir varlık olarak tanımlanmıştır. Halk *(Volk)* kavramı, ilk olarak Alman düşünür Johan Gottfried Herder (1744-1803) tarafından geliştirilmiştir.[48] Herder, insanı insan yapan şeyin sadece dil olduğunu bununda topluluk içerisinde öğrenilebileceğini söylemiştir. Buna göre de her dil birbirinden farklı olup ve her topluluk kendi öğretim yöntemine sahiptir. Dil ile ilgili olarak bir başka Alman düşünür, Fichte dili ulusal ruhun aynası olarak tanımlamıştır. Bu yüzden, Fichte Alman dilinin Latincenin etkisinden korunması fikrini desteklemiştir.[49]

Alman milliyetçiliğinin babası olarak bilinen Herder ve Alman Romantik milliyetçilerinin "kültürel milliyetçilik" fikirlerinin çıkış noktaları aşağıdaki gibidir:

46 Münch; 2001, 67, 69, 70

47 Hobsbawm, E. J. (1990). *Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality.* Cambridge: Cambridge University Press, s. 103

48 Dawisha; 2002, 7

49 Özkırımlı; 2000, 18, 19

"İnsanlar her zaman çevrelerine karşılık kendi ulusal karakterlerini ifade eden bir dil ve kültür geliştiren farklı gruplar içinde bulunurlar. Nesiller gelip geçtikçe, insanları o kültürü işler ve geliştirir; ve kişiyi kendisi yapan, bir kültür ya da bir diğer kültürün kendini o kişiye yüklediklerıdir".[50]

Bu bağlamda, diyebiliriz ki Alman milliyetçiliği 'milleti' etnik köken ve doğumla tanımlayan bir etnik milliyetçilik olup milliyeti *ius sangunis* yani soy sop ve kan bağı ile belirlemektedir. Bu milliyetçilikte, kanbağı ve ten rengi toplumdaki bazı grupların "dışarıdakiler" olarak damgalanmasına neden olabilir.[51] 19. yüzyıla kadar Alman devletinin yokluğu belki de *Volk* and *Volksgeist* üzerindeki Alman ehemmiyetini en iyi şekilde açıklamaktadır. Aynı dönemde, İngilizler ve Fransızlar kendi milletlerini birleştiren etkenleri devlet, hukuklar sistemi ve yönetimin uzun bir geleneği olarak tanımlarken, Almanlar milletlerini birleştiren etkenleri orijinal halkın mevcudiyeti, saf ırkın temsilcisi ve saf dil konuşanlar olarak tanımlamıştır.[52]

Sonuç olarak, Alman millet fikrinin inşa edenler egemen Fransız kültürü ile rekabet için kendi dillerine eşit haklar isteyen Alman yazarlardır. Oysa, İspanyol, İngiliz ve Fransız millet fikrini inşa edenler devlet adamlarıydı. Bu dönemde, Alman entellektüelleri sadece Alman ve Fransız kültürlerini karşılaştırmakla kalmamış, ayrıca Fransız kültürünü sunni, gerçek, doğal olmayan, kendini beğenmiş olarak yorumlarken, Alman kültürünü gerçeğin, güzelliğin ve doğruluğun temsilcisi olarak yorumlamışlardır.[53]

50 Dawisha; 2002, s. 8

51 Van Ham, Peter, 'Identity Beyond the State: The Case of the European Union' New York: Columbia University, proceedings of the 5th Annual World Convention of the Association for the Study of the Nationalities (ASN), 13- 15 April 2000, s. 10

52 Dawisha; 2002, s. 7,8

53 Münch; 2001, s. 70

1.3. Birinci Dünya Savaşı'nda Milliyetçilik

İki dünya savaşının çıkışında milliyetçilik, önemli bir oynamıştır. Birinci Dünya Savaşı sonu ile gelen dönem uluslararası ilişkilerin, milliyetçilik adına dönüm noktası olarak açıklanabilir. Anderson, bu dönemin olaylarını aşağıdaki şekilde betimlemiştir;

> *"Birinci Dünya Savaşı büyük imparatorluklar çağının sonunu getirdi. 1922 itibari ile Habsburglar, Hohenzollernlar, Romanovlar and Osmanlılar gitti. 19. yüzyıl Avrupa'sındaki hanedanlık devletleri Asya ve Afrika'nın kolonileşmiş dünyasındaki resmi milliyetçiliğe örnek teşkil etti. Bu süreden itibaren meşrulaştırılan uluslararası norm ulus-devlet olurken, Milletler Cemiyetindeki geriye kalan emperyal güçler bile emperyal üniformalarını çıkararak ulusal kostümlerini giymeye başladılar".*[54]

Ulusal özgürlük taleplerinin ve ulus-devlet kurmaya yönelik çabaların olduğu bu dönem, dönemin ABD başkanı Wilson'un halkların, milletlerin kendi kaderlerini tayin etme hakkı (*self-determination*) prensibine dayandırarak talep ettiği Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluklarını milletler bazında devletlere ayrılması, Polonya'nın ayrı bir ulus-devlet olarak tekrar kurulması ve savaş esnasında işgal edilen ulus-devletlerden işgal güçlerinin geri çekilerek buralarda tekrar ulus-devletlerin kurulmasını öngören Wilson'ın 14 Noktası savaş sonrasında imzalanan Versailles Antlaşması ile uygulamaya konulmuştur.[55]

1.3.1. Almanya

1848 sonrasında, Almanya'daki liberal milliyetçilik cazibesini kaybetmiş ve şekil, alan ve Alman devletinin kimliği formunda milliyetçilik artarak devlet gücünün kaygıları ile tanımlanmaya başla-

54 Anderson; 1991, s. 113, 163
55 Baycroft; 1998, s. 73

mıştır. 1848 devrimleri ne özgürlük ne de birleşmeyi beraberinde getirmiştir. Sadece liberallerin isteklerinden çok uzak olmakla beraber Prusya'da bir anayasanın oluşturulmasını sağlamıştır. Birleşme, Almanya'da askeri fetihlerle diğer bir deyişle Bismarck tarafından kullanılan bir deyim olan birleşme hedefine ulaşmak için Alman halkının feda edeceği kanı ve bir dünya gücü olabilmek için gerekli olan endüstrileşmeyi sembolize eden kelimelerle yani "kan ve demir" ile başarılmıştır. Bismarck'ın ettiği teklif, milliyetçilik rüyasının yerine getirilmesiydi ki bu rüya demokrasi için az bir yeri olan güçlü bir ulus-devlettir. Bu koşullar altında, Alman milliyetçiliği demokrasi karşıtı köklü bir dönüş yapmıştır. Soldaki demokratik güçler sık sık milletin düşmanı olarak damgalanarak saldırıya uğramışlardır.[56]

Prusya başbakanı ve '*Realpolitiker*' Bismarck, 1862-1871 yılları arasında Danimarka, Avusturya ve Fransa'ya karşı yaptığı savaşlarda başarılı olmuş ve bu zaferler Avusturya'nın dışlandığı ve Prusya'nın hakimiyeti garantisinin verildiği federal Alman devletinin kurulmasını mümkün kılmıştır. Prusya kralı yeni kurulan Alman Krallığı'na (*Deutsches Reich)* İmparator (*Kaiser)* olmuştur. Bu yeni Alman devleti, kendi topraklarında yaşayan azınlıklara karşı hoşgörüsüzdür. Örneğin, Prusya vilayetlerindeki Polonya halkı Almanlaştırılma baskısı altında tutulmuş ve Alsace-Lorraine'e aşağı bir yönetim statüsü verilmiştir. Alman ulusunu ne oluştururun, bu dışlayıcı ve saldırgan tanımlaması iç politikada hakim olmuştur. İktidar, siyasi Katolikler ve sosyal demokrasi gibi Krallığın (*Reich*) düşmanları olarak adlandırdığı kesime karşı savaşma görevini üstlenmiştir.[57]

56 Spencer & Wollman; 2002, s. 132

57 Knischewski, Gerd, 'Post-war National Identity in Germany' in Brian Jenkins & Spyros A. Sofos (eds.) *Nation and Identity in Contemporary Europe*, (London & New York: Routledge, 1996), s. 127

Bu milliyetçilik, iki ideolojik prensip üzerinde kendini ifade etmiştir. Bu prensiplerden ilki, karakteristiği etnik Almanlık *(volksdeutch)* olup, sadece Almanya'nın sınırları içerisinde yaşayan etnik Alman olmakla değil, ayrıca Alman halkının ırksal üstünlüğünü iddia etmek olmuştur. Alman özel yolu *(Sonderwag)* olarak da bilinen ve Batı medeniyetlerinin demokrasi gibi değerlerinden daha yüce bir değer olarak kabul gören Alman Kültürü üzerine kurulan bu prensip, Alman olmayanların sayıca sınırlandırılması ve artan anti-Semitizm (Yahudi) gibi görüşleri de içinde barındırmıştır. İkinci ideolojik etki ise, Alman Krallığı için koloniler elde ederek bir dünya gücü rolü talebi olan emperyalizm olmuştur. Bu arzu gizli ırkçılık olarak da yorumlanmıştır.[58]

Alman Donanma Derneği'nin *(Deutscher Flottenverein)* 1898'de ve Alman Savunma Derneği'nin *(Deutscher Wehrverien)* 1912' de kurulması ile Alman milliyetçiliği askeri bir şekil almıştır. Kaiserreich dönemi süresince, Milliyetçi Sosyalizmin bazı merkezi elementleri hem ideolojik olarak hem de teşkilat olarak hazırlanmışlardır. 1914'de savaş çıktığında Alman milliyetçiliği egemendir. Birinci Dünya Savaşı bu bağlamda, Alman milliyetçiliğinin yayılmacı ve saldırgan amaçlarını gerçekleştirmek için yapmış olduğu askeri bir teşebbüs olarak yorumlanmaktadır.[59]

Ancak, Almanya Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmıştır. Versailles Antlaşması ile Almanya doğuda ve batıda topraklar kaybetmiş, Avusturya ile birleşme hakkı reddedilmiş, kısmen askeri güçlerini elimine etmek zorunda kalmış, savaşın zararlarını ödemiş ve savaşın tek sorumlusu olduğunu kabul etmiştir.[60] Ancak, Alman milliyetçileri Almanya'nın yenilgisini kabul etmemişlerdir. Onlara göre, bu durum milletin içindeki düşmanların yani Solcuların ve

58 Knischewski; 1996, s. 127, 128
59 A.g.e.
60 A.g.e.

Yahudilerin kendilerini sırtlarından bıçaklamalarından ötürü ortaya çıkmış bir sonuçtur.[61]

Birinci Dünya Savaşı sonrası, Almanya Alman Krallığı (*Deutsches Reich)* ismini muhafaza etmesine rağmen ilk kez demokratik bir cumhuriyet olmuştur. Ancak, demokratik Weimar Cumhuriyeti imparatorun (*Kaiserreich)* yayılmacı ve saldırgan milliyetçiliğini yenilgiye uğratmakta zayıf kalmıştır. Bu durumu iyi değerlendiren milliyetçi partiler, silahlı kuvvetlerdeki, hukuk sistemindeki, idari ve akademik kadrolardaki güçlü pozisyonlarını korumayı başarmışlardır. Tüm bu gruplar, demokratik sistemin istikrarsızlığa sürüklenmesine katkıda bulunurken, Weimar Cumhuriyetinin sonunu getirmede ve Hitler'in Şansölye olmasında aktif rol almışlardır.[62] Bu dönemde, Hitler milliyetçi Almanlar tarafından Alman ulus-devletinin kaderini düzeltecek ve Versailles Antlaşması'nın Almanya'yı aşağılayıcı etkilerini ortadan kaldıracak kişi olarak görülmüştür.

Bu bağlamda, Almanya'da tam anlamıyla bir birlik olmamasına rağmen 1918 öncesi ve sonrasında milli kimlik hissi Hitler'in iktidara gelmesine destek olan en önemli faktör olmuştur.[63]

1.3.2. Fransa

1789 Fransız Devrimi'nden çıkan Fransız Sol milliyetçiliği, 19. yüzyıl boyunca kendisini aristokrasi, Roma Katolikliği ve uluslararası kapital gibi milletin düşmanları olarak gördüğü kesimlere karşı halkını koruyan ve popular iradenin gerçek simgesi olan taraf olarak sunmuştur.[64] Sosyo-ekonomik değişim ve Üçüncü Cumhuriyet altındaki kitlesel politikaların etkisi, kırsal kesimdeki gelenek-

61 Spencer & Wollman; 2002, s. 132
62 Knischewski; 1996, s. 128
63 Spencer & Wollman; 2002, s. 132
64 Evans; 1996, s. 33

sel sosyal hiyerarşiyi yavaş yavaş zayıflatırken, Fransa'daki Royalism ve Katoliklikle birlikte anılan değerleri de zayıflatmıştır. Muhafazakar Sağ böylece kitlesel destek ve daha açık bir ideolojik kimlik aramak için daha aktif bir rekabete zorlanmıştır. Aynı zamanda cumhuriyetin kurulması ile demokratik milliyetçilik, Solda cumhuriyetçi devleti güçlendirme adına bütünleştirici ideolojisi (*integrative)* ile insanları seferber etme gücünün büyük bir bölümünü kaybetmiştir. Büyüyen sosyalist ve işçi hareketleri ise sınıfların uluslararası dayanışmaları yönünde bir eğilim gösterek, millet kavramını terk etmişlerdir. Bu ideolojik boşluk muhafazakarların milliyetçi söylem üzerine yeniden çalışmalarını sağlayacak bir ortam yaratmıştır.[65]

Bu yeni milliyetçilik, sadece muhafazakar çerçeve içerisinde değil, 1880'lerin sonlarında Cumhuriyete karşı gerçekleştirilen ve Boulangist Hareket olarak da adlandırılan popülist meydan okuma içinde de yerini almıştır.[66] Ancak, 1890 yılına gelindiğinde bu fikirler Sağın fikirleri olmuştur. Dahil edici, toprağa dayalı, açık vatandaşlık yerini kültür ve ırk ile tanımlayan etnik anavatan kavramına bırakmıştır. Doğu Avrupa'dan gelen göç dalgası ile artan anti-Semitizm (Yahudi) ise milliyetçileri seferber etmede kullanılan ana tema olmuştur. Aynı zamanda protestanlar, masonlar, liberal entelektüeller, sosyalistler milletin birliğine tehdit olarak görülmüşlerdir. Bu 'proto-faşist' milliyetçilik farklı zamanlarda tekrar ortaya çıkacak olan – 1930'ların ligleri, Vichy rejimi, 1950'lerin Poujadist hareketi ve günümüz Fransa'sının Ulusal Cephesi (*Front National*) - ideolojik bir geleneğin temelini atmıştır.[67]

65 Jenkins & Copsey; 1996, s. 106

66 General Boulanger'in kampanyasının sosyal kuruluşları şehir, küçük burjuva (*petit bourgeois*) ve aşağı toplumsal sınıflardı. Bu haraket ekonomik güvensizlikten doğan korkular ve Almanya'ya karşı rövanş ümitlerinin bozulması ile beslenmiştir.

67 Jenkins & Copsey; 1996, s. 106

Diğer taraftan, cumhuriyeti gönülsüzce kabul etmiş olan Katolik muhafazakarlar için milli birlik teması, Soldaki düşmanlarını gözden düşürmek için güçlü ve yeni bir söylem yaratmıştır. İhtilaf çıkartan *Dreyfus* Olayını takip eden dönemde, radikaller ve sosyalistler, Fransız milli kimliğinin iki anahtar kurumunun, ordu ve kilisenin, yetkilerinin el altından çökertmeye çalışmaktan ötürü suçlanmışlardır.[68] Birinci Dünya Savaşı'nda ise liberaller, pasifistler ve uluslararası Marksistler milleti bölmek ve zayıflatmaktan dolayı muhafazakar sağ tarafından sürekli suçlanmışlardır.[69]

1914 itibari ile her siyasi gelenek, aşırı sağdan aşırı sola, zaman zaman kendisini milliyetçi olarak takdim etmiştir. Solda, devrimci demokratik milliyetçilik, eşit vatandaşlık kurmayı ve 1789'un yarım kalan işlerini tamamlamayı iddia eden liberal burjuva cumhuriyetinin bütünleştirici mutabakat kuran ideolojisini sulandırmıştır. Sağ da ise yeni popülist milliyetçilik, Cumhuriyetin 'yasal' Fransa'sından çok geleneksel kırsal kesimin değerlerine ve 'gerçek' Fransa'ya bağlı olan, muhafazakar ideolojiye uyarlanmıştır.[70]

1905 yılında, kilise ve devletin ayrılması ve parlamenter Cumhuriyetin ılımlı Sağı tarafından kabulü, uzlaşmada etkili olmuştur. 1914 yılına gelindiğinde ise savaşa gitme arzularından ötürü merkez Sol radikalleri muhafazakar Sağdan ayırt etmek oldukça güç bir

68 "Fransız toplumu 1890'larda, bir yahudi ordu subayı olan, Almanya için casusluk yaptığı iddiası ile suçlanan ve bu yüzden de Şeytanın Adası isimli adaya yaşam boyu ağır işçilik cezası ile sürülen Yüzbaşı Alfred Dreyfus olayı ile yara almıştır. Dreyfus Olayı, haksızlığı örtbas eden ordunun destekçilerinin karşısına bunu destekleyen Katolik kilisesini çıkartmıştır" Bu olay, insanların haklarını savunan 1789 Fransız Devrimi milliyetçiliğinden, millet ve onun prestijini savunma adına insan haklarını savunmayan bir milliyetçiliğe dönüştüğünün göstergesi olarak yorumlanmaktadır. (Taylor; 1999, s. 59, 61; Baycroft; 1998, s. 57).

69 Jenkins & Copsey; 1996, s. 107

70 A.g.e.

hal almıştır. Her ikisi de eşit olarak sosyalist ve işçi hareketlerinin büyüyen meydan okumasına karşı burjuvanın mülk haklarının korunmasına katkıda bulunmuşlardır. Bu yüzden, "sınıf" dan önce "ulusal" bağlılığa öncelik tanıyan ortak ısrarları bu iki tarafı da "devlet milliyetçiliği"nde birleştirmiştir.[71]

Sosyalistler, Devrim'in gelişmenin ve medeniyetin prensiplerinin doğmasını sağlayan ülkeyi savunmayı ve bu bağlamda Jacobin kalmayı tercih etmişlerdir .[72] Böylece, Ağustos 1914 diğer Avrupa milletlerinde olduğu gibi Fransa'da da millet fikrinin zaferi ile sonuçlanmıştır. 1920 yılında kurulan Komünist Partisi, kendini devrimin partisi olarak ilan edip önderliğini takip etmek üzere yüzünü Moskova'ya çevirmiş, diğer tarafta ise Faşist gruplar yüzlerini Mussolini'ye ve bir Fransız kavramı olan otoriteranizme çevirmişlerdir.[73]

1.4. İkinci Dünya Savaşı'na Neden Olan Milliyetçilik

Bu bölümde, Hitler gibi faşist diktatörlerin seçilmesine neden olan gelişmeler ve bu diktatörlerin seçildikten sonra ülkelerinde uyguladıkları milliyetçilik incelenmektedir. Bu gelişmeler Robert D. Kaplan'ın da dediği gibi "demokrasiler bazen sadece riskli değil, eğer bir toplum sağlıklı değilse felaketlere neden olabilirler" gerçeğini göstermesi açısından önemlidir. Bunun en iyi örneği, Milliyetçi ve faşist diktatörler, Hitler ve Mussolini'nin, ülkelerindeki ve pek

71 Jenkins & Copsey; 1996, s. 107

72 Jacobin kelimesi Fransız Devrimi esnasında Devrim'in aşırı cumhuriyetçi klübü üyeleri için kullanılmış olan günümüzde ise aşırı sol için kullanılan bir kelimedir.

73 Johnson, Douglas, 'The Making of the French Nation' in Mikulas Teich & Roy Porter (eds.) *The National Question in Europe in Historical Context*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1993), s. 54, 55

tabii tüm dünyanın geçirdiği en büyük ekonomik buhranı (1929) kullanarak demokratik yoldan seçilip iktidara gelmeleridir.[74]

Dahası, bu dönemin siyasi liderleri, milliyetçiliği soykırımlarla gerçek amaçları olan toplumlarını tektipleştirmek (homojenleştirme) amacına ulaşmak için kitlesel seferberlik aracı olarak kullandığından, Birinci Dünya Savaşı'ndaki milliyetçilik ırkçılık gibi milliyetçiliğin aşırı şekillerini almıştır. Nazism, bu bağlamda milliyetçiliğin aşırı şekli olan ırkçılığa en iyi örneği teşkil etmektedir.

1.4.1. Almanya

Weimar Cumhuriyeti bir yandan önemli demokratik haklar getirirken, diğer yandan da işçi sınıfının ve orta sınıfın potansiyel güçlerini birleştirerek, yeterli siyasi güç elde edebilmelerini sağlayan daha liberal bir ortam yaratmıştır. Ancak, büyük burjuvanın ve *Junkerlerin* gücü bozulmadan kalmış, eski devlet ve askeri araçlar sosyal hayattaki baskın etkisini korumuştur. Kasım Devrimi'nin başarıları tehdit altına girmiş ve 1920'ler sonrasında ise tek tek ortadan kaldırılmışlardır.[75] Milletin, cumhuriyetçi kavram olmak yerine, *volksnation* fikri sosyal Darwinism'in ırkçı yorumu ile meşrulaştırılarak, Hitler'in Milli Sosyalizminin aşırı şekline çevrilmiştir. Buna göre, Alman toplumunun içindeki herhangi bir yabancı element, Hitler'in Kavgam (*Mein Kampf*') adlı kitabında formüle edilen Alman ırkının gücünün muhafazasına tehlike olarak algılanmıştır.[76]

74 New York borsası'nın çöktüğü 1929 ekonomik buhranı tüm dünyayı ve dolayısıyla Avrupa'yı da etkisi altına almıştı. Dönemin Almanya'sında işsizlik ve enflasyon figürleri son derece kötüydü. Kaplan, Robert D. (2000). *The Coming Anarchy: Shattering the Dreams of the Post-cold War*, New York: Random House, s. 62

75 Schmidt, Walter, 'The Nation in German History' in Mikulas Teich & Roy Porter (eds.) *The National Question in Europe in Historical Context*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1993, s. 165

76 Münch; 2001, s. 85

20. yüzyılın başlarından itibaren ise faşist liderler parlamenter demokrasiyi hakir görmelerini parlamenter demokrasinin kitleleri seferber etme potansiyelini anlamaları ile birleştirmişlerdir. Seçimler gerilimi tırmandırma, oy alma ve meşruluk kazanma adına bu partilere uygun fırsat sağladığından belli başlı faşist partiler bu seçim fırsatı ile sağlanan şansı nadiren kaçırmışlardır. Hitler ise bu modern seçim kampanyacılarından en enerjik ve verimli olanı olmuştur.[77]

Bu dönemde, Alman Komunist Partisi (KPD) toplumsal refah için çözümü milletin sosyalist olarak tekrar organize olmasında görmüştür. Ancak, Alman işçi hareketlerinin bölünmüşlüğü toplumdaki demokratik elementleri birleştiren siyasi bir güç olmasına engel teşkil etmiştir. Bu durum da Milli Sosyalistler'in güç kazanmasına katkıda bulunmuştur. Faşist diktatörlüğün kurulması ise bir diğer felaket olarak kabul edilen İkinci Dünya Savaşı'na doğru yolda atılan ilk adım olmuştur.[78]

1945'e kadar, milliyetçilik ve demokrasi karşıtı partiler Almanya'da egemen güçler olmuş ve 'milli cephe' oluştururarak günün askeri ve otokratik hükümetleri ile birleşmişlerdir. Hitler'in Ulusal Sosyalizmi demokratik hükümeti ortadan kaldırarak milliyetçiliği resmi devlet ideolojisi yapmıştır.[79]

Almanya'nın ilk demokratik cumhuriyetinin başarısızlığa uğramasının ve Hitler'in ulusal sosyalizminin onun yerini almasının nedenleri çeşitlidir. Başlıca sebeplerden biri Ulusal Sosyalistlerin ülkelerindeki ekonomik ve siyasi kriz durumunu kendi milliyetçi program ve hareketlerine geniş çaplı bir destek sağlamak yönünde

77 Harris, Geoffrey. (1994). *The Dark Side of Europe: The Extreme Right Today.* Edinburgh: Edinburgh University Press, s.143
78 Schmidt; 1993, s. 165
79 Kolinsky, Eva, 'Future for Right Extremism in Germany?' in Paul Hainsworth (eds.) *The Extreme Right in Europe and the USA*, (New York: St. Martin Press, 1992, s. 61

kitleleri seferber etmek için kullanmalarındaki başarıları olmuştur. Almanya'nın ilk demokratik cumhuriyeti Weimar Cumhuriyeti ise 1929'da New York borsasının çöküşünü takiben ortaya çıkan küresel ekonomik kriz ile hayatta kalabilmeyi başaramamıştır. Çeşitli yollarla Ulusal Sosyalizm aynı zamanda Almanlarla ilgili köklü tarihi problemleri üzerine almış ve köklü çözümler üretmiştir. İlk olarak Almanya'nın sınırları meselesini Versay Antlaşması'nın değiştirilmesi gerekliliği olarak ortaya koymuştur. Hitler'in özellikle 1933'den sonraki popüleritesinin artışı, askerden arındırılmış Rhineland'in işgali, Saarland ve Sudetenland'in tekrar impararorluğa dönüşü ve 1938'de Avusturya'nın ilhakı ile kısmen 'Versay Antlaşmasının aşağılamasının silinmesindeki' başarısının doğrudan sonucu olarak yorumlanabilir.[80]

Hitler hükümetinin bu dönemdeki emperyalist yayılmacı politikası Almanya'nın doğuya doğru yönelmesine neden olmuştur. Hitler'in düşüncesine göre, Sovyetler Birliği'i de dahil olmak üzere Doğu Avrupa, yerleri olmayan halka (*'Volk ohne Raum'*) yaşam yeri yaratmak için yeni yaşam alanları yaratılması adına köleleştirilmeli ve bağımlı topraklar haline getirilmelidir. Bu bağlamda, Alman Krallığı *(Deutsches Reich)* Büyük Alman Krallığı *(Grosdeutsches Reich)*olarak İkinci Dünya Savaşı boyunca tekrar adlandırılmıştır. Avrupa'da egemen statüde olma iddiasını ideolojik olarak haklı çıkarma çabası içinde olan Hitler'in bu tutumu aslında açıkça ırkçılıktır. Ulusal Sosyalistler milleti vatandaşlık üzerinden değil tamaman biyolojik soy üzerinden tanımlamışlar, saldırgan ve yayılmacı Alman milliyetçiliğini, meşru kılmak adına, üstün Alman ırkının daha aşağı seviyedeki Slav ve Yahudi ırkına karşı kendini savunması olarak sunmuşlardır.[81]

80 Knischewski; 1996, s. 128
81 Knishewski; 1996, s. 129

Bir taraftan ırkçılık üzerine motive edilmiş doğuya karşı bir savaş gerçekleştirilirken diğer taraftan da Almanya'nın içinde 'halkın düşmanı' olarak adlandırılan kesimin yok edilmesi üzerine bir politika yürütülmeye başlanmıştır.[82] Nazi ideolojisinin hayal ettiği Alman topluluğunda Yahudilere, Komünistlere, homoseksüellere, Slavlara, Romanlara, genetik olarak fiziksel ve akli engelli kişilere yer yoktur. Nazism örneğin Romanları Yeni Düzenin saflığını tehdit eden 'kökleri olmayan parazitler' olarak tanımlamıştır. İşgal edilmiş Avrupa içerisinde Nazi'ler 250,000'den fazla insanın ölümüne neden olan bir imha politikası oluşturup, uygulamaya koymuştur.[83]

Ulusal Sosyalizm, Almanya'nın ikinci kez olarak uygulamaya koyduğu ve ilkine göre daha radikal bir egemenlik elde etme teşebbüsüdür. Birincisi gibi bu da askeri bir yenilgi ile sona ermiştir. Ancak, Ulusal Sosyalizmin radikal amaçları, radikal sonuçlar üretmiştir.[84] Demokrasi, İkinci Dünya Savaşı sonunda 'milletin reddi' ile daha da güçlenerek, daha güvenli bir şekilde Almanya'da yerini almıştır. Bu durum Alman devleti için yenilgi ve bölünme gibi vahim sonuçlardan öte Nazism ile bağlantılı olan milliyetçilikten dolayı ortaya çıkan utançtan kaynaklanmıştır. Tek Alman ulus-devleti fikri ise çeşitli yollarla geri plana itmiştir.[85]

1.4.2. Fransa

Fransa iki düşman blok, Sağ ve Sol olarak olarak ikiye bölünmüş olduğundan ulusun birliğine daima şüphe ile bakılmıştır.[86] 19. yüzyılın son on yılı süresince bu farklılıklar daha da kuvvetlenmiştir. Bu dönemde, milliyetçiler Protestanları, Masonları, Yahudileri

82 A.g.e.
83 Evans; 1996, s. 43
84 Knischewski; 1996, s. 129
85 Spencer & Wollman; 2002, s. 133
86 Jenkins & Copsey; 1996, s. 107

ve yabancıları Fransa'nın düşmanları olarak eleştirmişlerdir. Sosyalistler burjuvanın üstünlüğüne, orduya egemen olan aristokratik elementlere, Kilisenin tepkisel etkisine, kolonileşme macerasının skandallarına ve sömürülmesine karşı olmuşlardır. Sosyalistler ayrıca uluslararası sosyalizm ve pasifizm taraftarı olup kapitalistler ve militaristler tarafından bir araç olarak kullanılan savaşı reddetmişlerdir. Sonuç olarak Fransız toplumunun bu birlik içerisinde olmayan farklı görüşlere sahip kesimleri birbirlerine karşı düşman olmuşlardır.[87]

İdeolojik olarak 1930'lar Sol ile Sağ arasındaki bölünmeyi tekrar ortaya çıkarmıştır. İkiz tehdit, Komünizmin ve Faşizmin şeytana uyması ve Parlamenter Cumhuriyete karşı büyüyen isteksizlik, rakip ideolojiler çarpıştığından milli kimlik krizine neden olmuştur. 1940 yılındaki askeri yenilginin hemen ardından rejim çökünce, sol ve sağın esas değerleri aktif olarak karşı durmuş olan ve ya işbirliği yapmış olan azınlıklar tarafından tekrar savunulmaya başlanmıştır.[88]

Henri-Robert Petit'in Yahudileri 'oryantal cüzzamlılar ve dünyanın gerçek mikropları' olarak karekterize ettiği kitabı 'Yahudi İstilası (*Jewish Invasion)*' 1927 yılında basılmıştır. Petit bu kitabı ile Fransız halkını Doğu Avrupa'nın getto'larından Fransız'ların işlerini ve paralarını çalmak için kaçmış olan 'kanca burunlu, etli dudaklı, kıvırcık saçlı, Yiddish dilinin sahiplerine' dikkat etmeleri gerektiğini söyleyerek uyarmaktaydı. Dönemin Vichy rejimi'nin milliyetçiliği, demokrasi ve endüstri öncesi Fransa'sının iş (*Travail)*, aile (*Famille)*ve anavatan (*Patrie)* kavramları ile aşırı sağın anti-Semitizm popülizmini harmanlamıştır.[89] Yahudileri ikinci sınıf vatandaşa dönüştürmek için bir seri kararın alınması ile Fransız anti-Se-

87 Johnson; 1993, s. 54
88 Jenkins & Copsey; 1996, s. 107
89 A.g.e., s. 108

mitizmi 1940-4 yıllarındaki Marshal Petain'nin Vichy rejiminde zirveye ulaşmıştır. Maurras'ın sloganı 'Fransa Fransız'larındır' dan ilham aldıkları Yahudilerin etkisinden milleti temizlemek bu rejimin amacı olmuştur. Binlerce yahudi siyasi ve sivil hizmetlerden kovulurken, Yahudilerin bankacılık, finans ve belli işlerde görev almalarını engellemek amacıyla katı kotalar konulmuştur. Aynı zamanda, binlerce Yahudi Fransız vatandaşlığından yoksun bırakılmış, geçiş kamplarında gözaltına alınarak Nazi ölüm kamplarında yok edilmeleri için SS subaylarına teslim edilmişlerdir.[90]

Bu anlamda, 1940-4 yılları, faşistler ve aşırı sağ güçlere kendi yeteneklerini sergilemeleri için olağanüstü fırsatlar sağlamıştır. Savaş dönemi Fransa'sının kurtuluşu, işbirliği lekesi, soykırım gerçekliği ve Batının benimsediği liberal demokratik değerler, savaş sonrası Fransa'sı için yeni bir sosyo-politik ortam oluşturmuştur.

1.5. Soğuk Savaşta Milliyetçilik

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya sadece ahlaki anlamda değil siyasi, askeri ve ekonomik olarak da yenilmiştir. 1949 yılına kadar toprakları dört işgal bölgesine bölünmüş olan Almanya artık dört işgalci müttefik gücün egemenliği altındadır. 1949 yılında işgalci güçler arasındaki işbirliği, ortaya çıkan Soğuk Savaş ile birlikte, Almanya'nın üç batı işgalci bölgesinden oluşan kısmında, Almanya Federal Cumhuriyeti ve Sovyet bölgesindeki topraklarda ise Alman Demokrat Cumhuriyeti adıyla iki Alman devleti kurulmasına neden olmuştur.[91]

Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan büyük bir yenilgi ile çıkması akebinde ideolojilere dayanan iki kutuplu dünya düzeninin ortaya çıkması, milliyetçiliğin Soğuk Savaş süresince önemini yi-

90 Evans; 1996, s. 42

91 Knishweski; 1996, s. 130, 134

tirmesine neden olmuştur. Batı Avrupa'daki İkinci Dünya Savaşı sonrası milliyetçiliği Heinrich August Winkler aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır:

> *"İkinci Dünya Savaşı sonrasında, genel olarak Batı Avrupa'da ve özellikle de Batı Almanya'da milliyetçilik, Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki gibi bütünleştirme ideolojisi rolünü daha fazla oynayamadı. Ulusal Sosyalizmden tavizde bulunmasının yanı sıra, yeni birtakım ekonomik durumlar kadar uluslararası siyasi sahnedeki köklü değişiklikler, milliyetçiliğin Batı dünyasında fonksiyonel varoluş nedenini (raison d'être) kaybetmesine katkıda bulundu".*[92]

Bu gelişmeler sonucunda, entellektüeller eski Batı karşıtı ve milliyetçi Alman özel yolunu *(Sonderweg)* kökten reddetmeyi, militarizm, milliyetçilik gibi olumsuz Alman geleneklerini terk etme yolunu seçmişlerdir. Bunu gerçekleştirmek için de Almanya liberalizmin siyasi değerlerini, temsilci demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü benimsemek zorunda kalmış ve ulusların barışçı üyesi olarak yeni bir rol üstlenmiştir. Soğuk Savaş gibi dış faktörler ve ekonomik gelişmeler yüzünden milliyetçilik fikri önceliğini kaybederek yerini Batı tarzı demokratik devlete bırakmıştır. Kurumsal düzeyde, Avrupa entegrasyonu milli kimliğin yerine geçecek bir kimlik olarak ortaya çıkmıştır. İlginçtir ki Batı Almanya kadar Avrupalılık fikri Avrupa'nın hiçbir yerinde bu kadar heves ve heyecanla karşılanmamıştır.[93]

Soğuk Savaş döneminde, Batı Alman toplumunun bir diğer ve önemli bir başka kimliği, Komünizm karşıtlığı olduğundan Batı Al-

92 Winkler, Heinrich August, 'Nationalism and Nation-state in Germany' in Mikulas Teich and Roy Porter (eds.) *The National Question in Europe in Historical Context*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1993), s. 189

93 İkinci Dünya Savaşı'ndan büyük kayıplarla çıkan ve uluslararası sistemde dışlanan Batı Almanya tekrar uluslararası arenada bir yer edinebilmek, kayıplarını bir anlamda telafi edebilmek adına Avrupa bütünleşmesi fikrine sıcak bakmıştır. Knishewski; 1996, s. 130, 134

manya vatandaşlarının Sovyetler Birliği'nin etkisi altında olan Doğu Almanya'daki soydaşları ile hem devlet seviyesinde hem de resmi seviyede herhangi bir şekilde irtibat kurmaları yasaklanmıştır. Bunun yansıması olarak da iç politikada 'Sosyalizm' 'Komünizm' ile eşit tutularak içerideki düşman olarak kabul edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) bu bağlamda Batı Almanya'nın partneri ve koruyucusu olmuştur. Bu gelişme ile sadece savaştaki ahlaki suçlarını ve zulümlerini unutmalarına izin vermemiş aynı zamanda da ABD tarafından Batı Almanlar yeni 'Doğu'daki düşmana karşı haçlı seferi'nin bir parçası olmuşlardır. Diğer bir deyişle, ideolojik blok düşüncesi kimliğin diğer kaynağı olarak hizmet etmeye başlamıştır.[94] Ancak, başka bir gerçek daha vardır. O da tekrar yüksek sesle konuşmayı bekleyen milliyetçi aşırı sağın varlığını savaş sonrasında da sürdürmesi gerçeğidir.

1.5.1. Almanya

İkinci Dünya Savaşı'nın baskın siyasi güçleri, Nazizmin savunucuları hem Doğu'da ve hem de Batı'da yasaklanmışlardır[95] Ancak bu yasaklama insanların bu tür düşüncelere desteğini ortadan kaldırmaya yetmemiştir. Örneğin, müttefikler tarafından yürütülen anketler, Almanların hala Ulusal Sosyalizmin fikirlerini önemli ölçüde desteklediklerini açığa çıkarmıştır. Ancak, buna rağmen saldırgan ve yayılmacı milliyetçi kültürü kurma adına herhangi bir teşebbüs başarılı olamamıştır. Elbette bu başarısızlığın ardında bu tarz teşebbüsleri önlemeye yönelik yapılan yasal düzenlemelerin katkısı olduğu bir gerçektir. Bu yasal düzenlemelerden yola çıkarak 1952'de Federal Anayasa Mahkemesi aşırı sağ bir parti olan Sosyalist Krallık Partisi'ni (*Socialist Reich Party*) yasaklamıştır.[96] Bunu

94 Knischewski; 1996, s. 135
95 Kolinsky; 1992, s. 61
96 Knishewski; 1996, s. 131

takiben, hiçbir aşırı sağ parti Bundestag'da koltuk kazanamamıştır. Ancak, Hıristiyan Demokratların eski Ulusal Sosyalistlerle birleşme ve geçmişteki Ulusal Sosyalist partiye oy veren seçmenin oylarını kendisine çekebilme kapasitelerini göz ardı etmişlerdir. Bu bağlamda, Sosyalist Krallık Partisi'sinin kapatılması parlamenter sistemde önemli bir güç olarak yeniden canlanmasını önlemeye yetmemiştir.[97]

Federal Almanya'daki aşırı sağ üç ayrı fazda üç ayrı parti etrafında gelişimini gerçekleştirmiştir. Bu partiler, 1940'ların sonunda ve 1950'lerin başında Alman Krallık Partisi (*German Reichs Partisi* -DRP) and the Sosyalist Krallık Partisi (*Socialist Reichs Partsi* - SRP), 1960'larda ve 1970'lerde Ulusal Demokrat Parti (*National Democratic Parti* -NPD), ve 1980'lerde Cumhuriyetçiler (*Republicans*) idi. 1940'lar ve 1950'lerdeki Batı Alman aşırı sağının ilk fazı süresince, eski Ulusal Sosyalistler tekrar toplanmayı, grup oluşturmayı ve Ulusal Sosyalist organizasyonlarına konan yasakları kaldırma çabası içine girmişlerdir.[98] İlk Bundestag'da, seçilen delegelerin yüzde 10.5'i aşırı sağ partileri temsil ediyorlardı (Table 2.1).

Tablo 1.1. 1949 Federal Seçimlerinde Aşırı Sağın Oyları

Oylar	*Toplam*	*Bundestag koltuk*
Bağımsız Adaylar	893.342	2
Mülteci/Savaş/Nazi Mağdurlarına yönelik Organizasyonlar	242.305	-
Eski Sağın yasallaştırılmış partileri DreP/ DKP; WAV	1.353.830	16
Oyların Toplamı	2.495.477= 10.5%	18

Kaynak: (Kolinsky; 1992, s. 62)

97 Kolinsky; 1992, s. 62
98 Kolinsky; 1992, s. 61

Batı Alman aşırı sağının ikinci fazı, 1960'ların ortalarından başlayarak 1980'lerin ortalarına kadar sürmüştür. Bu dönemin en önemli gelişmesi NPD'nin bir parlamenter güç olarak başarısı ve bunu takip eden düşüşü olmuştur. Daha da önemlisi bu dönem Ulusal Sosyalizmin bilinen ideolojisinden bu yeni dönemin meselelerine geçiş dönemi olarak adlandırılır. Bu geçiş döneminde kampanya sloganları 'Göçü durdurun' ve 'doğudaki topraklardan vazgeçilmesi hazineye eşdeğer' gibi sloganlar olmuştur. NPD yedi *Land* parlamentosuna girmiş ve 1966 ile 1968 yılları arasında 61 koltuk kazanmıştır.[99]

Tablo 1.2 Federal Almanya'da ve Avrupa'daki Seçimlerde Aşırı Sağ Partilerin Oy Oranları ve Koltuk Sayıları, 1953-89

Parti	*Federal Seçimler*			*Avrupa Seçimleri*		
		%	Koltuklar		%	Koltuklar
AUD	1965	0.2	-			
	1976	0.1	-			
DG	1953	0.3	-			
	1957	0.1	-			
	1961	0.1	-			
DRP	1953	1.1	-			
	1957	1.0	-			
	1961	0.8	-			
DVU	1987	0.6	-	1989	1.6	-
FAP	1987	0.0	-	1989	0.1	-
NPD	1965	2.0	-			
	1969	4.3	-			
	1972	0.6	-			
	1976	0.3	-			
	1980	0.2	-			
	1983	0.2	-			
	1987	0.6	-	1984	0.8	-
Republicans	none			1989	7.1	6

Kaynak: *(Kolinsky;* 1992, 63)

99 A.g.e., s. 62

1960'larda NPD'ye oy veren kitlenin yarısını bu tarz partilerin eski seçmen kitlesi olan, aşırı sağın görüşlerini benimseyen ve ideolojik anlamda NPD'ye destek verenler oluşturuken, NPD'ye oy verenlerin diğer yarısını savaş sonrası tekrar yapılanmadan bu yana gerçekleşen ilk ekonomik gerileme sürecindeki işsizlik ve ekonomik belirsizliklerden korkan bir kitle oluşturmuştur. Bu seçmenlerin çoğu NPD'yi sisteme karşı duran bir tepki gücü olarak algılıyorlardı. Bu seçmenler ne parti programını okumuşlardı ne de aşırı sağ olarak NPD'nin siyasi duruşunu tanımlayabiliyorlardı. Ekonomi istikrara kavuştuğunda ise NPD'nin oyları NPD'nin ideolojik duruşunu benimseyen esas kitlesine geri dönmüştür.[100]

1960'ların sonlarında ve 1970'lerin başlarında, Federal Almanya'nın sağı Komünizmin karşıtlığı ile ilgilenmekteydi.[101]Bu dönemde, NPD içerisinde Aktion Widerstand ve Genç Ulusal Demokratlar gibi radikal gruplar 1970'lerin başlarının Doğu Politikasını (*Ostpolitik)* savunmak için ortaya çıkmışlardır.[102] 1968'de hem Doğu'da hem de Batı'da birçok ülke genel olarak barış ve demokratik reformlara odaklanan güçlü öğrenci hareketlerine ve sol kanatın parlamenter hareketlerine şahid olmuştur. Yakın geçmişin bastırılması suçlaması bir çok yoldan milli kimlik ve bilincin bozulmasına işaret eden 1968 öğrenci ayaklanmasının jenerasyon çatışmasını kötüleştirmiştir. Sol, kendisini uluslararasıcı olarak görmeye başlamıştır.[103]

1970'ler boyunca neo-Nazi gruplar işçi sınıfından daha çok genç insanların ilgisini çekmeye başlamıştır. 1970'lerin sonunda aşırı sağ, parlamentoda temsilini kaybetmesine rağmen, nesiller arasında köprü görevi gören ve aşırı sağın radikalleşmiş protesto

100 Kolinsky; 1992, s. 64
101 Spencer & Wollman; 2002, s. 133
102 Kolinsky; 1992, s. 64
103 Knishewski; 1996, s. 136

kültürü ile geleneksel aşırı sağını birleştiren organizasyonel bir yapı geliştirmiştir. Bu gruplar, Ulusal Sosyalizm'i eski durumuna getirmeyi hedeflemelerine rağmen bu dönemin neo-Nazi grupları daha radikal bir yaklaşım benimsemiş ve sık sık siyasi şiddeti kullanmıştır. 1950'ler ve 1960'ların başlarında anti-Semitizm odaklanan ortak saldırı şekli iken, sonraları bu saldırıların hedef kitleleri yabancılar olmuş ve aşırı sağın yabancılara karşı fiziksel saldırıları, kundaklamaları, cinayetleri şeklinde kendini göstermiştir. 1969 ve 1989 yılları arasında aşırı sağın bu tip saldırıları yüzde 150 oranında artış göstermiştir.[104]

Batı Alman aşırı sağının üçüncü fazı ise 1980'lerin ortalarında başlamıştır. Bu dönemde, Sağda milli kimlik sorununa dikkatleri tekrardan çekmeye yönelik bir çaba mevcuttur. Bu partiler Nazizmin kötü davranışını relativize etme yollarını arayarak Alman selefleri ile Batı Alman ulus-devleti arasındaki bağlantıyı savunmuşlardır.[105] 1980'lerde aşırı sağ partiler bir kez daha parlamenter siyasete girmeyi başarmışlardır. 1980'lerin Yeni Alman parti sistemine göre, aşırı sağdaki parlamenter parti 1950'ler ve 1960'larda daha görünür bir rol oynayabilmişdir. Hıristiyan Demokrat Birliği (CDU)/ Hıristiyan Sosyal Birliği (CSU) ve Sosyal Demokrat Parti (SPD) gibi başlıca siyasi partiler seçim desteklerini kaybetmişler ve parlamenter çoğunluğa ulusal ve bölgesel düzeyde hükmetmek için koalisyon hükümetlerine bağlı kalmışlardır. 1989 Avrupa seçimlerinin sonuçları ise iki büyük partinin bir küçük parti ile yapacağı koalisyon ile parlamenter çoğunluğu garanti etme gücüne sahip olmadığını göstermiştir.[106]

104 Kolinsky; 1992, s. 64
105 Spencer & Wollman; 2002, s. 133
106 Kolinsky; 1992, s. 61, 67

Avrupa Topluluğu Komisyonu, aşırı sağ olgusunun önemli olduğu ve 1985 yılındaki AT düzeyinde yapılan bir anket olan Eurobarometre çerçevesinde özel bir çalışmaya tabii tutulmasının gerekli olduğu kanaatına varmıştır. Bu analizlerin sonuçları, Batı Avrupa ülkelerinde potansiyel aşırı sağın varlığını sürekliliğini göstermiştir. Aşırı sağın başarısı ise aşırı sağın seçmenine bir alternatif oluşturacak bir partinin yokluğu ve ekonomik ve siyasi krizlerin mevcudiyeti gibi çeşitli faktörlere bağlanmıştır Hatta kendilerini aşırı sağın sempatizanı olarak tanımlayan seçmenler bile seçimlerde bu partilere otomotik olarak oylarını vermemişlerdir. Bu partilerin seçim başarıları diğer sağ kanat partilerine göre potansiyel desteği seferber etme kabiliyetinden, liderlerinin propaganda yeteneklerinden ve ekonomik ve siyasi ortamdan kaynaklanmıştır.[107]

Ocak 1989'da aşırı sağ partilerden biri olan Cumhuriyetçiler (*Republikaner*) oyların yüzde 6'sını almış ve Batı Berlin'de *Land* parlamentosunda 11 koltuk kazanmışlardır. Haziran 1989'da Avrupa Parlamentosu'na (AP) oyların yüzde 7.1'ini alarak 6 AP üyesi ile katılma hakkını kazanmışlardır. Mart ve Haziran 1989'daki yerel seçimlerde aşırı sağ için benzer kazanımlarla sonuçlanmıştır. Örneğin, Cumhuriyetçiler'in (*Republikaner*) az aday çıkarttığı Frankfurt'ta NPD, Rhineland Palatinate ve Saar bölgesinde de Cumhuriyetçiler (*Republikaner*) başarıyla bu yerel seçimlerden çıkmışlardır. 1989 sonrasındaki gelişmeler özellikle Almanya'nın birleşmesi Alman siyasi gündeminin tekrar oluşturulmasına neden olmuş bu da Cumhuriyetçiler'in (*Republikaner*) oyları üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Ancak, aşırı sağ Birleşen Almanya'da potansiyel bir seçim ve siyasi güç olarak kurumsal yerini korumayı başarmıştır.[108]

107 Harris; 1994, s. 196, 197
108 Kolinsky; 1992, s. 65, 67

1.5.2. Fransa

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Fransa kendisine biçilen rolün ve statünün belirsiz olduğu, değişmiş ve değişmekte olan bir dünya ile yüzyüze kalmıştır. Avrupa'nın yeniden inşası diğer bir deyişle Avrupa bütünleşmesi, Soğuk Savaş'ın blok siyasetinin etkileri, kolonilerin sömürge karşıtı hareketleri, Fransız siyasi topluluğunun içinde bölünmelere yol açmış ve Dördüncü Cumhuriyetin istikrarsızlığına katkıda bulunmuştur.[109]

Aşırı Sağdaki güçler, 1945 sonrasında aşama aşama ortaya çıkmaya başlamışlardır. Vichy rejiminin tecrübesini takiben fiili olarak hakkını kaybeden milliyetçilik talepleri, özellikle de dekolonizasyon ile tekrar ortaya çıkmaları yönünde cesaretlendirilmiştir. Pierre Poujade' nun liderliğinde, the Union de Défense des Commercants et Artisans (UDCA) ve 'uydu' organizasyonlar *inter alia*- devlete, modernleşmeye ve vergilendirmeye- karşı ayaklanmışlardır. Poujadist hareket olarak da bilinen bu hareket, 1956 yılında 2.5. milyon oyu (oyların yüzde 11.6'sını) kazanarak Fransız Millet Meclisi'ne genç Jean-Marie Le Pen'in de dahil olduğu 52 milletvekili çıkarmıştır.[110]

1950'li yılların Fransa'sında milliyetçilik, dış olaylara karşı bir cevap olarak gelişmiş ve milli duruş olarak Karşı Durma (*Resistance*) ve Özgürlük (*Liberation*) gibi kavramlar baz alınmıştır. Ancak, ulus-devlet Soğuk Savaş'ın bu yeni ortamında daha az önemli ideolojik bir referans noktası olarak görülmüş ve Fransa'nın kendi kaderini tayin etmedeki kontrolünü kaybettiği görüşü hakim olmuştur. RPF'nin (1947-53) Gaullism'i, Boulangist geleneğin parlamentarizm karşıtı ve otoritarianizmini geri gelmiş hali olduğu kadar zamanının ve liderinin kişisel vizyonunun bağımsızlığının ve milli

109 Jenkins & Copsey; 1996, s. 108

110 Hainsworth, Paul, 'The Extreme Right in Post-War France: The Emergence and Success of the Front National' in Paul Hainsworth (eds.) *The Extreme Right in Europe and the USA*, (New York: St. Martin Press, 1992), s. 32

büyüklüğünün (*grandeur*) de bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, Fransız Komünist Partisi ise sınıf arzusunu, bağımsız Fransız milletinin uluslararası kapitalizme bağımlılığına karşı savaşına eşit sayan yeni yurtsever bir karşı duruşu kullanmıştır. Karşılıklı düşmanlıklara rağmen bu iki güç Amerikan karşıtlığı, Avrupa 'ulusüstücülüğü'(*supranationalism*) ya da AT karşıtlığı ve Almanya'nın tekrar silahlanması karşıtlığı konularında birleşmişlerdir.[111]

Zamanın bir diğer büyük dış meselesi Fransa'nın kolonileri ile olan ilişkisi olmuştur. Bu bağlamda ideolojik farklılıklar oldukça problemlidir. Fransa'daki merkezi siyasi topluluğun tüm kesimleri kolonilerdeki ulusal özgürlük hareketlerinin meşruluğunu kabul etmede oldukça zorlanmıştır. Hem Hint-Çin'inde hem de Cezayir'deki savaşlar üzerine özellikle diplomatik müzakere yolu ile çözümün taraftarı olan Sol ile 'askeri çözüm' ün taraftarı olan Sağ arasındaki kutuplaşma oldukça belirgindir.[112]

Cezayir Savaşı, Cezayir'in bağımsızlığını engelleme teşebbüslerinde bulunan Gizli Ordu Organizasyonu (*Secret Army Organization*) gibi çeşitli aşırı sağ veya terörist grupların kurulması ile sonuçlanmıştır. Cezayir'in Fransız sömürgeciliğinden kurtulması ve bağımsızlığını ilan etmesi aşırı sağ tarafından kaçırılan bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde, aşırı sağ içerisinde Jeune Nation ve Europe Action gibi belli gruplar ortaya çıkmıştır. Ancak bu grupların etkileri oldukça sınırlı olmuştur. De Gaulle aşırı sağ için uygun ortamı yaramıştır. Bu ortamda, siyah ayak (*pied noir)* olarak adlandırılan Fransız sömürgecileri De Gaulle karşıtı fikirlere Fransa'nın Cezayir'i bırakmasını göz yummulmasına isteksizdir.[113] Beşinci Cumhuriyet'in dönemi süresince, bu fikir Tixier-Vignancour gibi

111 Jenkins & Copsey; 1996, s. 108, 109

112 A.g.e., s. 109

113 *Pieds-noirs* (Siyah Ayak) Kuzey Afrika'da özellikle de Cezayir'de yaşamış, ebeveynleri ve torunları bu topraklarda doğmuş, Cezayir'i evi olarak gören eski Fransız sömürgecileri için kullanılan bir terimdir.

1965'de Gaullismden ilham alan rejimlerin çeşitli meydan okumalarına tahammül etmiş ve 1980'lerde Ulusal Cephe (FN)'nin ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur.[114]

Gaullistler ile karşılaştırıldığında Giscardiancılar ve onların müteffikleri Ulusal Cephe (FN), Fransız milliyetçiliğinin gerçek sesi ve muhalefet olarak yerlerini almışlardır. Mayıs 1973'deki Yeni Düzen (*New Order*) kontrol edilemeyen ve Fransızlarca vahşi göç (*l'immigration sauvage)* olarak adlandırılan göçe karşı kampanyalar düzenleyerek seçim stratejilerini ve Ulusal Cephenin çizgisini belirlemişlerdir. Ancak, Haziran 1973'de Yeni Düzenin militanları ile polis ve aşırı sol arasındaki göç karşıtı toplantı üzerine çıkan kanlı çatışmalar Bakanlar Konseyi'nin Yeni Düzeni ve Trotskyist Ligue communiste révolutionnaire (LCR)'in dağıtmasına neden olmuştur.[115]

1974 baharında Cumhurbaşkanı Pompidou'nun ölümü sonrasında, Le Pen Ulusal Cephe'nin (FN) Cumhurbaşkanı adayı olmuştur. 1974'deki cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk oylamasında, Le Pen oyların sadece yüzde 0,74' ünü (190,000) almayı başarmıştır. Karşılık olarak, Giscard'ın zaferi Jacques Chaban-Delmas tarafından temsil edilen ve hakir görülen Gaullism'in yenilgisi üzerine kurulmuş ve bir süreliğine de olsa Sosyalist-Komünistlerin ortak adayları Francois Mitterrand'ın yolunu tıkamıştır.[116]

Ulusal Cephe (FN) ve Yeni Güçler Partisi (PFN) arasındaki mücadele Giscard'ın cumhurbaşkanlığı döneminde (1974-81) aşırı sağ politikaları yönetmiştir. Bu dönemde, Le Pen klasik sağın sağı içerisinde bir rol aramaktaydı. Le Pen'in Ulusal Cephesi (FN) içinde entellektüelizm, teknokrasi karşıtlığını, demagojiyi, yabancı düşmanlığını, 'küçük adam'ın savunmasını, otoritarianizmi, 'siyasi

114 Hainsworth; 1992, s. 33
115 Hainsworth; 1992, s. 36
116 A.g.e., s. 37

sınıf' karşıtlığını, statizm karşıtlığını, bürokrasi karşıtlığını, ailenin savunulmasını, Fransız sömürgeciliğini, güçlü hukuk ve düzeni, *Jeanne d'Arc* hayranlığını, Vichy rejiminin nostaljisine duyulan sempatiyi, popülizmi, liderlik modasını, halkoylamacılığını ve daha bir çok şeyi içinde barındıran Poujadism ruhunu canlandırmayı amaçlamaktaydı. [117]

Oysa, 1974'de Giscard'i desteklemiş olan eski Yeni Düzen (*Faire Front*) militanları ise 1976-7 yıllarında Jacques Chirac'ın partisine transfer olmuş ve 1977'deki belediye seçimlerinde PFN Chirac'ın neo-Gaullist Rassemblement pour la Republique (RPR) partisi ile çalışmıştı. Geleneksel sağ ile aynı düzeye gelme çabalarına rağmen Kapitalizm karşıtlığı PFN'nin repatuarının bir parçasını oluşturmaktaydı. Dahası, PFN'nin programı yeni sağın egalitarian (tüm insanların aynı ve eşit haklara sahip olduğu düşüncesi) karşıtlığı, elitist, bio-siyasi temaları ile Hıristiyan karşıtlığı, din dışı (paganist) değerleri yüzünden Le Pen tarafından resmi olarak hoş karşılanmayan fikirleri içinde barındırıyordu.[118]

Haziran 1978'de, PFN İtalyan MSI, İspanyol Yeni Güçler (*New Forces*) hareketi ve Tixier-Vignancour'nun katılımı ile bir toplantı düzenlemişlerdi. Bu girişim, Haziran ayında Avrupa Sağı (*Euro-right*) İttifakının kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Ancak Avrupa Sağı Fransa'da Avrupa Parlamentosu'nda temsil için gerekli olan yüzde 5 barajının altında yüzde 1.3 oy alabilmişti. Aşırı sağ sadece PFN/FN ayrılığından dolayı değil ayrıca aşırı sağ oylarından faydalanması muhtemel olan rakip adayların katılımından dolayı da karmaşıktı. Dahası, Chirac ve Michel Debré aşırı sağ adaylarla ortak

117 1954 ile 1958 yılları arasında Fransa'da Poujadist hareket parlamıştır. Pierre Poujade bu hareketin lideriydi. Ancak Poujadism daha sonraki yıllarında faşist bir yapıya bürünmüştür. Bugün Ulusal Cephenin (FN) lideri olan Jean-Marie Le Pen bu hareketten yadigardır (Workers Liberty; 2004, URL).

118 Hainsworth; 1992, s. 33, 38, 39

paylaşılan temalar olan aşırı milliyetçi, yabancı düşmanı, Gaullist kampanya düzenlemişlerdi. Avrupa seçimleri, Ulusal Cephe (FN)'yi herhangi bir geçerli liderlik iddiasından yoksun bırakarak Fransa'daki aşırı sağ politikaları değiştirmiştir. Seçimden sonra PFN, RPR'ye yakın ve yeni bir sağ düşünce yolunu izlemiştir.[119]

1983'de, Ulusal Cephe (FN) Haziran ayında gerçekleştirilen Avrupa seçimlerinin avantajlarını kullanmıştı. Özellikle, orantılı temsil (*proportional representation*), seçimin ikincil statüsü ve sağ kanat taktikler Ulusal Cephe (FN) için avantaj olmuştu. Ulusal Cephe (FN), 1984 Avrupa seçimlerinde yüzde 11 oy alarak ve 10 Avrupa Parlamentosu üyesi çıkartarak tüm Avrupa'da şok etkisi yaratmıştı. Bu gelişme, Avrupa Parlamentosu içinde Avrupa Sağ grubunun ortaya çıkmasına ve böylece Avrupa aşırı sağının tüm Avrupa'da bir bağ oluşturmasına neden olmuştur. Avrupa başarısı, Ulusal Cephe (FN)'ye fonların verilmesine ve destekçilerinin artmasını sağlamıştır. 1985 gibi Ulusal Cephe (FN), Fransa'nın çeşitli bölgelerinde kalıcı ofisler, basın, siyasi eğitim kanalları, aktif gençlik hareketleri (FNJ), çeşitli sosyo-profesyonel iş ve politik grupları gibi bir çok yapı yaratmıştır. 1986 seçimleri ise Ulusal Cephe (FN) için bir başka başarıyı temsil etmiştir. Ulusal Cephe (FN) ilk kez oyların yüzde 9.9. (35 koltuk) ile Fransız Millet Meclisi'ne girmeyi başarmış ve karşılaştırmalı başarısı, oyların yüzde 9.6 (135 koltuk) birçok bölgede Ulusal Cephe'yi (FN) sağ ve sol arasındaki hakem konumunda bırakmıştır.[120]

119 A.g.e., s. 39, 40
120 Hainsworth; 1992, s. 41, 42

1.5.3. AB İçerisindeki Aşırı Sağa Karşı Önlemler

Avrupa'da aşırı sağ milliyetçi partilere ve bu partilerin aktivitelerine karşı alınan önlemler hem eğitimsel ve kültürel hareketleri hem de yasal önlemleri içermiştir. Ancak siyasi aşırılıklarla mücadelede ülkeler farklı yasal uygulamalara sahip olmuşlardır. Örneğin, Batı Almanya Federal devletinin 1949 Temel Kanununun ilk maddesi, demokratik prensiplerine göre partilerin oluşumları ile ilgilidir. İtalya Cumhuriyetinin anayasasının onikinci geçiş ve final koşulu ise İtalya'daki faşist partilerin demokratik arenada yer almasının yasaklamaktadır. 1975 Yunan Anayasasının 29 (1). Maddesine göre, siyasi partiler demokrasinin işlemesine katkıda bulunmak zorundadırlar. İspanyol Anayasasının 6. maddesi, partilerin siyasi çoğulculuğun ifadesi olarak mevcudiyetini ve demokratik bir şekilde oluşturulmasını gerekli kılar. Elbette ki tarihsel nedenlerden dolayı Avrupa'daki diğer ülkelere kıyasla İtalya'da ve Almanya'da bu konuda daha katı yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu bağlamda, hem Almanya hem de İtalya ülkelerinde faşist ve Nazi partilerinin tekrar kurulmasını önlemek için yapılmış anayasal koşullara sahiptirler.[121]

1952 yılında Faşist Partinin tekrar oluşturulmasına yönelik herhangi bir teşebbüse karşı yasal yaptırım getiren bir kanunun eklenmesi ile İtalya'nın faşizme karşı olan anayasasındaki maddesi güçlendirilmiştir. Ancak, İtalyan anayasasının kırkıncı yıldönümünde, bu maddelerin artık anayasadan çıkarılmasının zamanı geldiği argümanı ortaya atılmıştır. Bu da 1940'ların İtalya'sındaki başlıca mesele olan faşistler ile faşizm karşıtlarının arasındaki çatışmanın günümüzde artık geçerliliğini kaybettiği ve İtalyan siyasetini ve toplumunu bölme çizgisi olarak aynı önemi arz etmediği iddiasın-

121 Harris, Geoffrey. (1994). *The Dark Side of Europe: The Extreme Right Today.* Edinburgh: Edinburgh University Press, s. 205, 206

dan kaynaklanmıştır. Bununla ilgili bir diğer argüman ise İtalya'nın Fransa kadar kitlesel göçün yarattığı problemlerle yüz yüze kalmadığı bu yüzden de 1930'ların, 1940'ların ve en son 1980'lerin Fransa'sındaki aşırı sağa destek sağlayan aynı tip ırkçı siyasi hareketlerin bulunmaması olmuştur.[122]

İspanya, Fransa ve İtalya gibi ülkelerin problemi ise sadece faşist siyasi aktivitelerin önlenmesinde yasaların kullanılmayışı değil aynı zamanda faşistlerin ve faşizm sempatizanlarının polis ve gizli servis örgütlerinin çalışanları olmak için sırada bulunmaları olmuştur. Örneğin, İtalya'da çok az sayıdaki faşistin bile araştırmaları nasıl engelleyebildiğine, delilleri imha ettiğine veya sağ kanat saldırıları için solu suçladığına tanık olunmuştur.[123]

1980'de Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi yeniden canlanan faşist propaganda ve onun ırkçı şekli ile savaşma ihtiyacına işaret etmiştir. Bu özel rapor Yahudileri, göçmenleri ve sığınmacıları hedef alan saldırılara bir cevap olarak yayımlanmıştır. Raporda faşist propaganda şu şekilde belirtilmiştir; 'ekonomik ve sosyal belirsizliklerin olduğu ortamlarda toplumun belli kesimleri arasından taraftar bulurlar ve hatta geniş çapta desteklenen siyasi partilerin ideolojileri içinde yer bulmayı amaçlarlar'. 1980'den beri bu durum daha da kötüleşmiştir. Ancak, Avrupa Konseyi'nin 1980 yılına ait raporu 'faşist ve ırkçılık ideolojisinin canlandırılmasına' dair herhangi bir şey bulamamasına rağmen bu ideoloji ile savaşmak için positif bir hareketin gerekliliğinden bahsetmiştir.[124]

Örneğin, Araştırma Komitesi (*Committee of Inquiry*) fikri, aşırı sağ grupların Avrupa Parlamentosu'nda (AP) yer almalarına karşılık ortaya çıkan duygusal tepkinin parçasıdır. Siyasi amacı, Jean-Marie Le Pen liderliğinde Avrupa Sağ Grubunu (*Group of Euro-*

122 A.g.e. , s. 206, 207
123 Harris; 1994, s. 209
124 A.g.e., s. 198

pean Right) kuran siyasi partilerin gerçek tabiatına kamu dikkatini çekmek olmuştur. Ayrıca, aşırı sağın siyasi aktiviteleri ile ırkçılığın başlıca sosyal meselesi arasındaki ilişkiye daha yakından bakmayı hedeflemiştir. Araştırma Komitesi aşağıdaki konularda acil rapor talebinde bulunmuştur: Avrupa Topluluğu'nun içinde ve dışında faşistlerin, ırkçıların ve ilgili grupların artması ve boyutları; bu gruplar arasındaki karşılıklı bağlar; fakirlik, işsizlik gibi örneklerde görüldüğü üzere faşizmin ve ırkçılığın büyümesi ve kötüleşen ekonomik ve sosyal durumlar arasındaki ilişki; bu organizasyonlara cevap vermek için üye devletlerin hükümetleri tarafından kullanılan önlemlerden örnekler; bunlarla savaşma yolları.[125]

Alman Hıristiyan Demokratlar, özellikle de sol tarafından onlara saldırmak için bir platform olarak kullanılması korkusundan ötürü, araştırmanın tümü ile ilgili endişelerini aylar öncesinden göstermişlerdi. Wiesenthal aşağıdaki sözlerle bu durumu açıklamıştır:

> *"Yeni Faşizm ve ırkçılık halkın tepkisini ölçmek için yavaş, küçük adımlar atıyor , böylece daha sonra daha büyük adımlar atabilir. Tabii ki Ulusal Sosyalizm gaz odaları ve ölü yakım evleri ile başlamadı; ancak babalarımız veya biz başlangıçları göz ardı ettiğimizden, kriz geldiğinde çok geçti. Tüm bunlara tepki vermek için çok geç değil ve bu Komitenin varlığı Avrupa'da bunu göz ardı etmeyecek politikacıların olduğunu göstererek benim güvende hissetmemi sağlıyor".*[126]

Milliyetçiliğin aşırı şekli ırkçılıkla savaşta bir başka önlem Fransa'da alınmıştır. 1985 yılında 'Sos-Racisme' Fransa'daki ırkçı cinayetlere karşı kurulmuştur. Ancak, 'Sos-Racisme' Le Pen'i yenmede başarılı olamamış ve ırkçı cinayetleri durduramamıştır. Chi-

125 Harris; 1994, s. 147
126 Harris, 1994, s. 148, 159, 160

rac ve Pasqua gibi Le Pen'in altındaki seçmen kitlesini kesme yolları arayan ve kendi partilerine yönlendirme çabası içinde olan politikacılara da engel teşkil edememiştir. Ancak, 'Sos-Racisme' ırkçılığın bir sosyal problem ve seçim malzemesi olarak göz ardı edilmesini imkansız hale getirmiştir.[127] Tüm bunları takiben, 1986 yılında, AP, Komisyon ve Konsey ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı ortak bir deklarasyonu kabul etmişlerdir.

AB düzeyinde ya da AB üye devletleri hükümetleri tarafından yukarıda bahsi geçen önlemler alınmalarına rağmen milliyetçiliğin aşırı şekli ırkçılık Avrupa'da bir problem olarak yerini hala korumaktadır. Irkçılık, Hitler'in de iddia ettiği gibi bir ırkın bir diğer ırk üzerinde üstünlüğe sahip olduğu inancına dayanmaktadır: "Aryan" ırkı üstün ırkdır ve toplumdaki diğer ırklar yok edilmelidir bu görüşün çıkış noktasıdır. Hitler bunu soykırım yolu ile gerçekleştirme yolunu seçmiştir. Günümüzde de ülkelerini tektipleştirmeye (homojenleştirmeye) çalışan ve bu yüzden yabancıların mevcudiyetini bir tehdit olarak algılayan aşırı sağ gruplar da yabancı düşmanlığı şeklinde tekrar su yüzüne çıktığını görmekteyiz. Milliyetçiliğin aşırı şekli olan ırkçılığın ne olduğu, nasıl ve ne zaman ortaya çıktığı ve kısaca Avrupa tarihi içerisindeki evrimi ırkçı ideolojilerinin kökleri bölümünde verilmiştir.

1.6. Irkçı İdeolojinin Kökleri

Irkçılık bir sosyal bilim dalı olarak 18. yüzyıl Avrupa'sında ortaya çıkmıştır. İsveçli doğa bilimleri uzmanı Linne, 1735 yılında yazmış olduğu 'Doğa Sistemi' (*Nature System*) adlı kitabında, insanoğlunu fiziksel ve ahlaki özelliklerine göre farklı kategörilere ayırmıştır. Linne'nin Avrupalı, Asyalı, Amerikalı ve Afrikalı insan ayrımında Avrupa'lıları yaratıcı, becerikli ve sarışın insanlar, Asya-

127 A.g.e., s. 202, 203

lılar ise melankolik, zalim ve cimri insanlar olarak tanımlamaktaydı. Bir başka bilim adamı, Buffon ise Linne'nin türlerini ırk olarak adlandırmıştır. İsviçreli Doktor J.C. Lavater ise 1775 yılında insan yüzü üzerinde araştırmalar yapmış, insan karakterini yüz hatlarına göre anlamanın mümkün olacağını söyleyerek ırklarla 'fizyonomi'ler arasında yakın bir ilişki kurmuştur. Aynı dönemde, Pierre Camper kafatası bilimini yani "craniologie" geliştirmiştir. Irk tayininda kafatası şeklinin önemli olduğunu vurgulayan Camper kafataslarına "brakisefal, dolikosefal ve mezatisefal" gibi isimler vermiştir. Diğer taraftan, bir başka çeşit araştırma dil bilimciler (filaloglar) tarafından yürütülmüştür. Dil bilimciler, insanoğlunu kullandıkları dillere göre ayırmışlardır (Hint-Avrupa dil grubu, Ural-Altay dil grubu, Semitik dil grubu vb.).[128] Bir diğer ayrım ise insanoğlunu ten rengine göre gruplara ayırmak olmuştur. 19. yüzyılın ikinci yarısında bununla ilgili daha ayrıntılı bir çalışma yapılarak ten rengine bağlı ırk farklılıklarını aşağı yukarı aynı ten rengine sahip insanları da 'Aryan' ve 'Semites', veya, 'Aryanlar'arasında, Nordikler, Alpinler ve Akdenizliler şeklinde ayırarak bir ileri safhaya götürmüşlerdir.[129]

İngiliz diline ırkçılık kelimesi ilk kez orijinali Almanca olarak yazılmış olan Magnus Hirschberg'in kitabı, *Rassismus* 'un tercümesi ile girmiştir. Hirschberg, bu kitabı ile farklı insan ırklarının ve hiyerarşik bir düzenin olduğu iddiasının bir yanılgı olduğunu söyleyerek, Alman faşist ideolojisinin belkemiğini zorlamıştır. Oysa, ırklar psikolojik özelliklerinin göstergesi olan entellektüel ve ahlaki olarak üstün veya aşağı görülmesini mevcut fenotipik karakterleri kullanılarak biyolojik olarak tanımlanmıştır. Irkçılık teorileri arasında 'bilimsel ırkçılık' olarak bilinen bu 'ırk-teorisi' 19. yüzyılda

128 Timur, T. (1986). *Osmanlı Kimliği,* Istanbul: Hil Yayın, s. 102, 103, 105, 108
129 Hobsbawm; 1990, s. 108

ortaya çıkmıştır. Bu teori 'Aryan ırkını' tüm ırkların üstünde üstün bir ırk olarak tanımlamış Yahudilere bu hiyerarşi içerisinde en alt sırada yer alan 'Asyalı halk' olarak yer verilmiştir.[130] Biyolojik ırklar evrimi inancına göre, insan ırkı üç ana ırk altında sınıflandırılmaktadır; Beyaz (Caucasian), Siyah (Negroid), ve Asyalı (Mongoloid).

Irkçı teorisyenler insan ırklarını kategorilere ayırmak için çeşitli metodlar kullanmışlardır. Örneğin, Fransız ırkçı teorisyen Arthur Comte de Gobineau dünyayı 'kendi' (*self*) ve 'diğer' (*other)* olarak ayırmak için sembolik katagoriler kullanmıştır. 1853 yılında basılan, "Irkların Eşitsizliği Üzerine bir Makale" (*Essay on the Inequality of Races)* adlı kitabında, beyaz ırkı en üste ve diğer ırkları da (Siyah ırk, sarı ırk, melez) onun altına yerleştirerek ırkların hiyerarşisini inşa etmiştir.[131]

Almanya'da, Heinrich von Treitschke (1834-96), Gobineau'nun fikirlerini benimsemiş ve onun milliyetçi, emperyalist ve ırkçı fikirlerini üniversitede verdiği derslerde kullanmıştır. Buna göre, Treitschke, Doğuluları efemine, Siyahları boyun eğen, Latinleri mantıksız ve sığ fikirli olarak tanımlamıştır. Bunun aksine Alman halkını da doğuştan savaşçılar olarak sunarken, güzellik, asalet ve yüksek ruhsal özlem ile karakterize etmiştir. Treitschke ayrıca Almanların aşağı ırklarla başa çıkması ve boyun eğdirmesi gerekliliğini iddia etmiştir. Bunun sonucu olarak da Almanya'nın doğuya doğru genişleme politikası ortaya çıkmıştır. Von Treischke'e göre, bu Doğu'ya doğru genişleme politikası Almanya tarafından hükmedilecek bir yerküre ve bir dünya imparatorluğu kurmak olan nihai amaca ulaşmak için atılacak olan ilk adımdır. Von Treitschke'

130 Rathzel, Nora, 'Developments in Theories of Racism' in The Evens Foundation (eds.) *Europe's New Racism: Causes, Manifestations and Solutions*, (New York and Oxford: Berghahn Books, 2002), s. 4

131 Evans; 1996, s. 37

nin argümanı, '19. yüzyıl sonundaki Avrupa milletlerinin ulusal ve ırksal üstünlüğü iddiası ve bunun sorgulanamaz bir hak olarak isteklerini daha aşağı ırk olarak kategorize ettikleri ırklar üzerine empoze etmeleri' olan genel eğilimin bir göstergesi olmuştur.[132]

Emperyal yarışa rağmen, Avrupa medeniyeti kavramı Avrupa ülkeleri arasında belli bir yakınlaştırmaya öncü olmuştur. Avrupa kimliği fikri, merkezinde (*center*) Avrupa'nın, etrafında (*periphery*) ise dünyanın geri kalanının yer aldığı bir dünya vizyonunu öngören ve Avrupalı olmayan kültürlere kıyasla üstün bir kimlik yaratmaya yönelik bir araç olarak kullanılmıştır. Bu düşünce tarzı metropolleri kolonilerden ayırarak, üstün ırkı aşağı ırktan ayırarak, 'biz' Avrupalılar kimliğini 'onlar' Avrupalı olmayanlardan ayırarak yerküreyi belli hatlarla ayırma eğiliminde olmuştur. 19. yüzyılın sonlarında bu fikirler, ırksal hiyerarşinin genel kabulünü teyit eden ucuz romanlar, popüler çizgi romanlar yoluyla tüm Avrupa'da popüler kültüre işlemeye başlamıştır.[133]

Gobineau ve von Treischke'nin ırkçı teorileri, 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan 'bilimsel' anti-Semitizmin merkezini oluşturmuştu. Bu yeni anti-Semitizm, asırlardır süren ve Avrupa kültüründe derin bir yeri olan Yahudi düşmanlığını benimsemiştir.[134] Uzun süredir Yahudilerin Aryan kültürü ve ırkını yok ettiği inancı toplumda yer edinmişti. Bunu önlemek için "nihai çözüm", Yahudileri toplumun en alt tabakasına göndermek yerine tamamen ortadan kaldırmak olarak görülmüştür.[135] Yahudiler gibi Romanlar da bu ye-

132 Evans; 1996, s. 38

133 A.g.e.

134 A.g.e., s. 39

135 Wieviorka, Michel, 'Avrupa' da Irkçılık: Birlik ve Farklılık' in Ali Rattansi ve Sallie Westwood (eds.) *Batı Cephesinde Irkçılık, Modernite ve Kimlik (Racism, Modernity and Identity on the Western Front)*, (İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1997), s. 223

nilenen düşmanlıktan nasiplerini almışlardır. Roman karşıtlığının, anti-Semitizm ile ortak yönü Avrupa kültüründe derin bir yeri bulunmasıydı. Geleneksel bir şekilde, Romanlar hırsız ve serseri olarak betimlenirken göçebe kültürleri onların 'dışarıdakiler' olarak tanımlanmasına neden olmuştu. Bu düşmanlık, 19. yüzyıl süresince ulus-devletin yükselişi ile derinleşmişti.[136]

Irkçılık, bir kavram olarak ise ilk kez 1930'larda ortaya çıkmıştır. Miles'ın ırkçılık tanımlaması iki bölüm üzerine inşa edilmiştir. Birincisi, ırkçılığın bir ideoloji olarak, içsel farklılığın 'doğal' ve sabit bir karakteri olan bütünlüğe ırkçılaştırma sürecinin katkıda bulunmasıdır. Böylece, tanımlanan bütünlük ekstra veolumsuz şekilde değerlendirilen özelliklerle nitelendirilmeli ve/veya toplumdaki diğerleri (*other*) için olumsuz sonuçlara sebep olan olarak ifade edilmelidir; bu da şu anlama gelir, bütünlük bir 'tehdit' oluşturur. Irkçılık ideolojisi, Miles'e göre, bir takım ek özellikleri içinde barındırmaktadır. Bu dialektik karakterinin bir sonucu olarak, 'Diğer' (*other*) in negatif karakterleri 'Kendi'nin (*self*) pozitif karakterlerine ayna tutar. Miles, eşit olarak doğal ve gereklilik üzerine inşa edilmiş kültürel farklılıkların, geçmiş ve mevcut ırkçılaşma sürecini dışlayan 'biyoloji' ile sınırlı bir ırkçılık olduğunu iddia eder.[137]

İkinci Dünya Savaşı öncesinde, pek çok batı Avrupa ülkesinde, ırkçılık bugünden daha çok yaygın bir hal almıştı. Bu dönemdeki sömürgeci ırkçılık, sömürgelerindeki milletlerin aşağı ırk olduğunu kabul ediyor ve modern anti-Semitizme ve önceki anti-Judaizme yeni bir perspektif getiriyordu. Elazar Barkan (1992), bilimsel ırkçılığın gerilemesi, sömürgeciliğe son verilme süreci ve hepsinden

136 Evans; 1996, s. 43

137 Peterson, Abby, 'Stranger or Guest? Racism and Nationalism in Contemporary Europe' in Sandro Fridlizius & Abby Peterson (eds.) *Racism and Nationalism in Contemporary Europe,* (Stockholm: Almquist & Wiksell International, 1996), s. 6

de önemlisi endüstrileşmiş toplumların gerileme sürecine sokan "ekonomik krizler" in sonucu olarak bu anlamda yeni bir çağa girildiğini iddia etmektedir.[138]

Daha öncede bahsedildiği gibi, ırkçılık Avrupa'da ne yeni bir şey ne de ortadan kolayca kalkabilecek bir olgudur. 19. yüzyılın sonlarından itibaren, Gobineau gibi yazarlar Fransa'da, Chamberlain gibi yazarlar İngiltere'de çokırklılığa karşı bir duruşu benimsemişlerdi. Onların fikirleri, Avrupa'nın siyasetinin ve toplumunun karanlık yüzünü oluşturmuştur.[139] Çağdaş Avrupa'da ise diğer bir deyişle günümüz Avrupa'sında ırkçılık, sömürgeci dönemdeki ırkçılıkla veya Nazi Almanya'sındaki ırkçılıkla aynı değildir. Tarihsel süreç içerisinde değişime uğramıştır. Irkçılık bu bağlamda diyebiliriz ki ortaya çıkışı farklı zamanlar ve farklı yerlere göre çeşitlilik gösteren sürekli ve tekrar formüle edilişe açık olan bir kavramdır.[140]

Martin Barker İngiltere'de "yeni ırkçılığın" ortaya çıktığını iddia eden ilk kişidir. Kültürel nosyon üzerine kurulu (ırkların üzerine kurulu olmayan) İngiltere'deki *Powellit* ırkçılığı farklı ve asimile edilemeyen olarak görülmüştür. Barker, böylece yeni ırkçılığa kültürel ırkçılık (*cultural racism*) adını vermiştir. Fransa'da Balibar ve Taguieff de yeni ırkçılığın varlığından söz eden diğer kişiler olmuşlardır. Barker gibi Taguetiff de yeni ırkçılığın hiyaraşiler üzerine değil, sadece farklılıklardan ve bu farklılıklara saygı göstermek üzerine kurulu olduğunu iddia eder.[141] Paul Gilroy ise, yeni kültürel ırkçılığı hiyerarşiden daha çok farklılıklarla tanımlamış ve biyolojik ırkçılıktan kültürel ırkçılğa doğru bir dönüşümün veya bir geçişin gerçekleştiği iddiasında bulunmuştur. Ancak, kültürel ırkçılık tarihsel seleflerinden de bazı şeyleri kabullenmiştir. Örneğin, kül-

138 Wieviorka; 1997, s. 217
139 Harris, 1994, s. 195
140 Evans; 1996, s. 42
141 Rathzel; 2002, s. 6, 7

tür, sosyal grupların birbirleri ile karşılaştıkları, sosyal ve tarihsel ilişkilerini yaşadıkları ilişki alanından çok kesin etnik hatlarla sosyal grupların sabit mülkü olarak düşünülmüştür.[142]

Göç olgusu ise Avrupa'daki ülkelerin bir çoğunda siyasi gündemi değiştirmiştir. Örneğin, Fransa'daki tartışmalar artık *immigrées, étrangers, nationalité* and *citoyenneté* gibi kavramlar ve fikirler etrafında dönmektedir.[143] Göçlerin artmasını takiben ırkçılık bir çok batı Avrupa ülkesinde siyasi söylem olarak yayılmaya başlamıştır. Göçe karşı aşırı ve sık sık şiddete başvuran ırkçı tepki günümüz Belçika'sında, Fransa'sında, İtalya'sında ve Almanya'sında daha görünür bir hal almıştır. Batı Avrupa'daki bu yeni ırkçılık ve anti-Semitizm, Doğu Avrupa'daki etnik milliyetçiliğin yeniden güç kazanmasının bir bakıma benzeri olarak ulus-devletin krizini de yansıtmaktadır iddiası yer almaktadır. Bu bağlamda ortaya çıkan korku, Doğu milliyetçiliğinin Batı'daki milliyetçiliği yada tam tersi Batı'daki milliyetçiliğin Doğu'daki milliyetçiliği besleme ihtimali üzerinedir.[144]

Avrupa'da anti-Semitizm ve yabancı düşmanlığı (*xenophobia*) dahil ırkçılıkla ilgili olarak bir kaç gösterge, ırkçılığın varlığını, önemini ve bu olgunun ciddi bir sınavdan geçirilmesinin aciliyetini göstermek açısından yeterlidir. 1997 yılında gerçekleştirilen Eurobarometre anketinin (*Eurobarometer Opinion Poll* - Nr. 47.1; 12/ 1997) sonuçları aşağıda verilmiş olan bilgileri ortaya çıkarmıştır:

142Peterson; 1996, s. 7; Gilroy, Paul, (2000). *Against Race: Imagining Political Culture Beyond the Color Line*, Cambridge and Massachusettes: Harvard University Press, s. 32, 33

143 Miles, Robert, 'Günümüz Avrupa'sındaki Irkçılığı Açıklarken' in Ali Rattansi ve Sallie Westwood (eds.) *Batı Cephesinde Irkçılık, Modernite ve Kimlik*, (İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1997), s. 235

144 Schlesinger, Philip, "Europeaness' – A New Cultural Battlefield?' in R.J. Pohorgles & etal (eds.) *European Transformations: Five Decisive Years at the Turn of the Century*, (Aldenshot: Avesuny, 1994), s. 47

Tablo 1.3. Avrupa'da anti-Semitizm ve Yabancı Düşmanlığı Üzerine 1997 Yılında Yapılmış Olan Eurobarometre Anketi Sonuçları

EUROBAROMETER FİKİR ANKETİ NO 47.1 (1997)	
	Avrupa Ortalaması
Çok Irkçı	9%
Oldukça Irkçı	24%
Azınlık gruplarının katılımı ile ilgili ülkemizin limitlerine varması	65%

Kaynak: (Maier; 2002, s. 87)

Tablo 1.4. Kendisini 'Çok Irkçı' ve 'Oldukça Irkçı' Olarak Tanımlayanların Ülke Bazında Oranları:

Ülke	*Belçika*	*Fransa*	*Avusturya*	*Hollanda*
Çok ırkçı	22%	16%	14%	5%
Oldukça ırkçı	33%	32%	28%	26%

Kaynak: (Maier; 2002, s. 87)

Bu veriler, özellikle de AB vatandaşlarının ortalama yüzde 33'ünün kendisini, çok yada oldukça ırkçı tanımlamakta olduğu bilgisi, bu konuda bir problemin mevcudiyetini göstermektedir. Bir diğer anket ise daha az veya daha çok ırkçı veya en azından yabancı düşmanı gibi sorulara verilen oyların yüzdesi esas alınarak yapı-

142 Peterson; 1996, s. 7; Gilroy, Paul, (2000). *Against Race: Imagining Political Culture Beyond the Color Line*, Cambridge and Massachusettes: Harvard University Press, s. 32, 33

143 Miles, Robert, 'Günümüz Avrupa'sındaki Irkçılığı Açıklarken' in Ali Rattansi ve Sallie Westwood (eds.) *Batı Cephesinde Irkçılık, Modernite ve Kimlik*, (İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1997), s. 235

144 Schlesinger, Philip, "Europeaness' – A New Cultural Battlefield?' in R.J. Pohorgles & etal (eds.) *European Transformations: Five Decisive Years at the Turn of the Century*, (Aldenshot: Avesuny, 1994), s. 47

lan ve yakın geçmişte Avrupa ülkelerinde gerçekleştirilen seçimlerde partilerin elde ettiği sonuçları veren aşağıdaki ankettir.[145]

Tablo 1.5. Yeni Aşırı- Sağ Partiler
(en azından yabancı düşmanlığı özelliği ile)

Ülke	*Genel Seçim*	*Siyasi Parti*	*Oylar*
Avusturya	1999	FPÖ	26.9%
Belçika	1999	Vlaams Blok	10%
Danimarka	1998	Two different parties	16.8%
Italya	1996	Northern Ligue	10.1%

Kaynak: (Maier; 2002, . 87)

Hem Eurobarometre anketi sonuçları hem de yakın gelecekte yapılmış olan seçim sonuçları, Avrupa'nın en önemli problemlerinden birinin ırkçılık olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir demek pek de yanlış olmaz. Soğuk Savaş sonrası dönemde yapılan bu araştırmaların sonuçları ve seçim sonuçları göz önüne alındığında, milliyetçiliğin ve milliyetçiliğe verilen desteğin geniş çaplı bir şekilde yükselen bir eğilim içerisinde olduğunu göstermektedir.[146] Bu yeni milliyetçilik yada milliyetçiliğin aşırı şekli olarak tanımlanan ırkçılık dalgası, çokkültürlülüğü (*multiculturalism*) reddinden ötürü AB projesi karşısında bir tehlike unsuru olarak da durmaktadır.[147] İngiliz Sosyolist Stuart Hall'e göre, 21. yüzyılın ana problemi farklılıklarla nasıl yaşanabilir meselesi olacaktır.[148] Bununla başaçıka-

145 Maier, Robert, 'Does a Supranational Europe Stimulate and/ or Combat Racism?' in The Evens Foundation (eds.) *Europe's New Racism: Causes, Manifestations and Solutions*, (New York and Oxford: Berghahn Books, 2002), s. 87
146 A.g.e.
147 Schlesinger; 1994, s. 47
148 Solomos, John and Schuster, Liza, 'Hate Speech, Violence and Contemporary Racisms' in The Evens Foundation (eds.) *Europe's New Racism: Causes, Manifestations and Solutions*, (New York and Oxford: Berghahn Books, 2002), s. 43

bilmek adına AB tarafından ortaya atılan "çeşitlilikte birlik" (*unity in diversity*) sloganı çokkültürlülük ile ilgili AB'nin duruşunu göstermesi açısından atılmış önemli bir adımdır. Ancak, bunun uygulama boyutu, diğer bir deyişle Hall'ün söylediği 21. yüzyılın problemi olacak gibi görünen bu meselenin çözümünde ne kadar başarılı olacağı meçhuldur. Bir diğer unsur da çokkültürlülük içinde yer aldığı varsayılan sadece Avrupa'nın çeşitli milletleri mi yoksa Avrupa'da yaşayan Avrupalı olmayan göçmenler de bu çokkültürlülük kavramı içinde yer alıyor mu sorusudur.

İKİNCİ BÖLÜM

SOĞUK SAVAŞ SONRASI YENİ ULUSLARARASI SİSTEM

Soğuk Savaş'ın iki kutuplu dünya düzeni, ideolojiye dayanan iki blok üzerine kurulmuştu. Soğuk Savaşın sona ermesi ile bölge, sınıf ve dine dayalı kültürel farklılıkların küreselleşmenin bir sonucu olarak ortadan kalkacağı ümit edilmişti.[149] Ancak, küresel kapitalizm, dünyayı tek bir ekonomik sistem altında birleştirme yönünde eğilim gösterirken, yukarıdan küreselleşme süreci ile empoze edilen sınırların olmadığı hayali bir dünya düşüncesi, sadakati zayıflatarak topluluğa bağlılığı azaltma eğiliminin oluşmasına neden olmuştur. Bu bağlamda ele alındığında küreselleşme, medeniyet ve kimliğin başlıca zorlayıcısı olarak yorumlanabilir.[150] Küreselleşmenin, bu süreç içerisinde dünya ekonomisini birleştirmede gösterdiği başarıyı, farklı topluluk ve sınıfları tektip haline getirmede veya diğer bir deyişle homojenleştirmede (*homogenize*) de yakaladığını söylemek pek de mümkün değildir. Beklenenin aksine farklılıklar daha görünür ve daha arzulanır bir hal alarak, kültürel ögeler öne

149 Jenkins & Copsey; 1996, s. 109

150 Hersh, Jacques, 'Civilizational Conflicts and Globalization: A Critique' in J. Dragsbeek & J. Hersh (eds.) *Globalization and Social Change*, (London: Routledge, 2000), s. 109, 210

çıkmış ve milli kimliğin (dinsel, etnik vs. bazında) tekrar önem kazanmasına yol açmıştır.

1980'lerin ortalarından itibaren ortaya çıkan ve 1990'larda hızını arttıran bu değişim rüzgarları tüm dünyayı etkilediği gibi Avrupa'yı da etkilemiştir. Bu dönemde Avrupa'yı etkileyen en önemli dört olay şunlardır:

1) Komünizmin çöküşü ve Sovyetler Birliği'nin (SSCB) dağılması

2) 1992 yılında imzalan Maastricht Antlaşması ile Avrupa Birliği'nin derinleşme sürecinin hız kazanması

3) Çoğulculuğun (*pluralism*) ve pazarların (*market*) her başarılı modern toplum için gerekli olduğu kanısının yaygın bir şekilde kabul görmesi

4) Milliyetçiliğin ve yabancı düşmanlığının tekrar canlanması.[151] Tüm bu gelişmeler bize Soğuk Savaş'ın status quo'sunun artık sona erdiğini ve yeni bir başlangıca doğru yol alınmaya başlandığının en açık göstergeleri olmuşlardır diyebiliriz. İki kutupluluk olan önceki uluslararası sistemin sona ermesi sadece yeni aktörler için fırsatlar yaratmamış aynı zamanda da ulusal azınlıklar ve sınırlarla ilgili yeni çatışmaların ortaya çıkmasına da olanak yaratmıştır.[152]

Bu yeni ortamda, milliyetçilik Avrupa'da önemli bir güç olarak tekrar ortaya çıkmıştır. Artan ekonomik sınırsızlık, artan göç, üretim ve tüketimin uluslararasılaşması siyasi egemenlik talepleri ile

151 Buzan, Barry, 'Introduction: The Changing Security Agenda in Europe' in Ole Waever, Barry Buzan, Morten Kelstrup and Pierre Lemaitre (eds.) *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe,* (London: Pinter Publishers Ltd., 1993), s. 1; Shore, Chris, 'Ethnicity, Xenophobia and the Boundaries of Europe' in Tim Allen and John Eade (eds.) *Divided Europeans: Understanding Ethnicities in Conflict,* (the Hague: Kluverlaw international, 1999), s. 54

152 Rupnik; 1990, s. 280, 83

birleşmiştir.[153] Soğuk Savaş sonrası dönemde, Yugoslaya'nın, Çekoslavakya'nın ve Sovyetler Birliği'nin dağılması, Almanya'nın yeniden birleşmesi, Belçika'nın federal devlet yapısına dönüşmesi, Fransa'da Le Pen'in Ulusal Cephesi (FN), Avrusturya'da Haider'in Özgürlük partisi (FPÖ) ve Hollanda'da Pim Fortuyn'un List of Pİm Fortuyn'unu gibi aşırı sağ milliyetçi ve popülist partilerin yükselişe geçmesi, tüm bunlar Soğuk Savaş sonrası dönemde Avrupa'da milliyetçiliğin yeniden güç kazandığını gösteren olaylar olarak yerlerini almışlardır.

Bu yeni uluslararası sistem, birçok tarihçi ve bilim adamının yeni tezler geliştirmelerine neden olmuştur. Bu yeni uluslararası sistemin ve onun liberal demokratik değerlerinin zaferinin, ekonomik zorluklar, çevresel bozulmalar, nüfus artışı ve "medeniyetler çatışması" gibi birçok nedenden dolayı tehdit altında olduğu fikirleri ortaya atılmıştır.[154] Örneğin, Fukuyama yeni durumu, "Tarihin Sonu ve Son Adam" (*The End of History and the Last Man*) adlı kitabında şu şekilde yorumlar;

> *"Batı modeli liberal demokrasinin evrenselliğe sahip olduğu görüldü ve bu evrensellik, bu modelin dünyanın geri kalanı tarafından da izlenmesini mecburi kıldı".*

İnsanoğlunun ideolojik evrimindeki son nokta ve insan yönetiminin son şekli olarak liberal demokrasi, tarihin sonu olarak Fukuyama tarafından yorumlanmıştır.[155]

153 Adam, Heribert, 'Exclusive Nationalism versus Inclusive Patriotism: State Ideologies for Divided Societies' in R.J. Pohorgles & etal (eds.) *European Transformations: Five Decisive Years at the Turn of the Century,* (Aldenshot: Avesuny, 1994), s. 377

154 Caplan, Richard & Feffer, John 'Introduction' in Caplan & Feffer (eds.) *Europe's New Nationalism: States and Minorities in Conflict,* (New York & Oxford: Oxford University Press, 1996), s. 4

155 Hersh; 2000, s. 200; Fukuyama, Francis, (1992). *The End of History and the Last Man*, London & New York: Penguin Books.

Fukuyama'nın tezinin aksine, Robert D. Kaplan ise "Gelen Anarşi: Soğuk Savaş sonrası Hayallerin Kırılması" (*The Coming Anarchy: Shattering the Dreams of the Post-cold War*) adlı kitabında tarihin aslında sona ermediğini, dünyanın büyük nüfus hareketlerinin, çevresel krizlerin ve salgın hastalıkların sonucunda siyasi otoritenin genel bozulması ile karşı karşıya kalacağını dile getirmiştir. Kaplan'a göre, farklı sosyal mevcudiyet tecrübeleri ile uyum içerisinde olmayan halkların iç içe girmesi, topluluk normlarının ve dolayısıyla yönetiminin çökmesine neden olmaktadır. Mafyalar, uyuşturucu kartelleri, ve belli bölgede otonom isteyen askeri komutanlar tarafından Soğuk Savaş'tan arta kalan silah ve teknoloji sömürülmektedir. Bu senaryo tehdit edilen batı dünyası tablosu çizmektedir. Robert Cox'a göre ise "Fukuyama'nın tarih sonrası insanı olan etrafı anarşik tehditlerle sarılmış dünya nüfusunun ayrıcalıklı azınlığı, savunmacı garnizonun mevcudiyeti ile yaşayacaktır".[156]

Soğuk Savaş sonrası dönem ile ilgili üçüncü yorum ki yorumlar arasında en popüler olanıdır, Samuel Huntington'in "Batı geri kalana karşı" seferberliği için savaş çığırtkanlığı olarak nitelendirilebilecek argümanı içinde barındıran "medeniyetler çatışması"dır. Huntington'a göre fay hattı çatışmaları özellikle Müslümanlar ile Müslüman olmayanlar arasında yaygındır. Bu çatışmalarda farklı medeniyetlerin devletleri söz konusu olduğunda kültürel farklılıklar bu çatışmaları şiddetlendirir.[157] Huntington "Medeniyetler Çatışması ve Yeni Dünya Düzenini Yeniden Yapmak" adlı kitabında, Atlantik ittifakını (NATO) güçlendirmenin akılcı olduğunu iddia ederken Batı modeli üzerinde batılı olmayan toplulukların tektipleşme (*homogenization*) fikrini reddetmektedir. Huntington'un yaklaşımının, Avrupa toplumunun "diğer'leri" nden (*others*) üstün olduğunu

156 Hersh; 2000, s. 201

157 Huntington, Samuel s., (2002). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, İstanbul: Okuyan Us Yayın, s. 305

yarı-ırkçı tasvir ile açıkladığından dolayı tezinin kültürel seviye analizi üzerine kurulduğunu söylemek aslında pek de yanlış olmaz.[158]

Huntington'a göre, "medeniyetler arasındaki fay hatları gelecekte savaş hatları olacaktır". Ona göre, ekonomik modernleşme süreci ve sosyal değişim dünya çapında insanları yerel kimliklerinden ayırırken, ulus-devleti kimliğin kaynağı olarak zayıflamakta, din bu boşluğu doldurmak üzere hareket etmektedir (Köktendincilik Batı Hristiyanlığındaki, Judaism, Budizm, Hinduizm ve İslam). Medeniyetlerarası etkileşim, medeniyetler arasındaki farklılıkların ve medeniyet içi müştereklikliklerin farkındalığını ve bilincini arttırmaktadır.[159] Huntington ayrıca Batı kültürünün yine Batılı toplumlarda yaşayan ancak Batılı olmayan grupların (özellikle Müslümanların) meydan okumasıyla karşı karşıya kaldığını ve bu meydan okumayı asimilasyonu kabul etmeme ve kendi toplum değerlerine, göreneklerine ve kültürlerine olan bağlılıklarını sürdürme olarak göstermektedir.[160]

Soğuk Savaş sonrası dönemdeki gelişmeler özellikle de ideolojik boşluk kendini birçok yerde milliyetçiliğe dönüş olarak göstermeye başlamıştır. Milliyetçiliğin uyanışı başlıca üç olaya bağlanmaktadır; Soğuk Savaş'ın sona ermesi, uluslararası sistemin dönüşümü, komünizm sonrası ortaya çıkan ideolojik boşluk, küreselleşme ve bozulmuş sistem arasında kalan ekonomi ve terör.[161] Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve uluslararası sistemin iki kutuplu dünya düzeninden tek süper güç düzenine doğru değişimi milliyetçilik tarihine yeni elementler katmıştır. Bu bağlamda, milliyetçiliğin bu yeni gelişmelerden kar eden taraf olduğunu söylemek pek de yanlış olmaz.

158 Hersh: 2000, s. 201, 202
159Hersh; 2000, s. 304
160 Huntington; 2002, s. 457
161 Rupnik: 1990, s. 280

Sovyetler Birliği'nin 1991'de parçalanması, Çarlık Rusya'sının 1918-21 tarihleri arasındaki parçalanmasının da ötesine geçmiştir.[162] 1988-92 yılları arasında Balkanlarda ve Kafkaslarda ortaya çıkan bölünmeler 1918-21 yıllarındaki bölünmelerin bir devamı olarak yorumlanmaktadır. Soğuk Savaş'ın bitmesi ile milliyetçilik, ırkçılık, anti-Semitizm birçok eski demir perde ülkesinde Soğuk Savaş döneminin resmi ideolojisi olan Marksizm-Leninizm ile yer değiştirmiştir.[163]

Milliyetçilik yeni bir eğilim olarak Doğu Avrupa'da ve Sovyetler Birliği'nde ulus-devlet kurma şekli ile yer alırken, Avrupa Birliği üye devletlerinde etkisini yabancı düşmanlığı şeklinde göstermeye başlamıştır. Bu dönemde, biyolojik ırkçılığın öne çıktığı bir milliyetçilik anlayışından ırklardan daha ziyade kültürlerin farklı ve asimile olamayan olarak algılandığı, kültürel ırkçılığın öne çıktığı bir milliyetçilik anlayışına geçiş olmuştur. Bu bağlamda, Yahudileri ana hedef göstermektense, misafir işçi ve/veya sığınmacı statüsünde bulunan yabancılara karşı düşmanlık, AB üye devletlerinde aşırı sağ partiler tarafından seçim malzemesi olarak kullanılmıştır. 1990'lardaki aşırı sağ milliyetçi partiler bu sloganlarla başarılar elde etmiştir. Elbette bu partilerin başarılarını tek bir olaya yani sadece Soğuk Savaş'ın sona ermesine ve Komünizmin çöküşüne bağlamak doğru olmaz. Aşırı sağ partilerin ülkelerindeki seçimlerde yükselişe geçmelerine neden olan diğer faktörler de oldukça büyük önem arz etmektedirler. Bu partilerin başarılarında etki eden içsel ve dışsal faktörlere daha sonraki bölümlerde detaylı bir şekilde yer verilmektedir.

162 Hobsbawm; 1990, s. 163, 165, 167
163 Schlesinger; 1994, s. 46

2.1. Almanya'nın Yeniden Birleşmesi

Soğuk Savaş'ın sona erdiğini gösteren en önemli olaylardan birisi de Berlin Duvarı'nın yıkılışı ve Almanya'nın birleşmesidir. Kasım 1989'da, Berlin Duvarı'nın yıkılışı, "Biz tek halkız" sloganının Alman halkı arasında tekrar ortaya çıkmasına vesile olarak, tek ulus-devlet ve siyasi-demokratik bir millet kavramından etnik bir millet kavramına dönüşümü tekrar gündeme getirmiştir.[164] Bu ortamda, etnik Almanlar vatandaşlık için Batı Almanlar tarafından sevinçle karşılanırken diğer tarafta Almanya'da yıllarca yaşayan, çalışan ve çocuklarını yetiştiren yabancıların dışlanmış durumu aynen devam etmiştir. Bu olayla Alman milliyetçiliğinin bir etnik milliyetçilik olduğu bir kez daha gözler önüne serilmiştir (Etnik milliyetçilik, etnik köken ve doğum ile milleti tanımlar ve milliyet *ius sangunis* prensibine yani ecdat ve kan bağına göre belirler).[165]

Aşırı sağ partiler benzer milliyetçi çizgiyi destekleyerek savaş öncesi Alman sınırlarına dönmeyi talep etmişlerdir. Ancak, Doğu Almanya ile birleşme aşırı sağın beklentilerine uymamıştır. Asimetrik ekonomik, sosyal, hukuki, kültürel ve politik yapının birleşme sonrası dönüşüm süreci Batı ve Doğu'da farklı izler bıraktığından, Doğu Almanya'da daha önce bilinmeyen işsizlik %30'lara varırken sosyal belirsizliği ve gelecek korkusu Doğu Almanya'da doğum oranlarının süratle düşmesine sebep olmuştur.[166] Bu geçiş sürecinde, Batı Almanlardan daha çok Doğu Almanlar etkilenmişlerdir. Doğu Almanlar yaşam standartlarında düşüşü, yükselen enflasyonu ve sosyal istikrarsızlığı tecrübe etmek zorunda kalmışlardır.[167] Bu ge-

164 Knischewski; 1996, s. 144

165 Van Ham, Peter, 'Identity Beyond the State: The Case of the European Union' New York: Columbia University, proceedings of the 5th Annual World Convention of the Association for the Study of the Nationalities (ASN), 13- 15 April 2000.

166 Knischewski; 1996, s. 144

167 Kolinsky; 1992, s. 89

lişmelerin sonucunda, özellikle de Batı Alman milliyetçileri tarafından gösterilen birleşmenin ilk saatlerinin heyecan ve memnuniyet içindeki karşılamaları yerini iş, ev ve refah desteği için Doğu Almanları rakip olarak görmeye bırakmıştır.[168]

Diğer taraftan, Alman Federal Cumhuriyeti ve Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin birleşmesi ile Almanya'daki konuk-işçi olgusu tekrar önem kazanmıştır. Demir perde ülkelerinin açılması ile Alman soyundan gelen binlerce insan Batı Almanya'ya iş bulmak ümidiyle akın etmeye başlamışlardır. Bu yeni halk hareketi, Almanya'daki zaten hassas olan Türk ve diğer Alman olmayan yabancı göçmenlerin durumunu tehlikeye sokmuştur. Birleşmeden itibaren, Alman devleti yerleşik Alman olmayanlarla ilgili iki önemli politik karar almıştır. Anayasa Mahkemesi 31 Ekim 1990 tarihinde yabancıların oy verme ve yerel parlamentoda seçilme haklarını kapsayan ilk siyasi kararını almıştır. Bu karara göre, Hamburg ve Schleswig-Holstein gibi bazı eyaletlerde yabancılar tarafından kullanılan bu haklar tek taraflı bir kararla sona erdirilmiştir. Bu gelişme ile Alman olmayanların siyasi katılımları ile ilgili haklarında geri adım atılmış olunup başka kararlar bu kararı takip etmiştir. Bu kararlardan biri de 1 Ocak 1991'de yürürlüğe giren 1965 tarihli Yabancılar Yasasında değişikliklere neden olan yasadır. Bu yeni yasa, özellikle kendileri veya aileleri için sosyal yardım alan yabancıların sınırdışı edilmesini kolaylaştırmıştır. Bu siyasi kararlar, birleşme sonrası Almanya'sında, yabancıların siyasi, ekonomik ve sosyal statüleri ile ilgili dışlama politikalarının devam edeceği sinyallerini vermekteydiler.[169]

168 Spencer & Wollman; 2002, s. 133, 134, 135

169 Kadıoğlu, Ayşe, 'The Human Tie: International Labor Migration' in Canan Balkır & Allan M. Williams (eds.) *Turkey and Europe*, (London & New York: Pinter Publisher Ltd., 1993), s. 54

Ancak, bu durum çok uzun sürmemiştir. Almanya'da seçimi Kırmızı-Yeşil koalisyonun (SPD – Green Parti) kazanmasının ardından 1998 sonbaharı itibari ile bu koalisyon hükümeti 'Almanya'nın bir göç ülkesi' olduğu gerçeğini kabul etmiştir. Vatandaşlık yasasında reform yaparak bu yönde ilk adımı atmıştır. Çıkarılan yeni yasaya göre, eski *ius sangunis* yani kan hakkı prensibine tamamlayıcı olarak *ius soli* yani toprak hakkı prensibi üzerine milliyeti tanımayı kabul etmiştir. Diğer bir deyişle daha önce yer almayan *ius soli*'nin ögeleri vatandaşlık kanununa eklenmiştir. Bu yeni yasa, Alman kökenini ispat üzerine vatandaşlık hakkı almayı sona erdirmiştir. Yine aynı dönemde, Schröder'in sol kanat hükümeti 35.000 Müslüman çocuğa Berlin'de İslami eğitim hakkı vermiştir. 2002 yılında ise hükümet bir nevi 'yeşil kart programı' olarak adlandırılan kalifiye işçilerin ülkeye girmelerini sağlayacak yeni bir yasa oluşturmuştur. Almanya'da 2005 yılında gerçekleştirilen seçimlerde CDU'nun başarısı, Angela Merkel'in Almanya'nın ilk bayan şansölyesi olmasını sağlamıştır. Merkel'in liderliğinde Hıristiyan Demokrat Birlik (CDU) ile Sosyal Demokrat Birlik partilerinin büyük koalisyon hükümeti kurmuşlardır. SPD-Yeşil Parti koalisyonu döneminde alınan göçmenlere ilişkin bu kararların geleceğine ilişkin, koalisyon hükümetinde bahsi geçen yasaları çıkaran SPD'nin de yer alması bu yasalarda çok büyük bir değişiklik yapılması veya geri adım atılması yönünde herhangi bir adımın en azından şimdilik pek de mümkün olamayacağını göstermektedir.

2.2. Ulusal Kimliğin AB Üye Ülkelerinde Yeniden Ortaya Çıkışı

Avrupa'nın inşası fikri iki dünya savaşından sorumlu olan milliyetçiliğin reddi ile başlamıştır. Ancak, bugünün Avrupa'sında milliyetçilik tekrar gözlemlenmeye başlanmıştır. Aşırı sağ milliyetçi ve popülist partilerin ülelerindeki seçimlerde yükselişe geçmeleri (Fransa'da Le Pen'in Ulusal Cephesi vb.), Doğu Avrupa'daki yabancı düşmanlığı, ırkçılık, anti-Semitizm ve azınlıklara karşı hoşgörüsüzlükteki artış, Batı Avrupa'daki göçmenlere karşı hoşgörüsüzlükteki artış ve yabancı düşmanlığı; Komünizm sonrasında Doğu Avrupa'da milletin tanımının yurttaşlık (*civic*) ve etnik (*ethnic*) tanımlamalar arasında tartışılması, birleşme sonrası Almanya'sında yaşananlar, tüm bu gelişmeler, milliyetçilik eğiliminin yükselişe geçtiğini gösteren gelişmelerdir. Bu durum, AB devletlerinin çoğunda yaşanan ulus-devletin milli kimlik krizini de açıkça ifşa etmektedir. Milliyetçiliğin atağa geçtiğini gösteren gelişmeler bakımından Fransa iyi bir örnek teşkil etmektedir. Torban Yasasından, dilin saflığının korunması çabalarına, GATT tartışmalarındaki korumacı eğilimlerden ve Haziran 1994 Avrupa seçimlerinde seçmenin çeyreğinin aşırı sağ milliyetçi ve AB karşıtı bir parti olan Ulusal Cepheye (FN) oy vermiş olmasına ve Mayıs 2002'deki Fransa başkanlık seçimlerinde Le Pen' in daha önce Fransa aşırı sağının kaydetmediği en yüksek oy oranını almayı başarmasına kadar birçok olayı buna örnek olarak verebiliriz.[170] Son olarak Fransız seçmeninin AB Anayasasını Kuran Antlaşmaya referandumda verdiği red oyunu da bu bağlamda inceleyebiliriz.

Avrupa Birliği'nde derinleşen bütünleşmenin (*entegrasyonun*) sonucu olarak milliyetçilik, milli egemenliğin ve kültürel farklılıkların bozulmasına karşı bir siper olarak benimsenmiştir. Bu bağ-

170 Rupnik; 1990, s. 278, 306

lamda, milliyetçilik yabancı düşmanlığına ve daha derin bir bütünleşme olasılığını tehdit eden bölgesel bölünmelerin kötüleşmesine katkıda bulunan bir faktör olarak görülmeye başlanmıştır.[171]

Avrupa bütünleşmesi fikri, uzmanlar (*euro-teknokratlar*), politikacılar ve entelektüellerin oluşturduğu Avrupalılaşan elitin aktiviteleri ile oluşturulmuştur. Avrupalılaşan elitin, kendi ulusal topluluklarına olan bağlarındaki eksiklik, kendi ulusal topluluklarına bağlı vatandaşları için belirsiz bir gelecek korkusu yaratmıştır. Yeni milliyetçiliğin karşı hareketi olarak, bir nebzede olsa bu gelecek korkusunu ortadan kaldırma amacını güden, bir Avrupa kimliği oluşturulmuştur. Maastricht Antlaşması ile ivme kazanan AB ekonomisindeki derinleşen bütünleşme ve aynı zamanda ekonomik küreselleşmenin dünya ekonomisini liberalleştirilmesi rekabet üzerindeki baskıyı arttırmıştır. Avrupa Birliği özellikle de ekonomi alanında ulus-devletin egemenliği elinden alınırken, küresel rekabetin ve ulusal düzeyde ekonomi üzerinde yetki kaybının ulus-devlet üzerinde oluşturduğu erozyon yüzünden devletin finansal kaynakları eskisine oranla azalmıştır. Refah devleti bu durum karşısında öyle bir konuma gelmiştir ki yeni refah politikalarına gereksinim olduğu zamanlarda bile kendini finanse etmekten aciz kalmıştır. Bu gelişmelerin sonucunda mevcut sosyal problemler artmıştır. Finansal anlamda eksik ve egemenlik anlamında zayıf olan hükümetler bu problemleri çözmekte başarısız olmuşlardır.[172]

Öte yandan, üye devletlerin milletlerinden kendi haklarını diğer Avrupalılarla paylaşmaları beklentisi ile toplum Avrupa bütünleşmesinin kazananları ve Avrupa bütünleşmesinin kaybedenleri olarak ikiye bölünmüştür. Yukarıda bahsi geçen durumda, AB bütünleşmesinin kazananları ile kaybedenleri arasındaki yükselen

171 Caplan & Feffer; 1996, s. 3
172 Münch; 2001, s. 160

sosyal gerilim ulusal karşıt hareketlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu ortamda, AB ve küreselleşmenin taraftarları ile AB ve küreselleşme karşıtı taraflar uzlaşmasız bir şekilde birbirlerine karşıt bir tutum benimsemişlerdir.[173]

Oniki üye devlette 1994 yılında gerçekleştirilen Eurobarometre anketinin değerlendirmesine göre, toplumun %62'si kendisini Avrupa kimliği yolunda, %7'si kendini Avrupalı, %10'u Avrupalılığı kendi milli kimliğinin üstünde, %46'sı kendi milli kimliğinden sonra Avrupalı görürken, %4'ü de yorumsuz bırakmıştır. 1998 yılında gerçekleştirilen bir anketin sonucuna göre ise %35'i kendini sadece Fransız olarak gördüğünü, %49'u hem Fransız ve hem de Avrupalı olarak gördüğünü ifade etmiştir. Yine bu ankete göre, %43'ü kendi ülkelerinde yaşayan yabancıların çok fazla olduğundan şikayet etmişlerdir. Çok güçlüden çok zayıfa yabancı düşmanlığı ölçeğinde; %27.5 çok güçlü, %28 zayıf ve %24 çok zayıf olarak çıkmıştır. Hemen hemen tüm AB üye devletlerinde, 1990'ların başından itibaren yabancı düşmanlığı artmıştır. Rapor edilen yabancı düşmanlığı hemen hemen sadece AB üye devletleri dışından gelen yabancılara karşıdır. Bu davranışın başlıca sebebi olarak da ekonomik dalgalanmalar gösterilmektedir.[174]

Yukarıda bahsedildiği gibi Avrupalılaşma süreci, birleşmiş bir Avrupa kimliğini doğrudan ve pürüzsüz bir şekilde gerçekleştirememektedir. Aksine, milliyetçiliğin karşıt hareketlerini ve bölgeselleşmeyi aşağıdan, küreselleşmenin karşıt hareketlerini yukarıdan provoke etmektedir.[175] Belçika ve İspanya örneklerinde gözlenen ulusaltı (*subnational*) hareketler ve güçlenen milliyetçilik bilinci, milliyetçilik probleminin bugünkü batı demokrasilerinin ve geliş-

173 A.g.e., s. 165, s. 166
174 Münch; 2001, s. 166
175 A.g.e., s.159

miş endüstri devletlerinin bir ürünü olduğunu göstermektedir.[176] Irkçı hoşgörüsüzlüğün şiddet olayları Almanya, İtalya, Fransa ve diğer ülkelerde tırmanmaktadır. "Kültürel bütünlüğü" koruyan göç yasaları değiştirilmiş, ortak bir Avrupalı evine doğru bir bakış yerine, birçok millet Belçikalı veya Katalan gibi kendi farklı kimliklerine yönelme kararı almıştır.[177]

Jenkins ve Copsey'in dediği gibi "post- sanayiciliğin, post-koloniciliğin, post-sosyalizmin ve post-materyalizmin belli bir noktada birleşmeleri, sonu olan bir 'bütünlük bilinci' krizini kendine başlangıç noktası olarak alan bir düzeni sağlar, daha sonra bu mikro-krizi ulus-devletin ve milli kimliğin makro-krizleriyle birlikte örer".[178] Bu bağlamda ele alındığında, Soğuk Savaş sonrası dönemdeki AB üye devletlerinde milli kimliğe dönüş, çağdaş "kayıp" post-modernizm (*anomic post-modernity*) ve ulus-devletin görevlerindeki artan sınırlandırmalara cevap olan "geçici" bir olgu olarak yorumlanabilir.

2.3. AB Üye Devletlerindeki Milliyetçi Aşırı Sağ Partiler

Soğuk Savaş sonrası dönemde, AB üye devletlerinde sol partilerin başarısızlıklarının aksine aşırı sağ milliyetçi partilerin yerel ve genel seçimlerde daha önceki dönemlere nazaran artarak giden başarılarına tanık olunmuştur. Aşırı sağ partilerin bir bölümü, bir taraftan kendileri ile AB üye devletlerinin, göç, AB bütünleşmesi, küreselleşme gibi başlıca meselelerine ortak duruş sergileyen bazı merkez sağ partilerle koalisyon hükümetleri kurarken diğer taraftan da söylemlerinin popülarite kazanması ile aynı denklemde durmayan partilerin söylemlerini değiştirmeye katkıda bulunmuşlardır.

176 Rupnik; 1990, s. 300
177 Caplan & Feffer; 1996, s. 5
178 Jenkins & Copsey; 1996, s. 121

Bir taraftan Komünizmin ideolojik meydan okumasının ortadan kalkması ile siyasi partileri birbirinden ayırt etmenin zor, diğer taraftan ise belirsiz bir gelecek kaygısının mevcut olduğu bu geçiş döneminde, milliyetçilik siyasi farklılığın mekanizması olarak Avrupa'daki aşırı sağ partilerin yükselişine neden olmuştur.[179] Rupnik'in dediği gibi, eğer gelecek ufku gözden kaybolursa, eğer mevcut durum belirsiz ve kaygı verici ise, insan "etnik, dinsel veya ulusal" köküne yani belirliliklere dönme eğiliminde olur.[180] Mevcut durumda, "diğer"in eksikliği ki bu "diğer" Soğuk Savaş döneminde "Komünistler"di, yeni "diğer"i arama ihtiyacını doğurmuştur. 1990'ların başından itibaren bu yeni "diğer" Avrupa'da yaşayan göçmen nüfus, özelliklede Müslüman göçmenler olmuştur. Böylece, AB'deki milliyetçilik göçmen karşıtı hareketler şeklini almıştır.[181] Milliyetçi partiler, işsizlik, yüksek enflasyon, artan suç olayları ve bunların göçmen nüfus ile ilintisi gibi ekonomik ve sosyal belirsizlikleri ve kaygı verici durumları kendi lehlerine kullanmış, göçmenleri bu gelişmelerden sorumlu tutarak bunları göç karşıtı parti söylemlerinde kullanmışlardır.

Aşağıda verilen gelişmeler, göç meselesini Avrupa'da çözülmesi gereken öncelikli meselelerin başına getirirken bundan rant kazanmayı uman aşırı sağ milliyetçiliğinin de yükselmesine neden olmuştur; Batı Avrupa'daki göçmenlerin, sığınmacıların ve kanun dışı göçmenlerin sayısındaki büyük artış; üçüncü dünya ülkelerindeki ekonomik krizler, iyileştirilmiş seyahat imkanlarının mevcudiyetinin ortaya çıkması ve Batı'daki iyi yaşam standartlarının farkın-

179 Buzan; 1993, 1: Kaldor, Mary, 'Cosmopolitanism versus Nationalism: The New Divide?' in Richard Caplan & John Feffer (eds.) *Europe's New Nationalism: States and Minorities in Conflict*, (New York & Oxford: Oxford University Press, 1996), s. 49, 50

180 Rupnik; 1990, s. 280, 283

181 Helbling; 1997, s. 238

dalığının artması ve tüm bunlara bağlı olarak 1980'ler itibari ile Batı'ya göçün ivme kazanması; eski Demir Perde ülkelerinin parçalanarak dağılması ve bunu sonucunda Batı Avrupa'nın sadece Güney'den değil Doğu'dan da gelen insan hareketlerinin tehdidi ile karşı karşıya kalması; artan göçmen nüfus ile göçmenlerin farklılıkların daha görünür bir hal alması ve göçmenlerin mevcudiyetinin evsahibi ülkelerin vatandaşları tarafından kendi milli kimliklerine bir tehdit olarak algılanması. Bu aşırı sağ partiler seçim desteği anlamında nispeten marjinal kalmalarına rağmen, göçü Batı Avrupa politikalarının, özellikle Almanya ve Fransa'da, başlıca meselesi haline getirerek merkezi siyasetin gündemini de bu doğrultuda belirlemeyi başarmışlardır.[182]

Soğuk Savaş sonrası dönemde, Avusturya, Fransa, İtalya, Hollanda ve Danimarka'da göç karşıtı partilerin başarıları ile aşırı sağ partilerin başarı dalgası Avrupa'da zirveye ulaşmıştır. Bazı aşırı sağ politikacılar kendilerini Nazismden farklı göstermek adına tekrar markalamada başarılı olmuşlardır. "Tasarımcı faşistler" olarak adlandırılan aşırı sağ partiler (Gianfranco Fini'nin Ulusal İttifakı ve Umberto Bossi'nin Kuzey Birliği gibi) İtalya'da koalisyon hükümetinin parçası olmuş, Danimarka'da güç dengesini kontrol altına almış (Pia kjaersgaard'ın Danimarka Halk Partisi) ve Fransa'da (Le Pen) ve Belçika'da (Filip Dewinter'in Vlaams Blok) ise milyonlarca oyu kendi tarafına çekmeyi başarmışlardır.[183] Bu milliyetçi ve popülist aşırı sağ partiler iş, ev ve sosyal ödemeler gibi olanakları kendi vatandaşlarına kolayca sağlayan, diğer taraftan göçmenler için vatandaşlık elde etmeyi mümkün olduğunca zorlaştıran "ulusal

182 Evans, Martin, 'Languages of Racism within Contemporary Europe' in Brian Jenkin & Spyros A. Sofos (eds.) *Nation and Identity in Contemporary Europe*, (London & New York: Routledge, 1996), s. 44

183 CRE (Commission for Racial Equality), "Right into the Mainstream", giriş: 16 Mart 2003: http://www.cre.gov.uk/publs/connections/conn_03-sp_right.html

öncelik" fikrini desteklemektedirler. Fransa'nın aşırı sağ milliyetçi partisi Ulusal Cephe (Front National) ve Almanya'nın aşırı sağ partisi REP gibi aşırı sağ partiler göçmen ve mülteci akınından kendi milli sınırlarını korumayı amaçlamaktadırlar.[184] İkinci Dünya Savaşının Nazi işbirlikçisi olan Vichy rejiminin sloganlarını anımsatan Ulusal Cephe'nin "Fransa Fransızlarındır" sloganı bu partinin seçim kampanyaları boyunca kullandığı sloganlarından biri olmuştur.[185]

Yahudilerden ziyade yabancılara karşı düşmanlık, özellikle de konuk işçiler ve sığınmacılara karşı düşmanlık özellikle göçmen nüfusun yoğun olduğu AB üye devletlerinde seçim malzemesi olarak kullanılmaktadır. Ancak, Yahudi karşıtı söylemlerin bu bağlamda hiç olmadığını söylemek yanlış olabilir. Nispeten azalmasına rağmen zaman zaman aşırı sağ partilerin söylemleri arasında yer almaktadır. Örneğin, Fransız aşırı sağ partisi Ulusal Cephe'nin lideri, Jean-Marie Le Pen, Eylül 1987'de yaptığı bir konuşmada gaz odalarının İkinci Dünya Savaşı'nın tarihinin sadece bir ayrıntısı olduğunu söylemiştir. Almanya'nın aşırı sağ partisi olan Cumhuriyetçiler *(Republikaner)* ise İkinci Dünya Savaşı'nın kazanan güçlerinin savaş propagandalarının Alman tarih kitaplarında yer aldığını bunun da genç Almanların abartılar ve yanlışlıklarla bilgilendirildiğini söylemektedir. Bu yüzden, Alman halkının suçlarından arındırılması süreçine son verilerek, Alman halkının öz güveni tekrar yapılandırılmalıdır. Bunun yanı sıra Avusturya'nın aşırı sağ partisi FPÖ'nün lideri Jörg Haider ise eski Nazilerin haklarına tekrar kavuşması gibi konuları gündeme getirmiştir.[186]

184 Evans; 1996, s. 44

185 Taylor, Paul, 'France: A Crisis of Identity' in Ronald Tiersky (eds.) *Europe Today: National Politics, European Integration and European Security*, (Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 1999), s. 58

186 Betz, Hans-George, (1994). *Radical Right-wing Populism in Western Europe*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire and London: Macmillan, s. 127, 133

Yahudi karşıtlığının Avrupa'da tamamen yok olduğunu söylemek ne kadar doğru olur bilinmez ama Yahudilere nazaran Avrupalılarla kültürel farklılıkları daha görünür olan Avrupalı olmayan Müslüman göçmenler, geçmişte Yahudilere karşı yapılan yabancı düşmanlığının yerini almışa benzemektedir. Zaman zaman Avrupalı olmayan göçmenlere karşı yapılan yabancı düşmanlığı, ekonomik sebepler söz konusu olduğunda, Avrupalı olan göçmenleri de içine almaktadır. Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden Soğuk Savaş sonrası Almanya'ya gerçekleşen yoğun göç akımı ve Almanya'nın birleşmesi sonrasında Doğu Almanların Alman ekonomisine getirdiği yük, bu grupların da bu göçmen karşıtı söylemlerden nasibini almalarına neden olmuştur.

Nüfusdaki değişim, gelecek yüzyılda Alman ekonomisinin ve kurumlarının sürekliliği için gereken Alman nüfusunun azalmasıyla yüzyüze kalınabileceği endişesini de berberinde getirmiştir. Tüm bu kaygılar aşırı sağın "Almanya Almanlarındır" sloganlarında ifade bulmaktadır.[187] 1992'de eski Yugoslavya'dan, Romanya'dan ve Doğu Avrupa'dan gelen toplam 458,000 sığınmacının varlığı göç karşıtı bir kampanya düzenlemek için Alman aşırı sağı tarafından kullanılmıştır. 1983'de CSU'dan ayrılarak kurulan Franz Schönhuber başkanlığındaki Republikaner (REP) Nisan 1992'de, Baden-Wurttemberg'deki bölgesel oyların yaklaşık olarak %10.9'unu alarak Almanya'daki aşırı sağın en önemli partisi durumuna geçmiştir.[188] Ancak, bu merkezi Bavaria'daki aşırı sağ parti, 1990'ların başında elde ettiği seçim başarılarının devamlılığını sağlamada aynı başarıyı gösterememiştir.[189] Rolf Schlierer'in başkanlığına geçen REP, 1998 seçimlerinde oyların sadece %1.8'ini alırken, 2005 Al-

187 Kolinsky; 1992, s. 84, 85

188 Evans; 1996, s. 47

189 IRR (Race and Refugee News Network) (b). "Germany: German People's Union (DVU), Republikaner (REP)", giriş: 16 Mart 2003: http://www.irr-.org.uk/europe/germany.html

man federal seçimlerinde oyların sadece %0.06'sı ile yetinmek durumunda kalmıştır.

REP'e göre göç, AIDS, suç ve işsizlik gibi Almanya'nın başlıca problemlerinin esas kaynağını oluşturmaktadır. İçinde Müslümanların da yer aldığı bir çokkültürlülüğün (*multiculturalism*) sadece milli kimliğe değil, Avrupalı kimliği için de bir tehdit olduğunu dile getiren Republikaner'in bu görüşleri FN ile benzerlik göstermektedir. Milli kimliği tehdit altına sokan göçün ayrıca ekonomik krizlerle arasında bir bağlantı kurmak adına REP, *Volksgemeinschaft,* yani Almanların haklarının savunulması düşüncesini geliştirmiştir. Bir Nazi kavramı olan "yaşam alanı" sözlerini açıkça kullanan Schönhuber, Almanya'nın Almanlarla sınırlı kalmasını savunmaktadır. Bu bağlamda, Alman davranış standartlarına uyum gösteremediğini iddia ettiği Almanya'da yaşayan Türk nüfusunun yurtlarına geri gönderilmesi gerektiği görüşündedir.[190] Lideri Schönhuber'in birleşme sonrası yaşanan ekonomik problemlerin mevcut hükümetlerce ortadan kaldırılamamasını fırsat bilerek İtalyan gazetesi La Repubblica'ya verdiği bir demeçte "altın yıllarımız geride kaldığından, artık büyük bir endüstri olmadığımızdan ve ABD'nin bir kolonisi durumuna girmek istemediğimizden Almanya'nın kendisine alması gereken model suçlu Hitler modeli değil, Bismarck modeli olmalıdır" diyerek görüşlerini dile getirmiştir. Schönhuber'e göre bu bağlamda mevcut sosyo-liberal ekonomik model değiştirilmelidir. REP'e göre, bir taraftan üretici orta sınıfa destek veren, diğer taraftan ise büyük şirketlere ve küreselleşmeye karşı duran bir ekonomik politika oluşturulmalıdır.[191]Partinin bu görüşlerini REP'in parti basını aşağıda net bir şekilde açıklamaktadır:

"Batı Almanların sayısı azalırken işsizlerin sayısı artıyor, ormanlar ölüyor, tarım alanları ölüyor, savunma kapasitesi düşüyor,

190 Evans; 1996, s. 47
191 Betz; 1994, s. 135, 136

ve aile ayrılıkları artıyor. Ancak yabancıların sayısı her zaman artıyor, suçlar artıyor. AIDS hiç olmadığı kadar yayılıyor, hiç kimse artık uyuşturucu bağımlılığından bahsetmiyor ve gençler boşlukta nasıl yaşamlarını idame ettireceklerine dair net bir model arayışına bırakılıyor".[192]

Almanya'daki aşırı sağ milliyetçi bir diğer parti olan Gerhard Frey tarafından 1971 yılında kurulan DVU (Alman Halk Partisi) REP'e göre daha başarılı bir partidir. Nisan 1992'de Schleswig-Holstein'daki bölgesel seçimlerde oyların %6.3'ünü alan DVU, 2003 Eylül'ündeki Bremerhaven'daki belediye seçimlerinde önceki seçimden bu yana %2.1 artış ile oyların % 8.4'ünü almayı başarmıştır. Aldığı bu oylar, DVU'ya konsey meclisinde 4 koltuk sağlamıştır.[193] Kampanyalarında yabancı-karşıtlığını kullanan DVU, Türk kadınını şişman, çirkin, temiz olmayan ve pasif objeler olarak betimlemektedir. DVU'nun gözünde göç, Alman saflığına karşı genel savaşın en önemli örneği olup mesele sadece yabancıların istilası değil, ayrıca hayat kadınlarının, homoseksüellerin, suçluların ve toplumun genel bozulması olarak da algılanmaktadır. DVU için tüm bu gruplar, Alman halkının düşmanı olduğundan, Alman milleti bunlardan arındırılmalıdır. DVU'ya göre, göç-karşıtı retorik sol-karşıtı duruşla yakından ilgilidir. DVU'nun destekçilerine söylediği Alman milli kimliğini yok etmek için kontrolsuz göçü cesaretlendirip müsaade eden Alman Soludur.[194] Bu yol ile DVU kendisini etnik olarak katıksız bir devlet yaratmak amacını güden milli kurtuluş hareketinin temsilcisi olarak sunmakta ve "Sadece Almanlar için çalış" ve "Yabancılar dışarı" gibi çağrılar yapmaktadır.

192 Kolinsky; 1992, s. 83

193 IRR (Race and Refugee News Network) (b), "Germany: German People's Union (DVU), Republikaner (REP)", giriş: 16 Mart 2003 URL: http://www.-irr.org.uk/europe/germany.html

194 Evans; 1996, s. 48

DVU'nun ulusal parlementoda hiç koltuğu bulunmamasına karşın, Sachsen-Anhalt ve Bradenburg eyalet parlementolarında temsilcileri bulunmaktadır.195 DVU ayrıca 2004 yılında gerçekleştirilen eyalet seçimlerinde Bradenburg eyaletinde oyların %6.1'ini alarak temsil edilme hakkına sahip olmuştur. Ancak aynı başarıyı %5 barajı olan federal seçimlerde gösterememiştir.

Almanya'nın en büyük aşırı sağ partisi ise Alman İmparatorluk Partisi'nin (*German Empire Party*) halefi olarak 1964 yılında kurulan Ulusal Demokrat Partidir (NPD). 1960'larda kendisini doğrudan Nazi'lerin halefi olarak deklare eden bu parti Batı Alman yasalarınca yasaklanmış ancak daha sonraları seçimlere katılmasına müsaede edilmiştir. Federal seçimlerde Bundestag'da yer alabilmek için geçilmesi gereken %5'lik barajı günümüze kadar geçmeyi başaramayan bu parti, eyalet seçimlerinde ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde nispeten daha başarılı olarak 2004 eyalet seçimlerinde Saxony eyaletinde oyların %9.2'sini alarak eyalet parlamentosuna 12 temsilci sokmayı başarmıştır.[196] 2005 yılı federal seçimlerinde ise oyların sadece %1.6'sını alarak barajın altında kalmıştır.

Alman aşırı sağı gibi FN (*Front National* – Ulusal Cephe)'da Kuzey Afrikalı göçmenlerin Fransa'ya entegrasyonunun mümkün olmadığını iddia ederek göç meselesini parti söylemlerinde kullanmaktadır. FN, Kuzey Afrikalıları kirli ve hijyenden uzak; suç işlemeye eğilimi olan ve Müslüman olmalarından ötürü, Hıristiyan değerlere şiddetle karşı duran kişiler olarak göstermektedir. AIDS, uyuşturucu trafiği, artan suçlar, kurallara uymama tüm bunlar FN tarafından göçün doğrudan sonucu olarak sunulmaktadır. FN'nin li-

195 IRR(b); 2003, URL

196 WIKIPEDIA (Free Encyclopedia), National Democratic Party of Germany, giriş: 2005
URL: http://en.wikipedia.org/wiki/National_Democratic_Party_of_Germany_-%28NPD%29

deri, Jean-Marie Le Pen ülkesinde yaşayan göçmenleri Fransızca'yı tam anlamı ile konuşamayan siyah saçlı Müslümanlar olarak tasvir etmektedir. FN'nin perspektifinden, göçmenler hareketleri dış güçler tarafından kontrol edilen içerideki düşmanlardır. Bu retoriği kullanarak FN, göçmenlerin Fransız vatandaş olmadığını, çünkü etnik olarak Avrupa'ya bağlı olmadıklarını ve bu yüzden de hiçbir hakkın göçmenlere verilmemesi gerektiği düşüncesini yaymayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, milli kimliklerinin dışarıdan saldırı altında olduğu fikrinin altını çizen, Le Pen partisini Fransız milli kimliğini koruyan doğal savunma mekanizması olarak göstermektedir. Amacının "göç istilasını" durdurmak ve beyaz nüfusun siyasi ve ekonomik haklarını korumak olduğunu söyleyen Le Pen ayrıca "le melting potism" diye ifade edilen ırkların karışmasına da karşıdır. Bu tarz hareketlerle savaşabilmek için ırksal hiyerarşinin tekrar kurulması çağrısı yapmaktadır. Kuzey Afrikalılar Kuzey Afrika'ya geri dönmeli; Batı Avrupa'nın kültürel üstünlüğü tekrar doğrulanmalı; tüm ırksal karışmalar durdurulmalı; kısaca koloni dönemindeki düzene geri dönülmelidir.[197]

Le Pen Alman aşırı sağı gibi "yaşam alanı" kavramını kullanmaktadır. Le Pen Fransız halkının bir kez daha kendi tarih ve medeniyeti ile gurur duyacağı milli kimliğini tekrar ele geçirmesi için çağrıda bulunmaktadır. Le Pen'e göre, barınma ve iş önceliği kendi yurttaşlarına verilmelidir. Le Pen özellikle Islami tehdidin altını çizerek, dil, ırk ve anane olarak Kuzey Afrika nüfusunun Fransız olmadığını öne sürer. Hepsinden de önemlisi Fransız Katolik değerlerine antitez olarak sunulan inançları yani dinleri onların dışarıdakiler olarak damgalar. Nihayi emelinin Fransa'nın egemenliği olduğunu iddia eden ve İslamı uzlaşmaz bir din olarak şeytanlaştıran Le

197 Evans; 1996, s. 45, 48

Pen 1985 yılında Minute gazetesinde verdiği bir demeçte şöyle demiştir;

> *"Fransa'nın içindeki ruhsal boşluk, hoşgörüsüz ve uzlaşmaz bir dinin kurulmasına karşı koyacak kapasitede değildir. Savaş baltaları gömülmedi.... tüm dünyayı Muhammed'in inancına itaat etmesini amaçlayan kutsal savaş tüm Müslümanlar için bir görev olarak durmaktadır".*[198]

Bu partinin bir diğer korkusu ise Katolik dünyasının Müslüman göçmenlerin Hıristiyanlara kıyasla çok daha hızlı olan doğum oranlarıdır.[199] FN için Fransız milli kimliğinin iki seçeneği vardır; ya hayatta kalacaktır ya da İslam ile yer değiştirecektir. İkisi arasında bir seçenek yoktur. Ayrıca, Almanya'daki hemfikirleri gibi göçmenler ve diğer içerideki düşmanları arasında belirgin bir bağ kurmaktadırlar. Le Pen'in iddiasına göre içerideki düşman Fransız milli kimliğini yok etmeye yönelik göçü teşvik eden Soldur. Aynı şekilde Le Pen göçü ulusallığın karşıtı olarak gördüğü homoseksüellere saldırmak için kullanır. Le Pen'e göre dünyayı tehdit eden en büyük şey Üçüncü Dünya ülkelerinde artan doğum oranları ve Fransa'da artan homoseksüelliktir. Bunun devam etmesine müsaade edildiği takdirde bu dünyanın sonu olacaktır. Çünkü homoseksüellik aile birliğini tehdit etmekte ve böylece Fransız ırkının sürekliliğini de tehlikeye sokmaktadır. Le Pen'e göre, Fransa kendi yaşam alanını artan göç nüfusuna karşı savunmak için sadece aile değerlerine dönüşle yeterince bebek yapınca kavuşacaktır.[200] Bu yüzden kariyerlerini bir yana bırakarak çocuklarını yetiştiren Fransız annele-

198 Evans; 1996, s. 50

199 MİLLİYET GAZETESİ, "Kilise Türkiye'nin AB Adaylığına Karşı", giriş: 8 Ekim, 2002.

200 Evans; 1996, s. 50

re annelik ikramiyesinin devlet tarafından verilmesi teklifini ilk getiren kişi Le Pen olmuştur.[201]

Le Pen ve partisi tarafından Fransa'da yaşayan arap erkekleri "Fransız toplumunu kirleten soyguncu ve uyuşturucu satıcıları" olarak gösterilmektedir. Bu yol ile Le Pen bu insanları bir takım uç tercihler yapmaya zorlayan ahlaki bir panik yaratmayı amaçlamaktadır; Buna göre, göçmen Fransızlara karşı, "iyi" "kötüye" karşı, "medeni" ve "medeni olmayana" karşı, anarşi ve düzene karşı argümanını ortaya atarak oylarını arttırmayı hedeflemektedir. Beyaz toplumu yabancı tehdidinden korumak için Le Pen basit bir çözüm önermektedir; Bu çözüm tüm göçmenlerin yurtlarına geri gönderilmesidir. Böylece, Fransız milletinin etnik ve ruhsal tektipliği (homojenliği) korunmuş olacaktır.[202]

FN ve REP, herkesin milli kimlik ve kendi kültürünü geliştirme hakkına, bu hakları kendi ülkesinde kullandığı sürece sahip olmasını kabul etmektedirler. Bu bağlamda, Le Pen sık sık Kuzey Afrika kültürüne olan beğenisini dile getirir. Ancak, Le Pen'in argümanı şudur; "Kuzey Afrikalılar anlamalılardır ki onlara Fransa'da yer yoktur. Çünkü onlar farklı yaşam şekillerini ve kültürlerini sağlıklı bir biçimde geliştirip olgunlaştırabilecekleri tek yer Mağrip 'in sınırları içerisindedir". Le Pen ayrıca "ırkçıların karşıtları aslında gerçek ırkçılardır çünkü onların benimsediği çokkültürlülük ırksal ayrılıkları yok edecektir" iddiasında bulunmaktadır. Le Pen, tüm bu eşitlik konuşmalarına rağmen Avrupa'nın Avrupalı olmayan kültürlere oranla üstünlüğü inancını korumaktadır. Ancak günümüzün aşırı sağ partileri nefret veya yok etme gibi emelleri olmadığını,

201 IRR (Race and Refugee News Network) (c), "France: Front National (FN), Mouvement National Républican (MNR)", giriş: 16 Mart 2003.
URL: http://www.irr.org.uk/Europe/France.html
202 Evans; 1996, s. 51

amaçlarının sadece farklılıklardan bahsetmek ve göçü durdurmak olduğunu söyleyerek ırkçılık suçlamalarını reddetmektedirler.[203]

Mayıs 2002'de gerçekleştirilen Fransa'daki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, Le Pen 16 aday arasında oyların %16.9'unu alarak (4.8 milyon oy anlamına gelmektedir) ikinci gelmiş ve Fransız aşırı sağının daha önce tatmadığı bir başarıyı elde etmiştir. Ancak, 2002 genel seçimlerinin ilk turunda %11.1 oy alan FN, ikinci turda aynı başarıyı gösterememiştir. Dolayısıyla, Fransız parlamentosuna hiçbir temsilci çıkaramamıştır. Aynı başarısızlık 2004 Mart'ında gerçekleştirilen bölgesel seçimlerde de tekrarlanmıştır. 1998'deki seçim başarısının aksine bölgesel seçimleri sonucunda yer aldığı 22 bölge konseyinin 19'unun dışında bırakılmıştır. Haziran 2004'de gerçekleştirilen Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ise FN bir önceki AP seçiminde (1999 Haziran) aldığı %5.69'luk oyu %9.81'e çıkararak AP'da 10 koltuk kazanmıştır.[204] FN şu anda Avrupa'nın en çok bilinen ve en iyi kurulu aşırı sağ milliyetçi siyasi partisi durumundadır. FN Avrupa'daki bir çok aşırı sağ milliyetçi partiye görüşleri ve uyguladıkları politikalarla ilham vermektedir.

Fransa'nın bir diğer aşırı sağ partisi ise 1999'da FN'den ayrılarak kurulan Bruno Mégret'nin Mouvement National Républican (MNR) partisidir. Bu yüzden parti söylemleri FN ile hemen hemen aynıdır. Söylemlerinin ana temasını göç karşıtlığı, çokkültürlülük karşıtlığı ve İslam karşıtlığı oluşturmaktadır.[205] FN'ye kıyasla başa-

203 Evans; 1996, s. 45, 46

204 IRR (Race and Refugee News Network) (c), "France: Front National (FN), Mouvement National Républican (MNR)", giriş: 16 Mart 2005. URL: http://www.irr.org.uk/Europe/France.html: Marthaler, Sally; 2004, '2004 European Parliament Election Briefing No 6: The European Parliament Election in France June 13 2004' URL: http://www.Sussex.ac.uk/sei/documents/epernep2004 france.pdf

205 IRR (Race and Refugee News Network) (d), "Netherlands, List Pim Fortuyn", giriş: 2003 URL: http://www.irr.org.uk/europe/index.html

rısı tartışılan MNR, 1999 Haziran'ında gerçekleştirilen AP seçimlerinde %3.28 oy almış ve %5'lik barajın altında kalarak AP'da temsil edilebilme imkanını kaçırmıştır. Haziran 2004 AP seçimlerinde ise 1999 yılında aldığı oy oranının da altına düşerek %0.31 ile parlamentoya temsilci çıkartamamıştır.[206]

Alman ve Fransız aşırı sağ partileri gibi Avusturya'nın aşırı sağ milliyetçi partisi, liderliğini Jörg Haider'in 2001'e kadar sürdürdüğü Freedom Party (FPÖ)'de, parti kampanyalarında göç karşıtı sloganlar kullanmıştır. 1994'deki seçim kampanyasında, Haider'in ortaya attığı süregelen işsizlik ve göçmenler arasındaki bağ argümanı, yönetimde olan koalisyon hükümetinin Haider'in işsizlik üzerine kamu oyunun korkusunu manipule ettiği iddiasıyla, Haider'i suçlamalarına neden olmuştur. Haider'in suçlamaya maruz kalmasının nedeni resmi verilere göre %4.4 olan işsizlik oranının % 5.8 olduğunu iddia ederek Avusturya'lılara yaptığı seslenişidir: "İşsizlik %5'in altına düşene dek göçü durdurmalıyız. [207]

3 Ekim 1999 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimlerde FPÖ, oyların %27.7'sini alarak parlementodaki toplam 53 koltuğun 11'ine sahip olmuş ve 1 Şubat 2000'de Muhafazakar Parti (*Conservative People's Party*) ile bir koalisyon hükümeti kurmuştur. 2000 yılında, FPÖ Avrupa'nın en başarılı aşırı sağ partisi konumuna gelmiştir. Bu gelişme ile ilk kez yabancı düşmanı bir parti koalisyon hükümetinin bir parçası olmuştur. Ancak, bu gelişme dış dünya tarafından kaygıyla karşılanmıştır. Bazı Avrupa Birliği üye devletleri Avusturya ile bakanlık düzeyindeki ilişkilerini dondurarak; İsrail ve ABD elçilerini Avusturya'dan çekerek Avrusturya'da cereyan eden

206 Marthaler; 2004, URL

207 ADL (Anti-Defamation League) (a), "Joerg Haider: The Rise of an Austrian Extreme Rightist", giriş: 13 Eylül 2002. URL: http://www.adl.org/-backgrounders/joerg_haider.asp

bu gelişme karşısındaki tutumlarını göstermişlerdir. Avusturya üzerindeki baskılar Mayıs 2000'de Haider'i parti liderliğinden istifa etmeye zorlamıştır.[208]

Avusturya Hükümeti 2002 yılında çökmüştür. Bir sonraki genel seçimlerde FPÖ desteğinin büyük bir bölümünü kaybetmiştir. FPÖ'nün en popüler isimlerinden olan Finans Bakanı Karl-Heinz Grasser'i partisine transfer eden Avusturya'nın Şansölyesi ve Muhafazakar Halkın Partisi 'nin (*Conservative People's Party*) lideri Wolfgang Schussel, FPÖ'nün seçmenlerinden oy almaya başlamıştır. Yeni bir koalisyon hükümeti kurularak, 2003 yılının Şubat ayında FPÖ'nün yarattığı hükümet krizine ve neden olduğu yeni seçimlere rağmen, FPÖ bu yeni koalisyona dahil edilmiştir. Öte yandan, kendini çok az göstermesine rağmen FPÖ rolünü bir sonraki parlamentoya da uzatmak için güçlü pozisyonu muhafaza etmiştir.[209] AB ise FPÖ'nün hükümete girmesine rağmen herhangi bir aşırı sağ politikanın Avusturya'da uygulanmaya konmadığını gösteren raporunu yayınlamasının ardından 7 ay boyunca uyguladığı diplomatik yaptırımları kaldırmıştır.[210] Bu dönemde, FPÖ'nün AP seçimlerindeki almış olduğu oy %6'ya gerilemiştir. Bu gerileme Avusturya yerel seçimlerinde de gözlemlenmiştir. Carinthia haricindeki ki burada oyların %42.5'unu almıştır (2004 Mart seçimleri), diğer bölgelerde de oy kaybına uğramıştır. Jörg Haider, 2005 Nisan'ında parlamentodaki 18 temsilciyi de yanına katarak FPÖ'den ayrılıp

208 INFOPLEASE, "Jörg Haider", giriş: 13 Eylül 2002. URL: http://www.infoplease.com/ipa/A0801195.htm

209 CNN (a), "Power Hope for Austria's Far-Right", giriş: 3 Aralık 2002. URL:http://www.cnn.com/2002/WORLD/europe/11/25/austria.election/index.html

210 CNN (b), "Austria Applauds Lifting of Sanctions", giriş: 13 Eylül 2002. URL:http://www.cnn.com/2000/WORLD/europe/09/13/austria.sanctions/index.html/

BZÖ (*Bündnis Zukunft Österreich*) adında yeni bir parti kurmuştur.[211]

Savaş öncesi ırkçı hareketlerin içinden gelen ve İkinci Dünya Savaşı Nazi işbirlikçilerine genel af isteyen Belçika'daki aşırı sağ milliyetçi parti Flemish Bloc (VB), bir taraftan göç karşıtı kampanyalarına devam ederken, diğer taraftan da Belçika'nın Fransızca konuşan kısmı için güçlü yasal düzenlemelerin yapılmasına önayak olmuştur. 2003 tarihli genel seçimlerdeki "önce kendi halkımız" sloganı ile Belçika'nın sınırlarını göçmenlere tamamen kapatmasını öngören VB, oyların %11.6'sını alarak ülkenin beşinci büyük partisi olmayı başarmıştır. Belçika'nın bir diğer aşırı sağ milliyetçi partisi Daniel Féret'in liderliğini yaptığı ve Fransız FN partisi ile yakın bağları olan FN'dir. 2003 genel seçimlerinde oyların %1.98'ini alan ve %5 barajının altında kalan FN'nin VB kadar başarılı bir parti değildir. Belçika'nın Fransızca konuşan kesimi için milliyetçi bir duruşa sahip ve göçmen karşıtı olan bu parti %5 barajının altında olmasına rağmen Belçika oy sisteminden dolayı Temsilciler Meclisinde ve Senatoda birer temsilcisi bulunmaktadır. 2004 bölgesel seçimlerinde FN adayları oyların %15'ini kazanmıştır.[212]

İtalya'nın Gianfranco Fini tarafından liderliğini yaptığı ve eski adıyla İtalyan Sosyal Hareketi (MSI) olan aşırı sağ milliyetçi partisi National Alliance (AN)'ın da Komunizm karşıtlığı, çokkültürlülük karşıtlığı ve göç karşıtlığı gibi Avrupa'daki diğer aşırı sağ partilerle benzer gündemleri vardır. AN, 1995 yılında AN Forza İtalia ile müttefik olmuştur. Böylece, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana ilk kez aşırı sağ bir parti Avrupa'da ulusal hükümette yer almıştır.

211 wikipedia; 2005, URL

212 IRR (Race and Refugee News Network) (c), "France: Front National (FN), Mouvement National Républican (MNR)", giriş: 16 Mart 2005. URL: http://www.irr.org.uk/Europe/France.html

AN, 2001 genel seçimlerinin ardından oyların %12'sini alarak bir kez daha İtalyan hükümetinin koalisyon partneri olmayı başarmıştır. 1995 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerden itibaren NL, AN gibi Silvio Berlusconi'nin koalisyon hükümetinde yer almıştır. Mart 2001 genel seçimleri için Berlusconi NL ile seçim anlaşması yapmıştır. Ancak, daha önce elde ettiği bu başarının devamını 2003 yerel seçimlerinde gösterebildiğini söylemek pek de mümkün değildir. 2004 AP seçimlerinde ise 9 AP temsilcisi çıkartmıştır.[213]

Lombard League'den çıkan ve 1989 yılında kurulan Umberto Bossi'nin Northern League'i ise İtalya'nın bir diğer aşırı sağ partisidir. NL ve AN partilerinin göçmenlere, mültecilere, homoseksüellere, çokkültürlülüğe, Komünistlere, Romanlara ve fakir Güney İtalya halkına karşı ırkçı ve popülist gündemleri bulunmaktadır. Lombard League, NL ve Liga Veneta gibi diğer kuzey bölgesel hareketleri ile birleşmiştir. Kuzeyde '*Padania*' adı altında kendi hükümeti olan yeni bir ülke yaratılmasını arzu ederek bu yönde İtalyan ulus-devletinin bölünmesi için kampanyalar yapmaktadır.

Hollanda'daki aşırı sağ parti ise Şubat 2002'de göçmen karşıtı bir parti olarak kurulan Pim Fortuyn'un LİSt of Pim Fortuyn'dur. Pim Fortuyn "Kültürümüzün İslamlaştırılması" adlı kitabında göçmenleri Hollanda kültürünü içine alacağı ve kendi değerlerini geride bırakacağı iddiasında bulunmuştur. Fortuyn'a göre, İslam geri kalmış bir kültür olup, her şeye açık olan Hollanda toplumuna karşı bir tehdit olarak algılanmakta ve buna bağlı olarak tarafınca da saldırıya uğratılmaktaydı. Ancak, İslam ve göç karşıtı görüşleri ile bilinen Pim Fortuyn, Mayıs 2002 Hollanda genel seçimlerinin hemen öncesinde düzenlenen bir suikaste kurban gitmiştir. Bu suikaste karşı ortaya çıkan büyük tepki oyları, List of Pim Fortuyn parti-

213 A.g.e.

sine sempati oyları olarak gidince List of Pim Fortuyn 150 koltuklu Hollanda parlementosunda 26 koltuğun sahibi olmuştur. Seçimlerdeki bu başarısına rağmen, lidersiz bir parti olması bu başarısının daimi olmasına engel olmuştur.[214]

İspanya'da liderliğini Jesus Gil'in yürüttüğü Bağımsız Liberal Grup (*Independent Liberal Group*-GIL) adındaki aşırı sağcı milliyetçi parti ise karşıtları tarafından 'despotik ve yabancı düşmanı' ve mafya bağları olan bir parti olarak tanımlanmaktadır. Ulusal anlamda hiç temsilcisi olmayan GIL'in Güney İspanya'daki birkaç eyalette özellikle Malaga ve Cadiz eyaletlerindeki yerel hükümetler üzerinde etkisi mevcuttur.[215]

Paulo Portas'ın liderliğindeki Göçmen karşıtı Popular Parti ise bu dönemde Portekiz'de iktidardaki merkez sağ olan Sosyal Demokrat Partinin küçük ortağı olmayı başarmış bir aşırı sağ partidir. Bir taraftan bütünleşmeyi sınırlamak için kampanyalar yapmakta olan Popular Parti diğer taraftan suça eğilimli olduklarını düşündükleri Portekiz'in eski Afrika kolonilerinden gelen ikinci nesil göçmenler için yeni bir özel bütünleşme (*integration*) programı yapılmasını ön ayak olmaktadır. Popular Partinin 230 koltuklu parlementoda 14 koltuğu bulunmaktadır.[216]

İsveç'te aşırı sağcı milliyetçi parti olan ve Mikael Jansson tarafından liderliği yapılan İsveç Demokratları (SD)' ının da diğer aşırı sağ partiler gibi göç ve sığınmacı karşıtı bir gündemleri bulunmaktadır. Ulusal parlamentoda hiçbir temsilcileri olmamasına rağ-

214 IRR (d); 2004, URL

215 IRR (Race and Refugee News Network) (g), "Spain: Independent Liberal Group (GIL)", giriş: 16 Mart 2003. URL: http://www.irr.org.uk/europe/spain.htm

216 IRR (Race and Refugee News Network) (h), "Portugal: Popular Party", giriş: 16 Mart 2003. URL: http://www.irr.org.uk/europe/portugal.htm

men yerel ve bölgesel hükümetlerdeki temsilci sayıları her geçen gün artmaktadır.[217]

Danimarka'daki aşırı sağ milliyetçi parti ise Progress Partiden ayrılarak kurulan göç ve AB karşıtı olan Danimarka Halkının Partisi (*Danish People's Party*) adlı Partidir. Bu parti, "Hıristiyan bir ülkeye Müslüman tehdit" argümanı üzerinden beyaz olmayan mültecilerin ve göçmenlerin ülkelerine gönderilmesi için kampanyalar yapmaktadır. DPP, ABD'ye karşı düzenlenen 11 Eylül terör saldırılarından bu yana, İslamı bir terör harekatı olarak lanse ederek Islama karşı yürüttüğü saldırıları yoğunlaştırmış, 2001 seçimlerinden sonra 22 koltukla ülkenin en büyük üçüncü partisi olarak ortaya çıkmıştır. Danimarka'yı yöneten Merkez-sağ koalisyonunun DPP'yi hükümetten ihraç etme sözüne rağmen, zaman içerisinde göçmenlerin ailelerini Danimarka'ya getirmelerini sınırlandırıcı daha sıkı kuralların konulması ve göçmenlere sağlanan sosyal olanaklarda kısıtlamalara gitme gibi DPP'nin göç karşıtı temaları, iktidardaki Liberal grup tarafından da kullanılmaya başlanmıştır.[218]

İngiltere'deki Mayıs 2002 tarihli yerel seçimlerde ise hem AB hem de göç karşıtı duruşu ile bilinen bir neo-Nazi partisi olan İngiliz Milli Partisi (*British National Party*), 1970'lerden bu yana en iyi sonucu almıştır.[219] İngitere'nin bir başka aşırı sağ milliyetçi partisi olan ve Muhafazakar Parti'den (*Conservative Party*) ayrılan ultra Muhafazakarlar (*ultra-Conservative*) tarafından kurulan Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi'dir (*UK Independence Party*). Bu iki

217 IRR (Race and Refugee News Network) (i), "Sweden: Sweden Democrats (SD)", giriş: 16 Mart 2003. URL: http://www.irr.org.uk/europe/sweden.htm

218 IRR (Race and Refugee News Network) (k), "Denmark: Danish People's Party (DPP)", giriş: 16 Mart 2003. URL: http://www.irr.org.uk/europe/denmark.htm

219 IRR (Race and Refugee News Network) (l), "United Kingdom: British National Party (BNP)", giriş: 16 Mart 2003. URL: http://www.irr.org.uk/europe/uk.htm

parti seçimlerde yarışmaktansa ortak duruşlarını göz önünde bulundurarak koltuk için rekabet etmeme kararı almışlardır.

Aşağa yukarı AB üye devletlerindeki tüm aşırı sağ partilerin parti propagandalarının bel kemiğini göç karşıtlığı oluşturmakta ve bu yöndeki propaganda söylemlerini seçim kampanyaları boyunca kullanmaktadırlar. Bu bağlamda, ülkelerinde bulunan göçmenlerin özellikle de Müslüman nüfusun varlığını kendi kültürel kimliklerine ve kültürel bütünlüklerine karşı bir tehdit olarak algılamakta ve Pim Fortuyn'un kitabında da dile getirdiği gibi "kültürlerinin İslamlaştırılmaya çalışıldığı" iddiasını ortaya atarak ülkelerindeki Müslüman nüfusun mevcudiyetini hoş karşılamamaktadırlar. Bahsi geçen aşırı sağ milliyetçi partilerin birçoğu, Türkiye'nin Müslüman bir ülke olarak Avrupalı olmadığını söyleyerek Türkiye'nin AB üyeliğine karşı bir tutumu benimsemektedirler. Örneğin, Fransa'nın aşırı sağ partisi MNR son AP seçimleri öncesinde kullandığı sloganlardan biri şudur: "Avrupa'ya evet, Türkiye'ye hayır". Bir diğer Fransız aşırı sağ parti Ulusal Cephe (FN) ise aynı seçimlerde şu sloganı kullanmıştır:"Fransızların haklarına, çıkarlarına ve egemenliğine Avrupa'da saygı ve AB içindeki Türkiye'ye karşı".[220]

Diğer taraftan da uluslaüstü (*supranational*) bir güce yani AB'ye milli tercih haklarını vermek istemediklerinden bazı aşırı sağ partiler, AB ve Küreselleşme karşıtı eğilimler göstermekte yada şartlı olarak AB'ye destek vermektedirler. Aşırı sağ partilerin bir diğer özelliği ise büyük bir bölümünün (FN, Republikaner ve Vlaams Blok hariç) neo-liberal ekonomik politikaları desteklemelerdir. Neo-liberal politikaları destekleyen bir çok aşırı sağ milliyetçi parti büyük şirketlerden ziyade küçük ve orta ölçekli şirketleri destekleme yönünde bir politika izlemektedirler. Sözü geçen istisnalar ise başlangıçta liberal ekonomiyi destekleyen ancak zaman içerisinde

220 Marthaller; 2004, URL

özellikle de küreselleşme ve çokuluslu şirketlerin büyümesi ile aşama aşama korumacı politikaları benimseyen özellikle de küçük ve orta ölçekli işletmeleri destekleyen partilere dönüşmüşlerdir. Örneğin, FN çokuluslu ve büyük firmaları, üçüncü dünya ülkelerinden gelen ve nispeten daha az ücrete çalışan iş gücünü sömüren taraf olarak gördüğünden, neo-liberal politiklarından vazgeçip ulusal korumacı politikalara yönelmiştir. FN, ekonomik milliyetçiliğin Fransız ekonomisini ve endüstrisini korumaya tek başına yeterli olamayacağını düşündüğünden, işsizliği azaltmak için göçmen nüfusun azaltılması, bireysel vergilerin azaltılması, kadınları iş kariyerlerini bırakıp evlerine dönmesini sağlayacak bir aile ücretinin verilmesi vb. gibi maddeleri kapsayan bir paket hazırlamıştır.[221]

Sonuç olarak, Soğuk Savaş sona ermesini takip eden dönemde, milliyetçi ve popülist aşırı sağ partiler ülkelerindeki genel veya yerel seçimlerde yükselişe geçerek daha önceleri gösteremedikleri başarıların sahipleri olmuşlardır. Hatta bu partilerden bir bölümü ülkelerindeki koalisyon hükümetlerinde yer almayı da başarmışlardır. Aşırı sağ partilerin gözle görülür bir şekilde atağa geçmesi ve popülarite kazanması diğer partileri de harekete geçirip merkez partilerin de dönem dönem aşırı sağ partilerin söylemlerini kullanmalarına neden olmuştur. Böylece, dönemin yükselen eğilimi olan milliyetçilik diğer partilerce de kullanılmaya başlanmıştır.

221 Betz; 1994, s. 117, 128, 129, 136

Soğuk Savaş sonrası dönemde, 15 AB üye devletindeki aşırı sağ milliyetçi partiler ve bu partilerin seçim sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 2.1 Seçim Sonuçları ve Hükümet Katılımları ile Avrupa Birliği Üye Devletlerindeki Aşırı Sağ Partiler

Ülke	Parti	Parti Lideri	Oy	Seçim	Hükümet Katılımı
AVUSTURYA	Freedom Party (FPÖ)	Susanne Riess Passer	26.9%	1999	Evet
	Freedom Party (FPÖ)		10%	2002	
	The People's Party		26%	1999	
	The People's Party		42%	2002	
BELÇİKA	Flemish Bloc(VB)	Frank Vanhecke	9.9%	1999	
	National Front (FN)	Daniel Féret	1.5%	1999	
DANİMARKA	Danish People's Party (DPP)	Pia Kjaersgaard	7.4%	1998	
			12.0%	2001	
FRANSA	Front National (FN)	Jean Marie Le Pen	17.9%	2002	
	Mouvement National Républican (MNR)	Bruno Mégret	2.3%	2002	
ALMANYA	German People's Union (DVU)	Gerhard Frey	1.2%	1998	
	Republikaner (REP)	Rolf Schlierer	1.8%	1998	
YUNANİSTAN	Helenic Front	Makis Voridis			
ITALYA	National Alliance (AN)	Gianfranco Fini	12.0%	2001	Evet
	Northern League (NL)	Umberto Bossi	3.9%	1996*	Evet
HOLLANDA	List Pim Fortuyn	Pim Fortuyn			
	Cent rumdemocraten (CD)	Hans Janmaat			
	Netherlands Bloc	Wim Vreewsijk			
İSPANYA	Independent Liberal Group (GIL)	Jesus Gil			
	National Democracy	Francisco Corrales			
PORTEKİZ	Popular Party	Paulo Portas	8.75%	2002	Evet
İSVEÇ	Sweden Democrats (SD)	Mikael Jansson	0.3%	1998	
	Democrats	Sten Andersson			
İNGİLTERE	British National Party (BNP)	Nick Griffin	11.4%	2002 yerel seçimler	

* Berlusconi Mart genel seçimleri için NL ile bir seçim paktı yaptı.
Kaynak: E-GRAMMES (a); 2002, URL

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİLLİYETÇİ AŞIRI SAĞ PARTİLERİN YÜKSELİŞİNE DESTEK VEREN YAPISAL VE ALGILANAN FAKTÖRLER

Bu bölümde, AB üye devletlerindeki aşırı sağ partilerin ve yeni milliyetçilik olarak adlandırılan bu dönemdeki milliyetçiliğin yükselişe geçmesinde etkili olan faktörler detaylı bir şekilde incelenmiş ve yapısal ve algılanan faktörler olarak sınıflandırılmıştır:

1) Yapısal faktörler; küreselleşme, Batı Avrupa'ya kitlesel göç, egemenliğin uluslarüstü bir güce -Avrupa Birliği'ne- devri, ekonomik problemler, refah devletinin sürdürebilirliliğinde yaşanan sıkıntılar, Solun zayıflaması;

2) Algılanan faktörler; suç oranlarındaki artış ve bunun göçmenlerle bağlantısı ve göçmenler arasında artan İslami Köktendincilik. Son iki faktörün algılanan faktörler olarak adlandırılmasının sebebi bu faktörlerin yapısal olmayıp aşırı sağ partiler tarafından kolayca manipule edilebilecek faktörler olması ve her parti tarafından kullanılabilecek yapısal faktörlerden farklı olmasıdır.

3.1. Küreselleşme

Küreselleşme, 1980'lerin ortalarından itibaren yaygınlaşmış olan bir kavramdır.[222] Küreselleşme genel olarak "dünya çapındaki sosyal ilişkilerin yüzlerce mil uzaklıktaki yerel olaylarca şekillenip yoğunlaşması veya tam tersinin gerçekleşmesi" olarak tanımlanmaktadır. 1960'larda McLuhan'ın söylediği "dünya küresel bir köy olma yolunda giderek küçülüyor" sözleri bugün gerçekleşmişe benzemektedir. Gelişen teknoloji, iletişim, ulaşım olanakları dünyayı daha küçük bir yer haline getirerek, bir çok alanda benzerlikler yaratırken diğer taraftan da küreselleşmeye karşı dönüşe neden olan insanların farklılıklarla ilgili farkındalığını arttırmaktadır. Küreselleşme bir taraftan hem siyasi farklılıkların farkındalığına neden olurken diğer taraftan da ortak kimliklerin farkındalığına neden olmaktadır. Ancak tek bir alanda küreselleşmenin olduğunu söylemek pek de doğru olmaz. Küreselleşme, ekonomi, siyasi ve kültürel alanlar gibi çeşitli alanlarda da gerçekleşmektedir. Tüm bu alanlarda etkisi bulunan küreselleşmenin milliyetçilik ve milli kimlik üzerindeki etkileri de yadsınılmayacak kadar önemlidir. Bu bölümde, küreselleşmenin milli kimlik ve bu bağlamda aşırı sağ partilerin yükselen trendine nasıl fayda sağladığı anlatılmaktadır.

Ekonomik küreselleşme, ekonomik ilişkilerde ulusal düzeyde kontolleri ortadan kaldıran ya da azaltan, ulusal ekonomileri ulusüstü etkilere daha fazla maruz bırakan ve ulusal üreticileri dünya çapında rekabet ile karşı karşıya bırakan sermayenin, malın ve hizmetin, uluslararası düzeyde bütünleşmesi anlamına gelmektedir.[223] Ekonomik küreselleşme, diğer bir deyişle, piyasanın ve sermayenin küreselleşmesi devletler için rekabeti kaçınılmaz bir hale getirmiştir. Rekabet edebilme ile doğrudan ilintili olan işgücünün kazanmış

222 Waters, Malcolm.(1995). *Globalization*, London: Routledge, s. 38, 39

223 Özdemir, Süleyman, (2004). *Küreslleşme Sürecinde Refah Devleti*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları 2004-69, s. 193

olduğu yüksek standardlarda çalışma koşulları ve ücret üzerine bir tehdit unsuru olmaktadır.[224] Ulus-devletlerin yetkilerinin yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri gibi ulusaltı (*subnational*) veya IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü - DTÖ (*WTO*, küreselleşmenin sembolü olmuştur) gibi ulusötesi (*transnational*) kurumlarla paylaşıldığı gözlemlenmektedir. Ekonomik küreselleşme, ulus devletlerin ulusal ekonomileri üzerindeki güç ve egemenliklerini zayıflatmaktadır. Küreselleşme ve liberal ekonomi devletin küçültülmesini, üreten devlet yerine kurallar koyan ve bu kuralların uygulanmasını denetleyen devlete dönüşmesi anlayışını benimser. Küreselleşmenin neden olduğu mal ve hizmet piyasalarında artan rekabet ise refah devletini zora sokmakta ve sosyal politikalarda kesintilere gidilmesine neden olmaktadır. Bu anlayışa göre, mevcut refah devletleri rekabet devletlerine dönüşmelidir. Kısa dönemde, piyasaların küreselleşmeden ötürü genişlemesi, ekonomik yönden hem eşitsizlikleri hem de ekonomik güvensizliği beraberinde getirmiştir.[225] Buradan anlaşılacağı gibi küreselleşme, AB üye devletlerinde aşırı sağ partilerin başarısına destek veren refah devletinin zayıflamasına doğrudan katkı sağlayarak aşırı sağ partilerin yükselişe geçmelerine ekonomik açıdan da olsa dolaylı yoldan katkıda bulunan bir etkendir diyebiliriz.

Küreselleşme, sadece ekonomik alanda değil, siyasi alanda da karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası hukukta, siyasi karar almanın uluslararasılaştırılmasında, hegemon blokların ve uluslararası güvenlik yapılarının yaratılmasında siyasi küreselleşme önemli bir rol oynamaktadır. Ulus-devletin milli egemenlik alanı insan hakları ilkeleri ve devletler hukukundan dolayı daralmaktadır. Ulusüstü ku-

224 Koray, Meryem, (2002). *Avrupa Toplum Modeli: Nereden Nereye*, İstanbul: Tüses Yayınları, s. 119

225 Özdemir; 2004, s. 183, 184, 198

ruluşların varlığı da bu süreçte etkisi olan bir başka faktördür. Siyasi küreselleşme, ulus-devletin işlev ve yetkileri üzerinde değişimlere neden olmuştur demek bu bağlamda yanlış olmaz.[226]

Kitlesel göç, AB bütünleşmesi (*integration*), insan hakları gibi bazı hakların ulus-devlet ötesinde evrensel bir boyut kazanması-, siyasal, ekonomik, kültürel ve toplumsal küreselleşme, teknolojinin gelişimi mevcut klasik vatandaşlık kavramının sorgulanmasına ve yeni vatandaşlık kavramlarının gelişmesine neden olmuştur; Çifte vatandaşlık (*dual citizanship*), diyasporik vatandaşlık (*diasporic citizenship*), ulus-aşırı vatandaşlık (*transnational citizenship*), ulus-ötesi vatandaşlık (*post-national citizenship*), kozmopolitan vatandaşlık *(cosmopolitan citizenship)*, kültürel vatandaşlık *(cultural citizenship)* bu süreç içerisinde oluşmuş yeni vatandaşlık kavramlarından birkaçıdır.[227]

Ulus-devlet düzeyinde başlayan ve sırasıyla medeni, siyasi ve sosyal haklarını elde eden klasik vatandaşlık, zaman içerisinde küresel gelişmelerin ve insan hakları söylemlerinin kişilere evrensel haklar atfetmesi ile ulus-devletin sınırları ötesinde bu haklardan faydalanma imkanını sağlayarak, yeni vatandaşlık kavramlarını meydana getirmiştir.[228] Günümüzde göçmenlerin vatandaş olmadan o ülkenin oy kullanma gibi siyasal haklarından faydalanamamasına karşın, eğitim ve sağlık harcamaları, işgücü piyasasına serbestçe girebilmesi gibi bir takım sosyal haklardan faydalanma imkanlarının olması klasik vatandaşlık tanımının dışında bir durumu göstermektedir. Klasik modeldeki ulus-devletle sınırlandırılan vatandaşlık, ar-

226 Abadan-Unat, Nermin. (2002), *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa,* İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 278

227 Isin, Engin F. & Wood, Patricia K. (1999), *Citizenship and Identity*, London: Thousand Oaks, s. 156, 157, 158, 159,160

228 Nuhoğlu Soysal, Yasemin. (1994). *Limits of Citizenship, Migrants and Post National Membership in Europe,* London: The University of Chicago Press, s. 255

tık çifte vatandaşlıkların elde edilmesi ve başka bir ülkenin vatandaşı iken, vatandaşı olmaksızın evsahibi ülkenin hak ve ayrıcalıklarından faydalanma imkanlarının oluşması, ulus-devletin sınırları ile sınırlandırılan vatandaşlığa ulus ötesi bir anlam kazandırmıştır. Bunun sonucu olarak o ülkenin vatandaşı olmaksızın bir takım sosyal haklarından faydalanma imkanı verilen göçmenler ekonomik gerileme veya durgunluk dönemlerinde refah devleti üzerindeki "yük" olarak görülmeye başlanmış ve aşırı sağ partilerce bu durum sadece ekonomik gerilemenin söz konusu olduğu dönemlerde değil her zaman kullanılarak "refah devleti şövanizmini" oluşturmuştur.

Bu bağlamda, küreselleşmeden ötürü toprak egemenliğinin artık varlığını sürdürebilir olamaması yeni milliyetçiliği ortaya çıkaran sebeplerden biri oldu demek pek de yanlış bir ifade olmasa gerek. Bunun en iyi göstergelerinden biri de küreselleşmeden faydalananların topraklarını, küreselleşmenin faydalarından dışlanan, ancak bundan derin bir şekilde etkilenen kişilerle de paylaşmak zorunda kalmasıdır.[229] William Wallace'a göre "dahili ve harici yatırımlar, çokuluslu üretim, göç, toplu seyahat; tüm bunlar 19. yüzyıl hükümetlerinin inşa ettikleri ulusal ve harici arasındaki sınırları aşındırmıştır". Ulusal politikaları idare etmekte devletlerin kapasitelerinin zayıflaması etnik, bölgesel, dinsel ve aşırı milliyetçi perspektiflere bağlı yeni kimliklerin aranmasına yol açarak bu tip eğilimleri arttırmıştır.[230] Diğer bir deyişle, yerel, ulusal, bölgesel ve küresel olarak artan çok katlı yetki ve karar alma mekanizmaları ulus-devletin otoritesini zayıflatırken ulus-devlete bağlılığı da azaltmış-

229 Kaldor, Mary, 'Cosmopolitanism versus Nationalism: The New Divide?' in Richard Caplan & John Feffer (eds.) *Europe's New Nationalism: States and Minorities in Conflict*, (New York & Oxford: Oxford University Press, 1996), s. 54

230 Schlesinger, Philip, "Europeaness' – A New Cultural Battlefield?" in R.J. Pohorgles & etal (eds.) *European Transformations: Five Decisive Years at the Turn of the Century*, (Aldenshot: Avesuny, 1994), s. 37

tır.[231] Bağımlılık ve bölgesel bütünleşme ile ekonomik anlamda küreselleşmeye doğru bir yönelim gerçekleşirken, siyasi anlamda ulusal parçalanmaya doğru yol alındığı görülmektedir.

Tüketici toplumunun ve uydu ile geniş kitlelere ulaşılabilen televizyon yayıncılığının gelişmesi ile modern demokratik dünyanın paradoksu bir taraftan homojen/ tektip bir toplum yaratırken, diğer taraftan da farklılıkları daha görünür hale getirmektedir. Böylece, daha fazla insan birbirine benzerken, daha fazlası da farklılıklarını doğrulamak için can atmaktadır.[232] Bu ortamda, küreselleşmeye karşı çeşitli tepkiler ortaya çıkmış ve çıkmaktadır. Bu hareketlerden olan etnik hareketler, köktendinci hareketler ve aşırı sağın yeni hareketleri küreselleşmeye karşı bir tepki ve yerele (*local*) dönüş olarak yorumlanabilir. Küreselleşme, farklı ulusların ve kültürlerin homojenleşmesi/tektipleşmesi ile sonuçlanmamış aksine birçok kurulu topluluğun yok olmasına neden olurken, yerel bağlılıklar ve kimliklerin de güçlenmesine neden olmuştur. Böylece, bu durum mevcut ulus-devlete karşı yapılan bir çok ayrılıkçı etnik hareketlere yada dinsel olarak homojenleştirmek amaçlı sömürme yolları arayan köktendinciliğe neden olmuştur.[233]

Sovyetler Birliği'nin dağılması, Doğu Avrupa'da ve Sovyetler Birliği'nin içindeki milletler arasında milli kimlikleri tekrar gündeme getirmiş ve yeni ulus-devletlerin tarihsel kimlikleri üzerine kurulmasına neden olmuştur. Batı Avrupa'da ise tarihsel kimlikler yeni milliyetçilik veya ayrılıkçı hareketler adı altında tekrar moda olmuştur. Lombardi'de, Katalonya'da, İskoçya'da olanlar son 20 senedir ayrılıkçı, bağımsızlık veya otonomi taleplerine örnek olabilecek yerlerden sadece birkaçıdır. Diğer bir açıdan baktığımızda, bu hareketlerin kolayca başarılı olması ve meşruluk kazanmasını küre-

231 Spencer & Wollman; 2002, s. 172

232 Rupnik; 1990, s. 278

233 Spencer & Wollman; 2002, s. 179

selleşmenin bir sonucu olarak yorumlayabiliriz.[234] Bu yeni etnik milliyetçilik, önceki etnik milliyetçiliklerden çok daha bölücü ve parçalayıcı nitelikler taşımakta ve kendine özgü gelişen bir organizasyon şekli bulunmaktadır. Mesajını yaymak için yeni teknolojiyi özellikle de televizyon ve videoları kullanmaktadır.[235]

Ulusal veya bölgesel ayrılıkçı taleplerin yada otonomi taleplerinin arkasındaki bunları iten güçlerden biri düzensiz gelişme dinamiğidir. Daha zengin milletler ve bölgeler kendilerine bağlı göreceli daha fakir olan milletler veya bölgelerden ayrılarak kendi zenginliklerini korumayı arzu etmeye başlamıştır. Bunun en önemli örneği İtalyan aşırı sağ partisi NL'nin sloganlarında bulabilmek mümkündür. NL, *Padania* adı altında yeni bir ülke yaratma hayalini yaşatmaktadır. Bu ülke, zengin kuzey İtalya'nın fakir Güney İtalya'dan ayrılması ile oluşacaktır. Böylece, zengin Kuzey İtalya fakir Güney İtalya ile beraberliğini sürdürmeye daha fazla zorlanmayacaktır.[236]

Küreselleşmenin, etnik ve milli özellikler (*ethnicity - nationhood*) üzerine bir diğer etkisi ise yerkürenin dezavantajlı bölümlerinden nispeten avantajlı bölümlerine doğru göçmen akımları ile çevreyi (*periphery*) merkeze (*center*) getirmesi ile ilgilidir. Daha önceki homojen ulus-devletler artık bunun sonucunda çokkültürlülüğe (*multiculturalism*) doğru yola koyulmuşlardır.[237] Bu göçmenler, genellikle Üçüncü Dünya ülkelerinden olup çoğunlulukla Müslümanlardır. Bazıları, kendi ülkelerinde İslami köktendinciliğin sonucu olarak ortaya çıkan zulüm ortamından kaçmış olan sığınmacılardır. Bu bölümde, Küreselleşmenin 1970'lerden bu yana İslam'da köktendinciliğin canlanması üzerindeki etkisinden bahsetmekte fayda

234 A.g.e., s. 172
235 Kaldor; 1996, s. 53
236 Spencer & Wollman; 2002, s. 173
237 Waters; 1995, s. 137

vardır, çünkü *glocalization* olarak da isimlendirilen yerelleşme veya yerele dönme etnik, dinsel, milliyet üzerine kurulu daha yerel özellikler küreselleşmeye karşı korunmak için kullanılmaya başlanmıştır. Bu zamana kadar, laik, milliyetçi ve sosyalist siyasi hareketler İslami dünyada egemen olmuştur. Ancak, Batı modernizasyonu hem kapitalizm şeklinde (Libya, İran, Pakistan) hem de Marksizm şeklinde (Cezayir, Mısır) maddi faydaların veya birbirini tutan değerler sisteminin dağıtılmasında başarısız olmuştur. Bu dönemde, Müslüman ülkelerde gerçekleşen hızlı endüstrileşme ve şehirleşme ise halk ile politik anlamda egemen elit arasına köklü bir eşitsizliğin yer edinmesine neden olmuştur. Küreselleşme, ayrıca pan-İslamic hareketleri para transferlerini kolaylaştırarak ve terorizmi kitlesel mesajlarla mümkün kılarak daha kolay bir hale getirmiştir.[238] Batı modernizasyonunu ve laikliği reddeden Islami köktendincilik, özellikle de ABD'ye yapılan 11 Eylül terör saldırılarından sonra Batı toplumlarında yaşayan Müslüman nüfusun Batı'ya karşı potansiyel bir tehdit olarak algılanmasına neden olmuştur. Bu görüş, zaten gelecek korkusu altında yaşayan toplumların nispeten dezavantajlı kesiminden olan kişilerin oylarını kazanmak amacıyla, ülkelerinde yaşayan Müslüman nüfusa karşı birçok aşırı sağ milliyetçi popülist parti tarafından kullanılmış ve halen kullanılmaktadır.

Küreselleşmenin milletleri ve kültürleri homojenleştirme adına kısmen başarılı olduğu söylensede, küreselleşme farklı milletlerin ve kültürlerin tamamen homojenleşmesi ile sonuçlanmamıştır. Kapitalist modernlik (*modernity*) ayrı ulusal kültürler yaratırken, kapital, mallar ve işçi geçişi ülkeler arasındaki eşzamanlı olarak bu ulusal ayrılıkları yok etmiştir. Küreselleşme, bir taraftan birçok kurulu topluluğun yok olmasına neden olurken, diğer taraftan yerel bağlılıkların ve kimliklerin güçlenmesine sebep olmuştur. Burada kültü-

238 A.g.e., s. 132

rel anlamda küreselleşme (*globalization*) ile yerelleşme (*glocalization*) arasında ciddi bir çekişme olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Woolacott'a göre, hem sol hem de sağ hükümetler kendilerinden önce gelenlerin yürüttüğü tam istihdam ve refah devleti politikalarını yavaş yavaş terk etme yönünde bir eğilim göstermeye başlamışlardır. Elbette ki bunda ekonomik küreselleşmenin ve onun ülkelerin rekabet edebilmeleri üzerindeki etkisi büyüktür. Bu durum, zarar gören sınıflar ve alanlar yaratarak veya mevcut olanları büyüterek aşırı sağ partiler için yabancıları bundan sorumlu tutabilecekleri bir ortam yaratmalarına yardımcı olmuştur.[239] Kendi ekonomilerini koruma adına bir çok aşırı sağ parti, neo-liberal politikaları benimsemiş olsalar da bu rekabet ortamında korumacı politikaları, büyük ve çokuluslu şirketleri desteklemektense küçük ve orta ölçekli şirketleri desteklemeyi ve böylece ekonomik küreselleşmenin vereceği zararı en aza indirgemeyi hedeflemektedirler.[240] Küreselleşmenin göçü kolaylaştırması da bu göç karşıtı partilerin küreselleşme karşıtı bir eğilim göstermelerine katkıda bulanarak milliyetçi aşırı sağ partilerin küreselleşmeden ötürü zarar gören sınıflardan diğer bir deyişle küreselleşme mağdurlarından oy kazanmalarını sağlamıştır.

3.2. Batı Avrupa'ya Gerçekleştirilen Kitlesel Göç

Batı Avrupa için İslam, 1950'lerin sonlarına kadar "dışarıdaki" veya "oradaki" olarak algılanan, Avrupa'nın "içinde olmayan" bir kavramdı. Ancak, bu durum İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan işçi ihtiyacı ile değişmeye başlamıştır. Bu dönemde, Batı

239 Shore, Chris, 'Ethnicity, Xenophobia and the Boundaries of Europe' in Tim Allen and John Eade (eds.) *Divided Europeans: Understanding Ethnicities in Conflict*, (the Hague: Kluverlaw international, 1999), s. 50, 51
240 Betz; 1994, s. 114

Avrupa ülkeleri işçi ihtiyaçlarını karşılamak üzere eski kolonilerinden ve diğer Üçüncü Dünya ülkelerinden işçileri işe almaya başlamışlardır.[241] 1950 ve 1970 yılları arasında, Avusturya, Belçika, Almanya, Fransa, Lüksemburg, Hollanda, İsveç ve İsviçre yabancı milletlerden çok sayıda kendi ülkelerine misafir işçi kabul etmişlerdir. İngiltere, Fransa ve Hollanda eski kolonilerinden çok sayıda göçmen alırken, diğer ülkeler İtalya, İspanya, Yunanistan, Yugoslavya, Türkiye ve Fas gibi Akdeniz ülkelerinden göçmen kabul etmeyi tercih etmişlerdir.[242] Bu göçmen akınları, genellikle ikili anlaşmaların baz alındığı hükümetler tarafından düzenlenmiş göçlerdi. Türkiye'den göç ile ilgili yapılan ilk anlaşma Türk Dış işleri Bakanlığı ile Schleswig-Holstein İşçi Bakanlığı arasında 1957'de yapılmıştır. Türk hükümeti tarafından resmi olarak imzalanan bu anlaşmalara 1961'de Federal Almanya ile 1964'de Avusturya, Hollanda ve Belçika ile 1967'de Fransa ile ve 1968'de Avustralya ile yapılan anlaşmaları örnek verebiliriz.[243]

Bu misafir işçi programları, acil iş gücü taleplerini geçici işçi ithal ederek karşılamak amacı ile oluşturulmuştur. Bu bağlamda, işçi talebinde bulunan ülkelerin isteği işsizlik zamanlarında bu yabancı işçileri ülkelerine geri göndermektir. Ancak, resmi hükümet politikalarının tersine yabancı işçi nüfus kalıcı olmuştur. Özellikle de 1970'lerden itibaren dinsel-kültürel boyut, Müslüman topluluklar ile ev sahibi ülkenin vatandaşları arasındaki ilişkilerde en önemli sosyal mesele haline gelmiştir. 1973 ve 1979 yıllarında yaşanan petrol fiyatlarındaki artışlardan kaynaklanan krizler, Avrupa'nın

241 Heisler, Martin O. & Henry, Zig-Layton 'Migration and the Links between Social and Societal Security' in Ole Waever, Barry Buzan, Morten Kelstrup & Pierre Lemaitre (eds.) *Identity, Migration, and New Security Agenda in Europe*, (London: Pinter Publishers Ltd., 1993), s. 150

242 Nuhoğlu Soysal; 1994, s. 17, 18

243 Kadıoğlu; 1993, s. 140, 141

göç politikalarında bir takım değişikliklere gitmesine neden olmuştur. Bunun sonucu olarak, Batı Avrupa devletlerinin hükümetleri daha fazla göçmen kabulünü durduracak kararlar almışlardır. Ancak aile birleşmelerine müsaade etmişlerdir.[244] 1974'den itibaren Batı Avrupa'da yabancı işçi alımları resmen durdurulmasına rağmen, işçi ithal eden ülkeler düşük dönüş oranları, aile birleşmeleri ve doğal nüfus artımı sonucunda büyüyen yabancı nüfus ile yüzyüze gelmiştir.[245]

Kitlesel göçün ikinci turu ise farklı koşullarda gerçekleşmiştir. 1980'lerin başlarında, İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan gibi eski işçi ihraç eden ülkeler de büyük oranda göçmen kabul etmeye başlamışlardır. Avrupa ekonomisi, endüstriden endüstri sonrası safhaya ve yüksek teknoloji, daha esnek üretim sistemleri ve gelişmiş üretici hizmeti bazlı Fordist metodan Post-Fordist metodlara kaymıştır. Bu ekonomik yapı, bir taraftan göçmen işçi talebini yüksek vasıflı profesyonel teknik personel ve diğer taraftan en düşük derecedeki işleri yapan işçiler (inşaat işçiliği, sokak temizleyiciler vb.) olarak iki ayrı noktada toplama eğiliminde olmuştur. Ancak, Avrupa göçünün yeni aşamasının kurumsal durumu Tek Pazara geçişle sağlanmıştır. Ancak, geçtiğimiz birkaç sene içerisinde bu durum sığınmacılar, Doğu Avrupa ülkelerinden ve eski Sovyetler Birliği'nden gelen işçiler ve Güney Akdeniz'den ve Üçüncü Dünya ülkelerinden gelen göçmenler gibi Avrupa Birliği dışından gelen göç akımları tarafından bastırılmıştır.[246]

244 Nonneman, Gerd, 'Introduction', in Gerd Nonneman, Tim Niblock and Bogdan Szajkowski (eds.) *Muslim Communities in the New Europe*, Reading, Berkshire: Ithaca Press, 1996, s. 5

245 Nuhoğlu Soysal; 1994, s. 20, 21

246 King, Russell, 'Migration and the Single Market for Labor: An Issue in Regional Development' in Mark Blacksell & Allan M. Williams (eds.) *The European Challenge: Geography and Development in the European Community*, (New York: Oxford University Press, 1994), s. 221

İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayan bu göç akımları ve göçmenlerin bu ülkelerdeki zaman içerisinde artan mevcudiyetleri, nispeten kendilerini ulusal azınlıklarına rağmen (Katalanlar vb.), üyelerinin müşterek tarih, etnik kimlik, dil, kültür ve siyasi tecrübe gibi bağlayıcı faktörleri yüzünden ulusal topluluğa bağlı homojen ulus-devlet olarak düşünen ve gören bir çok Avrupa ülkesini kültürel ve etnik heterojenliğe yani çokkültürlülüğe dönüştürmüştür. Bir diğer deyişle, ulus-devlet bazında bu nispeten kültürel ve etnik homojenlik kültürel ve etnik heterojenliğe dönüşmüştür.[247] Göçmen nüfüsün sayılarının artması ve bu göçmen toplumların kendi kültürel ve dinsel hayat tarzlarına devam ederek yaşadıkları toplumla bütünleşememeleri, bu kesimin farklılıkları ile ilgili farkındalığın artmasına ve belli kesimlerce de dışlanmalarına neden olmuştur.

Bu gelişmelerin sonucunda evsahibi ülkeler zaman zaman ülkelerine olabilecek göçleri önleme adına kısıtlayıcı bir takım tüzükleri uygulamayı seçmişlerdir. Ancak, yeni göç akımlarını önlemekte tamamen başarılı olamamışlardır. Avrupa'da 15 milyon yabancı göçmen yaşamaktadır. Bunların sadece 5 milyonu AB vatandaşıdır. AB üye devletlerinde ayrıca tahminen 3 milyon kayıt dışı yabancı yaşamaktadır. Yabancı nüfusun çoğu Fransa, Almanya ve Belçika'da yaşamaktadırlar. 1983 yılında 65,400 olan mülteci sayısı 1991 yılına gelindiğinde 544,400 olmuştur. Kısıtlayıcı tüzüklere rağmen mültecilik göçün özel bir şekli olarak kaldığı gözlemlenmektedir.[248]

247 Heisler & Henry ; 1993, s. 158
248 Soysal; 1994, s. 22, 23, 24

Tablo 3.1. AB'nin 15 Üye Devletine Gerçekleştirilen Yabancı İşçi Akını (Binler)

ÜLKE	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Avusturya	57.9	37.7	27.1	15.4	16.3	15.2	15.4	18.3	25.4	27.0
Belçika	4.4	4.3	4.1	2.8	2.2	2.5	7.3	8.7	7.5	7.0
Danimarka	2.4	2.1	2.1	2.2	2.8	3.1	3.2	3.1	3.6	5.1
Finlandiya	..	..	..	..	..	..	..	..	10.4	14.1
Fransa										
Daimi olanlar	42.3	24.4	18.3	13.1	11.5	11.0	10.3	17.1	18.4	22.2
APT	3.9	4.0	4.1	4.5	4.8	4.7	4.3	5.8	7.5	9.6
Almanya	408.9	325.6	221.2	270.8	262.5	285.4	275.5	304.9	333.8	373.8
İrlanda	3.6	4.3	4.3	4.3	3.8	4.5	5.7	6.3	18.0	36.4
İtalya	..	..	..	..	..	166.5	182.0	219.0	145.3	92.4
Luksemburg	15.9	15.5	16.2	16.5	18.3	18.6	22.0	24.2	26.5	..
Portekiz	..	..	..	2.2	1.5	1.3	2.6	4.2	7.8	6.1
İspanya	48.2	7.5	15.6	29.6	31.0	30.1	53.7	56.1	74.1	41.6
İngiltere										
Uzun Dönem	9.9	9.4	10.2	11.7	11.4	16.3	20.2	25.0	36.2	50.3
Kısa Dönem	26.3	24.5	23.0	26.1	29.4	27.4	28.0	28.4	30.7	30.8
Toplam	36.3	33.9	33.2	37.8	40.8	43.7	48.2	53.4	66.9	81.1
AB	623.8	459.2	346.2	397.1	393.8	418.7	445.7	497.9	581.7	603.9

Kaynak: OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) http://www.oecd.org/department/0,2688,en_2649_-33931_1_1-_1_1_1,00.html

1990'lardaki AB üye devletlerindeki milliyetçilik ve zaman zaman onun aşırı şekli olan ırkçılığa dönüşen akımların bir çoğu Komünizmin çökmesi ve AB içerisindeki sınırların genel olarak daha korumasız bir hal alması ile artan göç dalgaları ve nüfus hareketleri ile kısmen açıklanabilir. Almanya'daki neo-Naziler, Kasım 1991 Belçika seçimlerinde VB'nin başarısı ve FN'nin karizmatik lideri Jean Marie Le Pen'in yükselişi göç meselesinin aşırı sağ partiler tarafından kullanıldığını gösteren örneklerden sadece birkaçıdır. Daha önceki kısımlarda da bahsedildiği gibi aşırı sağ milliyetçi partilerin ortak özellikleri yabancılara karşı tutundukları düşmanca tavırlarıdır.[249]

Aşırı sağ partilerin 1990'larda artan başarısı evsahibi ülkelerdeki yabancılara karşı artan memnuniyetsizliğin varlığını göster-

249 Kaldor; 1996, s. 48

mektedir. Bununla ilgili Eurobarometer anketleri esas alınarak yapılmış olan aşağıdaki çalışma AB-15 üye devletinde ülkelerindeki göçmenlerin sayısını çok bulanların yüzde olarak oranlarını vermektedir.

Tablo 3.2. 'Göçmenlerin Sayısı Çok Fazla' diyenlerin % olarak Ülke Bazında Oranları, 1988-2000

Ülke	1988	1991	1992	1993	1994	1997	2000
Almanya	48.1	54.9	55.0	59.5	40.1	51.8	43.2
Avusturya	-	-	-	-	-	49.6	30.5
Belçika	42.9	56.6	53.0	53.7	57.1	59.5	54.5
Danimarka	35.5	42.7	45.9	42.8	40.5	46.1	33.8
Finlandiya	-	-	-	-	-	10.4	17.3
Fransa	44.6	55.8	51.5	55.6	55.1	46.1	42.0
Hollanda	30.0	44.1	48.7	47.3	47.2	39.6	41.3
Irlanda	7.3	12.1	11.3	7.9	8.0	19.0	33.3
İtalya	33.7	63.0	65.0	64.3	45.9	52.6	42.6
İngiltere	44.5	54.1	50.1	50.2	42.4	42.3	44.1
İspanya	17.4	24.6	23.4	25.2	26.5	20.4	22.6
İsveç	-	-	-	-	-	37.8	27.6
Lüksemburg	30.0	20.3	32.1	20.6	23.0	32.8	23.3
Portekiz	13.9	18.2	27.6	25.1	30.2	28.1	30.9
Yunanistan	19.1	28.6	45.1	57.4	63.9	71.0	58.3
AB-15	37.4	50.5	50.0	51.6	43.5	44.5	39.9

Kaynak: Kessler & Freeman; 2005, s. 831

Bu memnuniyetsizlik hem artan göçmen nüfusun mevcudiyetine hem de ekonomik koşullarda yaşanan olumsuz gelişmelere paralellik göstermektedir. Aşırı sağ partilere oy veren seçmenlerinin birçoğunu düşük eğitim ve gelir seviyesinden olan kişilerin oluşturduğu göz önünde bulundurulunca neden göçmenlere karşı düşmanca bir tavır içerisinde olduklarını anlamak kolaydır. Bu göç karşıtı milliyetçilik eğilimi göç akınının arttığı ve ekonomik dalgalanmaların yaşandığı 1990'ların ortalarında tırmanışa geçmiştir. Göç akını, ekonomik koşullar ve göç karşıtı görüşler arasında açıkça bir

ilişki bulunmaktadır.[250] AB üye devletlerinde gerçekleştirilmiş bir anket olan Eurobarometre anketi, AB üye devletlerinde yaşayan yabancıların sayısı ve hakları ile ilgili memnuniyetsizliği açıkça ifşa etmektedir. Derinleşmiş sosyal problemleri çözmekteki başarısızlıkları, tüm suçu göçmenlerin üzerine atarak ve onları 'problem' olarak gösterme yoluna gidilmesine sebep olmaktadır.[251] Tüm bu gelişmelerden yola çıkarak çokkültürlülük süreci Avrupa'da bir süre daha problem olarak kalacaktır demek pek de yanlış bir ifade olmaz.[252]

Geçmişte göçmenlerin evsahibi topluma adapte olacağı ve asimile olacağı düşünülmüştü. En azından ikinci kuşaklar ev sahibi toplumca kabul edilecek ve bu toplumun bir parçası olarak onunla bütünleşeceklerdi. Ancak, bu süreç asimilasyon süreci olup tek taraflı olarak yürütülecek bir süreçti. Buna göre, göçmenler evsahibi ülkenin dilini, geleneklerini ve değerlerini kabul etmek kendini ona uydurmak zorundaydılar. Ancak, bu savaş sonrası göçmenlerin ve sonraki kuşaklarının bütünleşme ve asimilasyon süreci başarılı olamamıştır.[253] Bununla ilgili olarak Almanya'da yapılan bir araştırmada, 18 yaşından 24 yaşına kadar olan göçmenlerin hemen hemen yarısı Almanya'da sürekli yaşama arzusu içerisinde olduklarını belirtmelerine rağmen, %73 gibi büyük bir çoğunluk kendi ülkelerinin kültürüne güçlü bir bağ ile bağlılar ve bir "Alman kimliğini" istemiyorlar sonucu çıkmıştır.[254] Türk kökenli göçmenlerin ev sahibi

250 Kessler, Alan E. & Freeman, Gary s. Public Opinion on immigration from outside the community, JCMS (Journal of Common Market Studies, volume 43, Number 4, 2005, s. 832, 833

251 King; 1994, s. 219

252 Holmes, Leslie, 'Europe's Changing Boundaries and the 'Clash of Civilizations' Thesis' in Philomena Murray & Leslie Holmes (eds.) *Europe: Rethinking the Boundaries*, (Ashgate: Aldenshot, 1998), s. 38

253 Heisler & Henry; 1996, 118

254 Albrecht, Hans-Jörg, 'Ethnic Minorities, Crime and Criminal Justice in Germany' in Michael Tonry (eds.) *Ethnicity, Crime and Immigration: Comparative and Cross-National Perspectives*, (Chicago & London: The University of Chicago Press, 1997), s. 55, 56

ülkenin toplumundan dışlanması sadece bu göçmenlerin verilecek bir "Avrupalı kimliği" ni inkar etmelerine katkıda bulunmuştur. Aslında bu karşı duruş evsahibi ülkenin dışlamasına karşı doğal bir tepkidir. Ev sahibi ülkenin toplumunun bu dışlamasının arkasında yatan neden ise bu misafir işçilerin (*Gastarbeiters)* bir gün ülkelerine döneceği beklentisidir. Bu yüzden de göçmen kabul eden ülkeler bu göçmenleri kendi toplumları ile bütünleştirme eğilimi içine girmemişler, girenlerse bunu tek taraflı asimilasyon politikaları ile gerçekleştirme yoluna gitmişlerdir.

Bu gelişmeden yola çıkan, aşırı sağ milliyetçi partiler ve onların söylemlerine ortak olan bazı merkez partiler de Avrupalı olmayan göçmenlerin 'asimile edilemeyen' farklılıklarına dikkatleri yönlendirmeye başlamışlardır.[255] Jacques Chirac ve Valery Giscard D'Estaing gibi bazı politikacılar, Fransa'nın özellikle de Kuzey Afrikalı büyük nüfusu asimile edebilme yeteneği ile ilgili şüphelerini zaman zaman dile getirmişlerdir. Şüphesiz ki bu merkez sağ için kısmende olsa bir tehdit unsuru olan Fransız aşırı sağ partisi FN ve lideri Jean-Marie Le Pen'e bir cevap niteliği taşımaktadır. Ancak, içinde aynı zamanda Kuzey Afrika'dan süregelen göçle ilgili kaygıları da barındırmıyor değildir.[256] Böyle bir ortam, Avrupa'daki publarda sağ kanat politikacıların ve gazetelerinden alınmış göç karşıtı konuşmaların sürekli tekrar edilmesine imkan tanımaktadır. Popüler söylenceye göre, sığınmacıların büyük bir çoğunluğu ülkelerindeki zulüm ve onur kırıcı durumdan kaçmıyor, sadece "iyi Avrupalı'nın zor kazandığı refah ve zenginliği"ni kullanabileceği daha iyi bir hayat hayaliyle bu ülkelere gelmektedirler.[257]

255 Jenkins & Copsey; 1996, s.118

256 Heisler & Henry; 1993, s. 162

257 CRE (Commission for Racial Equality), "Right into the Mainstream", giriş: 16 Mart 2003. URL: http://www.cre.gov.uk/publs/connections/conn_03sp_-right.html

Göç ile "burası" ile "orası" arasındaki eski sınır ayrımı kırılmış ve orası artık burası ve diğer (düşman) artık içinde olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bu milli sınır bozulduğunda, koloni kalıntıları ideolojik dinamikler ve topluluk bilinci krizi sosyal boşluğu tasvir eden ve "mesafe" yaratan yeni sembolik sınırların kurulmasını sağlamıştır. Böylece, hoşgörü eşiği (*seuil de tolerance*) yeni-ırkçı sembolik söylemleri içerisinde varoş anlamına gelen *bidonville* ve *ghetto* sözcükleriyle ambalajlanmıştır.[258] Örneğin, Afrika'dan gelen göçmenler, Fransa'da yaşayarak Fransa'da endişeye neden olmaktadırlar. Afrika'lıların Fransa'daki mevcudiyeti, bu bağlamda sömürgeciliğin kurmuş olduğu merkez (*center*) ve çevre (*periphery*) ilişkisini altüst ediyor olarak görülmektedir. Bu yüzden, Fransa'daki yeni milliyetçilik sömürgeciliğin çözülmesinin, sona ermesinin ve sömürge hiyerarşisinin bozulmasının bir sonucu olarak güç kazanmıştır yorumunu yapabiliriz.[259]

1990'lardan itibaren, uluslararası göç ve işçi pazarında yeni eğilimler gelişmiştir. Bu oluşan yeni ortamda, "transit göç" adı altında bazı göç akımları olmuştur. Bu göç, bir başka ülkeye gitmek ve kalmak amacıyla yola çıkan ve bu amaç için önce bir başka ülkede bir süreliğine konaklayan kişilerin neden olduğu göçe verilen addır. Son yıllarda coğrafi konumundan dolayı Türkiye bu transit göçün gerçekleştirildiği ülke konumunu almıştır. Sığınmacılar ve/veya mülteciler Türkiye'yi Batı'daki daha iyi hayat yolundaki geçici durak olarak görmekte ve bu yönde de kullanmaktadırlar. İçişleri Bakanlığı'nın kayıtlarına göre, değişik ülkelerden gelen 90, 000 gayriresmi göçmen ve 1155 kaçakçı 2001 yılı içerisinde yakalanmıştır.[260]

258 Jenkins & Copsey; 1996, s. 117, 118

259 Evans; 1996, s. 46

260 Erder, Sema, 'Global Flows of Huddles: The Case of Turkey' in Emrehan Zeybekoğlu and Bo Johansson (eds.) *Migration and Labour in Europe: Views from Turkey and Sweden*, (İstanbul: Şefik Matbaası, 2003), s. 166, 167

Bu yeni göç akımı için İtalya başlıca hedef olmuştur. İtalya'nın bir turizm ülkesi olması göçmenlerin girişlerini kolaylaştıran bir etkendir. Bir ikinci etken ise İtalya'nın sahip olduğu zenginlik ve yüksek hayat standartıdır. Göçmenler için bir çekim gücü yaratan üçüncü etken ise hazmetmeye hazır olan ve göçmen işçiyi içinde kolaylıkla saklayabilen 'kara ekonominin' büyüklüğüdür. Ancak, başka bir gerçekte bu göçmenlerin, işverenleri ve İtalyan toplumu tarafından kötü muameleye maruz bırakıldıklarıdır. Bu bağlamda, ırkçılığa, şiddete ve hatta cinayetlere sık sık maruz kaldıkları görülmektedir.[261] Örneğin, 17 Mart 2002 tarihinde Monica isimli geminin İtalya'nın Catania limanına vardıktan sonra 928 yolcusunu boşaltmak üzere İtalyan yetkililerce yapılan tehlike uyarısı, dünya basınında oldukça ses getirmiştir. Bu olayı takiben aşırı sağın popülist politikacısı ve dönemin bakanı Umberto Bossi AB'den İtalya'nın sınır kontrolünü üstlenmesini istemiş ve Başbakan Berlusconi Barselona' da toplanan Hükümet ve Devlet Başkanları Konseyi'nde aynı mesajı tekrarlamıştır.[262]

Bu olay, AB içerisinde insan kaçakçılığını durdurmak ile ilgili alınan önlemlerin tekrar gözden geçirilmesini tetiklemiştir. Haziran 1998'deki AB ve Türkiye arasındaki göç üzerine ilk toplantı yapılmıştır. Bu toplantı, Polonya'nın üyeliği ile Rusya ile AB'nin sınırı olması gibi Türkiye'nin de genişleyen Birlik'te bir gün AB sınırlarından sorumlu olacağı düşünülerek gerçekleştirilmiştir. Buna göre, Türkiye AB'nin Adalet ve İçişlerinin karışık muktesabatına tüm memurlarını alıştırmakla yükümlüdür. Bu muktesabatların içinde Europol ve Schengen bilgi sistemine katılmalarına hazırlamak,

261 King; 1994, s. 235

262 Widgren, Jonas, 'Turkey on the Threshold to the EU: Will Migration be a Complicating or Facilitating Factor?' in Emrehan Zeybekoğlu and Bo Johansson (eds.) *Migration and Labour in Europe: Views from Turkey and Sweden*, (İstanbul: Şefik Matbaası, 2003), s. 54

Türkiye'ye yapılan gayriresmi göç ile savaşmak, vize kanunlarını ve uygulamalarını AB'ninkilerle uyumlaştırmak ve 1951 Cenevre Mülteci Konvansiyonu coğrafi koşulu kaldırmak da bulunmaktadır. Türkiye'yi AB göç ülkesi yapmak için bir program öngörülmüştür. Ankara'daki yönetimde bu program yönünde olumlu bir tavır sergilemiştir. Ancak, bu yöndeki gelişme Türkiye'nin göçmen ve sınır kontrolü için oldukça büyük bir ülke olmasından ve diğer siyasi meselelere de bağlı olduğundan nispeten uygulamada yavaş kalmıştır.[263]

Ancak, göç konusunda bir başka gerçek vardır ki o da Avrupa'da doğum oranlarındaki düşüş ve sürdürelebilir bir ekonomi için gerekli olan işgücüdür. Bilinmektedir ki bugün Avrupa'daki nüfus artışı büyük ölçüde göçlere bağlıdır. Ayrıca büyük oranda yaşlı nüfusa sahip Avrupa'nın genç nüfusa ekonomik açıdan önemli ölçüde ihtiyacı vardır. Geçen 25 yıl içersisindeki pek çok AB ülkesindeki doğurganlık oranının anne başına çocuk olarak 2.5-3'lerden 1.3-1.8'lere düştüğü göz önünde bulundurulacak olunursa bu meselenin uzunca bir süre daha önemini koruyacağı aşikardır. Birçok nüfusbilimci gelecek yıllarda göç dalgalarının önemli ölçüde devam edeceğine dikkat çekmektedirler. Gelişmemiş ülkelerdeki fakirlik ve nüfus artışı bu göç dalgaları için aday konusunda sıkıntı çekilmeyeceğinin de bir işaretidir.[264] 2000 ve 2001 yıllarında, daha önceki yıllara oranla büyüme oranlarında ani bir yükseliş olduğunu görmekteyiz (%4.1 2000-2001 yıllarında, oysa 1995-1999 yılları arasındaki ortalama büyüme %2.7 idi). Önceki dönemlere kıyasla özellikle de net göçte büyük ölçüde bir artış olduğuna tanıklık etmekteyiz (1.168.000 2000 yılında ve 1.160.000 2001 yılında, daha önceki dönemlerde yani 1995-1999 yılları arasında bu sayılar ortalama

263 A.g.e., s. 47, 48, 53
264 King; 1994, s. 219

710.000'idi).[265] Bu bağlamda, şunu söylemek doğru olur; göç, sürdürülebilir nüfus artışı, aktif iş gücü ve refah devletinin sürdürülebilmesi için gerekli ve önemli bir araçtır. Bu yüzden, özellikle de AB üye devletlerinin ekonomilerinin devamı için göçmenlere ihtiyaçları vardır. Fransız Ulusal Demografik Çalışmalar Enstitüsü'nün bir uzmanının dediği gibi; "Gelecek yıllarda Batı Avrupa hem göçmenlere karşı düşmanlıkla hem de göçmen ihtiyacı gerçeği ile aynı anda yaşamak durumunda kalacaklardır".[266]

Ancak, evsahibi ülkenin vatandaşları ve eşit üyeleri olarak yeni göçmenlerin bir çoğunun kabul edilmesine karşı oldukça büyük bir direniş söz konusudur. Irkçılık ve ırkçı dışlama süreçleri göçmenlerin toplumla bütünleşmesinin ve kabulünün karşısında bir engel oluşturmuştur. Batı Liberal demokrasilerindeki bir çok insan, asimilasyon sürecini liberal ve demokratik olmayan bir süreç olarak değerlendirmiş ve göçmenlerin kültür ve değerlerinin kabul edilmesi ve hoş karşılanması için evsahibi ülke tarafından yapıcı düzenlemelerin gerçekleştirilmesi yönündeki eğilimleri destekleyeceklerini açıklamışlardır.

Öte yandan, Avrupa bütünleşmesi süreci vardır ve Avrupa vatandaşı ve kimliği yaratma da bu sürecin parçalarını oluşturmaktadır.[267] Buradaki soru Avrupalı olmayan bu göçmenlerin Avrupa vatandaşı ve Avrupa kimliği içindeki yerinin ne olacağıdır. Bu bağlamdaki başka bir soru ise; böyle bir üst kimlik ile Avrupalı olmayanları baştan dışlanması mı yoksa AB'nin temel taşlarını oluşturan demokrasi, insan ve azınlık haklarına, hukukun üstünlüğüne saygı gibi değerleri paylaşanların Avrupalı olmasa da Avrupalı olarak kabul edilmesi mi bu konudaki kriteri oluşturacaktır?

265 2001 yılında AB'nin 15 üye devletinde toplam doğurganlık oranı 1.47 olarak belirlenmiştir (Eurostat; 2003, s. 79, 89).

266 Lahav, Gallya. (1993). The Future of European Security: Immigration, Hypernationalism and European Security, New York: St. Martin's Press, s. 74

267 Heisler& Henry; 1993, s. 161

Sonuç olarak göç (resmi olsun ya da gayri resmi olsun) bugün AB ülkelerinin başlıca meselesidir. Önümüzdeki yıllarda da Avrupa'nın çokkültürlü olmaya devam edeceği beklenmektedir ki bu ya artan dışlama ve ırkçılık hareketlerine ya da yeni ve insancıl bir 'kültürlerarası' (*interculturalism*) yaklaşıma neden olacaktır.[268] Ancak, soğuk savaş sonrası ortamda, Batı Avrupa'ya doğru olan kitlesel göç hareketleri daha çok dışlamayı ve ırkçılığı beraberinde getirmiş ve AB üyesi devletlerde milliyetçi aşırı sağ partilerin yükselmesi üzerinde destekleyici etkisi olan başlıca etkenlerden birisi olmuştur.

3.3. Derinleşen Avrupa Birliği Bütünleşmesi İle Ulusal Egemenliğin Ulusüstü Bir Kuruma -Avrupa Birliği'ne Devri

Avrupa'da 1870-1945 yılları arasında yaşanan kanlı savaşlar, özellikle de iki dünya savaşı milliyetçiliğin eserleridir. Böylesi kanlı savaşların bir daha ortaya çıkmasına engel olabilmek amacıyla, sanayi üretimi ve silahlanmada stratejik rol oynayan kömür ve çelik sektörlerinin idaresi ulusüstü bir güce - Avrupa Kömür ve Çelik Topluğu'na (AKÇT) – devredilmiştir. Bu bütünleşmeyi ekonominin diğer sektörlerine de taşıyarak Avrupa Ekonomi Topluluğu'nun (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun (AAET) kurulmasına neden olan Avrupa bütünleşmesi fikri olmuştur.[269] Dönemin Fransa dışişleri bakanı, Robert Schuman'ın deyişiyle "AKÇT ile

268 Pinxten, Pik and Cornelis, Marijke, 'What Interculturalism Could Bring a Solution to Racism?' in The Evens Foundation (eds.) *Europe's New Racism: Causes, Manifestations and Solutions*, (New York and Oxford: Berghahn Books, 2002), s. 211

269 AKÇT Paris Antlaşması ile altı Batı Avrupa ülkesinin katılımıyla 1952'de kurulmuştur. AET ve AAET ise 1957 yılında Roma Antlaşmaları ile yine aynı üyelerin katılımı ile kurulmuştur.

savaş sadece düşünlemez değil aynı zamanda materyal olarak da imkansız" hale getirilmiştir.[270] Bu bağlamda, Avrupa bütünleşmesi ve federal bir Avrupa için atılan her adım milliyetçiliğe karşı kazanılmış bir zafer olarak da yorumlanabilir. Bu bütünleşme fikrinin gerçekleşmesine onay veren altı Batı Avrupa ülkesini (Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve İtalya) teşvik eden etken sadece bir başka Fransız-Alman savaşının önlenmesi değil ayrıca İkinci Dünya Savaşı sonrasında süper güç olan Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği' ne karşısında dengeyi koruma adına küresel bir prestij ve güç elde etmek olmuştur. Savaş sonrasında Avrupa Topluluğu'nu kuran ve kapsamını genişleten Avrupalı liderler, bu bütünleşme ile Almanları bağlamak, Rusları dengelemek, Amerikalılara karşı bir üçüncü güç oluşturmak, ülkelerindeki aşırı sağcılarla ve Komünistlerle başa çıkmak, federal Avrupa vizyonunu gerçekleştirmek için milliyetçiliği bastırmayı amaçlamışlardır. Ancak, unutmamak gerekir ki bütünleşmenin altında yatan en önemli itici faktörlerden birisi de ekonomidir.[271] Bu zaman zaman derinleşerek daha federal (*federalism*) bir şekil alan zaman zaman da çıkarların örtüşmemesi veya üye devletlerin ulusal çıkarlarını ön planda tutması yüzünden yavaşlayan hükümetlerarasıcı (*intergovernmentalism*) bir şekil alan Avrupa bütünleşmesi, 1980 itibari ile yeniden ivme kazanmıştır.

Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman tarafından açıklanan ve Jean Monnet tarafından hazırlanan ancak Schuman Planı olarak bilinen plan ile 1951 yılında 50 yıllık bir süre için Paris Antlaşması imzalanarak Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunun (AKÇT) temeli atılmıştır. 1957 yılına gelindiğinde ise Avrupa Ekonomi Top-

270 Bainbridge, Timothy, (2002). *The Penguin Companion to European Union*, London & New York: Penguin Books, s. 191

271 Moravcsik, Andrew, (1998). The Choice for Europe: Social Purpose & State Power from Messina to Maastricht, New York: Cornell University Press, s. 4, 6

luluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) kurulmuştur. AB üye devletleri 1960'lı yıllarda kendi vatandaşlarına ulus-devletin esas görevlerini başarı ile tedarik ederken, 1980'lere gelindiğinde özellikle de Avrupa Tek Senedi'nin (1987) uygulanmasından sonra hükümetler kendi egemenlik haklarını Avrupa kurumlarına devir etmeye başlamıştır. Bunun sonucunda da Avrupa ulus devletleri özellikle ekonomi alanında güç ve otorite kaybetmeye başlamışlardır. Ulus-devlet güç kaybederken, AB ekonomik bütünleşmesi, Ekonomik ve Parasal Birlik'in (EPB) ilk aşaması olan işçi ve sermayenin serbest dolaşımı ve gümrük birliğini öngören Tek Pazar (*single market*) ile hızlanmıştır. AB antlaşması olarak da bilinen Maastricht Antlaşması (1993) ile AB daha da öteye giderek, Avrupa ulus-devletlerinin birçok esas görevine el atmaya başlamıştır. Bunu AT'nin mevcut yapısına iki yeni yapı (*pillar*) daha ekleyerek gerçekleştirmiştir; Bu yapılardan birisi Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) bir diğeri ise Ortak Adalet ve İçişleri'dir (OAİ).[272] AB üzerinde önemle duran ve Avrupa vatandaşı yaratmanın önemini vurgulayan Maastricht Antlaşması bu gelişme ile üye devletlerin milli kimliklerini ve egemenliklerini bozacak kaygısını da beraberinde getirmiştir. Zaman içersinde AB ekonomik bütünleşmesi sonucunda ortaya çıkan AB ekonomisini düzenleyici kurumlar özellikle bir Avrupa Merkez Bankası'nın kurulması, bir ortak pazarın oluşturulması, ortak gümrük vergilerinin uygulanması ve ortak paranın (euro) kullanılması ve bunun denetleyici bir takım kriterlerin (Maastricht kriterleri ve Avrupa Stabilizasyon ve Büyüme Paktı) uygulamaya konulması kendi topraklarında ulus-devletlerin ekonomi yönetimindeki hareket alanlarını kısıtlamıştır. Bu ge-

272 Wallace, William, 'Rescue or Retreat? The Nation State in Western Europe, 1945-93' in in Peter Gowan and Perry Anderson (eds.) *The Qusetion of Europe*, (London: Verso, 1997), s. 40

lişmelerin neticesinde de para politikaları, para değerleri, mali politikalar bir ulusal ayrıcalık olmaktan çıkmıştır.[273]

Diğer taraftan, Schengen Anlaşması hem insan hem de eşyalar üzerinde iç sınır kontrollerinin kaldırılmasını, polis güçlerinin, göç, gümrük ve istihbarat hizmetlerinin işbirliğini, göçmenlerin giriş ve kalış hakları ile ilgili ortak prosedürlerin oluşturulmasını sağlamıştır. Amsterdam Antlaşması'na eklenen bu prosedürler hukuki bir şekil almıştır. Bu gelişme ile yine ulus-devletin temel görevleri arasında bulunan bu görevlerin bir kısmı ulusüstü bir güce yani Avrupa Birliği'ne devredilmiştir. Bunun sonucunda da Wallace'ın dediği gibi "sınırlar daha geçirgen, milli efsaneler muhafazası daha zor, etnik farklılıklar daha belirgin, kişisel refah ulusal korumdan çok yerel veya ulusüstü etkenlere bağlı bir hal almıştır".[274] Siyasi gücün ulusüstü kurumlara devrinin sonucu olarak ekonomisini düzenleme gücündeki sınırlamalar yüzünden hükümetler sosyal çatışmaları çözümlemede ve genel refah politikaları ile maddi zorlukları denklemede daha aciz bir duruma düşmüştür.[275] Küreselleşmenin bir gereği olarak birbirleri ile rekabet içinde bulunan devletler için Tek Pazar'ın önemli bir parçası olan işçilerin ve kişilerin serbest dolaşımı, aşırı işsizlik ve ekonomik gerileme olduğu dönemlerde ekonomik rekabet üzerine ekstra bir yük getirdiğinden kabul etmesi oldukça zor bir hal almıştır. Böyle bir ortamda, göçmenler ve sığınmacılar refah politikasının parçası olan iş, ev,sağlık harcamalarında rakip olarak görülmeye başlanmışlardır.[276]

Siyasi alanda, AB siyasi kurumları komisyonuyla, parlamentosuyla, bürokrasisiyle ve mahkemeleriyle milli kurumlara benzemiş-

273 Lubeck; 2002, s. 73
274 Wallace; 1997, s. 40
275 Jenkins & Copsey; 1996, s. 118
276 Heisler & Henry; 1993, s. 165

tir. Askeri gücü ise NATO aracılığı ile ortak kumanda etme yapısında bütünleşmiştir. Tüm bu değişimler, milli topraklar üstünde milli gücün sınırlarını açıkça çizmektedir.[277] Toplum ulus-devletten kazancının dağıtımını beklerken, ulus-devletin kurumsal kapasitesinin bu talepleri karşılamada Post-modernity' nin çeşitli süreçlerinden dolayı zaman içerisinde aşındığına tanıklık etmekteyiz. Ulus-devletin toplumu kontrol etme ve korumadaki azalan kapasitesi milli kimlik krizini de beraberinde getirmiştir. Toplumun farklı kültürlerinin, hayat standartlarının, değerlerinin meydana çıkması yerli kültürlerin yok edilme ve ezilme tehlikesine dönüşmüştür.[278]

Daha öncede bahsedildiği gibi Avrupa bütünleşmesi endüstrinin yüksek rütbeli müdürleri, uzmanlar (euro-teknokratlar), politikacılar ve entelektüellerin oluşturduğu Avrupalılaşan elitin aktiviteleri ile oluşturulmuş ve oluşturulmaktadır. Bu Avrupalılaşan elitin, kendi milli topluluklarına bağlarındaki eksiklik, kendi milli topluluklarına bağlı vatandaşları için belirsiz bir gelecek korkusu yaratmıştır. Ancak, yeni milliyetçiliğin karşı hareketi olarak bir nebzede olsa bu gelecek korkusunu ortadan kaldırma amacını güden bir Avrupa kimliği oluşturulmuştur. Maastricht Antlaşması (1992) ile yaratılan AB vatandaşlığı ile vatandaşlara AB düzeyinde bazı haklar verilmiştir.

Avrupa için Anayasa Kuran Antlaşma ile vatandaş insiyatifi gibi AB kurumları ile vatandaşları arasındaki uçurumu ortadan kaldırmaya yönelik bir takım adımlar atılmıştır. Vatandaş insiyatifine (*citizen initiative*) göre, eğer AB vatandaşları Anayasa'nın uygulanması için yeni bir AB hukuku gerekliliğini düşünüyorsa, Komisyondan (Komisyon'un yetki sınırları içerisinde) böyle bir hukuk teklifinin verilmesini isteyebilir. Bunun için gerekli olan ise üye

277 Lubeck; 2002, s. 73
278 Jenkis& Copsey; 1996, s. 119

devletlerin önemli bölümünden en az bir milyon kişinin bu dilekçenin altına imza atmasıdır. Avrupa için Anayasa Kuran Antlaşma'da, Birlik'te Demokratik Hayat Başlıklı VI bölümünün altındaki Katılımcı Demokrasinin Prensibi adlı madde (Madde I-47-4) ile vatandaşlarla Birliğin kurumlarını yakınlaştırarak AB'nin demokratikleşmesi ve demokrasi yönündeki eksikliklerini gidermesi yönünde atılmış çok önemli bir adımdır.[279] Ancak, bilindiği üzere AB Anayasası Fransa ve Hollanda'daki referandumlarda onaylanmadığından antlaşmanın onaylanma süreci tamamlanamamıştır ve bu yüzden de antlaşma içerisinde yer alan bu madde henüz yürürlüğe girememiştir. Öte yandan, tüm bu çabalara rağmen halen demokratik yönünde eksiklikler bulunması nedeni ile vatandaş ve AB kurumları arasındaki kopukluk devam etmekte bu da vatandaşların AB'ye değil de kendi milli kurumlarına daha yakın hissetmelerine neden olmaktadır. Elbette bu duruma sebebiyet veren başka etkenler de bulunmaktadır. Bunlardan birisi de AB düzeyinde sosyal haklar gibi bazı hakların geniş çapta AB vatandaşlarına sağlanamamasıdır. Millî düzeyde elde ettikleri bu sosyal hakları bu konudaki yetkilerin AB düzeyine devredilerek kaybedilmesi korkusunu yaşayanlar AB derinleşmesine pek de sıcak bakmamaktadırlar. AB düzeyinde sosyal hakların milli düzeydeki şekli ile tanınması pek de mümkün gözükmeyen bir durumdur.

Lizbon'da 2000 yılında Avrupa Konsey'i tarafından belirlenen ve Lizbon Stratejisi olarak adlandırılan kararlarla, AB çapında ekonomik büyümede karşılanan sorunlarla ve düşük verimlilikle başa çıkma, yeni işler yaratarak işsizlikle mücadele etme, sosyal ve çevre politikalarını sürdürülebilir gelişme (*sustainable development*) ve sosyal dahil etme (*social inclusion*) ile ekonomik büyümeyi gerçekleştirme gibi birçok konuda atılımların yapılması amaçlanmıştır.

279 *Treaty Establishing a Constitution for Europe,* EU Official website, giriş: 2006 URL: http://europa.eu/constitution/en/ptoc10_en.htm

Sosyal dahil etme süreci Amsterdam Antlaşması (Madde 136-137) ile ortaya atılan ve Lizbon Stratejisi içerisinde yer alan sosyal dışlanmayı ve fakirliği kabul edilemez gören bir stratejidir. Bunu gerçekleştirmek adına da sürdürülebilir ekonomik büyümeyi destekleyen daha fazla ve iyi işler yaratmayı amaçlamaktadır.[280] Ancak, bu stratejinin ne kadar başarılı olacağı vatandaşların mevcut sosyal haklarını muhafaza etmelerine yardımcı olup olmayacağı konusu hala sorgulanır bir konumdadır. Bunun en önemli göstergesi de Lizbon Stratejisi'nde alınan kararlara rağmen tam istihdam yaratmaya, işte kalite ve verimi arttırmaya ve sosyal tutarlılığı sağlamaya yönelik hala büyük bir boşluğun söz konusu olması ve bu durumu düzeltmek adına 2005 yılında yenilenen Lizbon Stratejisi'nin tekrar gündeme getirilmesidir.[281]

Kültürel alanda ise ulus-devletin birbirine bağlı topluluk kimlikleri yaratma gücü dilsel, dinsel, ulusal, bölgesel bir çok birbiriyle yarışan kimliğin mevcudiyetinden dolayı kırılmıştır.[282]

Maastricht Antlaşmasına karşıtlık ve onu izleyen referandumda dönemin Fransız hükümetine verilen popüler desteğin azalması, hem sağın hem de solun Avrupa politikalarına karşıtlığı özellikle Maastricht'ten sonraki Avrupa bütünleşmesine Fransız politikasının bir özelliği olarak damga vurmuştur.[283] 1990'larda Maastricht karşıtı partiler Fransa'da %30'dan fazla oy almışlardır.[284] Avrupa bütünleşmesine karşı yada şartlı tutumları ise Fransa'da aşırı sağ milliyetçilerinin bu konudaki politikalarının bel kemiğini oluşturmaktadır. Avusturya'nın aşırı sağ partisi, FPÖ örneğinde de olduğu gibi

280 *Amsterdam Treaty, a Comprehensive Guide, Social Policy,* EU Official website URL: http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/a14000.htm

281 *Employment in Europe 2005: Recent Trends & Prospects, Employment Social Affairs*, Employment & European Social Fund, European Commission, Directorates General for Employment, Social Affairs & Equal Opportunities Unit A1 Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005

282 Lubeck; 2002, s. 72

283 Münch; 2001, s. 41

284 Taylor; 1999, s. 74

aşırı sağ milliyetçi partiler federal bir AB'den çok ortak güvenlik paktının ve gümrük birliğinin olduğu ama ortak para birimi ve sosyal politikanın içinde yer almadığı devletlerin konfederasyonu şeklinde bir AB'yi tercih etmektedirler.[285] Fransız aşırı sağ milliyetçi partisi FN'ye göre, ulus-devlet başlıca görevlerini ihmal etmektedir ki bu görevler ulus-devletin sınırlarını Fransız halkına tekrar bağlamaktır ki 'bu bağ sosyal ve kültürel farklılıklarla karıştırılmamış tektip/homojen, geleneksel ve tabii bir toplum için oluşturulmalıdır'. Toplumdaki heterojen ve post-modern kültürden dolayı aile, ahlak, din ve millet gibi başlıca bağların dağıldığı iddiası üzerine vurgu yapan FN bu politikası ile yapı, güvenlik, anlam ve topluma ait olma hissini sağlamayı amaçlamaktadır.[286]

Şunu söyleyebiliriz ki bazı aşırı sağ milliyetçi partiler hem AB vatandaşı kavramını hem de ortak göç politikasını gündeme getirdiği için Maastricht Antlaşması'na karşı olmuşlardır. Bu yüzden ülkelerindeki kamuoyunda büyüyen AB şüpheciliğinden faydalanma çabasına girmişlerdir. Özellikle, İngiltere ve Fransa'da AB karşıtı kampanyalarda yabancı düşmanlığı sık sık rol almıştır.[287] Bu ortamda Muhafazakarlar iki ayaklı (*two tiers*) Avrupa bütünleşmesinden yana tercihlerini kullanmışlardır ki buna göre Almanya ve birkaç seçilmiş ülke bu iki ayaklı yapının çekirdeğini oluşturmaktadır. Böyle bir durumun hakim olduğu ortamda Alman nüfusu arasında özellikle birleşmeden sonraki dönemde Avrupa bütünleşmesine karşı duyulan heyecanın azaldığını söylemek gerek.[288] AB bütünleşmesi ile ilgili olarak bu durum Avusturya için de aynıdır. Avusturya'nın aşırı sağ partisi FPÖ'yü destekleyenler, ırkçı bir partinin başa gelmesi nedeni ile AB'nin izlemeye aldığı ve diplomatik yaptırımlar uyguladığı politikalarını Avusturya'nın bağımsızlığına mü-

285 Betz, 1994, s. 114
286 Jenkins & Copsey; 1996, s. 119
287 Harris; 1994, s. 225
288 Knischewski; 1996, s. 147

dahale olarak görmüşler ve buna tepki göstermişlerdir. FPÖ'nün destekçileri AB üye devletlerinin bağımsızlıkları üzerine kurulmuş ve Avrupa dışından gelebilecek müdahalelerle karşı üyelerine korumaya almayı amaçlamış bir Birlik olduğunu söyleyip yapılan uygulamanın bununla bağdaşmadığı belirtmişlerdir. Daha da ileri giderek AB'nin amaçları arasında ne ortak para ne de merkezi hükümet, birleşik ordu veya seçilmemiş bir başkan olmadığını çünkü bunların mevcudiyetinin esas prensibi olan üye devletlerin bağımsızlığına karşı olacağını dile getirmişlerdir.[289]

Geçen on senede aşırı sağ milliyetçi partiler Avrupa politikalarındaki gelişmelerden doğan seçmenlerin korkularını kullanmakta başarılı olmuşlardır. Bu korkular gelişmeler art arda gelen AB antlaşmaları ile Brüksel'e devredilen güçlerle derinleşen Avrupa bütünleşmesidir. Tüm AB üye devletlerindeki milliyetçi aşırı sağ partiler kamuoyuna bunu egemenliğin kaybı olarak sunup, bu egemenlik gücünü ülkelerine geri getireceklerine söz vermişlerdir. Örneğin, Le Pen seçim kampanyaları boyunca Avrupa Birliği'nden ve Euro bölgesinden Fransa'yı çekerek Fransa'nın gerçek bağımsızlığını, sınır kontrollerini tekrar elde edeceğine, göçmen sayısını azaltacağına ve Fransa'yı Fransızlar için yapacağına söz vermiştir. Bu açıdan diyebiliriz ki göç meselesi, iç ve dış sınırları muallak olan birleşmiş Avrupa için bir test olarak önümüzde bulunmaktadır. Diğer taraftan da Avrupa Kurultayı vasıtası ile AB'nin çalışma yöntemlerini ve amacının tekrar tanımlanması çabaları üzerinde bu milli hisler etkilidir.[290]

Avrupa Parlamentosu'nda yer alan iki büyük ittifaktan ve Birliğe karşı olan tutumlarından bahsetmekte fayda vardır. Avrupa Milletleri (EURONAT) adı altındaki ittifak, Avrupa Birliği'ne kar-

289 E-GRAMMES (a), "Haider and the European Union", giriş: 13 Eylül 2002. URL: http://www.e-grammes.gr/2000/02/haider_en.htm

290 BBC (British Broadcasting Cooperation), giriş: 2001. URL:http://www.news.bbc.co.uk/hi/english/world/europe/newsid 19690000/1969847.stm

şı olan Avro-şüpheci milliyetçi grup olarak Parlamentoda yer almaktadır. İkinci ittifak ise nispeten AB'ye şartlı taraf olan Avrupa Milletleri Grubu (UEN) adı altında bulunmaktadır. Federal bir AB'ye karşı olan bu gruba bağlı partiler sert bir Avro-şüpheci grup olan IND/DEM grubuna da karşıdırlar. Diğer bir deyişle, hükümetlerarasıcı (*intergovernmentalist*) yani milli egemenlik haklarından feragat etmeden oluşturulacak bir birliğe olumlu bakmaktadırlar. Oysa daha önce EDD olarak bilinen Bağımsızlık ve Demokrasi grubu (IND/DEM) birliğin her türlüsüne karşı olan Avro-şüpheci bir gruptur. Ancak, Fransa'nın Ulusal Cephesi (FN), Avusturya'nın Özgürlükçü Partisi (FPÖ), Belçika'nın Flaman Bloğu (VB), İtalyan partiler Tricolour Flame ve Sosyal Alternatif yeterli sayıyı tutturamadıklarından AP'de bir grup oluşturamamışlardır.[291]

Tablo 3.3. EURONAT ve UEN Üyesi Olan Aşırı Sağ Milliyetçi Partiler

Ülke	Parti	Parti Lideri	AP'deki Durumu
BELÇİKA	Flemish Bloc(VB) National Front (FN)	Frank Vanhecke Daniel Féret	EURONAT
DANİMARKA	Danish People's Party (DPP)	Pia Kjaersgaard	UEN
FRANSA	Front National (FN) Mouvement National Républican (MNR)	Jean Marie Le Pen Bruno Mégret	EURONAT
YUNANİSTAN	Helenic Front	Makis Voridis	EURONAT
IRLANDA	Fianna Fail		UEN
ITALYA	New Force National Alliance		EURONAT UEN
PORTEGİZ	Popular Party	Paulo Portas	UEN
İSPANYA	Independent Liberal Group (GIL) National Democracy	Jesus Gil Francisco Corrales	EURONAT
İSVEÇ	Sweden Democrats (SD) Democrats	Mikael Jansson Sten Andersson	EURONAT

Kaynak: (E-GRAMMES (b); 2002, URL)

291 Benedetto, Giacomo, '2004 European Parliament Election Briefing No. 22 The European Election Results and the European Parliament of 2004', giriş: 20 Mart 2006. URL: http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/epern-ep2004-ep.pdf

Sonuç olarak medeniyet ve gelişimi destekleme iddialarına rağmen, AB bütünleşmesi dolaylı yoldan da olsa hem Avrupa'daki yabancı düşmanlığına katalizör etkisi hem de milli egemenliğin ulusüstü bir güce devri nedeni ile aşırı sağ milliyetçi partilerin yükselişe geçmelerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır. Avrupa tek pazarının yayılan etkileri, sayıları artan hükümetlerarası (*intergovernmetalist*) gruplar ve sığınmacılık ve göç ile ilgili sınırlamaların, AB'deki koordinasyonu için yapılan anlaşmalar (Schengen ve Trevi dahil) 'Avrupa kültürünü ve kimliğini destekleyici AB politikaları ile birleşerek Avrupalılar ve Avrupalı olmayanlar arasındaki ayrımın keskinleşmesine katkıda bulunmuşlardır.[292] Özellikle, bir AB vatandaşı ve kimliği yaratmaya yönelik atılan adımlar Avrupalı olmayanların dışlanması ile sonuçlanabilecek oldukça riskli bir gelişmedir.

Öte yandan, yetkilerin devri ile daha federal bir AB, milliyetçi ideallerle ters düştüğünden bu yönde atılan adımlar aşırı sağ partilerin yukarıda da bahsi geçen milliyetçi söylemleriyle oylarını arttırmaya imkan sağlayan bir ortam yaratılmasına neden olmaktadır. Bu noktada, Ernest Renan'ın 1882 yılında Sorbonne Üniversitesi'nde yapmış olduğu konuşmadan alınan sözleri bu durumu açıklayıcı bir nitelik taşımakta ve bu bağlamda AB içindeki aşırı sağ partilerin neden derinleşen Avrupa bütünleşmesine karşı olduklarını açıkça gözler önüne sermektedir;

*"Milletler daimi değildirler. Bir başlangıçları vardır; Bir sonları da olacaktır. Belki de onların yerini Avrupa Konfederasyonu ala*caktır".[293]

Renan'ın bu sözlerinden yola çıkarak diyebiliriz ki AB'nin güçlülüğü aşırı sağ milliyetçi partiler için kabul edilmez olan ulus-

292 Shore; 1999, s. 53
293 Wallace; 1997, s. 21

devletin zayıflığında yatmaktadır. Diğer taraftan da AB'nin zayıflığı aşırı sağ milliyetçi partiler için daha kabul edilebilir olan milli kimliklerin ve milletin alt kimliklerinin güçlülüğünde yatmaktadır.[294]

3.4. Ekonomik Problemler ve Refah Devleti Üzerindeki Etkileri

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Avrupa 1929 yılı itibari ile büyük bir ekonomik krize neden olan laissez-faire kapitalizminden vazgeçerek, refah kapitalizmi denilen içinde karma ekonomi ve refah devleti politikalarını barındıran Keynezyen politikalara geçmiş ve 1970'lere kadar refah devletini sıkıntısız bir şekilde sürdürmüştür. Bu dönemde, Batı Avrupa devletleri tam istihdam amacını büyük ölçüde gerçekleştirmiş ve refah devleti politikalarını sürekli geliştirme imkanının bulmuşlardır. Ancak, 1971 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin konvertibiliteyi sona erdirme kararı ile Bretton Wood sisteminin çökmesi, petrol fiyatlarındaki artış nedeni ile 1970'lerde yaşanan iki ekonomik kriz, uzak doğu ülkelerinden gelen rekabet baskısı işsizliği, belirli ölçüde dışlanmayı ve yoksulluğu beraberinde getirmiş ve bu bağlamda Batı Avrupa devletlerini gerçekleşen iş göçünü önlemeye yönelik bir takım kararlar almaya zorlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan Soğuk Savaş'ın iki kutuplu dünya düzeni Sovyetler Birliği'nin bir tehdit olarak algılanmasına neden olurken, Batı Avrupa'da içeride ve dışarıda sosyalist işçi hareketlerine karşı, tam istihdam, sosyal güvenlik gibi bir takım önlemler alınmasını gerekli kılmıştır. Bu durum refah devleti oluşturmaya yönelik adımlar atılmasına neden olmuştur. Bu dönemde kapitalist ekonomik sistemi, devrimci sosyalizme karşı ko-

294 A.g.e..

rumak için refah devleti politikaları, işçi sendikalarının talepleri ve savunma harcamaları gerekli maliyetler olarak görülmüştür. Özellikle de Sovyetler Birliği'nin prestij bakımından en yüksek noktada olduğu zamanlar ve eski Sovyet bloğu ile sınırları olan Avrupa ülkeleri refah ve sosyal politikalar açısından daha cömert olmuşlardır.[295]

Ancak, Keynezyen politikalar yukarıda söz edilen 1970'li yılların gelişmelerinin sonucu olarak 1980'lere gelindiğinde yerini neo-liberal politikalara bırakmak durumunda kalmıştır. 1980-1990 yıllarındaki gelişmeler özellikle de ekonominin küreselleşmesi 'Endüstri Sonrası' (*post-industrial*) toplumun gelişi ile üretimin düşüşü, toplu işsizlikler, hizmet ve teknolojinin artışı, iş güvencesinin olmaması, işçi sınıfının kültürünün ve kurumlarının bozulması ile birleşerek aşama aşama topluluk bilincini de aşındırmıştır. Netice itibari ile böyle bir ortamda post-modern durumdaki kimlik, bağlılık ve anlam hissi ihtiyacı büyük ölçüde tüketicilik yoluyla giderildiğini söyleyebiliriz.[296] Ancak tüketicilik, küreselleşmenin sadece kazanan tarafının ihtiyaçlarını karşılaması ile yeni milliyetçiliğin ortaya çıkışını durdurmaya yardımcı olamamıştır. Örneğin, Almanya'nın birleşmesi ve Körfez Savaşını izleyen yıllardaki ekonomik gerilemeler, 1993 yılını Fransa için İkinci Dünya Savaşından bu yana ilk defa görülen negatif ekonomik büyüme ile karşı karşıya kalmasına neden olup AB karşıtı milliyetçiliği körüklemiştir.[297] AB üye devletlerinde ortaya çıkan bu yeni milliyetçilik aynı zamanda, 1980'lerde izlenilen ve etkin bir şekilde küreselleşme sürecini hızlandıran macroekonomik istikrar, ekonomide serbestlik (*deregula-*

295 Hudson, Kate. (2000), European Communism since 1989: towards a new European Left?, New York: St. Martin's Press, s. 70
296 Jenkins & Copsey; 1996, s. 117
297 Taylor; 1999, s. 74

tion) ve özelleştirmeyi kapsayan neo-liberal politikaların bir ürünüdür ifadesi pek de yanlış olmaz.[298]

1971 yılında Bretton Wood sisteminin çöküşü onu izleyen yıllardaki iki önemli ekonomik kriz (1973, 1979), Asya ülkelerinden gelen rekabet baskısı endüstrileşmiş Batılı refah devletlerini baskı altına sokmuştur. Sosyalizm korkusunun 1980'ler itibari ile azalması ve 1989 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ve komünizmin çöküşü ile neo-liberal politikalar güç kazanmış ve keynezyen politikaların bir tarafa bırakılıp neo-liberal politikaların kabul görmesini mümkün kılmıştır.[299]

Bir taraftan ekonomilerin küreselleşmesi ile ulusal kontrollerin ekonomik ilişkilerde azalması veya ortadan kalkmasını gerçekleştiriken diğer taraftan derinleşen AB bütünleşmesi de ulus-devletlerin kendi ulusal ekonomilerinde yetkilerinin zayıflamasına neden olmuştur. Maastricht Antlaşması ile Avrupa Parasal Birliği'ne girme şartlarından olan Maastricht Kriterlerinin belirlenmesi ve Parasal Birlik için uyulması gereken koşulların yükü devletlerin sosyal politikalarından feragat etmeleri ile sonuçlanmıştır.[300] Maastricht Antlaşması sadece serbest pazara sosyalist akınları değil ayrıca Batı Avrupa demokrasilerinde daha önceleri ana tema olan Keynezyen ekonomik politikaların da bırakılmasına neden olmuştur. Bu dönemde, Almanya'nın birleşmesi Maastricht kriterlerini gerçekleştir-

298 Kaldor; 1996, s. 52

299 Özdemir; 2004, s. 188, 189

300 Maastricht Kriterleri olarak bilinen kriterler şunlardır: Son 2 yıl itibariyle üye ülke parası diğer bir üye ülke parası karşısında devalüe edilmiş olmamalıdır. uzun dönem faiz oranları en düşük enflasyonu olan üç üye devletin ortalamasının %2'nin üstünde olmamalı, ve bu ülkelerin ortalamalarının %1.5.'dan fazla olmamalı Üye devletlerin bütçe açıkları GDP'nin %3'ünü aşmamalı Toplulukta en düşük enflasyona sahip (en iyi performans gösteren) üç ülkenin yıllık enflasyon oranları ortalaması ile, ilgili üye ülke enflasyon oranı arasındaki fark 1,5 puanı geçmemelidir. Üye ülke devlet borçlarının GSYİH'sına oranı %60'ı geçmemelidir. Üye ülke bütçe açığının GSYİH'sına oranı %3'ü geçmemelidir.

meye çalışan diğer üyelere Almanya'nın yardımcı olmasına engel teşkil etmiştir. Birleşmeden önce AB'nin bütçesine en büyük katkıyı yapan ülkelerden biri olan ve kendi ticari fazlalığı ile Topluluğun geri kalanına sübsid sağlayan Almanya, birleşmenin ardından bunu sürdürememiş ve bu denge değişmiştir. Diğer bir deyişle, Maastricht Antlaşması'nın katı kriterlerine uymaya çalışan zayıf AB ekonomilerine artık Almanya'nın sübsid sağlama gibi bir niyeti ve kapasitesi bu gelişme ile ortadan kalkmıştır.[301]

Bu gelişme, yokluğun dağıtımı, gelirlerin azaltılması veya kesilmesi gibi konuları içeren 'daha az ile yetinme politikası' ile idare etme tecrübesine sahip olmayan AB üye devletlerini sıkıntıya sokmuştur. Siyasi elitler bu yüzden alışmadıkları, seçmenlerinin beklentilerini azaltma görevi ile yüz yüze gelmişlerdir.[302] Refah devleti ayrıca bütçe açıklarının, nüfus değişimlerinin, ekonomik küreselleşmenin yarattığı baskı ve neo-liberal düşüncenin etkileri ile de yüzleşmek zorunda kalmıştır.[303] Bu ortamda cereyan eden ekonomik gerileme, artan işsizlik ve nüfus değişimlerinin kombinasyonu refah devletini sadece derin problemler içine sokmaya hizmet etmiştir.[304]

Derinleşen Avrupa ekonomik bütünleşmesinin özellikle de Tek Pazar ve Avrupa Parasal Birliği'ne doğru gerçekleşen Maastricht kriterleri gibi yeni düzenlemeler bir taraftan, küreselleşme ve onun getirdiği rekabet baskıları, diğer taraftan AB üye devletlerindeki ulusal refah politikaları üzerinde baskı kurmuştur. AB, üye devletlerin uyguladığı ulusal düzeydeki sosyal politikalara uyguladığı or-

301 Hudson; 2000, s. 71
302 Heisler & Henry; 1993, s. 155
303 King; 1994, s. 225
304 Kolankiewicz, George, 'The Breakdown of Welfare Regimes and the Problems for a 'Social' Europe' in Hugh Miall (eds.) *Redefining Europe: New Patterns of Conflict and Cooperation*, (Wellington: Royal Institute of International Affairs, 1994), s. 147

tak Pazar ve parasal politikalarla dolaylı yoldan müdahil olurken, diğer taraftan da aldığı sosyal politika insiyatifi ile zaman zaman doğrudan da müdahil olmaktadır.[305] Bu dönemde, Maastricht kriterlerine uymak adına sosyal harcamalarda kesintilere giden hem sol hem sağ hükümetler önemli ölçüde seçmenini kaybetmiştir. Örneğin, Fransız sağı seçmeninin büyük bir bölümünü aşırı sağ milliyetçi parti olan Le Pen'in FN'sine kaptırmıştır. Böylece, FN'nin oyları %15'lere çıkmıştır. İster sağ olsun ister sol parti oyları tepki oyları olarak refah devleti üzerinden ırkçı söylemleri ile prim yapmaya çalışan aşırı sağ partilere yaradığı bir gerçektir.[306]

1991-92 AT'nun yıllık raporunda Topluluğun ve tüm dünyanın birikimlerinde sıkıntı ile karşı kaşıya geldikleri, birikimin ancak önemli miktarda kamu harcamalarında kısıntıya gidilerek sadece gerçekleştirebileceği bahsedilmiştir.[307] Ulusal düzeyde olan refah devleti politikaları, AB düzeyinde her ne kadar atılmış adımlar, verilmiş vaatler olsa da uygulanabilirliliği tartışılır. Bu düzeyde bir sosyal politikanın uygulanması için kaynak gerekmektedir ve bu kaynak henüz yoktur. Diğer taraftan daha önce de bahsedildiği gibi AB bütünleşmesinde öncelik Tek Pazar ve Avrupa Parasal Birliğine verilmiş olduğundan bunları yerine getirme ve sürdürebilme koşullarına öncelik tanınmakta bu bağlamda da sosyal politikalar geri planda tutulmaktadır. Ancak, şu da bir gerçektir ki hem Tek Pazarın hem de Avrupa Parasal Birliği'nin sosyal politikalar üzerinde dolaylı yoldan etkileri bulunmaktadır. O yüzden, bu politikaları uzun süre dışarıda tutma olasılığı da yoktur. Ekonomik düzeyde bü-

305 Leibfried, Stephan, 'Social Policy: Left to the Judges and the Markets?' in Helen Wallace, William Wallace and Mark A. Pollack (eds.) *Policy Making in the European Union*, (Oxford: Oxford University Pres, 2005), s. 269

306 Hudson; 2000, s. 72

307 Hudson; 2000, s. 68

tünleşme ile kıyaslandığında sosyal politikaların karar mekanizmalarında ulusal egemenliğin hala hakimiyetini koruduğunu görmekteyiz. Oysa hem ekonomik hem parasal konularda AB üye devletleri kendi ulusal egemenlik haklarını AB kurumlarını devretmişlerdir. Bu konuda ulusal düzeyde elde edilen hakların AB düzeyinde elde edemeyeceğini düşünenler ki haklı olma olasılıkları çok yüksektir derinleşen AB'ye karşı hayır demişlerdir. AB'yi Kuran Anayasa Antlaşması'na referandumda hayır diyen Fransızların bu hayır oylarının nedenlerinden biri de bu düşüncedir.

1989 sonrası dönemde evsizler, fakirler, işsizler ve düşük maaş alanlar ve buna bağlı suç oranları ve kişisel güvensizliğin sayısında önemli ölçüdeki artış, AB üye devletlerinde daha görünür bir hal almıştır. Refah koşulları üzerindeki baskı uzun dönem işsizliğin ve iş konusunda güvensiz bir ortamın artışını kapsayan bu 'yeni şehir fakirliğine' dikkatlerin odaklanmasına neden olmuştur. İşsizliğin 1994'ün ortalarında %12,25'e varması planlanırken, genç nüfusun işsizlik oranı ani bir şekilde %19.6'lara çıkmıştır. Bu durum, birleşik Avrupa'nın meşruluğunu zayıflatarak Avrupa projesinin bozulmasına hizmet eden bir hal almıştır. Bu gelişmelerin sonucu olarak siyasi partiler gündemlerine işsizlerin problemlerine taşımaya başlamışlardır.[308]

İşsizlere verilen sosyal haklarla diğer sosyal hakların genişletilmesi, göçmenlerin Avrupa'da temelli kalma gayeleri olarak kabul edilerek, göç ve çokkültürlülük refah devletine karşı bir tehdit unsuru olarak algılanmaya başlamıştır.[309] Halk arasında şu soru ortaya çıkmıştır: "genel olarak homojen ve ya etnik olarak sabit olan Batı Avrupa'nın çokkültürlülüğü refah devletinin çöküşüne neden olacak mı?" Diğer bir deyişle soru şudur; acaba göç, ev sahibi ülkede-

308 Kolankiewicz; 1994, s. 148,149
309 King; 1994, s. 225

ki yerel işgücünün pozisyonunu zayıflatarak refah koşullarının standartlarını bozan bir tehdit halini mi alacaktır?[310]

Örneğin, Almanya'da artan göç, etnik Almanların (*Aussiedler*) statülerinin tekrar gözden geçirilme sürecini hızlandırmıştır. Bu bağlamda, ulusal refah devleti, ulusal ücret sistemi üyeliği için gerekli olan kriterlere atfedilen önem ile eşitsizliğin kurumsallaştırmıştır.[311] Göçün sosyal güvensizliğe büyük ölçüde katkıda bulunduğu görüşünde olan ev sahibi ülkenin vatandaşları bunu toplumlarının ve devletlerinin her yerden gelen göçe karşı açık olmalarına bağlamışlardır. Bu durum kısmen birçok göçmenin, çocuklarının ve diğer fertlerinin yarı yerleşik durumundan ve ev sahibi ülkeyle tamamen bütünleşmeye veya evsahibi ülkenin vatandaşı olmaya yönelik eğilimlerinin olmamasından kaynaklanmaktadır.[312]

Yukarıda bahsi geçen ekonomik koşullar ve sınıf ilişkileri sosyal değişimin yönünü ve enerjisini belirlemiştir. 1960'ların sonu itibari ile ortaya çıkan göç-karşıtı partiler, toplumun ekonomik krizlerden ciddi anlamda etkilenen vasıfsız işçilerinin, çiftçilerinin ve yaşlılarının oluşturduğu daha düşük sınıflarından destek bulmuşlardır.[313] Yabancılara karşı düşmanlık bazıları tarafından ekonomik milliyetçiliğin savunma mekanizması olarak görülmüştür. Bu bağlamda, "Almanlar için Almanya, Önce Almanlar, Yabancılar evine" gibi sloganlarda bu görüşün ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu davranış biçimi dönem dönem şiddete de maruz kalan Doğu Almanları da içine alan düşmanlığı açıklamaktadır.[314] AB üye devletlerinde 2003 yılında gerçekleştirilen Eurobarometre(60) anketine göre, ül-

310 Geddes, Andrew, 'Migration and Welfare in an Integrating Europe', Immigration and European Integration Towards Fortress Europe? (Manchester and New York: Manchester University Press, 2000), s. 153
311 A.g.e., s. 154
312 Heisler & Henry; 1993, s. 156
313 Helbling; 1997, s. 243, 244
314 Knischewski; 1996, s. 145

kelerindeki ekonomik durumun daha kötüleşeceğini inanan insan sayısındaki en büyük değişiklik (+8) ile Almanya'da ve (+11) ile Fransa'da görülmüştür. Almanya'da Doğu Almanlar kötümserlik sıralamasında %15'lik bir artış kaydetmiştir.[315]

Almanya'da işsizlik oranlarının artması 1990'ların sonunda pek çok problemi de beraberinde getirmiştir. Almanya'nın Siemens ve Commerzbank gibi büyük firmaları personellerinin oldukça büyük bir bölümünü işten çıkarmıştır. Ayrıca, Krich'inde içinde bulunduğu bir dizi büyük şirketler yine bu dönemde iflas etmişlerdir.[316] Bu gelişmelerin sonucu olarak Hristiyan Demokratların o dönemdeki lideri Edmund Stoiber Şansölye Schröder'i ülkeye büyük ölçüde göçmen kabul ederek ulusal güvenliği ve ekonomiyi tehlikeye sokmakla itham etmiştir. Almanya'da 4 milyon vatandaşın işsiz olduğunu ve ülkeye göçmenlerin kabulünü vaad eden reformları sona erdireceğini açıklamıştır.[317] Bu dönemde, ekonomik sıkıntılar sadece Almanya'da değil Avrupa'nın diğer ülkelerinde de görülmüş ve Fransa'nın Alcatel'i, Almanya'nın Deutch Telecom'u ve Siemens'i ve İtalya'nın Fiat'ı gibi Avrupa'nın önde gelen birçok firması girdikleri ekonomik sıkıntılar yüzünden yaklaşık 250.000 çalışanını işten çıkarmak zorunda kalmışlardır.

315 STANDARD EUROBAROMETER 60: "Public Opinion in the European Union, Autumn 2003", giriş: 16 Mart 2004. URL:http://europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/eb/eb60/eb60_rapport_standard_en.pdf

316 NTVMSNBC (a), "Almanya'da İşsizlik Alarm Veriyor", giriş: 30 Ekim 2002. URL: http://www.ntvmsnbc.com/news/168258.asp

317 NTVMSNBC (b), "Alman Sağında Göçmen Karşıtı Strateji", giriş: 30 Ekim 2002. URL: http://www.ntvmsnbc.com/news/176266.asp

Tablo 3.4. AB'nin 15 Üye Devletindeki İşsizlik Oranları (15+ işgücü %)

Ülke	199 3	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	200 3	200 4
Almanya	7.7	8.3	8.0	8.5	9.1	8.8	7.9	7.2	7.4	8.2	9.0	9.5
Avusturya	4.0	3.8	3.9	4.4	4.4	4.5	3.9	3.7	3.6	4.2	4.3	4.5
Belçika	8.6	9.8	9.7	9.5	9.2	9.3	8.6	6.9	6.7	7.3	8.0	7.8
Danimarka	9.6	7.7	6.7	6.3	5.2	4.9	4.8	4.4	4.3	4.6	5.6	5.4
Finlandiya	16.3	16.6	15.4	14.6	12.7	11.4	10.2	9.8	9.1	9.1	9.0	8.8
Fransa	11.1	11.7	11.1	11.6	11.5	11.1	10.5	9.1	8.4	8.9	9.5	9.7
Hollanda	6.2	6.8	6.6	6.0	4.9	3.8	3.2	2.8	2.2	2.8	3.7	4.6
Irlanda	15.6	14.3	12.3	11.7	9.9	7.5	5.6	4.3	3.9	4.3	4.6	4.5
İtalya	10.1	10.6	11.2	11.2	11.3	11.3	10.9	10.1	9.1	8.6	8.4	8.0
İngiltere	10.0	9.3	8.5	8.0	6.9	6.2	5.9	5.4	5.0	5.1	4.9	4.7
İspanya	18.6	19.8	18.8	18.2	17.1	15.3	12.9	11.5	10.7	11.5	11.5	11.0
İsveç	9.1	9.4	8.8	9.6	9.9	8.2	6.7	5.6	4.9	4.9	5.6	6.3
Lüksemburg	2.6	3.2	2.9	2.9	2.7	2.7	2.4	2.3	2.1	2.8	3.7	4.6
Portekiz	5.6	6.9	7.3	7.3	6.8	5.1	4.5	4.1	4.0	5.0	6.3	6.7
Yunanistan	8.6	8.9	9.2	9.6	9.8	10.9	12.0	11.3	10.8	10.3	9.7	10.5
AB-15	10.0	10.4	10.0	10.1	9.8	9.3	8.5	7.6	7.2	7.6	8.0	8.1

Kaynak: Employment in Europe 2005, Eurostat, AB İşgücü Anketi ve Ulusal Raporlar (EU Labour Force Survey and National Accounts)

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi 1990'lı yılların işsizlikle mücadelede pek de verimli geçmediği ortadadır. Ancak verilere bakılarak bazı ülkelerde 2000'ler itibari ile işsizlik oranlarında düşüş gözlemlenmektedir. Aşırı sağ partiler, 1990'lı yıllardaki hemen hemen tüm Avrupa Birliği üye devletlerinde tecrübe edilen kötü ekonomik koşullardan faydalanarak bu koşulların sorumlusu olarak mevcut hükümetleri göstermiş ve bu durumdan onların başarısız işsizlik ve göç politikalarının sebep olduğu iddiasını ortaya atarak bu durumu kendi lehlerine çevirmişlerdir. Ancak, Almanya gibi bazı ülkelerde bu beklenen sonucu vermemiştir. Örneğin, bahsi geçen ekonomik koşullarda kazanması muhtemel gözükmeyen Schröder'in, 2002 yılında yapılan seçimlerden başarı ile çıkması herkes için sürpriz olmuştur. Schröder'in zaferinin arkasında yatan başlıca sebeplerinden biri seçim kampanyalarının ilk gününden son gününe kadar sürdürdüğü sosyal güvenlik politikalarının korunması söylemi olmuştur. Ayrıca, Fransız Telecom'un çekilmesi sonucu iflas

ile sonuçlanması muhtemel Alman GSM ağı Mobilcom'un iflasa gitmesini, 400 milyon Euro temin ederek önlemiş ve 5500 Mobilcom çalışanının işlerini garanti altına almıştır. Diğer bir deyişle, Schröder hükümeti kaynaklarını önde gelen firmalar için kullanarak böyle bir ortamda bu firmaları iflasa gitmekten kurtarmıştır. Schröder hükümetinin Irak savaşına karşıt duruşu ve sel felaketinin sebep olduğu zararları hafifletmek için aldığı acil önlemler de bu zaferdeki etkisi olan diğer faktörler olmuştur. Kazanması muhtemel bakılan ve göç karşıtı politikaları ile tanınan Hıristiyan Demokratlar %38.5 oy alırken Sosyal Demokratlar %39.5 oy alarak seçimi kazanmışlardır.[318]

Ancak, bu süregelen ve büyüyerek giden ekonomik problemler nedeni ile Almanya'da yapılan bir sonraki genel seçimde Sosyal Demokratlar ve Schröder'in seçimlerden başarıyla çıkabilme şansı ortadan kalkmıştır. Aşırı sağın göç karşıtı söylemlerini benimseyen Hıristiyan Demokratlar, yabancıların mevcudiyetini ekonomik durgunluğun ve gerilemenin başlıca sebebi olarak gördüklerinden böyle bir durumda alınabilecek en iyi önlem olarak ekonomik gerileme dönemlerinde ülkelerine gerçekleştirilen göçü durdurmak olduğunu belirtmişlerdir. Parti kampanyalarında da sık sık ülkelerindeki kötü ekonomik koşulları öne sürerek bu durumdan parti kampanyaları boyunca faydalanma yoluna gitmişlerdir. Sonuç olarak Almanya'da süre gelen ekonomik problemlerden ötürü "bu zafer çok uzun sürmeyecektir" öngörüsü doğru çıkmış ve Angela Merker'in göçmen karşıtlığı ile de bilinen Hıristiyan Demokratları 18 Eylül 2005 seçimlerinden başarıyla çıkmışlardır. Bu sonuçta, diğer AB üye devletlerinin aksine Almanya'nın 2000'li yıllarda da kendini toparlayamayan ekonomisinin etkisi de oldukça büyük olmuştur.

318 NTVMSNBC (c), "Tercih Sosyal Politikalardan Yana", giriş: 30 Ekim 2002. URL: http://www.ntvmsnbc.com/news/178106.asp; Radikal, Volume: 2173, Year 6, 24.9.2002

2003 yılında yapılmış olan Standard Eurobarometer (60) araştırmasına göre ankete katılanlarca verilen oyların %42'si işsizliği AB üyesi devletlerdeki en önemli iki sorundan birisi olarak göstermiştir. Kötümserlik derecesi ülkelerinin gelecek yıldaki ekonomik durumları ile ilgili 1992'den bu yana en yüksek seviyesine varmış olup hemen hemen her iki vatandaştan biri 2004'te iş durumlarının daha kötüye gideceğine inanmıştır. İş durumunun gelecek yıl daha kötü olacağına inananların sayısı %47'e çıkarak 1996'dan bu yana ulaşılan en kötü sonuç olmuştur.[319] Sosyal haklar üzerinde yapılan kesintileri bu gidişata neden olan en önemli etkenlerden birisi olarak gösterebiliriz. Sosyal politikaların koruyucusu olarak bilinen Sol partilerin bu uygulamaları onlara oy kaybettirirken bu durumu sağ ve aşırı sağ partiler için avantaja çevirmiştir. Bugün sadece Almanya'da değil birçok AB üyesi devlette özellikle son dönemlerde uygulanan derinleşen AB bütünleşmesi bir taraftan, ekonomik küreselleşmenin getirdiği rekabet öte taraftan özellikle sosyal haklar konusunda baskı unsuru yaratarak hükümetlerin bu konuda kesintilere gitmelerine neden olmaktadır. Bu durum, seçimlerde kesinti yapan hükümetlerin oy kaybetmesine ve kötüye giden ekonomik koşullar nedeni ile işlerini kaybetme ve mevcut sosyal haklarını kaybetme korkusu içinde olanların oylarını aşırı sağ partilere veya onların göç karşıtı ve AB karşıtı söylemlerini benimseyen bazı merkez partilere vermelerine neden olmuştur.

Kessler ve Freeman'in Eurobarometer anketlerinden faydalanarak oluşturdukları ülke bazında göçmenler 'iş için kabul edilmemeli' diyenlerin yüzdeleri ve bu göçmenlerin hangi bölgelerden geldiğini gösteren aşağıda verilmiş olan tablo, AB üye devletlerindeki vatandaşların hiçte azımsanmayacak oranda göçmenlerin iş için ülkelerinde olmalarını istemediklerini gözler önüne sermekte-

319 EUROBAROMETER 60; 2003, URL

dir. Verilen tablolarda bu göçmenler, Akdeniz'in Güney'inden, Doğu Avrupa'dan gelenler, sığınmacı ve diğer Avrupalılar olarak sınıflandırılmışlardır. Bu tablolardaki oranlardan yola çıkarak diğer üç sınıfa göre Avrupalı olan göçmenlerin nispeten daha az oranda tepki ile karşılaştıklarını ve daha kabul edilebilir olduklarını söyleyebiliriz.

Tablo 3.5. Akdeniz'in Güneyinden ve Doğu Avrupa Ülkelerinden Göçmenler 'İş İçin Kabul Edilmemeli'Diyenlerin Ülke bazında % Olarak Oranları, 1991-2000

	Akdeniz'in Güneyi'nden göçmenler					Doğu Avrupa'dan göçmenler				
Ülke	1991	1992	1993	1997	2000	1991	1992	1993	1997	2000
Almanya	24.9	29.2	25.1	26.3	29.5	25.6	31.7	33.7	37.0	21.8
Avusturya	-	-	-	28.4	11.5	-	-	-	31.4	8.8
Belçika	33.6	32.6	31.7	37.6	30.4	27.2	27.1	28.1	36.8	26.7
Danimarka	25.3	36.5	30.3	25.6	8.1	19.1	29.2	26.3	18.3	5.0
Finlandiya	-	-	-	10.1	11.4	-	-	-	12.2	8.0
Fransa	33.0	33.8	37.1	29.4	20.7	21.8	24.2	29.0	26.4	12.7
Hollanda	28.2	34.1	23.4	21.4	16.2	22.2	28.6	23.3	20.5	12.8
Irlanda	11.6	9.8	12.9	9.7	11.7	13.3	10.4	12.5	10.1	9.9
İtalya	15.3	14.3	16.3	11.6	9.6	15.2	13.5	17.1	12.6	8.9
İngiltere	25.6	27.1	27.7	24.7	17.4	23.0	25.6	27.9	25.4	16.6
İspanya	6.8	11.3	9.0	13.5	18.4	6.6	9.9	10.7	13.4	14.9
İsveç	-	-	-	23.0	7.7	-	-	-	7.4	3.7
Lüksemburg	17.2	21.0	18.2	17.2	26.3	15.7	23.4	18.9	25.7	20.2
Portekiz	10.9	9.5	12.9	6.0	5.2	8.6	7.2	9.8	4.3	2.4
Yunanistan	26.2	27.8	31.6	29.4	19.5	23.6	30.1	31.3	30.3	14.9
AB-15	22.1	24.5	23.5	21.4	16.8	19.3	22.5	23.5	21.8	13.0

Kaynak: Kessler & Freeman; 2005.

Tablo 3.6. Sığınmacılar ve Diğer Avrupa Ülkelerinden Olan Göçmenler 'İş İçin Kabul Edilmemeli'Diyenlerin Ülke bazında % Olarak Oranları, 1991-2000

	Sığınmacılar					Diğer Avrupalılar		
Ülke	1991	1992	1993	1997	2000	1993	1997	2000
Almanya	23.8	25.0	20.8	20.7	15.1	15.8	15.5	13.7
Avusturya	-	-	-	15.1	5.7	-	16.4	6.3
Belçika	28.8	28.5	24.5	32.2	20.1	16.3	14.6	12.8
Danimarka	8.1	10.2	7.5	12.1	2.6	6.8	4.7	1.2
Finlandiya	-	-	-	11.0	9.4	-	3..9	4.7
Fransa	23.6	29.2	29.9	21.1	12.3	18.4	13.7	6.4
Hollanda	15.7	17.7	10.7	8.5	6.6	15.9	15.9	10.9
İrlanda	18.0	13.4	16.1	11.5	6.9	6.0	4.1	4.7
İtalya	15.1	17.0	18.3	13.3	7.8	10.1	6.0	3.4
İngiltere	19.9	20.0	19.4	25.2	17.7	19.1	17.0	14.0
İspanya	7.0	9.5	11.1	12.8	12.6	4.9	7.2	6.3
İsveç	-	-	-	8.8	4.1	-	2.1	2.3
Lüksemburg	12.8	19.4	10.9	21.4	12.4	8.6	14.9	5.9
Portekiz	7.3	8.2	7.1	4.3	2.4	5.0	1.7	1.0
Yunanistan	18.3	19.2	24.2	24.3	24.5	18.7	15.8	5.9
AB-15	17.3	18.6	17.3	16.5	11.0	12.7	10.6	7.2

Kaynak: Kessler & Freeman; 2005.

Özellikle, 1990'lı yıllarda ve bazı AB üye devletlerinde 2000'li yılların başlarında da devam eden ekonomik sıkıntılar, AB üye devletlerindeki artan milliyetçiliğe destekleyici etkisi olan faktörlerden birisi olarak karşımıza çıkmıştır. Sonuç olarak, büyük ölçüdeki göçler sonrasında gerçekleşen ekonomik gerileme ve sosyal değişikliklerden dolayı ortaya çıkan ekonomik problemler üye devletlerin rahatını bozduğu, kurumsal olarak aşırı yüklendiğini ve kaynak zorluğu içerisine girdiği algılamasına neden olmuştur. Sosyal güvenliğe bir tehdit olarak algılanan bu problemler doğrudan göçmenlerin mevcudiyetine bağlanmıştır.[320] Ancak, göçmenlerin refah devletine katkıda mı bulundukları yoksa kamu kurumlarının verimliliğini azalttıkları, suç ve düzensizliği arttırdıkları mı doğrudur bilinmez

320 Heisler& Henry; 1993, s. 157

ama gerçek aşırı sağ milliyetçi partiler gibi siyasi fırsatçılar tarafından kolayca istismar edilebilecek bir konu olmasıdır. Aşırı sağın yabancıların refah devleti üzerinde yarattığı yükü kaldırarak kendi vatandaşına refah sağlama vaadine dayalı bu refah devleti anlayışı "yabancı düşmanı refah devleti şövenizmi" olarak da adlandırılmaktadır.[321] "Refah devleti şövenizmi" (*welfare state chauvanism)* olarak adlandırılan refah devleti hizmetlerinin sadece o ülkenin kendi toplumuna sağlanan hizmetler olarak sınırlandırılması gerekliliğini ortaya atan görüş, özellikle de gelir düzeyi düşük olan seçmenlerin ve sosyal yardımlardan faydalanan ve bunu göçmenler ve derinleşen AB bütünleşmesi yüzünden kaybetme korkusu yaşayanların tepki oylarını aşırı sağ partilere vermesine neden olmuştur. Aşırı sağ milliyetçi partilere oy vermeleri, kendi yaşam standardlarını muhafaza etme adına halkın bu kesiminin endişelerini gözler önüne sermektedir.[322] Bu endişe belirsizliklerin hakim olduğu Soğuk Savaş sonrası dönemde aşırı sağ milliyetçi partilerin bu bağlamdaki tepki oylarını almalarını sağlamış ve bazı AB üye devletlerinde daha önce tecrübe etmedikleri başarıları elde etmelerine yardımcı olmuştur.

3.5. Komünizmin Çöküşü İle Kan Kaybeden Sol

Soğuk Savaş döneminde önceki bölümde de bahsedildiği gibi pek çok batı Avrupa ülkesinde kapitalist ekonomik sistemi korumak adına refah politikaları benimsenmiş ve bu politikalarla çıkabilecek hem bir devrimci sosyalizmin hem de evrimci bir sosyalizmin önüne geçmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda, uygulanan ulusal Keynezyen politikalar da refah devleti politikalarını kolaylaştırmıştır. An-

321 Hainsworth; 1992, s. 12
322 Betz; 1994, s. 173

cak, 1970'li yıllarda başlayan bir takım değişiklikler - 1971 yılında ABD para biriminin devalüasyonu, 1973 ve 1979 petrol fiyatlarındaki artış nedeni ile ortaya çıkan ekonomik krizler, Japonya ve yeni endüstrileşmeye başlayan Doğu Asya ülkelerinin getirdiği rekabet ortamı - AET üzerinde büyük bir baskı yaratarak 1986 yılı itibari ile ticari dengesini bozmuştur.[323]

Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Varşova Paktı'nın sona ermesi ile Soğuk Savaş'ın sona ermesi komünizmi bir tehdit olmaktan çıkarmış ve Komünizmin önüne geçmek için ona karşı geliştirilen refah politikalarında kısıtlamalara gitmeyi mümkün kılmaya başlamıştır. Maastricht Antlaşması ile Maastricht kriterlerinin kabul edilmesi ve Avrupa Parasal Birliğine (APB) doğru yol alınması Batı Avrupa sosyal demokrasilerinde önemli yeri olan ulusal Keynezyen ekonomik politikaların bırakılmasına neden olmuştur. Parasal Birliği başlatmak için belirlenen tarihe uymak adına AB hükümetlerinin ilk yaptığı uygulama kamu harcamalarında kesintiye gitmek olmuştur. O dönemin sosyalist hükümetleri de uyguladıkları refah politikalarından feragat etmeye, sağlık, eğitim, işsizlik harcamaları gibi birçok sosyal faydalardan kesintiye gitmeye veya tamamen kaldırmaya yönelik kararlar almışlardır. Örneğin, İtalyan Sosyalist Parti'nin başbakanı, Amato, 1992 yılında uyguladığı programla sağlık harcamalarında, emekli maaşlarında ve yerel harcamalarda kısıntılar yapmıştır. Benzer bir program Hollanda'da uygulanmış ve eğitim, ev, toplu taşıma harcamaları için yapılan devlet yardımları kesilmiştir. AB'nin en yüksek işsizlik oranına sahip ülkesi İspanya'da ise, Felipe Gonzales'in o dönemdeki Sosyalist hükümeti işsizlik ücretlerine kesinti getirmeye yönelik bir planı ortaya atmıştır. Yine 1990'ların başında, Fransa'daki Sosyalist hükümet de aynı şekilde kamu harcamalarında kesinti yolunu tercih etmiştir. Tüm

323 Hudson; 2000, s. 67

bu kararlar, Maastricht kriterlerine uyabilmek adına alınmış kararlar olup bu durum kriterlere uyabilmeye çalışan birçok AB üyesi devlette yaygın bir şekilde uygulanmıştır.[324]

Ancak Parasal Birlik adına gerçekleştirilen ve hükümetlerin sosyal harcamalardan kesintilere gitmesine neden olan bu gelişmelere karşısında halk pek de sessiz kalmamış ve çok geçmeden halktan karşıt sesler gelmeye başlamıştır. Maastricht ile belirlenen tarih yaklaştıkça hükümetlerin uyguladıkları kamu harcamalarındaki kısıtlama politikaları beraberinde grevleri getirmiştir. İtalya'da, 1994 Kasım'ında Roma'da bir buçuk milyon kişinin yer aldığı devletin planladığı refah harcamaları kesintisine karşı bir gösteri düzenlenmiştir. Almanya'da, kamu sektörlerinden başlayarak çeşitli sektörlere yayılan grevler yapılmıştır. 1995 yılında, Fransa'da aynı şekilde gösteriler ve grevler gerçekleştirilmiştir. Tepkiler sadece grevlerle kalmayıp zaman içerisinde kendini yapılan seçimlerde tepki oyları olarak göstermeye başlamıştır. Elbette bundan refah devleti politikalarından kesintilere giden Sosyalist hükümetler de nasiblerini almıştır. Örneğin, 1993 yılında gerçekleştirilen Fransa seçimlerinde, Mitterrand'ın Sosyalist Partisinin aldığı oy oranı %16'lara düşmüştür. İtalya'nın 1994 genel seçimlerinde Sosyalist Parti silinmiştir. 1993 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerinde İspanya'daki Sosyalist parti meclisteki çoğunluğunu kaybetmiştir. 1995 yılındaki Belçika seçimlerinde de benzer gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler sonucunda, tüm Avrupa'da neo-liberal politikaları benimseyen Avrososyalistlerin durumu zayıflamıştır.[325]

Keynezyen ekonomik politikaları bırakış ve Neo-liberal politikalara geçiş, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Komünizmin yıkılması Marksizm ve Keynezyanizm gibi teorilerin kullanılabilirliliği-

324 Hudson; 2000, s. 71
325 Hudson; 2000, s. 72

ni Sol partiler için olanaksız hale getirmiştir. Tüm bu gelişmeler sonucunda, hem sol ve hem sağ partiler tarafından uygulanan politikalar benzer bir hal aldığından siyasi farklılıklar azalarak Avrupa'da milliyetçi ideolojiyi kullanan aşırı sağ milliyetçi partilerin yükselişine sebep olmuştur. Popülist, milliyetçi aşırı sağ partiler milliyetçiliği ideoloji olarak istismar ederken, Komünizmin çöküşü ile güven kaybeden sol kanat partiler net bir muhalefet sunmakta aciz kalmışlardır. Siyasetçilere olan güvensizlik, siyasi kurumlardan uzaklaşma, hükümetlerde yer alan sol partilerin refah politikaları üzerine verdikleri sözler dışında hareket etmeleri popülist eğilimler için verimli bir alan sağlayarak bir taraftan Le Pen'in Ulusal Cephesi gibi aşırı sağ popülist bir partiye eski Komünist seçmenlerden oyların gelmesine diğer taraftan da Yunan sosyalist partisi PASOK'un milliyetçi kartını oynayarak oy kazanmaya çalışmasına neden olmuştur.[326]

Bu durum solun, 1970'lerin ortalarından itibaren merkez sağ ve aşırı sağ partilere karşı tutundukları, zayıf ve liberal minimal devlet için 'daha fazla özgürlük, daha az devlet' pozisyonunu zayıflatmış, bunun sonucunda düş kırıklığına uğrayan birçok geleneksel düşük sınıf seçmen yüzünü sosyal demokratlardan farklı bir yöne doğru çevirmişlerdir.[327] Fransa'da ana muhalefet partisi olan Sosyalistler, Fransa'nın iki büyük meselesi olan işsizlik ve göç ile ilgili siyasi alternatif oluşturma ve aynı zamanda kanun dışı göçü frenleme adına bir şeyler yapmakta başarılı olamamışlardır. Solun işsizliği azaltma yönünde ekonomik ve sosyal politikalar geliştirebileceğine olan inançlar kaybolduğundan tepki oyları sağ partilere gitmiştir. Örneğin, Fransa'da halkın büyük bir kesiminde %12-14 arasındaki işsizlik oranı göçmenlerin mevcudiyetine bağlanmıştır.[328]

326 Kaldor; 1996, s.51
327 Helbling; 1997, s. 245
328 ADL (Anti-Defamation League) (b), "Jean-Marie Le Pen: A Right-Wing Extremist and His Party", giriş: 13 Eylül 2002. URL: http://www.adl.org/-international/LePen-4-support.asp

Fransız Solu, 1993'deki yenilgisinin ardından Lionel Jospin'in 1997'de zaferi ile karşılaşmış ancak bu uzun sürmemiş ve 21 Nisan 2002 cumhurbaşkanlık seçimlerinde Le Pen sürpriz bir zafer kazanarak Chirac'ın arkasından ikinci gelmiş ve birinci olacağı düşünülen Sosyalist Başbakan Lionel Jospin'in ikinci tur seçimlere katılacak oy oranını yakalayamaması cumhurbaşkanlığı umutlarının suya düşmesine neden olmuştur.[329] Fransız halkı, solu ve sosyalist partileri desteklemeyerek tepkilerini göstermişlerdir. 5,000,000 Fransız vatandaşının Le Pen için oy kullandığı göz önünde bulundurulursa tepki oylarının bir çoğunun ideolojik olarak Le Pen'i desteklemeseler de Le Pen'e gitti yorumu yapılabilir.[330] Bunun arkasında yatan sebepler olarak, sol partilerin kendilerini yenileyememiş olması, ekonomik küreselleşmeye ve onun reformlarını yani ekonomide rekabeti ve verimliliği artıracak reformları gerçekleştirememiş olması iddiaları yatmaktadır.[331]

Özet olarak, sol kanat partilerin 1980'lerde AB üye devletlerindeki hükümetlerde yer aldıklarını ancak başarısız idareleri özellikle işsizlik ve göç ile savaştaki ki - bu iki mesele bugün Avrupa'nın en önemli iki meselesidir - seçmenlerin hükümet için yeni alternatifler aramasına neden olmuştur. Sol partiler bu dönemde siyaset arenasından tamamen silindiler gibi iddialı söylemler yanlış olmakla beraber bu dönemde Sol partilerin zayıfladığını söylemek daha anlamlı olur. 'Yeni Sol' adı altında pek çok Batı Avrupa ülkesindeki sol partiler feministleri, çevrecileri içine katmıştır. Batı Avrupa'da eski komünist partiler ya ortadan kaybolmuşlar ya da İtalyan

329 ADL (Anti-Defamation League) (c), "Backgrounder: Jean-Marie Le Pen and the National Front", giriş: 13 Eylül 2002. URL: http://www.adl.org/international/le-pen_new.asp; Sassoon, Donald. (1997), *Looking Left: European Socialism After the Cold War*, London: Tauris., s. 16

330 E-GRAMMES (c), "Europe of the Nations Awakens", giriş: September, 13, 2002. URL: http://www.e-grammes.gr/2002/04/europe_nations.htm, 13 Eylül 2002

331 Özdemir; 2004, s. 189

Komünist Partisi'nde olduğu gibi 1989 sonrasında sosyal demokrat partiler şeklini almışlardır.[332]

Sol partiler, geleneksel olarak milliyetçiliğin aşırı şekli olan ırkçılık karşıtlığı ile özdeşleştirilmiştir. Ancak, birçok sol yapının zaman içerisinde ve daha önce bahsedilen faktörlerinde etkisi ile çözülmesi veya parçalanması Solun ırkçılık karşıtı hareketinin canlılığını yitirmesine neden olmuştur. İnsanların eşitliği ve evrenselcilik fikirlerini ortaya atan Aydınlanmanın bazı filazofları aslında ilk ırkçılık karşıtı görüşleri de ortaya atmışlardır.[333] Ancak, bugüne baktığımızda Fransız Solunun bu değerlere sahip çıkmakta aciz kaldığına ve bu değerlerin ortaya atıldığı bir Fransa'da ayrımcılıkların ayuka çıktığına özellikle son zamanlarda yaşanan olaylarda açıkça gözlemlemek mümkündür. Fransız Polisinin iki Cezayirli gencin ölümüne neden olması ile patlak veren ve daha sonra yabancıların yoğun olarak yaşadığı diğer Avrupa şehirlerine de taşarak bir çeşit ayaklanma şeklini alan olaylar silsilesi bu ayrımcılık politikasının bir sonucu olarak ortaya çıkmış bir gelişmedir.

Donald Sassoon, Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Sosyalizmini incelediği kitabında, komünizmin çöküşünün tektipleşmeye doğru bir eğilimi başlattığı iddiasını ortaya atmaktadır. Ona göre, bunun nedeni siyasi belirsizliğin politikaları tektipleşetirmeye yönlendirdiği bu yüzden de sol partilerin sağ partiler ile benzerlikler göstermeye başladığı iddiasıdır. Sassoon'a göre, komünizm sonrasında belirsizlik ortamı oluşmuştur. Ancak tektipleşmeye doğru eğilim komünizmin sona ermesinden önce başlamıştır. Avrupa'nın ulusal Keynezyan politikalardan vazgeçip neoliberal politiklara geçmesi Komünizmin Kapitalizme karşı en etkili model olarak kaybetmesi diğer bir deyişle bu çifte çöküş piyasanın serbestleşmesini destekleyenle-

332 Hudson; 2000, s. 7, 8

333 Lloyd, Cathie, "Evrenselcilik ve Farklılık: İngiltere ve Fransa'da Irkçılık Karşıtlığının Bunalımı" in Ali Rattansi ve Sallie Westwood Batı Cephesinde Irkçılık, Modernite ve Kimlik, İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1997, s. 269

rin ideolojik başarısı olarak yorumlanmaktadır Sassoon'a göre, hem geleneksel sosyal demokrat partiler hem muhafazakar partiler neo-liberal politikalar etrafında birleşmiştir. Tam istihdam ve refah devleti üzerine kurulu ulusal sosyal demokrasiyi, ekonomik küreselleşme önemli ölçüde etkilemiş ve Solu bu geleneğinden uzaklaştırmıştır. Bu bağlamda, ekonomik küreselleşme sadece Sol partileri değil ayrıca Sağ partilerle ve Sol partileri birbirine yakınlaştırmıştır. 1950 ve 1960'lı yıllarda tam istihdamın olduğu refah devleti politikaları 1990'larda değişmeye başlamıştır. Sadece ekonomik küreselleşme değil ayrıca Avrupa Parasal Birliği doğrultusunda gerçekleştirmeleri gereken Maastricht Kriterleri de Sol üzerinde bir başka baskı unsuru olarak Sol Partilerin 1930'larda benimsedikleri savunmacı startejilerine geri dönmelerine neden olmuştur.

Eski Demir Perde ülkelerinde Komünizmin çökmesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılması, ideolojik açıdan Solu hem dayanıksız hem de onları diğer partilerden ayırd edilebilecekleri sloganlardan mahrum bırakmıştır. Bu da hangi parti olursa olsun sağ ya da sol birçok siyasetçinin aynı şeyleri tekrarlamasına neden olmuş bunun ürünü olarak da benzer sloganlar ortaya çıkmıştır; enflasyon yok, düşük vergi, iyi kamu hizmeti vb. Diğer bir deyişle, yol göstericilerinden mahrum olmaları Sol partilerin bu dönemde daha savunmacı bir strateji benimsemelerine neden olmuştur. Bugün Solu daha önceki 'Kapitalizmi sona erdirmek' gibi radikal perspektiflerinden ayrıldığını ve daha savunmacı bir pozisyon benimsediğine tanık olmaktayız. Bu savunmacı pozisyonda geçmişteki kazanımları korumak, Kapitalizmin altında sosyal hayatı iyileştirmek, sosyal ve medeni hakları geliştirmek gibi politikaları izlediklerini görmekteyiz.[334]

İlk bölümlerde de bahsedildiği gibi milliyetçilik ideolojisi tarih boyunca Komünizm ve Marksizmin uluslararasıcı ve ulusların ye-

334 Sassoon; 1997, s. 2, 3, 4, 11, 14, 15, 16

rine sınıfın baz alındığı ideolojisinden ötürü Komünistleri ulusun içindeki düşman olarak damgalamış ve karşı olmuştur. Örneğin, Yunanistan'ın Hellenic Front'u, Fransız aşırı sağının lideri Le Pen ve partisi Ulusal Cephe (FN)'nin 'Sol ve Amerikan hegemonyasına karşı duran milletlerin Avrupasının' inşasına yönelik çalışmalarını destekleyerek, Fransız aşırı sağ partisi ile aynı görüşte olduğuna bir kez daha vurgu yapmıştır.[335] Sol ise milliyetçilik karşıtı bir görüşü benimsemiştir. Komünizmin çökmesi ile kan kaybeden sol partilerin bu durumu bu partilerin ellerini zayıflatırken aşırı sağ partilere fayda sağlamıştır. Solun kan kaybetmesini fırsat bilen aşırı sağ milliyetçi partiler bu boşluğu doldurmayı ve AB üye devletlerindeki yerel ve genel seçimlerde tepki oylarını almayı başarmışlardır. O yüzden solun kan kaybetmesi de aşırı sağ milliyetçi partilerin oylarını arttırmalarına bu dönemde destek olan önemli etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.6. Avrupa Genelinde Suç Oranlarında Artış ve Bunun Göçmenlere Bağlanması

Artan işsizlik, kaynakların tükenmesi ve gelir düzeyindeki uçurumlar hem suçların artmasına hem de karaborsa, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi ağların oluşmasına yönelik uygun bir ortam sağlamıştır.[336] Diğer bir deyişle, ekonomide yaşanan sıkıntılar ve refah devletindeki bozulmalar AB üye devletlerinde suç oranlarının artmasına neden olmuştur. Çoğu AB üyesi devletteki algılama ise yabancıların yani göçmenlerin bu suçlarla ilişkileri olduğuna yöneliktir.[337]

335 http://www.e-grammes.gr/index_en.html

336 Kaldor; 1996, s. 52

337 Tonry, Michael, 'Crime and Justice: A Review of Research' in Michael Tonry (eds.) *Ethnicity, Crime and Immigration: Comparative and Cross-National Perspectives,* (Chicago & London: The University of Chicago Press, 1997), s. 19

Bu bağlamda, birçok AB üyesi devlette suçlar ve bu suçların göçmenler ile arasındaki bağı analize etmek amacıyla bazı araştırmalar yapılmıştır. Bir çeşit ayrımcılık olan bu tip çalışmalara aslında Fransız Anayasası müsaade etmemektedir.[338] Ancak, bu durum Fransız vatandaşları için geçerli olup Fransız vatandaşları ile Fransız vatandaşı olmayan yabancılar arasında geçerli değildir. Dolayısıyla aşağıdaki verilen örnekte olduğu gibi Fransızlarla Fransız olmayanlar arasında bu araştırma yapılmış ve Fransa'daki mahkumların sayıları milliyetlerine göre gösterilmiştir:

Tablo 3.7. Fransa'daki Milliyetine Göre Yabancı Mahkum Sayısı, 1 Ocak 1995

	Sayılar	Oranlar
Toplam mahkumlar	51,623	100
Fransız	36,644	71,0
Avrupa Birliği	2,295	,4,
Diğer Avrupalılar	731	1,4
Cezayir	4,076	7,9
Fas	2,712	5,3
Tunus	1,096	2,1
Diğer Afrikalılar	2,383	4,6
Amerikalılar	443	0,9
Asyalı ve Okyanuslular	1,192	2,3
Devletsizler ve bilinmeyenler	46	0,1

Kaynak: Pierre Torunier, 1997, s. 541- Fransa İçişleri Bakanlığı'ndan alınmış veriler)

338 Fransız Anayasası, Fransız vatandaşları arasında dine, ırka ve etnik kökene dayalı bir ayrımcılığa müsaade etmemektedir.

Fransa'da yabancılar toplumun %6.3'ünü oluşturmaktadırlar. milyona tekabül eden bu yabancı nüfusun dağılımı şu şekilde- Portekizliler (650,000), Cezayirliler (614,000), Faslılar 0,000), İtalyanlar (250,000), İspanyollar (216,000), Tunuslular 0,000) ve Türkler (200, 000). Fransa'da 1993 yılında gerçekleş- lmiş bir araştırma ile yabancı toplulukların bireylerinin gerçek- :irdikleri suçlar analiz edilmiştir. Aşağıda detaylı bir şekilde ve- :n tabloda hangi suçların daha fazla hangi suçların daha az işlen- ;i görülmektedir. Yine Fransa'da yapılan bir başka araştırmaya :e, 1975-1995 yılları arasında yabancı mahkumların sayıları 3,2 artarak Fransız mahkumların sayısına kıyasla 1,7 kat daha :la bir artış göstermiştir. Mahkumların yaklaşık olarak yarısı üç ağrip ülkesindendir. Cezayirliler 4,076 mahkumla ilk sırada yer rken onları 2,712 mahkumla Faslılar ve 1,096 mahkumla Tunus- ar izlemektedir.[339]

Tablo 3.8. Fransa'da Kayda Geçmiş Suçlar ve Şüpheliler, 1993

	Kayda geçen Suçlar		Şüpheliler	
Suç	Sayıları	Yüzdeleri	Sayıları	Yüzdeleri
Tüm hırsızlıklar	2,640,417	68,1	275,726	39,9
Araba vemotorsiklet hırsızlığı	1,386,703	35,7	71,595	10,4
Beyaz yaka suçları	409,246	10.5	86,528	12,5
Karşılıksız çek suçları	162,401	4,2	18,177	2,6
Maksatlı kişisel suçlar	95,092	2,4	66,711	9,7
Ahlaki suçlar	26,569	0,7	15,521	2,2
Aile'yi görevlerin ihlali	31,103	0.8	25,124	3,6
Narkotik	64,841	1,7	59,852	8,7
Göç kanunları	49,777	1,3	45,415	6,6
Mülkü tahrip etmek ve bozmak	419,961	10,8	39,891	5,8
Özel araçları tahrip etmek	269,931	7,0	14.142	2,0
Muhtelif suçlar	144.888	3,7	75,687	11,0
Toplam	3,881.894	100,0	690.455	100,0

Kaynak: Pierre Tournier; 1997, s. 528. Fransa İçişleri Bakanlığı'ndan alınmış veriler

39 Tournier, Pierre, 'Natinality, Crime and Criminal Justice in France' in Michael onry (eds.) *Ethnicity, crime and immigration: Comparative and Cross-National erspectives*, (Chicago & London: The University of Chicago, 1997), s. 541

1993 yılında yapılan bu araştırmaya göre, yaklaşık olarak her üç yabancı şüpheliden birisi (%32) göç kanunlarını ihlal ile suçlanmışlardır. 1973 yılında yabancı suçluların sayısı 81,846 ve bunların 5699'u göç kanunlarının ihlal etmiş iken 1993'e gelindiğinde yabancı şüpheli sayısı 136,799'a çıkmış ve bunların 43,723'ü göç kanunlarını ihlalden suçlanmışlardır. 1991 suç kayıtlarına göre ceza görmüş Fransız vatandaşlarının sayısı 435,652 iken yabancıların sayısı 81,737 olarak verilmiştir. Bu durumda cezalandırılmış suçluların %78,1'ini Fransız vatandaşları, %14,7'sini yabancılar oluşturmuştur. Yabancılar arasındaki en yüksek suç oranı göç kanunlarının ihlalinde (%40,6) görülmüş olup bunu narkotik suçları (%28,2) izlemektedir. Bu suçların en önemli özellikleri transnasyonel özelliklere sahip olmalarıdır. Diğer adi suçların yabancılar arasında işleniş oranları bu iki suça kıyasla daha azdır. Göç kanunlarının ihlali konulu suçlar hariç yabancıların diğer suç işleme oranları 1993 yılında %14 olarak verilmiştir. Yabancıların toplam nüfusun %6'sını oluşturduğu düşünüldüğünde suç ve yabancılar bağlantısı önemli bir konumdadır. Ancak, bu verilerden yola çıkarak böyle bir sonuca varmak da ne kadar doğru olur o da sorgulanması gereken bir başka konudur. Fransız suçlulara nazaran yabancı suçluların oranlarını objektif olarak incelemek bazı yönlerden mümkün görünmemektedir. Örneğin, bir kurban yabancı bir şahıs tarafından bir suça maruz kaldığında şikayetini dosyalatmak ihtimali bir Fransız tarafından aynı suça maruz kaldığında aynı işleme tabii tutmasından daha muhtemeldir. Elbette bunun altında yabancı düşmanlığı veya ırkçı düşüncülerin yattığı gerçeği bulunmaktadır.[340]

Yine bu tip araştırmalardan biri olan ve 1993 yılında gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, Almanya'da suç işleyen kişilerin %33.6'sı yabancılar olarak çıkmıştır. Bu suçlar özellikle Polonyalı,

340 Tournier; 1997, s. 529, 530, 549

Türk, Yugoslavyalı ve Faslı göçmenlerce işlenmiştir. 1980'lerin ikinci yarısında yabancılar tarafından işlenilen suçlarda büyük bir artış olmuştur. Bu büyük artışın nedeni Polonya'dan, Yugoslavya'dan ve Fas'dan gelen yeni göç akımlarının olmasına bağlanmıştır. Göçmenler tarafından işlenen birçok suç mülkiyet suçları kapsamına girmesine rağmen tecavüz, hırsızlık ve cinayet gibi şiddet içeren suçların da zaman zaman göçmenler tarafından işlendiği gözlemlenmektedir. Göç ile ilgili suçların önemli bir kısmını izinleri olmaksızın ülkeye giriş yapmak için başvurdukları yollar oluşturmaktadır. Bu bağlamda işlenen dolandırıcılık ve evrakta sahtekarlık gibi suçlar Hintli ve Pakistanlı göçmenler arasında daha sık işlenen suçlar olarak karşımıza çıkmaktadır.[341]

İkinci grup olarak adlandırılan ve daha yüksek düzeyde mal mülk ve göç suçlarına karışan göçmenler, genellikle Polonyalı, Romanyalı, Bulgar ve Rus göçmenler olarak araştırmalarda belirlenmiştir. Üçüncü grup suçlular ise daha büyük pay mal mülk suçları ve daha yüksek derecede şiddet içeren suçları gerçekleştiren Türk göçmenler olarak belirlenmiştir. Dördüncü grubu ise uyuşturucu işinde olan Senegalli, Gambiyalı, Kolombiyalı, Faslı, İspanyol, İtalyan ve Türk göçmenler oluşturmuştur. Türkler arasındaki uyuşturucu işinde olanların kendilerini "Türk milliyeti" altında maskeleyen Kürtlerin olduğu araştırma sonucunda belirtilmiştir. Kürt gruplar Almanya'daki eroin pazarının çok büyük bir bölümüne sahiptir. Doğu Avrupa'daki Komünist rejimin ortadan kalkması sonrasında sınırların açılması turistler ve sığınmacılar tarafından işlenen mal mülk suçlarında önemli bir artışa neden olmuştur. Örneğin, Doğu Almanya sınırlar açıldıktan sonra büyük ölçüde hırsızlık olayları ile karşı karşıya kalmıştır.[342]

341 Albrecht; 1997, s. 54, 55
342 Albrecht; 1997, s. 61,62,63

1984 ve 1993 yılları arasında misafir işçiler tarafından işlenen suç oranlarında çok fazla bir değişim olmamıştır. (1984 yılında 100,000 kişiden 4246'sı iken bu oran 1993'de 100,000 kişiden 4339 olarak kayıtlara geçmiştir). Araştırmalar daha çok göçmenlerin nesilleri arasında suça karışma derecesinde önemli farklılıklara dikkat çekmektedir. Araştırma sonuçları, ikinci veya üçüncü nesil Almanya'da doğanlar veya büyüyenlerin ilk nesil işçi göçmenlere kıyasla çok daha fazla suç işlediklerini tespit etmiştir.[343] İlk nesil göçmenler, ev sahibi ülkenin yasalarına ev sahibi ülkenin vatandaşlarında daha fazla saygı gösteren bir topluluk olmuştur. Ancak, bu durum bu neslin çocukları veya torunları için geçerli bir durum değildir. Sebebine gelince, asimilasyon problemlerinden oldukça etkilenen ikinci ve üçüncü nesiller normalden daha fazla suç işlemeye eğilimli olmuş, bu durumda hapiste yatan göçmen sayısında önemli oranda artışa neden olmuştur.[344] Bunun bir diğer açıklaması ise ilk nesil göçmenlerin, ilk barınma ve tıbbi tedaviyi kapsayan iyi hayat koşullarında yaşama şansı olmasıdır. Oysa bunun aksine, ikinci ve üçüncü nesiller mahrumiyeti ve sosyoekonomik eşitsizlikleri tecrübe etmiş ve modern toplumların laik değerleri ile göçmen grupların geleneksel değerleri arasında birbiri ile çakışan beklentilerden etkilenmişlerdir. Göçmenlerin sosyal ve ekonomik bütünleşmesi üzerine yapılan bir araştırma göstermiştir ki Türklerin ve diğer göçmenlerin gelir, genel sosyoekonomik statü ve barınma koşullarının marjinal durumları son on yılda herhangi bir iyileşme göstermemiştir. Ev sahibi ülkenin vatandaşları ile göçmenler arasındaki maaş, barınma ve işsizlik farklılıkları yerini korumuştur. Dahası belli işçi statüsü ve gelir seviyesine verilen fakirlik sınırı altına düşme riski yabancılarda önemli ölçüde artmıştır.[345]

343 A.g.e., s. 63
344 Tonry; 1997, s. 19
345 Albrecht; 1997, s. 55, 56

Yabancılar tarafından işlenen suçlardaki artışa neden olan yukarıda bahsettiğimiz ekonomik sebeplere ilaveten göçmen gruplar arasındaki suçların şekillendirilmesine etki eden başka birçok faktör daha vardır. Bunlardan biri göçmen gruplar arasındaki kültürel farklılıklardır. Örneğin, Hollanda'da yaşayan Faslılarla Türkler aşağı yukarı benzer hayat tecrübelerine sahiptirler. Her iki göçmen grupta 1950-1973 yılları arasında misafir işçi olarak bu ülkeye gelmiş, ekonomik ve sosyal olarak dezavantajları olan, aile birleşme süreci veya doğal olarak nüfusları artmış göçmen gruplardır. Ancak, Türklerin Faslılara kıyasla daha az resmi suç oranları bulunmaktadır. Buna benzer karşıtlık sadece Hollanda da değil diğer Avrupa ülkelerinde de göze çarpmaktadır (Almanya vb.). Bu yüzden diyebiliriz ki yapısal anlamda benzer olarak yerleşmiş göçmenler arasındaki kültürel farklılıklar farklı suç modellerinin oluşmasına neden olmuştur.[346]

Göçmen gruplar arasındaki suçluluğu biçimlendiren bir diğer faktör ise ev sahibi ülkedeki sosyal refah devleti politikalarındaki farklılıklar olmuştur. Örneğin, İsveç'in sosyal refah devleti politikaları "ikinci nesil etki" yi azaltmıştır. Ahlberg (1996) tarafından geliştirilen birçok ulusal gruptan göçmeni kapsayan araştırma göstermiştir ki bir çok grup için suç oranları ikinci nesilde birinci nesile göre daha azdır, ancak ilgili suç oranlarındaki farklılıklar gruplar arasında aynı kalmıştır. Ancak, bir bütün olarak baktığımızda, İsveç'teki ikinci nesil suç oranları göçmen olmayan İsveç'lilere nazaran daha yüksek olduğunu görmekteyiz. Bazı ülkelerin göçmenlerin entearasyonuna yardım için ürettikleri politikaların ikinci ve üçüncü nesil göçmenler de dahil olmak üzere suç oranlarını azaltabildiği gözlemlenmiştir.[347]

346 Tonry; 1997, s. 23
347 A.g.e.

Artan suç oranları ve bunun bir şekilde göçmenlerle olan bağlantısı aşırı sağ partilerce parti sloganları ve söylemlerinde kullanılmıştır. Örneğin, Avusturya'nın aşırı sağ partisi, FPÖ partisinin eski lideri Jörg Haider, parti kampanyalarında göçmenleri aşağıdaki şekilde betimlemiştir:

> *"Buraya gelen Afrikalılar, uyuşturucu satıcıları ve gençliğimizin kanına giriyorlar; araba hırsızlığına konsantre olmuş Polonyalılarımız var; ev hırsızlığı uzmanları olan eski Yugoslavya'dan gelen insanlarımız var; eroin ticaretinde harika bir şekilde organize olmuş Türklerimiz var. Ve şantaj yapma ve saldırıp soymada uzman olan Rus-larımız var."*[348]

Fransa'da zamanın başbakanı, Balladur, ise Le Monde gazetesine 20 Nisan 1993 tarihinde verdiği bir demeçte göçmenlerle güvenlik arasında bir bağ olduğundan söz ederek uyuşturucu suçlarının yarısının yabancılar tarafından işlendiği iddiasına vurgu yapmıştır. Birçok aşırı sağ parti lideri de göçmenleri, anti-sosyal davranış biçimleri olan, hukuk ve düzenin genel bozulmasından sorumlu, kadın ve uyuşturucu satıcıları olarak karakterize etmişlerdir. Bu tarz söylemleri kullanarak Fransa'nın aşırı sağ partisi FN ve Almanya'nın aşırı sağ partisi REP göçmenlerin etnik olarak bu ülkelere bağlı olmadıklarından, dolayısıyla vatandaş olmadıkları ve bu yüzden de hiçbir hakkın onlara garanti edilme zorunluluğu olmadığı fikrini toplumda yaymak istemişlerdir. Tüm bunları söylerken aynı zamanda kendi ulusal kimliklerinin dışarıdan saldırı altında olduğu fikrini de vurgu yapmışlardır. [349] Bu tarz parti propagandalarını kullanan aşırı sağ partilerin seçmenleri, iş güvenliği ile ilgili endişelerini, bu bağlamda küreselleşmeyi ve bazen de AB'yi suçlama-

348 ADL (Anti-Defamation League) (a), "Joerg Haider: The Rise of an Austrian Extreme Rightist", giriş: 13 Eylül 2002. URL: http://www.adl.org/bac-kgrounders/joerg_haider.asp

349 Evans; 1996, s. 45

larını siyasi yozlaşmadan tiksinmeleri ile birleştirerek göçmenlerle suç arasında bir bağ olduğu fikrini de kabullenmişlerdir. Örneğin Le Pen'e oy verenlerin dörtte üçü, en korktukları konunun Fransa'daki sokak suçlarındaki artış olduğunu dile getirmişlerdir.

Sonuç itibari ile diyebiliriz ki AB üye devletlerinde yükselen yeni milliyetçilik üzerinde destekleyici etkisi olan başlıca sebeplerden bir tanesi de yukarıda bahsi geçen algılama ve bunun aşırı sağ partilerce seçim kampanyalarında kullanımı olmuştur. Bu tip istatistiki bilgilerin toplandığı ırk ve milliyet üzerinden araştırmaların dahi yapılması milliyetçiliğin hangi boyutlarda olduğunun bir göstergesidir. Bugün suç AB'nin en problemli meselesi olarak hala yerini korumaktadır. 2003 yılında gerçekleştirilmiş olan Eurobarometer (60) anketi göstermektedir ki bu sadece Almanların, Fransızların veya Hollandalıların meselesi değil aynı zamanda tüm AB üyesi devletlerin meselesidir. Bu ankete katılanların %28'i suçu, AB üye devletlerindeki iki önemli meseleden biri olarak göstermiş ve işsizlikten sonra ikinci konuma oturtmuştur.[350] Ancak, suçu milliyete indirgeyip bu bağlamda ele almak ne kadar doğrudur bilinmez ama aşırı sağ partilerce istismara açık bir konu olduğu kesindir. Yabancıları her vesile ile topluluklarına tehdit olarak gören ve onları günah keçisi olarak kullanma eğiliminde olan aşırı sağ partilere avantaj sağlayan bu tip araştırmalar, toplumun güvenlik endişesi duyan kitlelerinden oy almalarına yardımcı olmaktadır.

350 EUROBAROMETER(60); 2003, URL

3.7. Göçmenler Arasında İslami Köktendinciliğin Yayılması

İslam ve Hıristiyanlık daima komşu olarak, çoğunlukla rakip ve zaman zaman da düşman olarak hemen hemen 1400 yıl yan yana yaşamıştır. Zaman zaman tehdit olarak algılanan İslam'ın, tarihte Avrupa kıtasındaki varlığı batı medeniyetinin çöküşüne sebebiyet vermemiş tam aksine bu dönemde bilim, sanat, kültür ve felsefe dalındaki gelişmelere katkıda bulunmuştur. Bu gelişmeleri İslam, Hıristiyanlık ve Yahudilik arasındaki bu kendine özgü ve meyvelerini veren ortak yaşamın bir sonucu olarak açıklayabiliriz. Ancak, Hıristiyanlara pek de yabancı olmayan İslam kültürü bugünün Avrupa'sında Müslüman göçmen nüfusun da artması ile Avrupa'da yeni bir element ve yabancı olarak algılanmaya başlanmıştır.[351] Gerçi bu algılamayı zaman zaman tarihte de izlerine rastlayabileceğimiz algılamanın bugünkü yansıması olarak da yorumlayabiliriz.

Bu yabancılaşma, Komünizmin çöküşü ile hız kazanmıştır. Komünizm ile var olan Doğu-Batı eksenin ortadan kalkması ve İslam'ın kültürel farklılıklarının algılanması ve kökten-dinci şekillerinin ortaya çıkması, bu yönü Kuzey-Güney ekseni yönünü doğru çevirmiştir.[352]

Ayrıca, son yirmi yıl içerisinde meydana gelen birçok olay da Batı'da egemen imaj olan 'militan İslam'a destek sağlamıştır. Bu imaja destek sağlayan olaylardan bazıları şunlardır: İran Devrimi, Enver Sedat'a gerçekleştirilen suikast, Lübnan'daki rehine alma

351 Bugün Almanya'daki, Fransa'daki, Belçika'daki ve Hollanda'daki toplam nüfusun % 3-5' ini Müslümanlar oluşturmaktadır .(Karlsson, Ingmar, 'The Muslim Immigrants: A Bridge Between Two Cultures?' in Emrehan Zeybekoğlu and Bo Johansson (eds.) *Migration and Labour in Europe: Views from Turkey and Sweden*, (İstanbul: Şefik Matbaası, 2003), s. 11; Stone, Leonard A., 'Late Ottoman and Modern Turkish Perceptions of Europe: Continuity and Change' in *Turkish Studies*, Vol. 3, No. 2, Autumn 2002, s. 193, 194)

352 Jenkins & Copsey; 1996, s. 118

olayı, Salman Ruşdi olayı, Körfez Savaşı esnasında Saddam Hüseyin'in Batı'ya karşı cihat (*jihad*) çağrısı, Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanması, Mısır'daki Koptik Hıristiyanların öldürülmesi, Sudan'daki Hıristiyan kiliselerine yapılan bezdirme ve eziyet, ABD'ye gerçekleştirilen 11 Eylül terör saldırıları, onu takiben El-Kaide terör örgütü tarafından gerçekleştirilen İspanya'daki ve Londra'daki metro saldırıları vb. Siyasi İslamın 1970'lerin sonu itibari ile yükselişe geçmesi zaman içerisinde Avrupa'da yaşayan Müslüman nüfusun belli bölümlerinde radikalleşmelere neden olmuştur. Bu durum Avrupa'da İslami kökten-dinciliğin ihracından dolayı oluşan korku ve bunun iç güvenliğe getireceği tehdit ile birleşerek medyanın ilgi odağı haline gelmiştir.[353] Ayrıca, son yıllarda İslam ve terörün bir arada anılmasına neden olan yukarıda bahsi geçen terör saldırıları da bu radikalleşen gruplara şüphe ile bakılmasına olanak tanımıştır. Böyle bir ortamda, İslam Batı medeniyetinin başlıca değerlerine ters düşen her şey ile damgalanmış ve bu durum aşırı sağ milliyetçi partiler tarafından Müslüman göçmenlere karşı siyasi seferberlik aracı olarak kullanılmıştır.[354]

AB üye devletlerindeki artan Müslüman nüfusun mevcudiyeti, İslami kökten-dincilik korkusu ve bazı AB ülkelerindeki vatandaşların Müslümanların kolayca yerleşip bütünleşebileceği konusuna olan güvenlerindeki azalma ile birleşerek Fransızların FN'si ve Almanların REP'i gibi aşırı sağ milliyetçi partiler tarafından kolayca

353 Esposito, John L., "Clash of Civilization'? Contemporary Images of Islam in the West' in Gema Martin Munoz (eds.) *Islam, Modernism and the West*, (London & New York: I.B. Tauris Publishers, 1999), s. 94, 95; Ceasri, Jocelyne, 'The Re-Islamization of Muslim Immigration in Europe' in Gema Martin Munoz (eds.) *Islam, Modernism and the West: Cultural and Political Relations at the end of the millennium*, (London & New York: I.B.Tauris Publishers, 1999), s. 221

354 Vertovec, Steven & Peach, Ceri, 'Introduction: Islam in Europe and the Politics of Religion and Community' in Steven Vertovec and Ceri Peach (eds.) *Islam in Europe: The Politics of Religion and Community*, (Houndmills: Mcmiller, 1997), s. 4

manipule edilecek bir konu şeklini almıştır[355] FN'nin lideri Jean-Marie Le Pen, 'Fransa'nın Müslümanlaştırılmasının' durdurulması çağrısında bulunmuştur. REP'in lideri Franz Schönhuber ise 'Almanya'nın üzerinde asla İslam'ın yeşil bayrağı dalgalanmayacaktır.' açıklamasını yapmıştır. Danimarka'nın aşırı sağ partisi DPP de benzer bir söylemle ortaya çıkmıştır: 'Hiç Müslüman bulunmayan bir Danimarka'. Bu şekil dışlamalar, Avrupadaki Müslüman nüfus içerisinde yaygın, ciddi mahrumiyet koşullarına yol açmıştır. Araştırmaların birinde bu ülkelerde yaşayan Müslüman nüfus şu şekilde betimlenmiştir: 'bölünmüş ve travmatize olmuş, işsizlik ile zayıflatılmış ve sosyal refah devletine bağımlılığı ile küçük düşürülmüş ... bir Müslüman nüfus paylaşmadığı kültürel değerler yüzünden yıllar içersinde bütünleşme adına çok az şey yaptı'.[356]

10 AB üye devletindeki Müslüman nüfus ve yaşadıkları ülke nüfusuna oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.9. Bazı AB Ülkelerindeki Toplam Nüfus, Müslüman Nüfus ve Müslüman Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı

	Toplam Nüfus	Müslüman Nüfus	Oran
Almanya	82.5 million	3 million	%3.6
Avusturya	8.2 million	339,000	%4.1
Belçika	10.3 million	0.4 million	%4
Danimarka	5.4 million	270,000	%5
Fransa	62.3 million	5-6million	%8-9.6
Hollanda	16.3 million	945.000	%5.8
İtalya	58.4 million	825.000	%1.4

Kaynak: BBC 'Muslims in Europe: Country Guide' 2006

355 Hersh; 2000, s. 205

356 Vertovec & Peach; 1997, s. 5, 9

Avusturya'nın 2001 Müslüman nüfus ve 2005 toplam nüfus istatistiki verileri, Belçika'nın 2001 istatistik verileri, Danimarka'nın 2004 istatistik verileri, Fransa'nın Ulusal İstatistik ve ekonomik çalışmalar enstitüsünün 2004 verileri, Almanya'nın 2004 Federal İstatistik Ofisinin verileri, İtalya'nın Ulusal İstatistik Enstitüsü verileri, İspanya Ulusal İstatistik Enstitüsü'nün 2005 verileri, İsveç 2005 istatistik verileri, İngiltere'nin Ulusal İstatistik 2001 verileri ve ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından verilen istatistik verilerinin yer aldığı 'BBC'nin Muslims in Europe: Country Guide' başlıklı makaledeki değerler kullanılarak oluşturulan bu tabloda azımsanmayacak sayıda Müslüman nüfusun AB üye devletlerinde yaşadığı görülmektedir.[357]

İş bulmakta karşılaştıkları zorluklar, sosyal ayrımcılık hissi, kamu oyundaki oldukça yüksek orandaki İslam'ın negatif imajı ve Marksizm'in iflası göçmenler için İslam'a bağlılığı en iyi ve son seçenek olarak bırakmıştır.[358] Bu bağlamda, Karlsson'ın aşağıdaki paragrafta verilmiş olan ve ev sahibi ülkelere Müslüman nüfusun bütünleşmesinin başarısız olması halinde ne olacağı hakkında fikir veren görüşleri önem taşımaktadır:

> *"Eğer bütünleşme başarısız olursa ve Müslüman göçmenler, kendilerini dinsel vesayete konu oluyor, yüksek işsizlik oranın devamlılığı ile ghettolara ve sosyal marjinalleşmeye zorlanıyor hissederse, göçmenlerimizin yaşadıkları yerlerdeki yer altı Kuran okullarının ortaya çıkmasını ve öğretmenlerinin öğrencilerini her türlü şekilde ezici Avrupa toplumuna karşı savaşmaya zorlamasını hesaba katmalıyız. Bu durumda, modern, hoşgörülü "Avro-İslam"ın (Euro-Islam)*

357 BBC (British Broadcasting Cooperation), "Muslims in Europe: Country Guide", giriş: 12 Mart 2006. URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4385768.stm
358 Ceasri; 1999, s. 216

yerine İslam dünyasının köktendinci güçlerince desteklenen bir "Varoş-İslam"ın (Ghetto-İslam) geliştiğini göreceğiz".[359]

Bu dönemde, Jean-Marie Le Pen, Jörg Haider ve Pia Kjaersgaard gibi aşırı sağ politikacılar bu meseleyi göç karşıtı parti söylemleriyle Fransa'da, Avusturya'da ve Danimarka'da kullanırken, radikal gruplar AB üye devletlerindeki Müslüman göçmenlerin psikolojik, kültürel ve maddi problemlerini kendi amaçları için sömürmeye yönelik eylemlerde bulunmuşlardır. Bu durumu neden olan sebeplerden biri, ilk nesil göçmenlerin dini talepleri anavatanlarından bir etki olmadan bağımsız olarak karşılanmasıydı. Ancak, bu ülkeler yeni talepleri karşılamada özelliklede Kuran okulları ile ilgili taleplerde başarısız olmuşlardı.[360] Bu durum, radikal gruplara göçmenlerin problemlerini kullanarak onları istedikleri yönde seferber etmek için fırsat tanımıştır. Aktiviteler, Cemaatteki *(Jama'a)* Müslüman kimliği tekrar uyandırmak için şekillendirilmiş ve bu geleneksel değerlerin yeni nesillere taşınması amaçlanmıştır. Bunun nedeni ebeveynlerin eğer çocuklarının dini kimlikleri güçlendirilmezse onların batı toplumunun ahlaki değerlerine karşı savunmasız olacaklarına olan inançları olmuştur.[361] Camilerin ve dini talimatların yayılması ile dini problemler gittikçe marjinal bir şekil almaya başlamıştır. 1980'lerin başlarında, göçmenler banliyölerde, yüksek binalarda mescitler inşa etmişler ve birçok insan Fransa'da "İslamiyet'e Dönüş" den bahsetmekten çekinmez olmuştur.[362]

359 Karlsson; 2003, s. 12

360 Ceasri; 1999, s. 221

361 Küçükcan, Talip. (1999). *Politics of Ethnicity, Identity and Religion- Turkish Muslims in Britain,* Aldershot: Ashgate. Lahav, Gallya. (1993). The Future of European Security: Immigration, Hypernationalism and European Security, New York: St. Martin's Press, s. 206

362 Ceasri; 1999, s. 215

Ülkelerindeki iktidarların rejimin baskılarından ötürü kaçmak yada ayrılmak zorunda kalmış olan ve şu anda Fransa'da yaşayan ve 'militan' Müslümanlar olarak adlandırılan kişiler, sürgünde oldukları bu ülkeleri kendi ülkelerine dönüp bir İslam devleti kurmak için savaşacakları vakit gelene kadar kalabilecekleri güvenli bir yer olarak görmüşler ve bu ülkeleri bu yönde kullanmışlardır. Ancak, bu grupların liderlerinden bazıları Fransa'da yaşayan Müslümanlara ilgi göstermiş ve sık sık kendi dualarını Batılılaşma ve asimilasyonun eleştirisine yönlendirmenin ihtiyacını hissetmişlerdir.[363] Diğer bir deyişle, Avrupa'da yaşayan Müslümanları kendi etkileri altına alma ve yönlendirme çabası içine girmişlerdir. Örneğin, devlet tarafından yapılan dinsel farklılıklar ve siyasi gerginlikler arasındaki yaygın resmi İslam ile Türkiye'de demokrasiye ve laik sisteme bir tehdit olarak nitelendirilen birçok din hareketleri, Avrupa'nın belli başlı şehirlerinde çeşitli şekillerde ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda değerlendirilebilecek gelişmelerden birisi de Cemalettin Kaplan liderliğindeki Kaplancılar'ın Almanya'da Halifelik ilan etmiş olmalarıdır.[364]

Daha öncede bahsedildiği gibi ebeveynler çocuklarını pek de tanıdık olmadıkları Avrupa değerleri ile bütünleşmelerini sağlamaktansa, onları bu değerlere karşı korumayı tercih etmişlerdir. Böyle bir ortamda, Müslümanların önceki göçmen gruplara kıyasla bütünleşmeye istekli olmadıkları gözlemlenmektedir.[365] Bütünleşmeye karşı tutumun altında özellikle 1980 sonrası gelişmeler ve bu bağlamda yukarıda bahsi geçen yönlendirmeler önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin, o dönemde İngiltere'de Aziziye Camii tarafından dağıtılan Çocuk Eğitimi ile ilgili broşürlerden biri şu sözlerle sona ermektedir ".....Maalesef çocuklarımızın eğitimi ile ilgili ola-

363 A.g.e., s. 222
364 Küçükcan; 1999, s. 221, 222
365 Karlsson; 2003, s. 13

rak bizler ihmalkâr ve umursamaz bir devlet içindeyiz..." Türk topluluğunun Müslüman kimliği, ki bu "umma kimliği" ile bağlanmıştır, bunun da Türkleri Müslüman dünyanın bir parçası yaptığından bahsetmiştir. Bu bağlamda, İmam cemaatine sürekli olarak Hıristiyan kimliğini temsil eden Batı dünyasının aksine Müslüman halkalarının kimlik inşasını hatırlatırarak bu duyguları uyandırmak için de dünyadaki Müslümanların "Hıristiyan Batı" tarafından nasıl hedef alındığının örneklerini vermiştir. İmam bu örneklemede, Bosna'daki, Filistin'deki ve Somali'deki Müslümanların talihsizliklerine ve acılarına dikkati çekerek dünyadaki mevcut siyasi gelişmeleri kullanmıştır.[366]

Ev sahibi ülkenin kanunlarına ve düzenlemelerine uymanın gerekliliğinin pek çok Müslüman aslında farkındadır. Ancak, uzlaşma olmaksızın bir saf "İslamiyeti" tercih eden organizasyonlar tarafından bu konuda gösterilen isteklilik baltalanmıştır.[367] Eğer gelişmeler bu yönde devam ederse 'militan' Müslüman organizasyonlar Avrupa'da Batı Dünyasına karşı başlattıkları savaşı sürdürmeye yönelik çabalarını sürdüreceklerdir. Bu durum, Batı ve İslam Dünyası arasındaki silahlı savaş şeklinde ya da Huntington'ın ön gördüğü gibi Medeniyetler Çatışması olarak değil belki ama Batı Avrupa'da bir "kutsal savaşı" gerçekleştirme olasılığını mümkün bir hale getirecektir. Bu da Avrupa'nın belli başlı şehirlerinde gettolarında varoşlarında bir çeşit gerilla savaşı şeklinde olacaktır saptamaları bulunmaktadır.[368]

366 Küçükcan; 1999, s. 208
367 A.g.e., s. 217
368 Karlsson; 2003, s. 12

Esposito mevcut durumu aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

"Soğuk Savaş'ın üstesinden gelmiş olan Avrupa...şimdi yeni ayrımlar ve ihtilaflar yaratan risklerin içindedir, örneğin, beyaz, varlıklı ve Hıristiyan "Avrupa Kalesi", genelinde yoksul olan bir İslam dünyasıyla karşı karşıyadır. Bu terörizme ve bir diğer kırk yıl sürecek küçük ve sıcak savaşlara neden olabilir".[369]

Aşırı sağın başlıca amaçlarından biri olan çok kültürlülüğü reddetmek bu şartlar altında gerçekleştirmesi kolay bir hal almıştır. Örneğin, Salman Rüşdi'nin kitabının yakıldığı Bradford şehrinde, yerel muhafazakarlar ırkçı duygularla popülist hisleri istismar ederek yönetimi ele almıştır. Ayrıca, Muhafazakarlar çok sayıda Müslüman öğrencinin bulunduğu okullara ekstra İngilizce öğretmenlerin atanmasını ertelemiştir. Fransa'da, aşırı sağ parti lideri, Le Pen, Salman Rüşdi meselesini Mart 1989 belediye seçimleri süresince kampanyalarında kullanarak, Humeyni'nin katilerinin Fransa'ya girdiğini ve bu olayın Müslüman göçmenlerin ülkelerine girmelerine izin vermelerinin bir sonucu olduğuna ve ne kadar tehlikeli olabileceğine vurgu yapmıştır.[370]

Avrupa'nın birçok ülkesinde yaşayan Müslüman göçmenlerin bu ülkelerin kimliğini kabul etmekte isteksiz olduğu görülmektedir. Elbette bu isteksizliğe neden olan etkenler bulunmaktadır. Örneğin, Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin, Alman kimliğini kabul etmedeki isteksizliklerinin ardında yatan sebep, Almanya'daki Milli Görüş, Süleymancı ve Diyanet İşleri Türk İslam Birliği, Berlin İslam Federasyonu gibi bazı Türk-İslam dernekleri'nin Avrupa'nın kendini Hıristiyan çoğunluk olarak sunduğu görüşünü paylaşmalarıdır. Yine bu bağlamda görüşülen kişilerden biri 'Biz Avrupa'da bir azınlığız, ve eğer birisi Musevi veya Hıristiyansa biz Müslümanlar-

369 Esposito; 1999, 97, 98
370 Harris; 1994, 222

dan daha az problemi var diye düşünüyouz... ve Türkiye asla Avrupa'da hoşgörülmeyecektir; çünkü Avrupa bir Hıristiyan topluluktur' diye bu konudaki görüşlerini bildirmiştir.[371] 1980'ler itibari ile İslami hareketler ve İslami kimliğin ifadesi bazı Müslüman göçmenler arasında önem kazanmaya başlamış bu durum da zaten mevcut olan göçmenlerle ev sahibi ülkenin toplumu arasındaki uçurumu aşama aşama arttırarak durumu daha karmaşık bir hale getirmiştir.

ABD'ye gerçekleştirilen 11 Eylül terör saldırılar ile göçmenler, göç ve terörizm arasındaki bağ yüzünden yüksek politikanın konusu olmuştur. Bu durum ayrıca, Avrupa'da yaşayan Müslüman göçmenlerle milliyetçiler arasındaki gerilimi de tırmandırmış ve mevcut İslam kültürünün asimile edilemeyecek bir kültür *"unmeltable ethnies"* olarak algılanmasını güçlendirmiştir. 11 Eylül terör saldırıları sonrasında AB üye devletlerinde bu bağlamda bir takım önlemler alınmaya başlamıştır. Bu bağlamda, alınan önlemlerden biri Hollanda'daki imamların camilerde Flamanca konuşmak için Flamanca derslerine girmelerinin mecburi kılınması olmuştur. Bu derslerde ayrıca Hollandalıların homoseksüelliğe, kadın haklarına ve ötenaziye bakışları ve bu konular hakkındaki görüşleri de dahil edilmiştir. Bu dersler, ülkeye yeni gelen İmamlara sadece uygulanacaktır kararı alınmıştır. Pim Fortuyn List'ten Göçmen Bakanı, Hilbrand Nawjin, imamlar için olan bir okulun açılış konuşmasında "imamlar topluluklarını Hollanda'nın normları ile uyumlu bir şekilde yaşamaya ikna etmekle yükümlüdürler" demiştir. Ayrıca, Bakan bu eğitimi almayı reddedenlerin ikamet izinlerinin reddedileceği yönünde bir açıklama yapmıştır.[372]

371 Amiraux, Valerie, 'Turkish Islamic Associations in Germany and the Issue of European Citizenship' in Steven Vertovec & Ceri Peach (eds.) *Islam in Europe: The Politics of Religion and Community.* (Houndmills: Mcmiller, 1997), s. 247, 248, 255

372 Radikal, Sayı: 2181, Yıl: 6, 2.10.2002, s. 12

Hollanda'nın bu dönemdeki yeni hükümeti, Müslümanlar arasında radikal Müslümanları tanımlamak için bu ülkede yaşayan tüm Müslümanları yakın takip altına alma kararı almıştır. Bu bağlamda, camilerin gelirlerini ve imamların eğitimlerini incelemeye almayı kararlaştırmıştır. Bu inceleme kararı, sağ koalisyonun başını çeken Hıristiyan Demokratlarca da desteklenmiştir. Öldürülen aşırı sağ parti lideri Pim Fortuyn, göçmen karşıtı görüşleri ile seçimlerin ikinci en başarılı partisi olmayı başarmış ve televizyonda dört imamın davranışları ile ilgili yayınlanan raporun etkisi ile de ülkedeki Müslüman karşıtlarının sayısında inanılmaz bir artış olmuştur. Televizyonda yayınlanan bu rapor, bahsi geçen dört imamın Batı ve homoseksüellik karşıtı görüşlerine yer vermiştir. İmamların bu Batı karşıtı görüşleri Hollanda'da büyük bir tepkinin hedefi olmuştur.[373]

Fransa'da ise bu dönemde Müslüman kızların okula başörtü ile girmeleri yasaklanmıştır. Bu bağlamda, Fransa'da yapılan bir referandumun sonuçları Fransız halkının %65'inin başörtüsüne karşı olduklarını göstermiştir. Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, referandum sonucundan sonra bu yasağa devlet memurlarını da dahil etmiştir. Başörtüsü meselesi Fransız toplumu ile Müslüman azınlık arasındaki büyüyen uçurumun en iyi göstergesi olmuştur. Fransız halkı, 'okullara çarşaf veya başörtü ile gitmekte ısrar eden Arap kızları, Fransız değiller ve olmakta istemiyorlar. Avrupa'nın geçmişi beyaz ve Hıristiyandı; ancak geleceği için aynı öngörüyü yapmak mümkün değil' diyerek bu konudaki görüşünü belirtmiştir. Başörtü meselesi, AB üyesi diğer ülkelerin de gündemine alınmıştır. Örneğin, Almanya'nın o dönemdeki Şansölyesi Gerhard Schröder, "Okullarda başörtüsü takan öğretmenlere yer yok." sözleri ile dev-

373 NTVMSNBC (d), "Hollanda Radikal İslamcıların Peşinde", giriş: 30 Ekim 2002. URL: http://www.ntvmsncb.com/news/162749.asp

let memurlarının başörtüsü takmalarını yasaklayıcı bir takım kararlara önayak olmuştur.[374]

Avrupa'da sayıları giderek artan Müslüman nüfus ve 1980'ler itibari ile gerçekleşen siyasi İslamlaştırma sürecinin bir sonucu olarak, Müslüman nüfusun büyüyen kültürel farklılıkları ve bütünleşme problemleri Soğuk Savaş sonrası AB üye devletlerinde yükselen eğilimlerin yani yabancı düşmanlığı ve milliyetçiliğin başlıca nedenlerinden biri olmuştur. Müslüman göçmenlerin Avrupa'daki artan mevcudiyeti karşılıklı anlayış ve hoşgörü problemlerinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. İslam'ın camiler, başörtüleri ve çarşaflar ile giderek artan görünürlüğü Batı Avrupa toplumlarındaki bazı grupları arasında endişe ve hoşnutsuzluk yaratmıştır. Bu İslam'a ve Müslümanlar'a karşı yapılan hoşgörüden uzak hareketler ve istismara açık bu mesele aşırı sağ milliyetçi partiler tarafından kendi amaçları doğrultusunda başarıyla kullanılmış ve seçimlerde oylarını arttırmalarını sağlayan önemli bir etken olmuştur.

3.8. AB İçerisinde Aşırı Sağ Partilere Karşı Alınan Önlemler

Bu bahsi geçen etkenlerin tümü bir çok AB üye devletindeki siyasi arenada aşırı sağ partilerin aktivitelerinin ve başarılarının artmasına neden olmuştur. Bu yüzden, AB içerisinde artan yabancı düşmanlığı ve milliyetçiliğin aşırı şekli ırkçılığa karşı bir takım önlemler almak önem kazanmıştır. Geçmiş yirmi yıl içerisinde Avrupa Parlamentosu ve Komisyon ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile ilgili bir çok bildiri yayınlamıştır. 1997 yılındaki Irkçılığa Karşı Avrupa Yılı'nda açıklanan, Eurobarometre tarafından yürütülen ırkçılık üzerine çalışma tüm üye devletler için karşılaştırmalı bilgi sunabilen ilk çalışma olmuştur.

374 Radikal, Volume: 2627, Year: 8, 22.12.2003, s. 10

Irkçılığa Karşı Avrupa Yılı olarak ilan edilen 1997 yılı süresince, aynı yıl imzalanan Amsterdam Antlaşması'nın 13'üncü maddesi ile cinsiyet, yaş, din ve inanç, ırk ve etnik köken ve cinsel tercihe dayalı ayrımcılıkla savaşmak için bir insiyatif alınmıştır. AB özgürlük, demokrasi, insan haklarına ve temel hak ve özgürlüklere saygı, hukukun üstünlüğü gibi tüm üye devletlerde ortak olan değerler üzerine kurulmuş olduğu, hukukun önünde eşitlik ve tüm insanların ayrımcılığa karşı korunmasının temel hak ve demokratik toplumların doğru olarak işleyişinde oldukça önemli bir yeri olduğu göz önünde bulundurulursa böyle bir ayrımcılığın AB'nin kuruluş değerlerine ne kadar ters düştüğü açıktır.[375] AB'nin Temel Hak ve Özgürlükler Beyannamesi' nin 20, 21 ve 22'inci maddeleri ile AB üye devletleri cinsiyet, renk, ırk, etnik köken, sosyal köken, genetik özellikler, dil, din ve inanç, siyasi veya herhangi bir fikir, bir azınlığın üyesi olmak, mülk, doğum, yaş ve cinsel tercihe dayalı ayrımcılıkların her türünü yasaklamayı amaçlamıştır (AB Temel Haklar Beyannamesi, 2000, 13). Bu Beyanname, 18 Temmuz 2003 tarihi itibari ile Avrupa için Anayasa Kuran Taslak Antlaşma'nın içine konmuştur.[376]

AB üye devletlerindeki gelişmelerin sonucu olarak 7 Nisan 2000 tarihi itibari ile Viyana'da Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı İzleme Merkezi (ABİM) kurulmuştur. Bu merkezin görevi madde. 2'deki düzenleme ile aşağıdaki şekilde belirtilmiştir; Merkezin birinci görevi, Topluluğa ve üye devletlerine yetkileri dahilinde bir takım önlemler almalarına yardım etmek için ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve anti-Semitizm üzerine Avrupa düzeyinde tarafsız, güvenilir ve karşılaştırmalı bilgi sağlamaktır.[377]

375 Maier; 2002, s. 88

376 *Draft Treaty Establishing a Constitution for Europe*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003

377 Maier; 2002, s. 88

Yukarıda bahsi geçen önlemlere ilave olarak, Topluluk ve üye devletler ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile savaş adına özel önlemler üzerinde karar vermişlerdir. Örneğin, Avusturya için böyle iki özel önlem alınmıştır. Avusturya'da, 2000'in başlarında, Hıristiyan Demokratlar'la açıkça yabancı düşmanı ve ırkçı özelliklere sahip bir parti olan FPÖ partisi arasında bir koalisyon hükümeti kurulmuştur. Bu gelişme ile FPÖ, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Avrupa hükümetlerinde bir bakanlıkta yer alabilen aşırı sağ ilk parti olmuştur. Bu hükümet ile ilgili memnuniyetsizliklerini göstermek için AB üyesi diğer 14 devlet, Avusturya ile diplomatik ilişkilerini asgari düzeye indirgemiştir. Ayrıca, Avrupa Komisyonu bu koalisyonun çalışmalarını dikkatle takip edeceklerini ve özellikle olası ırkçılık ve ayrımcılık olaylarına tüm dikkatlerini vereceklerini açıklamıştır.[378] Mayıs 2000 tarihinde, FPÖ partisinin lideri Jörg Haider parti başkanlığı'ndan istifa etmiştir. Bu gelişme ve Avusturya'da aşırı sağ politikalara yer verilmediğini gösteren rapor sonrasında, AB uyguladığı yedi aylık diplomatik yaptırımı kaldırmıştır.[379] AB üye devletlerince alınan tüm bu tedbirler bir kez daha AB üye devletlerinin ırkçılık, anti-Semitizm ve yabancı düşmanlığı karşısındaki hassasiyetini göstermiştir.[380]

---

378 Avrupa Komisyonu'nun Birliğin antlaşmalarının üye devletlerce uygulanıp uygulanmadığını kontrol etme ve uyulmadığı takdirde de bu üye devlete karşı harekete geçme ve onu dışlama görevi vardır (Maier; 2002, s. 89).

379 ADL (Anti-Defamation League) (a), "Joerg Haider: The Rise of an Austrian Extreme Rightist", giriş: 13 Eylül 2002. URL: http://www.-adl.org/backgrounders/joerg_haider.asp ; IRR (Race and Refugee News Network) (a), "Austria: Freedom Party (FPÖ)", giriş: 16 Mart 2003. URL: http://www.irr.org.uk/Europe/Austria.html; CNN (b), "Austria Applauds Lifting of Sanctions", giriş: 13 Eylül 2002. URL:http://www.cnn.com/2000/WO-RLD/europe/09/13/austria.sanctions/-index.html/

380 Maier; 2002, s. 89, 90

Ancak, AB'nin Temel Haklar Beyannamesi'nin günlük hayata tam olarak uygulanabilirliliğini sorgulayabiliriz. Daha açık bir şekilde, bu çeşit belgelerin göçmenlerin ayrımcılık tecrübelerine ve üye devletlerde ırkçılığın ve yabancı düşmanlığının güçlenmesine tam anlamıyla önleyemediğine tanık olmaktayız. Aşırı sağ milliyetçi partilere verilen oy oranlarındaki artışlar göstermektedir ki bu ülkelerde yaşayan bazı vatandaşların uygulanan mevcut politikalarla problemleri bulunmakta ve bu problemlerin çözümünü de aşırı sağ partilerden ummaktadırlar. Daha önce de bahsedildiği gibi işsizlik ve göç Avrupa'nın başlıca problemleridir. Bu problemlerin çözümünde mevcut siyasi partilerin başarısız uygulamaları, seçmeni başka siyasi alternatifler aramaya itmiş ve popülist aşırı sağ milliyetçi partilerin söylemleri seçmenlerin bu partileri birer kurtarıcı olarak algılamasına ve tepki oylarının bu partilere yönlenmesine neden olmuştur.

Yabancılara karşı düşmanca tavırlar, bazılarınca ev sahibi ülkenin maddi kaynaklarını yine o ülkenin kendi vatandaşları için saklanması anlamına gelen ekonomik milliyetçiliğin savunma mekanizması olarak görülmüştür. Uzun dönemde işsizlikteki artış, iş güvencesinin giderek ortadan kalkması ve yabancılar tarafından işlenen suçlardaki artışlar ev sahibi ülkenin toplumunun sosyolojik ve psikolojik olarak göçmen nüfusa karşı etkilemiş ve AB tarafından aşırı sağ partilere destek veren insanların kafasını değiştirmeye yönelik alınan bu önleyici tedbirlerin şanslarını azaltmıştır. Bu yüzden, AB içerisinde aşırı sağa karşı alınan tüm bu önlemlerin şansı, yeni milliyetçiliğin artmasına neden olan destekleyici etkenler ortadan kalkmadan, pek de fazla görünmemektedir.

SONUÇ

Mevcut bir siyasi sistemin veya statükonun sona ermesi ile oluşan belirsizliklerin hakim olduğu zamanlarda yeni bir "diğer /öteki" arayışı su yüzüne çıkar. Bu belirsizlik ortamında diğer partilere nazaran tutunacakları siyasi söylemleri olan milliyetçi partiler bu ortamı iktidarda olabilmek adına başarıyla kullanabilirler. Ayrıca, böyle bir ortamda eğer devlet, refah devleti olarak, ekonomik ve sosyal krizlerin söz konusu olduğu durumlarda, ekonomik sıkıntıları hafifletebilme kapasitesine sahip değilse ve eğer sol kanattaki siyasi partiler düşük alt sınıfların talepleri ile yaşam standardlarını iyileştirme yetisine sahip değillerse, sağın milliyetçi partileri, göçmenlere ayrımcılık uygulayarak ve toplumun geri kalanından dışlayarak kendi halkına daha iyi yaşam standardları sağlama vaadiyle ortaya çıkıyorsa, elbette ki aşırı sağ milliyetçi partiler bu ortamdan avantajlı çıkan taraf olacaktır.[381] Nitekim Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile meydana gelen belirsizlik ortamında ve bahsi geçen yapısal ve algılanan faktörlerin etkisiyle AB üyesi devletlerde milliyetçilik yükselen eğilim olmuştur. Soğuk Savaş süresince iki kutupluluk üzerine kurulu olan mevcut uluslararası siyasi sistemin sona ermesi ile ırkçılık, yabancı düşmanlığı, Batı İslamfobisi ve anti-Semitizmi içinde barındıran ve giderek büyüyen bir eği-

381 Helbling; 1997, s. 245, 246

lim olan bu yeni milliyetçilik, birçok Avrupa ülkesinde farklı farklı derecelerde, Avrupa kültürel kimliğinin koşullarının tekrar değerlendirilmesi ve ulusal bilincin Avrupalılık bilinci ile yer değiştirmesi olarak karşımıza çıkmış ve çıkmaktadır.[382]

Toplu kimlikler, dahil etme ve dışlama prensiplerini içlerinde barındırır. Diğer bir deyişle, 'biz' olabilmek için 'biz olmayana' ihtiyaç duyarız. Hıristiyanlık uzun yıllar Avrupa'yı komşularından farklı tutmak için kullanılmıştır.[383] Avrupalılık üzerine tartışmalar, 1990'ların başlarından itibaren hız kazanırken, kimlik ve kültür meseleleri de bununla beraber önem kazanmıştır. Aynı zamanda, Müslüman dünyada Batı karşıtı eğilimlerin artması ile AB üye devletlerinde yaşayan Müslümanların Batı tarafından bir tehdit olarak algılanmaya başlanması da AB üye devletlerinde yaşayan yabancılara, özellikle de Müslümanlara karşı artan düşmanlıklara neden olmuştur. ABD'de gerçekleştirilen 11 Eylül terör saldırıları ile bu algılama daha da su yüzünü çıkmıştır.[384] Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile Avrupa'nın yeni bir 'diğer/öteki' arayışı, ülkelerinde yaşayan ve potansiyel tehdit olarak gördükleri Müslüman topluluklara yönelmiştir. Mevcut göçmenlere karşı gösterdikleri ırkçılık, hoşgörüsüzlük ve milliyetçi eğilimler 1990'lar itibari ile tüm Avrupa'da güç kazanmıştır.[385] Schlesinger gibi bazı akademisyenler, AB üye devletlerindeki bu durumu aşağıdaki şekilde açıklamaktadır:

382 Burgess, J. Peter, 'On the Necessity and the Impossibility of a European Cultural Identity' in J. Peter Burgess (eds.) *Cultural Politics and Political Culture in Postmodern Europe,* (Amsterdam: Rodopi, 1997).

383 Schlesinger; 1994, s. 44

384 ABD' de gerçekleştirilen 11 Eylül terör saldırıları sonrasında, Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı İzleme Merkezi'nin yapmış olduğu araştırmalar özellikle AB üye devletlerinde yaşayan Müslüman nüfusa karşı artan ırkçılık tehditini gözler önüne sermektedir (EUMC; 2001, URL).

385 Karlsson; 2003, s. 12

"Müslüman devletlerden gerçekleşen göçün yarattığı demografik korku ve Müslümanların asimile edilmesinin problemleştirilmesi hem dış politikada dış tehdit hem de iç tehdit olarak kabul edilmiştir".[386]

Böylece, Kumar'ın da dediği gibi Müslümanlar daha önceki zamanların 'diğer'i Yahudilerin ve Soğuk Savaş döneminin 'diğer'i Komünistlerin yerini alarak Avrupa'nın yeni 'diğer'i olmuştur.[387] Bunun sonucu olarak da "Kızıl Komünist Tehlike", "Yeşil Müslüman Tehdit" ile yer değiştirmiştir görüşü ortaya çıkmaktadır.[388] Komünizmin bir tehdit olarak ortadan kalkmasından sonra, dönemin NATO genel sekreteri Willy Claes konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: "Militan İslam Batı'nın bir numaralı tehdittir. Bu görüş, Batı'da bir çok düşünce örgütü ve hükümet çevreleri tarafından da kabul gören bir görüştür".[389] "Militan İslam"ın Batı'nın bir numaralı tehdidi olarak algılanması sadece Batı Avrupa ve Hıristiyanlar üzerinde etki yapmamış aynı zamanda AB üye devletlerinde yaşamlarını ikame ettiren ve 11 Eylül terör saldırıları sonrası potansiyel tehdit olarak algılanan sıradan Müslüman topluluklar üzerinde de etkili olmuştur. AB üye devletlerinde 1990'lar itibari ile artan ırkçı hareketler ve aşırı sağ milliyetçi partilerin başarıları kısmen bu algılamanın bir parçası olarak yorumlanabilir.

Bugün, Avrupa'nın en önemli problemlerinden biri, göçmenlerin mevcudiyeti, üçüncü dünya ülkelerinden Avrupa'ya süregelen göç akımları, göçmenlerin evsahibi ülkeyle bütünleşme problemlerinden ve ev sahibi ülkenin vatandaşlarının bu göçmenleri kendi

386 Schlesinger; 1994, s. 45

387 Kumar, Krishan, 'The Nation-state, the European Union, and Transnational Identities' in Nezar AlSayyad and Manuel Castells (eds.) *Muslim Europe or Euro-Islam: Politics, Culture and Citizenship in the Age of Globalization*, (Lanham: Lexington Books, 2002).

388 Schlesinger; 1994, s. 45

389 Vertovec & Peach; 1997, s. 3, 4

toplumlarına kabul etme konusundaki isteksizliklerinden dolayı ortaya çıkan, göçmenlerle ev sahibi ülkenin vatandaşları arasında giderek artan kültürel uçurumdur. Aşırı sağ milliyetçi partiler toplumun göçmenlerle ilgili kaygılarını AB üye devletlerinin en önemli iki sorunu işsizlik ve suçla birleştirerek seçimlerde kullanmış ve bu yöndeki kaygıları istismar etmiştir. Bu istismar edilen kaygılar da kendilerini seçim sandıklarında aşırı sağ parti oyları olarak göstermiştir.[390] Avusturya'nın FPÖ'sü (1999), İtalya'nın AN ve NL'si (2001) ve Portekiz'in Popular Partisi (2002) gibi bu aşırı sağ milliyetçi partilerden bazıları ülkelerindeki seçimlerde başarılı olmuşlar ve kendilerinle göç, derinleşen AB bütünleşmesi ve Türkiye'nin AB üyeliği gibi konularda aynı endişeleri paylaşan diğer sağ kanat partilerle koalisyon hükümetleri kurmuşlardır.

AB üye devletlerinde sayıları 15 ile 20 milyon arasında değişen Müslüman nüfusun yaşadığı ve gün geçtikçe göç ve doğumlarla sayılarının artmakta olduğu bilinen bir gerçektir. Türk göçmenlerde bu Müslüman göçmen nüfusun önemli bir bölümünü oluşturmaktadırlar.[391] Başlangıçta misafir işçi olarak kabul edilmiş ve zaman içerisinde kalıcı işçilere dönüşmüş olan bu işçiler, ev sahibi ülkenin ekonomisi üzerinde sadece bir "yük" olarak kabul edilmemiş, aynı zamanda da aşırı sağ milliyetçi partilerce kabul edilmesi olanaklı görülmeyen sürdürdükleri İslami yaşam şekli ve görünüşleri ile göçmen toplumuna dönüştürülmüştür.[392] Kültürel homojenliğin en büyük destekçisi olan aşırı sağ milliyetçi partiler, ülkelerindeki

390 Standar Eurobarometer (60) anketine katılanların verdiği cevaplar AB üye devletlerindeki en önemli iki problemin işsizlik ve suç olduğunu belirtmişlerdir (Eurobarometer; 2004, URL).

391 Widgren; 2003, 48, s. 53, 55

392 Taşhan, Seyfi, 'Turkey's Alternatives and the EC' in Erol Manisalı (eds.) *International Girne Conferences: Turkey's Place in Europe Economic, Political and Cultural Dimensions,* (Girne: The Middle East Business and Banking Magazine Publications, 1988), s. 60, 61, 62

Müslüman göçmenleri, yaşam şekilleri Avrupalı değerlere uymadığından dolayı suçlamaktadırlar. Bu partilerin gözünde göçmenler milliyetten daha çok vatandaşlık elde etmek ile ilgilenmektedirler. Bu yüzden de yaşadıkları topluma uyum sağlama adına ne hevesleri ne de niyetleri vardır.

Göçmenlerin artan sayısı ve uyum problemleri, sadece aşırı sağ milliyetçi partilerin söylemlerinde değil, milliyetçiliğin yükselişi ile halkın popüler desteğini kaybetmekten korkan merkez sağ partiler ve hatta zaman zaman sol partilerce de kullanılmıştır. Örneğin, Almanya'da Sosyal Demokrat Parti'nin (SPD) lideri, Willy Brandt verdiği bir demeçte 'Biz daha fazla göçmenle başa çıkamayız' demiştir. 1982 yılında, SPD Başbakanı, Hesse'nin argümanı ise 'Federal Alman Cumhuriyeti bir göç ülkesi değildir, tahammül sınırlarımıza varılmıştır...ben Türklerin Federal Almanya'ya daha fazla göçünü imkansız olarak görüyorum' şeklinde olmuştur.[393]

Almanya'da1990'ların başlarında gelişen olaylar Türkiye karşıtlığını oluşturmuştur. Almanya'nın tekrar birleşmesinin getirdiği tahmin edilenden fazla maliyet, yeni sağın yükselişi ve sayıları artan mültecilere karşı takınılan düşmanca tavırlar Türk göçmenlere karşı zaten mevcut olan düşmanlığı güçlendirmiştir.[394] Bu dönemde, sadece Almanya'daki değil aynı zamanda Avrupa'daki Türk göçmenlerin varlığı bir çok Avrupalı arasında düşmanca duyguları hareket geçirmiştir. Türk karşıtı hisler sadece AB politika yapıcıları arasında değil, Avrupa'nın çalışan kesimi tarafından da paylaşılmıştır.[395] Bunun en açık örneği Eurobarometre anketinde (58) AB'ye katılmak isteyen aday ülkelere AB vatandaşlarının verdiği desteği gösteren sonuçlardır. Eurobarometre (58) anketine katılan-

393 Kadıoğlu; 1993, s. 153

394 Balkır & Williams; 1993, s. 243

395 Müftüler Baç, Meltem, 'Through the Looking Glass: Turkey in Europe' in *Turkish Studies* Vol. 1, No.1, Spring 2000, s. 30

ların %49'unun karşı, %32'sinin taraf olduğu anket sonuçları Türkiye'nin AB üyeliğine en az destek verilen ülke olduğunu gözler önüne sermiştir.[396]

Sadece Türk kökenli göçmenlerin AB üye devletlerindeki mevcudiyeti endişe uyandırmamış, aynı zamanda Türkiye'nin olası bir AB üyeliğinin Türk göçmenlerin mevcut sayılarını daha da ileri götürür korkusu bu endişeyi pekiştirmiştir. Onlara göre, mevcut ekonomik, sosyal, politik ve kültürel problemlerin kötüleşmesi (ki aşırı sağa göre, bu problemlere AB üye devletlerinde yaşayan ve AB ile aynı değerleri paylaşmayan göçmenlerin neden olmaktadırlar) kaçınılmaz olacaktır. Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin Birliğin kültürel homojenliğine zarar vereceği görüşü de hakimdir. Bu görüşün nedeni Türklerin Avrupalı olarak görülmemesi ve bu yüzden de her zaman belli bir uzaklıkta tutulması gerektiği yönündeki düşüncelerdir. Türklerin Müslüman olması, özellikle bu endişenin esas kaynağı gibi gözükmektedir.[397] Tüm bu argümanlara bağlı olarak şu soruyu sorabiliriz; göçmenler Türkiye'nin AB ile ilişkisinde bir engel mi teşkil etmekte yoksa sahip olduğu önemli bir güç müdür?[398] Milliyetçi ve popülist aşırı sağ partilere göre, Türkiye ve Avrupa arasındaki kültür farklılıkları Türkiye'nin AB'ye tam üye olma yolundaki en önemli engeli teşkil etmektedir.[399] Dolayısıyla Türk kökenli AB'de yaşayan göçmenler, Türkiye-AB ilişkileri açısından bu yönden ele alındığında bir etki faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer deyişle, Türk imajı bu göçmen Türkler tarafından kısmen de olsa belirlenmektedir.

396 *Standard Eurobarometer 58: Public Opinion in the European Union*, Brussels: Directorate General Press and Communication, March 2003.

397 Abadan-Unat; 2002, s. 262-264

398 Widgren; 2003, s. 47

399 Evin, Ahmet O., "Communitarian Structures, Values and Cultural Behaviour in Turkey," in Geoffrey Denton and Ahmet Evin (eds.) *Turkey and the European Community* (Opladen: Leske Verlag and Budrich, 1988), s. 31, 33

Bu yönde ele alındığında, milliyetçiliğin Avrupa'daki yükselişi, Türkiye açısından da büyük önem arz eden bir gelişmedir. Türkiye'nin AB üyeliğinin, AB üye devletlerine muhtemel yeni bir göç dalgasını körükleyeceği görüşü hakimdir. Göç akımlarının yaratacağı problemler üye devletlerde endişelere yol açmaktadır. Türk kökenli göçmenlerin mevcut bütünleşme problemleri ve bu grupların farklılıklarının Avrupa'yı homojen bir topluma dönüştürme çabaları üzerinde bir tehdit olarak algılanması ve Türkiye'nin olası üyeliğinin Batı Avrupa toplumlarının homojen toplum yaratmaya yönelik çalışmalarını daha da kötüleştireceği endişesi vardır. Bu bağlamda, Avrupa Parlamentosunun Türkiye'nin üyeliğini konusundaki nihai kararının ve onayının, aşırı sağın göçe ve Türkiye'nin AB üyeliğine karşıt görüşlerini paylaşan Hıristiyan Demokrat ağırlıklı bir Avrupa Parlamentosu ile mümkün olamayacağı kesindir. Avrupa'daki bu eğilimin, aksi yöne doğru bir akımla değişmesi mümkün olmadığı sürece yani 5 yılda bir yapılan AP seçimlerinde parti dağılımının bu eğilimin aksi bir parti dağılımı olmadığı sürece Türkiye'nin tam üyeliği mümkün görünmemektedir. Diğer taraftan Avusturya ve Fransa'da bu kararın halk referandumuna bırakılması kararları da Türkiye'nin önünde aşması gereken bir diğer engeli teşkil etmekte ve üyeliği Türkiye için daha zor bir hale getirmektedir. Daha önceki bölümlerde bahsedildiği gibi bu yeni milliyetçiliğin yükselişe geçtiği ve taraftar bulduğu ülkelerde halk desteğini elde etmek Türkiye için şimdiki tablo içerisinde oldukça güç gözükmektedir. Ayrıca, aşırı sağ milliyetçi partilerin başarıları ve yabancı düşmanlığı Türkiye'nin Avrupa'daki taraftarlarının durumunu güçleştirmektedir. Almanya'daki ilk Türk kökenli Yeşil Partili milletvekili, Cem Özdemir durumu şu şekilde açıklamaktadır: "Eğer Stoiber seçimleri kazanırsa Türkiye'nin AB üyesi olma şansı olmayacaktır. Eğer biz kazanırsak, Türkiye AB üyesi olacaktır".[400]

400 Vatan, Sayı: 2166, 17.9.2002, s. 16

Bu AB'deki tüm gruplar Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğine karşıdır anlamına gelmemektedir. AB üyelerinin hepsinin Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olduğu tek bir yapı değildir. İçerisinde başka konularda olduğu gibi Türkiye'nin üyeliği ile de ilgili farklı düşüncelere sahip kişileri barındırmaktadır. AP'daki genel toplantılarda yapılan araştırmalar göstermektedir ki çok farklı görüşler Türkiye ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Hem Türkiye'nin üyeliği önünde engel teşkil eden hem de Avrupa'da yaşayan Müslüman nüfus için yapılması olası reformlar için engel teşkil eden ve onları ayrımcı politikalara maruz bırakan bu gelişmeler Avrupa'nın geleceği açısından da önemli ve sağduyu ile çözülmesi gereken bir konudur. Bu bağlamda, Türkiye'nin gündemde olduğu bir toplantıda sosyalist gruptan bir parlamenterin söyledikleri önemlidir: "Biz Türkiye'nin AB üyeliğinden din ve kültür sebeplerinden dolayı alakonulması argümanını kabul etmiyoruz".[401]

Elbetteki milliyetçilik akımının Avrupa'da yükselişe geçmesi sadece bu ülkelerde yaşayan Türk göçmenler ve Türkiye-AB ilişkileri açısından değil, aynı zamanda da bu ülkelerde ikame eden diğer Müslüman göçmenler ve Ortadoğu, Kuzey Afrika- AB ilişkileri açısından da önem arz etmektedir. Tüm bunlar gözönünde bulundurulduğunda aşırı sağ milliyetçi partilerle aynı görüşü paylaşan taraf ile göçmenler arasında yaşanan problemleri tamamen ortadan kaldırmasa da hafifletmek adına bir takım adımların atılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, atılması gereken adımlardan biri Avrupalıların *euroarrogance* olarak adlandırılan kendini beğenmişlikten kurtarmaları, bir diğeri ise Avrupa'da yaşayan Müslümanların kendileri ile Avrupa medeniyeti arasındaki ortak yönleri bulmaları olmalıdır. Bu gerçekleştirilmesi zor bir görev değildir, çünkü geçmişte Müslümanlar Avrupa'nın oluşumuna sadece Avru-

401 *Debates of the EP*, No 4-529/39, 2.12.1998

pa'nın "diğer"i olarak değil, filozofları ve bilim adamları ile doğrudan katkıda bulunmuşlardır. İbni Sina'nın, İbni Rüşd'ün, İbni Haldun'un ve diğer Müslüman düşünürlerinin çalışmaları sadece Yunan ve Roma bilim ve kültürünü geliştirip, yaymamış, ayrıca Avrupa kültürünün inşasına da yardım etmiştir. Avrupa topluluklarına Müslüman toplulukların etkisi sorusu bu çelişik tarih bağlamında bugün görülmelidir. Unutulmamalıdır ki İslam tarihsel olarak Avrupa medeniyetinin tamamlayıcı bir parçası olmuştur. Bugün ise İslam Müslüman göçmenlerin Avrupa'daki varlığı ile Avrupa'nın içindedir.[402]

Sonuç olarak, milliyetçiliğin yabancı düşmanlığı ve İslam karşıtlığı boyutu sadece Türkiye'nin olası AB üyeliği için değil, ayrıca bu ülkelerde yaşayan nüfusu 15-20 milyonları bulan Müslümanlar ve AB- Müslüman ülkeler arasındaki ilişkilerin geleceği açısından da büyük önem taşımaktadır. Bunun en göze çarpan örnekleri yakın zamanda hem Avrupa Birliği üye ülkelerindeki göçmen isyanları hem de karikatürlere karşı Müslüman ülkelerde gerçekleştirilen protestolar şeklinde yaşanmıştır. 26 Ekim 2005'te Paris banliyölerinden Clichy-sous-Bois'de polisten kaçan iki Cezayirli göçmen gencin gizlenmeye çalıştıkları elektrik trafosunda yaşamlarını yitirmeleriyle birlikte göçmenler olayı protesto etmek için arabaları ve binaları ateşe vermişlerdir. Günlerce süren bu protesto eylemleri Fransa'daki Cezayir asıllı göçmenlerin isyan boyutuna ulaşmış ve Avrupa'nın Müslüman nüfusların yoğun yaşadığı diğer ülkelere de sıçrayarak benzer olayların yaşanmasına neden olmuştur. Bu olaylar, başta Fransa olmak üzere, tüm Avrupa'nın "göçmen politikaları"nı ve göçmenlerin "entegrasyonu" sorununu tartışmaya açmıştır. Bu olayları, bu iki gencin ölümüne bağlamak ve sadece buna karşı gösterilen bir tepki olarak yorumlamak yanlış olur. Elbetteki bu olayların bu boyutlara ulaşmasında uzunca bir süredir hükümetlerin uyguladıkları ayrımcılık politikaları, bu politikaları değiştirmeye

402 Kumar; 2002, s. 57

yönelik adımların atılmaması ve ülkelerinde yaşayan göçmenlere aynı yaşam standardları sağlayamaması veya dışlaması gelmektedir. Bugün Fransa'da yaşayan Cezayir asıllı genç nüfus arasında işsizlik oldukça ciddi boyutlardadır. 11 Eylül terör saldırıları da bu mevcut durumu Müslümanların potansiyel terörist olarak algılanmasını da ekleyerek daha da kötüleştirmiştir.

Gerginliği arttıran bir başka olaylar zinciri de Hz. Muhammed'i terörist gibi gösteren 12 serilik Hz. Muhammed'in karikatürlerinin 30 Eylül tarihinde Danimarka'da Jyllands Posten gazetesinde ve aynı karikatürlerin Norveç Magazinet gazatesinde yayınlanmasının ardından patlak vermiştir. Danimarka'da Jyllands Posten gazetesinde yayınlanan bu karikatürlerde Müslümanların dini değerleri ile alay edilmiş bunun üzerine Rasmussen'in başkanlığını yaptığı Danimarka hükümetince olay ifade özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilerek gazeteyi kınayacak veya cezalandıracak herhangi bir adım atılmamıştır. İfade özgürlüğü adı altında yayınlanan karikatürler daha sonra Alman Die Welt gazetesinde, Fransa'nın France Soir gazetesinde, Fransız mizah dergisi Charlie Hebdo gibi diğer gazete ve dergilerde de yer almıştır. İslam dünyasından gelen tepkilerin artması karşısında, Avrupa basını geri adım atarak özür dilemiş ve üzüntülerini bildirmiştir. Pek çok Müslüman ülkede büyük tepkilere yol açan bu olay provoke edici unsurlar taşımakta ve Avrupa'da Müslümanlara karşı oluşan algılamayı gözler önüne sermesi bakımından önemlidir. Ancak, Avrupa'da yaşayan milyonlarca Müslüman nüfus göz önünde bulundurulduğunda Avrupa'nın bu bağlamda kışkırtıcı, ayrımcı politikaları bir tarafa bırakıp bunlarla prim yapan partilerin politikalarını benimsemek yerine çokkültürlülüğü benimseyen bir Avrupa modeli ile tüm dünyaya örnek teşkil etmesi hem Avrupa için hem de Batı-İslam dünyası ilişkilerinin geleceği açısından atılması gereken en önemli adımdır.

Kısaca, hem Müslümanlar hem de Avrupalılar bugün kimliklerini değiştirerek yeniden tanımlama zorluğu ile karşı karşıyadırlar.[403] Müslüman göçmenler ve Avrupalılar birlikte yaşamayı karşılıklı kabul, saygı ve farklı ihtiyaç ve çıkarlarını tanımayı öğrenmek zorundadırlar. Farklılıklarını azaltmak için adımlar her iki taraf tarafından da atılmalıdır. Bir yandan, Müslüman dünya dini siyasetleştirme eğiliminden vazgeçmeli ve Avrupa'da yaşayan Müslüman göçmenler ev sahibi ülkenin normlarına uyma yönünde adımlar atmalıdırlar. Diğer yandan, Avrupalılar ise Müslüman göçmenler tarafından atılacak bu adımlara onları dışlayarak ve ayrımcı politikalar uygulayarak değil tam tersi kendi toplumlarına entegre olmalarını kolaylaştıracak politikalar üreterek cevap vermelidirler.[404] Böyle bir ortamda, Türkiye'nin AB'ye tam üye olarak kabul edilmesi, gelecekte Avrupa için önemli bir mesele halini alacak gibi görünen farklı kültürle yaşama konusunda, nasıl bir arada yaşanabileceğini göstermek açısından iyi bir örnek teşkil edecektir. Ayrıca, bu gelişme Huntington'ın meşhur "Medeniyetler Çatışması" argümanına bir cevap niteliğinde olup tüm Müslümanlara AB'nin bu yöndeki iyi niyetini göstermesi bakımından da iyi bir örnek teşkil edebilir.

403 Tibi, Bassam, 'Euro-Islam and Ghetoization' in Nezar AlSayyad and Manuel Castells (eds.) *Muslim Europe or Euro- Islam: Politics, Culture and Citizenship in the Age of Globalization*, (Lanham: Lexington Books, 2002), s. 32, 48

404 Mustafa, Hala, 'Islam and the West in an Era of Globalization: Clash of Civilizations or Coexistence?' in Nezar AlSayyad and Manuel Castells (eds.) *Muslim Europe or Euro- Islam: Politics, Culture and Citizenship in the Age of Globalization*, (Lanham: Lexington Books, 2002), s. 107

KAYNAKÇA

I. Belgeler

Amsterdam Treaty, a Comprehensive Guide, Social Policy, EU Official website

URL: http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/a14000.htm

Charter of Fundamental Rights of the European Union, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2001

Employment in Europe 2005: Recent Trends & Prospects, Employment Social Affairs, Employment & European Social Fund, European Commission, Directorates General for Employment, Social Affairs & Equal Opportunities Unit A1

Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005.

Draft Treaty Establishing a Constitution for Europe, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003

Debates of the EP, No 4-529/39, 2.12.1998

Debates of the EP, No 4-529, 2.12.1998

Eurostat Yearbook 2003: The Statistical Guide to Europe Data 1991-2001, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003.

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development), AB 15'e Yabancı İşçi Akını

URL: http://www.oecd.org/department/0,2688,en_2649_339-31_1_1_1-_1_1,00.html

Standard Eurobarometer 58: Public Opinion in the European Union, Brussels: Directorate General Press and Communication, March 2003.

STANDARD EUROBAROMETER 60: "Public Opinion in the European Union, Autumn 2003", retrieved on: March, 24, 2004.

URL:http://europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/eb/eb60/eb-60_rapport_standard_en.pdf

Treaty Establishing a Constitution for Europe, EU Official website, 2006. URL: http://europa.eu/constitution/en/ptoc10_en.htm

II. Kitaplar ve Makaleler

Abadan-Unat, Nermin. (2002), *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa,* İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Adam, Heribert, 'Exclusive Nationalism versus Inclusive Patriotism: State Ideologies for Divided Societies' in R.J. Pohorgles & etal (eds.) *European Transformations: Five Decisive Years at the Turn of the Century,* (Aldenshot: Avesuny, 1994).

Albrecht, Hans-Jörg, 'Ethnic Minorities, Crime and Criminal Justice in Germany' in Michael Tonry (eds.) *Ethnicity, Crime and Immigration: Comparative and Cross-National Perspectives,* (Chicago & London: The University of Chicago Press, 1997).

Anderson, Benedict. (1991), *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism,* London & New York: Verso.

Amiraux, Valerie, 'Turkish Islamic Associations in Germany and the Issue of European Citizenship' in Steven Vertovec & Ceri Peach (eds.) *Islam in Europe: The Politics of Religion and Community.* (Houndmills: Mcmiller, 1997).

Bainbridge, Timothy, (2002). *The Penguin Companion to European Union,* London & New York: Penguin Books.

Balkır, Canan & Williams, Allan M., 'Conclusions: Looking to the Future' in Canan Balkır and Allan M. Williams (eds.) *Türkey and Europe,* (London and New York: Pinter Publisher Ltd, 1993).

Baycroft, Timothy, (1998), Nationalism in Europe: 1789-1945, Cambridge: Cambridge University Press.

Betz, Hans-George, (1994). *Radical Right-wing Populism in Western Europe*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire and London: Macmillan.

Brubaker, Rogers. (1992), *Citizenship and Nationhood in France and Germany,* Cambridge, Mass.: Harvard University Pres.

Burgess, J. Peter, 'On the Necessity and the Impossibility of a European Cultural Identity' in J. Peter Burgess (eds.) *Cultural Politics and Political Culture in Postmodern Europe,* (Amsterdam: Rodopi, 1997).

Buzan, Barry, 'Introduction: The Changing Security Agenda in Europe' in Ole Waever, Barry Buzan, Morten Kelstrup and Pierre Lemaitre (eds.) *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe,* (London: Pinter Publishers Ltd., 1993).

Caplan, Richard & Feffer, John 'Introduction' in Caplan & Feffer (eds.) *Europe's New Nationalism: States and Minorities in Conflict*, (New York & Oxford: Oxford University Press, 1996).

Ceasri, Jocelyne, 'The Re-Islamization of Muslim Immigration in Europe' in Gema Martin Munoz (eds.) *Islam, Modernism and the West: Cultural and Political Relations at the end of the millennium*, (London & New York: I.B.Tauris Publishers, 1999).

Dawisha, Adeed, 'Nation and Nationalism: Historical Antecedents to Contemporary Debates' in *International Studies Review* , Vol. 4, No. 1, Spring 2002.

Erder, Sema, 'Global Flows of Huddles: The Case of Turkey' in Emrehan Zeybekoğlu and Bo Johansson (eds.) *Migration and Labour in Europe: Views from Turkey and Sweden*, (İstanbul: Şefik Matbaası, 2003).

Erözden, Ozan. (1997), *Ulus-Devlet*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Esposito, John L., "Clash of Civilization'? Contemporary Images of Islam in the West' in Gema Martin Munoz (eds.) *Islam, Modernism and the West*, (London & New York: I.B. Tauris Publishers, 1999).

Evans, Graham & Newnham, Jeffrey. (1998). *The Penguin Dictionary of International Relations,* s. 346, London: Penguin Books.

Evans, Martin, 'Languages of Racism within Contemporary Europe' in Brian Jenkin & Spyros A. Sofos (eds.) *Nation and Identity in Contemporary Europe,* (London & New York: Routledge, 1996).

Evin, Ahmet O., "Communitarian Structures, Values and Cultural Behaviour in Turkey," in Geoffrey Denton and Ahmet Evin (eds.) *Turkey and the European Community* (Opladen: Leske Verlag and Budrich, 1988).

Fukuyama, Francis, (1992). *The End of History and the Last Man*, London & New York: Penguin Books.

Geddes, Andrew, 'Migration and Welfare in an Integrating Europe', Immigration and European Integration Towards Fortress Europe? (Manchester and New York: Manchester University Press, 2000).

Gilroy, Paul, (2000). *Against Race: Imagining Political Culture Beyond the Color Line*, Cambridge and Massachusettes: Harvard University Press.

Hainsworth, Paul, 'The Extreme Right in Post-War France: The Emergence and Success of the Front National' in Paul Hainsworth (eds.) *The Extreme Right in Europe and the USA*, (New York: St. Martin Press, 1992).

Harris, Geoffrey. (1994). *The Dark Side of Europe: The Extreme Right Today*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Heisler, Martin O. & Henry, Zig-Layton 'Migration and the Links between Social and Societal Security' in Ole Waever, Barry Buzan, Morten Kelstrup & Pierre Lemaitre (eds.) *Identity, Migration, and New Security Agenda in Europe*, (London: Pinter Publishers Ltd., 1993).

Helbling, Jörg, 'The Nationalist Game: State Dominance and Ethnic Nationalism' in Hans-Rudolf Wicker (eds.) *Rethinking of Nationalism and Ethnicity: The Struggle for Meaning and Order in Europe*, (Oxford & New York: Berg, 1997).

Hersh, Jacques, 'Civilizational Conflicts and Globalization: A Critique' in J. Dragsbeek & J. Hersh (eds.) *Globalization and Social Change*, (London: Routledge, 2000).

Hobsbawm, E. J. (1990). *Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality*. Cambridge: Cambridge University Press.

Holmes, Leslie, 'Europe's Changing Boundaries and the 'Clash of Civilizations' Thesis' in Philomena Murray & Leslie Holmes (eds.) *Europe: Rethinking the Boundaries*, (Ashgate: Aldenshot, 1998).

Hudson, Kate. (2000), *European Communism since 1989: towards a new European Left?*, New York: St. Martin's Press.

Huntington, Samuel P., (2002). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, İstanbul: Okuyan Us Yayın.

Hutchinson, John & Smith, Anthony D. (1994), *Nationalism*, s. 7,9, Oxford & New York: Oxford University Press

Isin, Engin F. & Wood, Patricia K. (1999), *Citizenship and Identity*, London: Thousand Oaks.

Jenkins, Brian & Copsey, Nigel 'Nation, Nationalism and National Identity in France' in Brian Jenkins & Spyros A. Sofos (eds.) *Nation and Identity in Contemporary Europe*, (London & New York: Routledge, 1996).

Johnson, Douglas, 'The Making of the French Nation' in Mikulas Teich & Roy Porter (eds.) *The National Question in Europe in Historical Context*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1993).

Kadıoğlu, Ayşe, 'The Human Tie: International Labor Migration' in Canan Balkır & Allan M. Williams (eds.) *Turkey and Europe*, (London & New York: Pinter Publisher Ltd., 1993).

Kaldor, Mary, 'Cosmopolitanism versus Nationalism: The New Divide?' in Richard Caplan & John Feffer (eds.) *Europe's New Nationalism: States and Minorities in Conflict*, (New York & Oxford: Oxford University Press, 1996).

Kaplan, Robert D. (2000). *The Coming Anarchy: Shattering the Dreams of the Post-cold War*, New York: Random House.

Karlsson, Ingmar, 'The Muslim Immigrants: A Bridge Between Two Cultures?' in Emrehan Zeybekoğlu and Bo Johansson (eds.) *Migration and Labour in Europe: Views from Turkey and Sweden*, (İstanbul: Şefik Matbaası, 2003).

Keane, John, 'Nations, Nationalism and Citizens in Europe' in *International Social Science Journal*, No. 140, June1994.

Kessler, Alan E. & Freeman, Gary P., Public Opinion on immigration from outside the community, JCMS (Journal of Common Market Studies, volume 43, Number 4, 2005.

King, Russell, 'Migration and the Single Market for Labor: An Issue in Regional Development' in Mark Blacksell & Allan M. Williams (eds.) *The European Challenge: Geography and Development in the European Community*, (New York: Oxford University Press, 1994).

Knischewski, Gerd, 'Post-war National Identity in Germany' in Brian Jenkins & Spyros A. Sofos (eds.) *Nation and Identity in Contemporary Europe*, (London & New York: Routledge, 1996).

Kolankiewicz, George, 'The Breakdown of Welfare Regimes and the Problems for a 'Social' Europe' in Hugh Miall (eds.) *Redefining Europe: New Patterns of Conflict and Cooperation*, (Wellington: Royal Institute of International Affairs, 1994).

Kolinsky, Eva, 'Future for Right Extremism in Germany?' in Paul Hainsworth (eds.) *The Extreme Right in Europe and the USA*, (New York: St. Martin Press, 1992).

Koray, Meryem, (2002). *Avrupa Toplum Modeli: Nereden Nereye*, İstanbul: Tüses Yayınları

Kumar, Krishan, 'The Nation-state, the European Union, and Transnational Identities' in Nezar AlSayyad and Manuel Castells (eds.) *Muslim Europe or Euro- Islam: Politics, Culture and Citizenship in the Age of Globalization*, (Lanham: Lexington Books, 2002).

Kuran Burçoğlu, Nedret, 'The Image of Turk in Europe from the 11th to 20th Century As Reprsented in Literary and Visual Sources' in *Marmara Journal of European Studies*, Vol. 7, No. 1-2, 1999

Küçükcan, Talip. (1999). *Politics of Ethnicity, Identity and Religion-Turkish Muslims in Britain*, Aldershot: Ashgate.

Lahav, Gallya. (1993). The Future of European Security: Immigration, Hypernationalism and European Security, New York: St. Martin's Press.

Leca, Jean. (1998). *Uluslar ve Milliyetçilikler*, İstanbul: Metis Yayınları.

Leibfried, Stephan, 'Social Policy: Left to the Judges and the Markets?' in Helen Wallace, William Wallace and Mark A. Pollack (eds.) *Policy Making in the European Union*, (Oxford: Oxford University Pres, 2005).

Lloyd, Cathie, "Evrenselcilik ve Farklılık: İngiltere ve Fransa'da Irkçılık Karşıtlığının Bunalımı" in Ali Rattansi ve Sallie Westwood Batı Cephesinde Irkçılık, Modernite ve Kimlik, İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1997.

Lubeck, Paul, 'The Challenge of Islamic Networks and Citizenship Claims: Europe's Painful Adjustment to Globalization' in Nezar AlSayyad and Manuel Castells (eds.) *Muslim Europe or Euro- Islam: Politics, Culture and Citizenship in the Age of Globalization*, (Lanham: Lexington Books, 2002).

Maier, Robert, 'Does a Supranational Europe Stimulate and/ or Combat Racism?' in The Evens Foundation (eds.) *Europe's New Racism: Causes, Manifestations and Solutions*, (New York and Oxford: Berghahn Books, 2002).

Mayall, James. (1990). *Nationalism and International Society*, Cambridge: Cambridge University Press.

Miles, Robert, 'Günümüz Avrupa'sındaki Irkçılığı Açıklarken' in Ali Rattansi ve Sallie Westwood (eds.) *Batı Cephesinde Irkçılık, Modernite ve Kimlik*, (İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1997).

Moravcsik, Andrew, (1998). *The Choice for Europe: Social Purpose & State Power from Messina to Maastricht*, New York: Cornell University Press.

Mustafa, Hala, 'Islam and the West in an Era of Globalization: Clash of Civilizations or Coexistence?' in Nezar AlSayyad and Manuel Castells (eds.) *Muslim Europe or Euro- Islam: Politics, Culture and Citizenship in the Age of Globalization*, (Lanham: Lexington Books, 2002).

Müftüler Baç, Meltem, 'Through the Looking Glass: Turkey in Europe' in *Turkish Studies* Vol. 1, No.1, Spring 2000.

Münch, Richard. (2001). *Nation and Citizenship in the Global Age: From National to Transnational Ties and Identities*, Hampshire & New York: Palgrave.

Nonneman, Gerd, 'Introduction', in Gerd Nonneman, Tim Niblock and Bogdan Szajkowski (eds.) *Muslim Communities in the New Europe*, Reading, Berkshire: Ithaca Press, 1996.

Nuhoğlu Soysal, Yasemin. (1994). *Limits of Citizenship, Migrants and Post National Membership in Europe,* London: The University of Chicago Press.

Özdemir, Süleyman, (2004). *Küreslleşme Sürecinde Refah Devleti*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları 2004-69.

Özkırımlı, Umut. (2000). *Theories of Nationalism: A Critical Introduction,* London: Palgrave.

Peterson, Abby, 'Stranger or Guest? Racism and Nationalism in Contemporary Europe' in Sandro Fridlizius & Abby Peterson (eds.) *Racism and Nationalism in Contemporary Europe,* (Stockholm: Almquist & Wiksell International, 1996).

Pinxten, Pik and Cornelis, Marijke, 'What Interculturalism Could Bring a Solution to Racism?' in The Evens Foundation (eds.) *Europe's New Racism: Causes, Manifestations and Solutions*, (New York and Oxford: Berghahn Books, 2002).

Rathzel, Nora, 'Developments in Theories of Racism' in The Evens Foundation (eds.) *Europe's New Racism: Causes, Manifestations and Solutions*, (New York and Oxford: Berghahn Books, 2002).

Rupnik, Jacques, 'The Reawakening of European Nationalisms' in *Social Reserach*, Vol. 63, No. 1, Spring 1990.

Sassoon, Donald. (1997), *Looking Left: European Socialism After the Cold War*, London: Tauris.

Schlesinger, Philip, "Europeaness' – A New Cultural Battlefield?' in R.J. Pohorgles & etal (eds.) *European Transformations: Five Decisive Years at the Turn of the Century*, (Aldenshot: Avesuny, 1994).

Schmidt, Walter, 'The Nation in German History' in Mikulas Teich & Roy Porter (eds.) *The National Question in Europe in Historical Context*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1993).

Schöpflin, George. (2002), *Nations, Identity, Power: The New Politics of Europe*, s.2, London: Hurst & Company

Shore, Chris, 'Ethnicity, Xenophobia and the Boundaries of Europe' in Tim Allen and John Eade (eds.) *Divided Europeans: Understanding Ethnicities in Conflict*, (the Hague: Kluverlaw international, 1999).

Smith, Anthony D. (2001). *Nationalism: Theory, Ideology, History*. Oxford: Blackwell Publishers.

Solomos, John and Schuster, Liza, 'Hate Speech, Violence and Contemporary Racisms' in The Evens Foundation (eds.) *Europe's New Racism: Causes, Manifestations and Solutions*, (New York and Oxford: Berghahn Books, 2002).

Spencer, Philip & Wollman, Howard. (2002). *Nationalism: A Critical Introduction*, London: SAGE Publications.

Stone, Leonard A., 'Late Ottoman and Modern Turkish Perceptions of Europe: Continuity and Change' in *Turkish Studies*, Vol. 3, No. 2, Autumn 2002.

Taşhan, Seyfi, 'Turkey's Alternatives and the EC' in Erol Manisalı (eds.) *International Girne Conferences: Turkey's Place in Europe Economic, Political and Cultural Dimensions*, (Girne: The Middle East Business and Banking Magazine Publications, 1988).

Taylor, Paul, 'France: A Crisis of Identity' in Ronald Tiersky (eds.) *Europe Today: National Politics, European Integration and European Security*, (Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 1999).

Tibi, Bassam, 'Euro-Islam and Ghetoization' in Nezar AlSayyad and Manuel Castells (eds.) *Muslim Europe or Euro- Islam: Politics, Culture and Citizenship in the Age of Globalization*, (Lanham: Lexington Books, 2002).

Timur, T. (1986). *Osmanlı Kimliği*, Istanbul: Hil Yayın.

Tonry, Michael, 'Crime and Justice: A Review of Research' in Michael Tonry (eds.) *Ethnicity, Crime and Immigration: Comparative and Cross-Nati-*

onal Perspectives, (Chicago & London: The University of Chicago Press, 1997).

Tournier, Pierre, 'Natinality, Crime and Criminal Justice in France' in Michael Tonry (eds.) *Ethnicity, crime and immigration: Comparative and Cross-National Perspectives*, (Chicago & London: The University of Chicago, 1997).

Van Ham, Peter, 'Identity Beyond the State: The Case of the European Union' New York: Columbia University, proceedings of the 5th Annual World Convention of the Association for the Study of the Nationalities (ASN), 13-15 April 2000.

Vertovec, Steven & Peach, Ceri, 'Introduction: Islam in Europe and the Politics of Religion and Community' in Steven Vertovec and Ceri Peach (eds.) *Islam in Europe: The Politics of Religion and Community,* (Houndmills: Mcmiller, 1997).

Wallace, William, 'Kurtuluş mu, Geri Çekilme mi? Batı Avrupa'da Ulus Devlet, 1945-93' s. 68, in Peter Gowan and Perry Anderson (eds.) *Avrupa Sorunu: Avrupa Ne, Avrupalı Kim?*, (İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2005)

Wallace, William, 'Rescue or Retreat? The Nation State in Western Europe, 1945-93' in in Peter Gowan and Perry Anderson (eds.) *The Qusetion of Europe*, (London: Verso, 1997).

Waters, Malcolm.(1995). *Globalization*, London: Routledge.

Widgren, Jonas, 'Turkey on the Threshold to the EU: Will Migration be a Complicating or Facilitating Factor?' in Emrehan Zeybekoğlu and Bo Johansson (eds.) *Migration and Labour in Europe: Views from Turkey and Sweden*, (İstanbul: Şefik Matbaası, 2003).

Wieviorka, Michel, 'Avrupa' da Irkçılık: Birlik ve Farklılık' in Ali Rattansi ve Sallie Westwood (eds.) *Batı Cephesinde Irkçılık, Modernite ve Kimlik (Racism, Modernity and Identity on the Western Front)*, (İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1997).

Winkler, Heinrich August, 'Nationalism and Nation-state in Germany' in Mikulas Teich and Roy Porter (eds.) *The National Question in Europe in Historical Context*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1993).

III. Internet ve Gazeteler

ADL (Anti-Defamation League) (a), "Joerg Haider: The Rise of an Austrian Extreme Rightist", giriş: 13 Eylül 2002.

URL: http://www.adl.org/backgrounders/joerg_haider.asp

ADL (Anti-Defamation League) (b), "Jean-Marie Le Pen: A Right-Wing Extremist and His Party", giriş: 13 Eylül 2002.

URL: http://www.adl.org/international/LePen-4-support.asp

ADL (Anti-Defamation League) (c), "Backgrounder: Jean-Marie Le Pen and the National Front", giriş: 13 Eylül 2002.

URL: http://www.adl.org/international/le-pen_new.asp

Benedetto, Giacomo, '2004 European Parliament Election Briefing No. 22 The European Election Results and the European Parliament of 2004', giriş: 20 Mart 2006.

URL: http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/epern-ep2004-ep.pdf

BBC (British Broadcasting Cooperation), giriş: 2001.

URL:http://www.news.bbc.co.uk/hi/english/world/europe/newsid 19690000/1969847.stm

BBC (British Broadcasting Cooperation), "Muslims in Europe: Country Guide", giriş: 12 Mart 2006.

URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4385768.stm

CNN (a), "Power Hope for Austria's Far-Right", giriş: 3 Aralık, 2002.

URL:http://www.cnn.com/2002/WORLD/europe/11/25/austria.election/index.html

CNN (b), "Austria Applauds Lifting of Sanctions", giriş: 13 Eylül 2002. URL: http://www.cnn.com/2000/WORLD/-europe/09-/13/austria.sanctions-/index.html/

CRE (Commission for Racial Equality), "Right into the Mainstream", giriş: 16 Mart 2003.

URL: http://www.cre.gov.uk/publs/connections/conn_03sp_-right.html

Deutsche Welle, "Far Right Group Formed in European Parliament" 16/ Ocak 2007, Giriş: 11 Şubat 2007.

URL: http://www.dw-world.de/dw/article/0,2144,231152-7,00.html

E-GRAMMES (a), "Haider and the European Union", giriş: 13 Eylül 2002.

URL: http://www.e-grammes.gr/2000/02/haider_en.htm

E-GRAMMES (b), "European Nationalist Parties", giriş: 13 Eylül 2002.

URL: http://www.e-grammes.gr/ideology/europe_en.htm

E-GRAMMES (c), "Europe of the Nations Awakens", giriş: 13 Eylül 2002.

URL: http://www.e-grammes.gr/2002/04/europe_nations.htm, 13.09, 2002

EUMC (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia), "Anti-Islamic Reactions within the EU after the Recent Acts of Terror against the USA; A Collection of the EUMC of Country Reports from RAXEN National Focal Points (NFPs)" giriş: 2 Mayıs 2004.

URL: http://www.eumc.at/eumc/material/pub/112001/Initial-Report-041001.pdf

INFOPLEASE, "Jörg Haider", giriş: 13 Eylül 2002.

URL: http://www.infoplease.com/ipa/A0801195.htm

IRR (Race and Refugee News Network) (a), "Austria: Freedom Party (FPÖ)", giriş: 16 Mart 2003.

URL: http://www.irr.org.uk/Europe/Austria.html

IRR (Race and Refugee News Network) (b), "Germany: German People's Union (DVU), Republikaner (REP)", giriş: 16 Mart 2003.

URL: http://www.irr.org.uk/europe/germany.html

IRR (Race and Refugee News Network) (c), "France: Front National (FN), Mouvement National Républican (MNR)", giriş: 16 Mart 2005.

URL: http://www.irr.org.uk/Europe/France.html

IRR (Race and Refugee News Network) (d), "Netherlands, List Pim Fortuyn", giriş: 2003

URL: http://www.irr.org.uk/europe/index.html

IRR (Race and Refugee News Network) (g), "Spain: Independent Liberal Group (GIL)", giriş: 16 Mart 2003.

URL: http://www.irr.org.uk/europe/spain.htm

IRR (Race and Refugee News Network) (h), "Portugal: Popular Party", giriş: 16 Mart 2003.

URL: http://www.irr.org.uk/europe/portugal.htm

IRR (Race and Refugee News Network) (i), "Sweden: Sweden Democrats (SD)", giriş: 16 Mart 2003.

URL: http://www.irr.org.uk/europe/sweden.htm

IRR (Race and Refugee News Network) (k), "Denmark: Danish People's Party (DPP)", giriş: 16 Mart 2003.

URL: http://www.irr.org.uk/europe/denmark.htm

IRR (Race and Refugee News Network) (l), "United Kingdom: British National Party (BNP)", giriş: 16 Mart 2003.

URL: http://www.irr.org.uk/europe/uk.htm

Marthaler, Sally; 2004, '2004 European Parliament Election Briefing No 6: The European Parliament Election in France June 13 2004'

URL: http://www.Sussex.ac.uk/sei/documents/epernep2004-france.pdf

MİLLİYET GAZETESİ, "Kilise Türkiye'nin AB Adaylığına Karşı", giriş: 8 Ekim 2002.

URL: http://www.milliyet.com.tr,/2000/01/10/yazar/cerrahoglu.html

NTVMSNBC (a), "Almanya'da İşsizlik Alarm Veriyor", giriş: 30 Ekim 2002.

URL: http://www.ntvmsnbc.com/news/168258.asp

NTVMSNBC (b), "Alman Sağında Göçmen Karşıtı Strateji", giriş: 30 Ekim 2002.

URL: http://www.ntvmsnbc.com/news/176266.asp

NTVMSNBC (c), "Tercih Sosyal Politikalardan Yana", giriş: 30 Ekim 2002.

URL: http://www.ntvmsnbc.com/news/178106.asp

NTVMSNBC (d), "Hollanda Radikal İslamcıların Peşinde", giriş: 30 Ekim 2002.

URL: http://www.ntvmsncb.com/news/162749.asp

WIKIPEDIA (Free Encyclopedia), National Democratic Party of Germany, giriş: 2005

URL: http://en.wikipedia.org/wiki/National_Democratic_-Party_of_-Germany_%28NPD%29

WORKERS LIBERTY, "Anti-Capitalism: The Case-history of Poujadism", giriş: 29 Mart 2004.

URL: http://archive.workersliberty.org/wlmags/wl66/poujade.htm

Radikal, Sayı: 2173, Yıl 6, 24.9.2002

Radikal, Sayı: 2181, Yıl 6, 2.10.2002, s. 12

Radikal, Sayı: 2627, Yıl 8, 22.12.2003, s. 10

Vatan, Sayı: 2166, 17.9.2002, s. 16

AVRUPA'da YÜKSELEN

MİLLİYETÇİLİK

AYLİN ÜNVER NOI

"... Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile ortaya çıkan yeni uluslararası sistem, topluluk, kimlik, vatandaşlık ve milliyetçilik gibi kavramları tekrar gündeme taşıyarak bazılarının yeniden tanımlanmasına neden olmuştur. Soğuk Savaş döneminde Avrupa Topluluğu üye devletlerinin "diğeri / öteki" olarak kabul edilen Komünizm, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile artık bir tehdit olmaktan çıkmıştır. Bu yeni dünya düzeni içerisinde belirsizlik ve gelecek korkusu olan Avrupalılarca ülkelerindeki refah üzerinde mevcudiyetleri bir "yük" olarak görülen, Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde "asimile" edilemiyen, din ve kültür açısından Avrupalılardan farklı olarak algılanan, zaman zaman da potansiyel köktendinci terörist gibi damgalar yiyen göçmen Müslüman nüfus ki bu nüfusun önemli bir bölümünü Türk göçmenler oluşturmaktadır, aşırı sağ milliyetçi kesimlerce Avrupa'nın yeni "diğer / öteki" olarak kabul edilmiş, ve bu dönemde gerçekleştirilen seçimlerde aşırı sağ partilere oy avantajı sağlamıştır..."

ISBN 978-97

"Biz konuşmuyoruz!...
Kitaplarımız anlatıyor..."

İQ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK
www.iqkultursanat.com
E-mail: info@iqkultursanat.com